

BIBLI
Y
TIA

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

Θεογ.

Γ. 189

A. T.

198

(K)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

ΒΙΒΛΙΟΝ ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΟΝ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ

ΤΩΝ ΑΧΡΑΝΤΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Πόνημα Νικοδήμου τοῦ Ἀγιοῦ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΩΘΕΝ ΕΝ ΕΝΕΤΙΑ Τῷ 1783
ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΒΟΡΤΟΛΙ

ΝΥΝ ΔΕ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΩΝ

ΚΩΝ. Χ. ΔΟΥΚΑΚΗ καὶ ΑΝΤΩΝ. Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μετανοεῖτε ἡγίκε γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν. (Ματθ. γ'. 2)
Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βίβτε-
ται, καὶ βίβεται ἀπὸ τῶν κεντρικῶν
(Ματθ. ια'. 12)

ἘΝ ἈΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. Ν. ΚΑΕΤΡΙΩΤΟΥ

1887

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Παριῶν

« Ἀμήν ἀμήν λεγῶ ὑμῖν Ἐάν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· ἢ ἄρα σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσίς, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ,» εἶπεν ὁ Κύριος. (Ἰωάν. 5'. 53 — 56.)

Κανὼν θ'. τῶν Ἀποστόλων.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀτάξιαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι χρῆ.

Πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος.

Διερχόμενος τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Ἄθω, εὗρον ἐν τινὶ βιβλιοθήκῃ ψυχωφελέστατον βιβλίον ἐπιγραφόμενον «βιβλίον ψυχωφελέστατον περὶ τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων.» Ἄν καὶ δὲν ἀνκφαίνεται ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ, εἶναι ὁμοῦ προῶν καλάμου θεοκινήτου τοῦ ἀοιδίου καὶ σοφοῦ καὶ πολυγραφικωτάτου διδασκάλου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορίτου τοῦ ἐκ Νάξου, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ Συναξαριστοῦ, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν βιβλίων αὐτοῦ. Ζητήσας τοῦτο, ὅπερ καὶ ἐδόθη μοι, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς αὐτοῦ ἀνατυπώσεως, τυπωθέντος πρὸ ἑκατὸν τριῶν ἐτῶν, καὶ οὐδέποτε ἔκτοτε, καὶ θεωρήσας τὸ σπάνιον τούτου, σπεύδω διὰ τῆς παρουσίας μου ἵνα ὑποβάλω αὐτὸ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, καὶ παρακαλῶ ὅπως ἐγκρίνη τὴν ἀνατύπωσιν καὶ πειρήσῃ σύστασιν αὐτοῦ εἰς τε τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ὡς λίαν χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον τοῖς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς.

Ἀθῆναι τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1886

Ἵποσημειοῦμαι ὁ δὲ εὐσεβάστως

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ΧΡ. ΔΟΥΚΑΚΗΣ

μοναχός.

Ἄριθ. Πρωτ. 3737
Διεκπ. 2249

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Πρὸς τὸν δσιώτατον ἐν μοναχοῖς κόριον Κωνστάντιον
Χρ. Δουκάκη*

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑμετέρας ἀναφορᾶς, ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ., ποιεῖται ὑμῖν γνωστὸν ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἀποδεχομένη τὴν αἴτησιν ὑμῶν περὶ ἀνατυπώσεως τοῦ ὑποβληθέντος αὐτῇ βιβλίου ἐπιγραφομένου «Βιβλίον ψυχωφελέστατον ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων», ἐγκρίνει τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ, ὡς λίαν χρησίμου καὶ ὠφελίμου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Νοεμβρίου 1886.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ (πρόεδρος)
- † Ὁ Δημητριάδος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
- † Ὁ Τρίκκης ΜΕΛΕΤΙΟΣ
- † Ὁ Θαυμακοῦ ΜΙΣΑΗΛ
- † Ὁ Πλαταμῶνος ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ (Τ. Σ.)

Ὁ γραμματεὺς
ΑΡΧ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.

ΑΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ ΧΑΙΡΕΙΝ

Δίκαιον εἶχε, ναί, καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ νὰ καυχᾶται πῶς ἠξιώθη νὰ τραφῇ μὲ τὸ γλυκύτατον ἐκεῖνο Μάννα, ὁποῦ μὲ παράδοξον θαυματουργίαν τοῦ ἔβρεχεν ὁ οὐρανός· δίκαιον εἶχε νὰ σεμνύνεται πῶς ἐποτίσθη μὲ τὸ νεκταροειδὲς ἐκεῖνο νερόν, ὁποῦ μὲ ὑπερφυσικὸν τρόπον ἡ ἀκρότομος πέτρα ἀνέβλυσε. Μὰ μὲ περισσότερον δίκαιον ἔπρεπε νὰ καυχᾶται τῆς νέας χάριτος ὁ ὀρθόδοξος λαὸς πῶς ἠξιώθη νὰ ἔχη διὰ τροφήν του τὸ πανακήρατον σῶμα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ. Μὲ περισσότερον δίκαιον ἔπρεπε νὰ σεμνύνεται πῶς ἔχει διὰ ποτόν του τὸ ζωοποιὸν καὶ πανάγιον αἷμα ἐνὸς Θεοῦ.

Καὶ τί ἦτο τὸ Μάννα ἐκεῖνο, ἐμπροσθὰ εἰς τὸ Πανάγιον τοῦτο Σῶμα; τί ἦτο τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο ἐμπροσθὰ εἰς τὸ ζωήρρυτον τοῦτο Αἷμα; Ἐκεῖνα ἦτο μία σκιά, τοῦτα εἶναι ἡ ἀλήθεια· ἐκεῖνα ἦτον ἓνας τύπος ἀμυδρός, τοῦτα εἶναι τὸ πρᾶγμα· ἐκεῖνα συμβολικαὶ εἰκόνες, τοῦτα τὰ εἰκονιζόμενα πρωτότυπα. Μὲ ἓνα λόγον, ἀπὸ ἐκεῖνα ὅσοι ἔφαγον καὶ ἔπιον ἀπέθαναν εἰς ὄλον τὸ ὕστερον· ἀπὸ ἐτούτα ὅποιοι ἀξίως τρώγει καὶ πίνει ἀφθαρτίζεται, θεοποιεῖται, δὲν ἀποθάνει, ἀλλὰ ζῆ εἰς τὸν αἰῶνα. «Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ Μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθκνον. Ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.» (Ἰωάν. ζ'. 49. 51).

Ἔτζι εἶναι ἡ ἀλήθεια. Σύγκρισιν κάμμιαν δὲν ἔχουσιν ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ μὲ ἐτούτα τὰ νέα. Τόση

μεγάλη είναι ή ύπεροχή όπου έχουν τούτα πρὸς ἐκεῖνα, όπου δὲν δύναται ὁ λόγος νὰ παραστήσῃ. Ἄλλὰ καθὸ τύποι καὶ τυπούμενα, τούτην ἀνάμεσα εἰς ταῖς ἄλλαις ἔχουσιν ἐξαιρετον ὁμοιότητα ἀναμεταξύ τους, δηλαδή, καθὼς ὁ Θεὸς ἔδωκε τότε τὸ Μάννα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ νὰ τὸ τρώγουν συνεχῶς, καὶ τὸ ὕδωρ διὰ νὰ τὸ πίνουν, τοιούτης λογῆς ἔδωκε καὶ τώρα τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμά του εἰς τοὺς Χριστιανοὺς διὰ νὰ μεταλαμβάνουν συνεχῶς.

Μὲ ὄλον τοῦτο ἐγὼ βλέπω εἰς ἐκεῖνα, τὰ τόσο μικρά, μίαν μεγάλην μεταχείρησιν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους· καὶ εἰς τούτα, τὰ τόσο μεγάλα, ξανοίγω μίαν πολλὰ ὀλίγην χρῆσιν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς. Οἱ Ἑβραῖοι, ἀφοῦ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀπέρασαν τὴν ἔρυθραν, ἄρχησαν νὰ τρώγουν τὸ Μάννα, καὶ νὰ πίνουν τὸ ὕδωρ· καὶ μὲ τόσῃ συνέχειαν τὰ ἠκολούθησαν, όπου εἰς ὄλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα τῶν τεσσαράκοντα χρόνων, όπου διέτριβον εἰς τὴν ἔρημον, μία ἡμέρα σχεδὸν δὲν ἀπέρασε διὰ νὰ μὴ τὰ ἀπολαύσουν, ἕως όπου ἐπάτησαν εἰς τὰ σύνορα μέσα τῆς Ἱερουσαλήμ. Οἱ Χριστιανοί, ἐκ τοῦ ἐναντίου, τοῦ τῶρινου καιροῦ, ἀφοῦ ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς πικρᾶς Αἰγύπτου, τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ νοητοῦ Φαραώ, τοῦ Διαβόλου, καὶ διεπέρασαν ἀπὸ τὴν νοητὴν θάλασσαν τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, τόσῃ ὀλίγην μεταχείρησιν δείχνουσιν εἰς τὸ Πανάχραντον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, ὥστε όπου ἄλλος κρατημένος ἀπὸ μίαν κακὴν συνήθειαν, ἄλλος ἀπὸ μίαν ἀμέλειαν, ἄλλος ὑποκρινόμενος μίαν πλαστὴν εὐλάβειαν, ὁ ἕνας ἐτούτην,

καὶ ὁ ἄλλος ἐκείνην τὴν πρόφασιν ἐφευρίσκοντες, ἔξω ἀπὸ ὀλίγους, ὅλοι σχεδὸν ἢ μίαν. ἢ δύο, ἢ τρεῖς φο-
ραὶς τὸν χρόνον μεταλαμβάνουσι, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐμπό-
διον εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν οὔτε ἀπὸ τὸν Θεόν,
διὰ τὴν αὐτὸς τοὺς προσκαλεῖ, οὔτε ἀπὸ τὸν πνευματι-
κὸν τοὺς Πατέρα, διὰ τὴν ἁμαρτίας ὅπου νὰ ἐμποδί-
ζουσι δὲν ἔκαμαν.

Μεγάλον πρᾶγμα ! Καὶ ἂν ἐγὼ συγκρίνω τὰ χα-
ρίσματα, ὅπου ἐδίδεν εἰς τοὺς Ἑβραίους τὸ Μάννα
καὶ τὸ ὕδωρ, μὲ τὰ χαρίσματα ὅπου δίδει εἰς τοὺς
Χριστιανούς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, τὰ
εὐρίσκω τόσον ἀμυδρά, ὅσον εἶναι καὶ ἡ σκιά πρὸς
τὰ πράγματα· καὶ ἂν πάλιν συγκρίνω τὴν συνεχῆ
χρῆσιν ὅπου εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι πρὸς ἐκεῖνα, μὲ τὴν
ὀλίγην μεταχείρησιν ὅπου ἔχουν οἱ τωρινοὶ Χριστια-
νοὶ πρὸς ἐτούτα, τὴν εὐρίσκω τόσον ζωντανήν, ὅσον
εἶναι καὶ τὰ πράγματα πρὸς τὴν σκιάν.

Καὶ εἰς τέτοιαις ἀνομοιότητες ἄλλο δὲν ἠμπορῶ
νὰ εἰπῶ, πᾶρεξ πῶς εἶναι πρέπον νὰ γένη ἓνα ἀπὸ
τὰ δύο· ἢ γουν, ἢ τὴν συνέχειαν τῶν Ἑβραίων νὰ
ἀποκτήσουν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὰ πράγματα καὶ οἱ
Ἑβραῖοι τὴν ἀργοπορίαν τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς
τύπους, ἢ τέλος πάντων τοὺς τύπους νὰ ἔχουν οἱ
Χριστιανοί, καὶ οἱ Ἑβραῖοι τὰ πράγματα, διὰ νὰ
ἔχη ἀναλογίαν ἢ μεταχείρησις μὲ τὰ μεταχειριζό-
μενα. Τοῦτα τὰ ἄτοπα γεννᾷ ἢ ἀμέλεια, καὶ ἢ κακὴ
συνήθεια, ὅπου ἐπεκράτηεν εἰς τοὺς τωρινούς Χρι-
στιανούς.

Οἱ παλαιοὶ ὅμως Χριστιανοὶ δὲν ἔκαμαν ἐτζι.
Ἐκεῖνοι ἀληθινὰ ἐμιμοῦντο εἰς τὰ μυστήρια τὴν συνέ-

χειαν ὅπου εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸ Μάννα· διατί, ἀφοῦ ἐβαπτίζοντο, ἄλλοτε μὲν τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες φοραῖς τὴν ἐβδομάδα κατὰ τὸν Βασιλείον, ἄλλοτε δὲ καὶ καθ' ἑκάστην κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ ὅλοι ἐκ συμφώνου, ἐνόσω εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἔρημον παροικίαν τῆς ζωῆς ταύτης, συνεχῶς καὶ μὲ προθυμίαν ἐμεταλαμβάνον. Τότε μόνον ἔπαυαν, ὅταν ἐμβαιναν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἱερουσαλήμ· ὅταν δηλονότι μετὰ θάνατον ἀνέβαινον εἰς τὴν κοινὴν Πατρίδα τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ κοιωνήσουν τὸν ἄρτον τῆς γῆς ἐκείνης ἀμέσως καὶ ἐκτυπώτερον.

Ἡμεῖς οἱ τωρινὸι Χριστιανοί, φαίνεται μου πῶς ἐμιμήθημεν ὄχι τοὺς εὐχαρίστους, ἀλλὰ τοὺς ἀχαρίστους ἐκείνους Ἑβραίους, ὅπου ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν τοὺς ἄφησαν τὸ οὐράνιον Μάννα, καὶ ἐπιθυμοῦσαν τὰ κρέατα καὶ τὰ ἄλλα φαγητὰ τῆς Αἰγύπτου· διατί ἔτζι καὶ ἡμεῖς, προκρίνοντες καλλίτερα τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, καὶ τὰς ἄλλας δρέξεις τοῦ σώματος, ἀμελοῦμεν· ἢ, διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, καταφρονοῦμεν τὴν πνευματικὴν καὶ οὐράνιον τροφήν τῆς ἀγίας Μεταλήψεως. Καὶ διὰ τὴν καταφρόνητιν ταύτην, ὅπου κάμνομεν, ἐξέλιπεν ἡ ἀγιότης ἀπὸ ἡμᾶς, ὠλιγόστειυσεν ἡ ἀρετὴ, αὔξητεν ἡ κακία. Διὰ τοῦτο μᾶς ὠργίσθη ὁ Κύριος, καὶ μᾶς παιδεύει μὲ δικφόρους δυστυχίας, (1) ἀσθενείας, θανάτους, καὶ μὲ ἄλλα μυρία

(1) Σημ. Ἐκδοτῶν. — (Σεισμούς φοβερούς ὡς οἱ τῆς 15ης Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους ὤραν 1! 1] 2 M. M. καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον· ἐφόνευσε πολλούς, κατέστρεψε πολλὰς οἰκίας, καθὼς καὶ τὸ ἀρχαῖον κωδωνοστάσιον ἐν Καλάμαις τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων).

κακά, καθὼς καὶ τότε ἐπαίδευσεν τοὺς Ἑβραίους πότε μὲ ὄφεις, πότε μὲ θάνατον, πότε μὲ χολέραν, καὶ μὲ ἄλλαις διάφοραις πληγαῖς διὰ τὴν καταφρόνησιν ὅπου ἔδειξαν εἰς τὸ Μάννα.

Ὅθεν καὶ ἓνας φιλόχριστος Χριστιανός, (1) βλέπωντας τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀμέλειαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καταφρόνησιν, ὅπου οἱ τωρινοὶ Χριστιανεῖ πρὸς τὰ θεῖα μυστήρια ἔχουσι, καὶ ἀκολουθῶς τὴν μεγάλην ὠφέλειαν ὅπου ὑστεροῦνται, ἐκινήθη ἀπὸ ἓνα ἐγκάρδιον ζῆλον μιᾶς χριστιανικῆς φιλαδελφίας, καὶ μετὰ πολλοῦ ἰδρώτος ἐπεμελήθη, καὶ ἐσύνθεσε τὸ παρὸν Βιβλιάριον, τὸ ὅποιον, διὰ δαπάνης τινῶν φιλευσεβῶν Χριστιανῶν νῦν πρῶτον προβαῖνον εἰς τὸ θέατρον τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἐκδοσιν τῆς τυπογραφίας, σπουδάζει νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν χαριτωμένην συνήθειαν τῶν παλαιῶν Χριστιανῶν, καὶ ἔρχεται νὰ ἀποδείξῃ ἀπὸ Γραφικῆς, Ἀποστολικῆς, καὶ Πατρικῆς μαρτυρίας πῶς εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ψυχρωτῆριον νὰ μεταλαμβάνῃ συχνὰ κάθε ὀρθόδοξος Χριστιανός ὅπου δὲν ἔχει ἐμπόδιον.

Ἀποδέξασθε οὖν αὐτὸ μετὰ περιχαρείας, ὡ φιλευσεβέστατοι ἀναγνώσται, καὶ, τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ κατατρυφῶντες συνεχῶς, παρακαλῶ ἐν σπλάγχνοις ἀδελφικοῖς ἀναλάβετε φλόγας ζήλου εἰς τὴν καρδίαν σας, καὶ μιμηθῆτε τὸν τύπον καὶ τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων καὶ ἀγίων Χριστιανῶν τῶν προπατόρων μας, καὶ, προετοιμαζόμενοι μὲ τὴν

(1) Σημ. Ἐκδοτῶν. — Ὑπὸ τοιοῦτον ὄνομα μετριοφρόνως ἐκρύπτετο ὁ πολὺς Νικόδημος.

πρέπουσαν προπαρασκευήν, μεταλαμβάνετε συνεχῶς τὰ ἅγια μυστήρια τοῦ γλυκυτάτου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἐνδυναμόνησθε μετὰ τὴν χάριν τῆς Ἁγίας Μεταλήψεως εἰς τὸ νὰ ἀπέχετε ἀπὸ κάθε κακόν, καὶ νὰ ἐργάζεσθε κάθε ἀγαθόν διὰ νὰ ἀγιάζεσθε μετὰ τὴν Μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων, νὰ ἀφθαρτίζεσθε μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀφθάρτων, νὰ θεοποιεῖσθε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν θεουργικῶν ἐν συντομίᾳ, διὰ νὰ ἀπεράσετε καὶ ἐδῶ μίαν ζωὴν διὰ μέσου τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων εἰρηνικὴν, χαροποιάν, συντροφευμένην ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐκεῖ νὰ ἀξιωθῆτε τῆς ἀπεράντου ἐκείνης καὶ θείας ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Τούτων δὲ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀπολαμβάνοντες, μὴ ἀποκάμητε παρακαλοῦντες τὸν φιλόψυχον Κύριον καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἐξιλέωσιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κοπιάσαντος ἐμοῦ καὶ τῶν δαπανησάντων. Καὶ εἴητε εὐδαιμονοῦντες κατ' ἄμφω, τῇ τοῦ Κυρίου κραταίᾳ χειρὶ φυλαττόμενοι.

Τὰ ἀνωτέρω ἐφώνει πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει ὁ Τυπογράφος, (ἴσως καὶ ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ αἰοίδιμος Νικόδημος,) ταῦτα καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἀναφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ παρόντος αἰῶνος, μὴ μεταβληθείσης ἔτι δυστυχῶς τῆς καταστάσεως ἐκείνης. Ἄλλ' εὐχόμεθα νῦν τὰ κρείττω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τῆς ἀνατυπώσεως τῆς θειοτάτης Βίβλου, περὶ ἧς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὡς ἐλέγομεν καὶ ἐν τῇ ἀγγελίᾳ ἡμῶν, ἔτι ἀνακάλυψιν ὄντως σπουδαιο-

τάτην ἐποίησεν ὁ ἕτερος ἡμῶν, ὁ πρῶτος, ἐπισκεψάμενος πρὸ μηνὸς τὰς ἱεράς Μονὰς τοῦ ἀγιωνύμου Ὁρους. Ἡμέραν δηλαδή τινα, κατὰ θείαν πάντως πρόνοιαν, ἐντυχῶν εὐλαβεστάτῳ Πνευματικῷ, εὔρε παρ' αὐτῷ τὸ ἐξόχως ὠφέλιμον βιβλίον, ὅπερ πρὸ ἐτῶν πλέον τῶν ἑκατόν, τὸ 1783, κατὰ πρῶτον τυπωθὲν ἐν Ἑνετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι, οὐδέποτε ἔκτοτε ἀνετυπώθη, καὶ οὕτως ἐξαντληθὲν ἔμενε δυστυχῶς κεκρυμμένη σοφία καὶ θησαυρὸς ἀφανῆς μηδὲν ὠφελοῦν. Ἀλλὰ θεία χάριτι ὁ εὐλαβέστατος πνευματικὸς εἰς πρώτην αἴτησιν προθύμως παρεχώρησε τὴν θείαν Βίβλον εἰς ἀνατύπωσιν, καὶ ἰδοὺ τίθεται εἰς κυκλοφορίαν ὁ ἀληθῆς θησαυρὸς οὗτος τῶν ψυχῶν.

Ἐπιγράφεται ἡ ἀνεκτίμητος Βίβλος αὕτη ἀπλῶς : «Βιβλίον ψυχωφελέστατον περὶ τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων.» Ἄλλ' ἠδύνατο νὰ ἐπιγραφῆται «Μαργαρίται,» διότι ἐκάστη φράσις, ἐκάστη λέξις αὐτοῦ εἶναι ἀληθῶς μαργαρίτης πνευματικός. Ἡδύνατο «Μάννα τῶν Χριστιανῶν» νὰ ἐπιγραφῆται, ὅχι μόνον διότι περὶ αὐτοῦ τούτου ποιεῖται τὸν ἅπαντα λόγον, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκάστη πρότασις αὐτοῦ ὡς Μάννα οὐράνιον κατέρχεται ἐπὶ τὸν νέον Ἰσραήλ. Εἰς γλῶσσαν ἀπλήν μετὰ χάριτος οὐ τῆς τυχούσης πραγματεύεται τὰ πολυτιμότερα τῶν θεμάτων τοῖς Χριστιανοῖς προτάσσει ὡς προπαρασκευαστικὴν εὐρυτάτην καὶ ἀξιόθαύμαστον ἐρμηνείαν τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» εἰσέρχεται εἰς τὸ θέμα, διὰ Γραφικῶν καὶ Πατερικῶν μαρτυριῶν ὑποστηρίζει ὡς ὑπερό-

χωσ ὠφέλιμον καὶ ἐπιβεβλημένην τὴν συνεχῆ Μετάληψιν, καὶ ἐπιφέρει τὴν λύσιν δέκα καὶ τριῶν ἐνστάσεων τῶν ἐναντίων. Ἄν καὶ δὲν ἀναφαίνεται ὁ συγγραφεὺς, εἶναι ὅμως ἡ Βίβλος προῖον καλάμου θεοκινήτου τοῦ αἰοδίου καὶ σοφοῦ καὶ πολυγραφικωτάτου διδασκαλοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορίτου τοῦ ἐκ Νάξου, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ Συναξαριστοῦ, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν βιβλίων αὐτοῦ, οὐ τὸ κλέος μέγα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐτινος τὴν γνῶσιν τῶν Γραφῶν θαυμάζει τις ἐν τῇ προκειμένῃ Βίβλῳ.

Χάριν εὐρείας διαδόσεως τοῦ ἀγαθοῦ ὠρίσαμεν τὴν τιμὴν ἐκάστου ἀντιτύπου εἰς μόνον δραχμὴν μίαν διὰ τοὺς ἐντὸς τοῦ Κράτους συνδρομητὰς καὶ εἰς γρόσια μόνον πέντε διὰ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ, ἀνθ' ὧσιν δὲν δύναται νὰ τιμηθῇ σήμερον ἄλλο βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ὄγκου καὶ χάρτου καὶ τῆς αὐτῆς φιλοκαλίας καὶ ἐπιμελείας.

Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι οἱ ἀποκτῶντες τὴν οὐράμιον ταύτην Βίβλον θέλουσιν εὐγνωμονεῖ τοῖς συνεργήσασιν εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς, ὑπὲρ ὧν καὶ ἄς εὐχῶνται τῷ Κυρίῳ οἱ ὠφελοῦμενοι.

Ἀφιεροῦμεν δὲ τὴν θειοτάτην Βίβλον τῷ Χριστεπώνυμῳ Πληρώματι τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἐν Ἀθήναις 4 Ὀκτωβρίου 1886.

Οἱ ἐκδῶται

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ΧΡ. ΔΟΥΚΑΚΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

μοναχοί.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ο Θεός, με τὸ νὰ εἶναι φυσικὰ ἀγαθός, ἀπὸ τὴν πολλὴν τοῦ ἀγαθότητα καὶ καλωσύνην ἠθέλησε νὰ καμῆ καὶ ἄλλα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα κτίσματα ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου δὲν ἦτον ὀλότελα, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ αὐτὰ τὴν ἀγαθότητά του νὰ χαίρωνται, τὰ ὅποια ἐστερεώθησαν με τὸν Υἱὸν καὶ λόγον του, καὶ ἐτελειώθησαν με τὸ ζῶοποιὸν Πνεῦμά του. Ὑστερα δέ, πέρνωντας ἀπὸ τὰ ὁρατὰ κτίσματα καὶ ἀπὸ τὰ ἀόρατα, ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἐδικὴν του εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν. Καὶ τὸ μὲν κορμὶ τὸ ἐπλασε με τὰ ἱδιά του χέρια ἀπὸ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἤγουν ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὸ νερόν, ἀπὸ τὸν ἀέρα, καὶ ἀπὸ τὴν φωτίαν· τὴν δὲ λογικὴν ψυχὴν τὴν ἔκαμε με τὸ ἐμφύσημά του. Καὶ τὸ μὲν κατ' εἰκόνα θέλει νὰ εἴπῃ, πῶς, καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι νοῦς καὶ ἐξουσιάζει.

ὅλα τὰ πάντα, καὶ εἶναι αὐτεξούσιος ὅ,τι θέλει νὰ κάμῃ, ἔτι καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι νοερά, καὶ ἐξουσιάζει ὅλα τὰ ὁρατὰ κτίσματα, καὶ εἶναι αὐτεξούσιος ὅ,τι θέλει νὰ κάμῃ· τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν θέλει νὰ εἰπῇ, πῶς, καθὼς ὁ Θεὸς ἔχει ὅλας τὰς ἀρετὰς φυσικά, ἔτι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀποκτῶντας τὰς ἀρετὰς κατὰ μετοχήν, γίνεται ὅμοιος μὲ τὸν Θεὸν μὲ τὴν προαίρεσιν.

Ἔβαλε δὲ ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον δέκα αἰσθήσεις, πέντε ψυχικὰς καὶ πέντε σωματικὰς. Καὶ ἡ μὲν αἰσθητες τοῦ σώματος εἶναι αὐταῖς, ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις, καὶ ἡ ἀφή· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς αἰσθητες εἶναι αὐταῖς, ὁ νοῦς, ἡ διάνοια, ἡ δόξα, ἡ φαντασία, καὶ ἡ αἰσθησις. Ἐχει δὲ καὶ τρία μέρη ἡ ψυχὴ, λογιστικόν, θυμικόν, καὶ ἐπιθυμητικόν. Ὁ δὲ νοῦς ἐβάλλη εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡσάν ἓνας ὀφθαλμὸς, καὶ ὡσάν ἓνας βασιλεὺς περικυκλωμένος μὲ ταῖς τέσσαρες γενικαῖς καὶ καθολικαῖς ἀρεταῖς, ἤγουν τὴν φρόνησιν, τὴν ἀνδρίαν, τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην, διὰ νὰ κυβερνᾷ μὲ αὐτὰς ὅλον τὸν ἄνθρωπον. Αὐταῖς δὲ ἡ τέσσαρες γενικαῖς ἀρεταῖς γεννοῦνται ἀπὸ τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς· καὶ ἀπὸ μὲν τὸ λογιστικὸν γεννᾶται ἡ φρόνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη, ἀπὸ δὲ τὸ θυμικὸν ἡ ἀνδρία, καὶ ἀπὸ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἡ σωφροσύνη. Καὶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι ἀπὸ τέσσαρα μέρη, ὁδηγῶν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ φέρεται ὡσάν ἓνας δεῦτερος κόσμος ὑλικός· ἡ δὲ ψυχὴ ἔχει τρία μέρη, ὡς εἵπομεν, καὶ σημαδεύει τὴν Ἁγίαν Τριάδα.

Καὶ μὲ τὸ λογιστικὸν μὲν συλλογίζεται ἐκεῖνα

τά καλὰ ὅπου τὴν ὠφελοῦσι· μετὸ θυμικὸν δὲ ὀργί-
ζεται ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν παθῶν, καὶ
ἀνδρείωνεται κατ' αὐτῶν· καὶ μετὸ ἐπιθυμητικὸν
ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ὅπου εἶναι τὸ ὄντως ἀγκλητόν,
ὁμοίως ἀγκλητῶ καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν κατ' εἰκόνα
τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον.

Ἄφου δὲ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν
ἐστόλισε τοιοῦτης λογιῆς μετὸσα χάρισματα, ἐφύ-
τευσε καὶ τὸν Παράδεισον εἰς τὴν Ἑδέμ· κατὰ ἀνα-
τολάς, καὶ τὸν ἔβαλεν ἐκεῖ μέσα, διὰ νὰ ἐργάζεται
καὶ νὰ τὸν φυλάττῃ, δίδωντάς του καὶ ἐντολήν, τὴν
ὅποیان ἀνίσως καὶ φυλάξῃ, νὰ γένη ἀθάνατος καὶ
θεὸς κατὰ χάριν, τρώγωντας ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς
ζωῆς· (διότι τριῶν λογίων ξύλα ἦτο μέσα εἰς τὸν
Παράδεισον· ἄλλα μὲν διὰ νὰ ζῆ ἀπλῶς ὁ Ἀδάμ,
ἄλλα διὰ νὰ ζῆ καλῶς, καὶ ἄλλα διὰ νὰ ζῆ καλῶς
καὶ παντοτινῶς.) Ἄλλ' ὡς τῆς δυστυχίας! ἀπὸ φθόνον
τοῦ Διαβόλου ἀπατηθεὶς ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος,
παρήκουσε τὴν θεϊκὴν ἐντολήν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωρί-
σθη ἀπὸ ἐκείνην τὴν μακαρίαν ζωὴν.

Ὁ δὲ Θεὸς πάλιν, φιλόανθρωπος ὢντας, δὲν ἀπό-
βαλε τὴν βουλήν ὅπου προώρισε νὰ κάμῃ διὰ τὸν
ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἐπρόσμενον ἕως οὗ νὰ γεννηθῇ σκευὸς
ἐκλεκτὸν καὶ ἄξιον νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τέτοιαν ὑψη-
λὴν καὶ μεγάλην βουλήν του. Ἄφου λοιπὸν ἐγεν-
νήθη ἡ προωρισμένη ἀπὸ τοὺς αἰῶνας, καὶ διαλεγ-
μένη ἀπὸ ὄλας τὰς γενεάς, ἡ Ἀειπάρθενος, λέγω,
καὶ Θεοτόκος Μαρία, ἠράσθη καὶ ἠγάπησε τὸ καλ-
λὸς τῆς παρθενίας καὶ καθαρότητός της ὁ ποιητῆς
τοῦ παντός, καὶ ἐκλινε τοὺς οὐρανοὺς, καὶ κατέβη

ὡσαν μία σιγανὴ βροχὴ εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μητράν της. Καὶ μένωντας Θεὸς ἀναλλοίωτος, ἑσαρκώθη καὶ ἔγεινε τέλειος ἄνθρωπος, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ γίνεται μετίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστός, διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους τὸν Πατέρα του ὅπου δὲν τὸν ἐγνώριζαν, εἰς δὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα νὰ προσφέρῃ τοὺς ἀνθρώπους διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νὰ τοὺς φιλιώσῃ με αὐτόν, θανατώνωντας με τὰ πάθη του τὴν ἔχθραν ὅπου ἦτον ἀνάμεσόν τους, καὶ με ταῖς οὐράνιαις διδασκαλίαις, καὶ με τὰ θεϊκὰ ἔργα του ἐν συντομίᾳ, με τὸ μέσον ὅλης τῆς ἐνσάρκου καὶ φρικτῆς του οἰκονομίας, τόσας ὑψηλὰς καὶ μεγάλας χάριτας μᾶς ἐχάρισε, καὶ τόσα οὐράνια καὶ ὑπερφυσικὰ ἀγαθὰ μᾶς ἔδωκεν, ὅπου εἶναι ἀδύνατον νοῦς ἢ γλῶσσα ἀνθρώπου ἕνα πρὸς ἕνα νὰ τὰ παραστήσῃ.

Κοντὰ δὲ εἰς τὰ τόσα μᾶς ἀφήκεν εἰς τὴν περὺσαν ζωὴν, ὡσαν μίαν πατρικὴν κληρονομίαν καὶ ἀδαπάνητον θησαυρόν, καὶ τὰ ἑπτὰ ἅγια καὶ σεβάσμια τῆς Ἐκκλησίας Μυστήρια, ἡγῶν τὸ Βάπτισμα, τὸ Μύρον, τὴν Κοινωνίαν, τὴν Ἱερωσύνην, τὸν Γάμον, τὴν Μετάνοιαν, καὶ τὸ Εὐχέλαιον, διὰ νὰ τὰ μεταχειριζώμεθα ὡσαν τόσα ἀναγκαῖα καὶ πνευματικὰ μέσα διὰ τὴν ἰατρειάν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας. Ἀπὸ αὐτὰ δὲ τὰ ἑπτὰ τὰ πλέον ἀναγκαϊότερα καὶ τὰ πλέον ψυχοσωτήρια εἶναι τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, καὶ ἡ Ἁγία Κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ

Ἰερὸς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ θεοὶ διδάσκαλοι περὶ τούτων συνέγραψαν.

Ἡμεῖς ὅμως εἰς τὸ παρὸν βιβλιάριον δὲν ἔχομεν νὰ εἰποῦμεν οὔτε διὰ τὰ ἄλλα πέντε Μυστήρια, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας. Καὶ πάλιν ὄχι νὰ εἰποῦμεν καθολικὰ διὰ ὅλα τὰ περιστατικὰ τούτου τοῦ Μυστηρίου, ἀλλὰ μοναχὰ διὰ ἓνα μέρος του. Ἦγουν δὲν ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐδῶ διὰ τὴν αἰσθητὴν πράξιν καὶ ἱερουργίαν τοῦ Μυστηρίου, μὲ τί τρόπον ὀηλαδὴ ἐνεργεῖται πρακτικῶς, (τὸ ὁποῖον συμβολικὰς εἰκόνας ὀνομάζει ὁ θεὸς Διονύσιος,) οὔτε διὰ τὴν ἐξήγησιν καὶ νοητὴν θεωρίαν τῆς κάθε μιᾶς Ἱεροπραξίας, ἀλλ' οὔτε διὰ τὴν μεσιτεῖαν ὁποῦ κάμνει τὸ Μυστήριον τοῦτο τόσον διὰ τοὺς ζῶντας, ὅσον καὶ διὰ τοὺς τεθνεῶτας ὁμοῦ· ἀλλὰ μόνον καὶ μοναχὰ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ Μυστηρίου τούτου, καὶ τὴν Μετάληψιν ὁποῦ κοινωνοῦσι μόνον οἱ ζῶντες πιστοί. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν σαφέστατα, ἔχομεν νὰ ἀποδείξωμεν ἀπὸ Γραφικὰς καὶ Πατρικὰς μαρτυρίας πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μεταλαμβάνουν συχνὰ τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας ὅλοι οἱ ζῶντες πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὁποῦ δὲν ἔχουν ἀπὸ τὸν Πνευματικόν τους ἐμπόδιον, καὶ πῶς ἡ συχνὴ Μετάληψις προξενεῖ μεγάλην ὀφέλειαν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματά των, ἡ δὲ ἀργοπορινὴ προξενεῖ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς αὐτοὺς μεγάλην βλάβην καὶ ἀφανισμόν. Καὶ πρὸς τούτοις θέλομεν λύσει τὰς ἐνστάσεις ὁποῦ φέρουσιν εἰς τοῦτο οἱ ἐναντίοι.

Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μεταλαμβάνουσι

χρειαζονται νὰ ἦναι καὶ προετοιμασμένοι μετὰ τὴν συντριβὴν, ἐξομολόγησιν, καὶ ἱκανοποιήσιν, καὶ μετὰ ἄλλαις εὐχαῖς καὶ ἀνάγνωσες κατανυκτικαῖς καὶ εἰς τοῦτο ἀρμόδιαις, ἡμεῖς, βλέποντες τὴν Ἱερὰν Προσευχὴν ὅπου παρέδωκεν ὁ Κύριός μας, ἤγουν τὸ «Πάτερ ἡμῶν,» πῶς περιέχει τόσα λόγια καὶ νοήματα κατανυκτικὰ καὶ ἀρμόδια εἰς ἐκείνους, ὅπου μέλλουσι νὰ μεταλάβουν, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ τὴν βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος Βιβλίου μετὰ τὴν ἐξηγήσιν της, διὰ νὰ ἦναι κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας προετοιμασίας ὡς ἂν μία προετοιμασία καὶ αὕτη ἀρμολιωτάτη εἰς τοὺς θέλοντας νὰ κοινωνήσουν, καὶ διὰ ἄλλα πολλὰ, μάλιστα δὲ διὰ τὰ τρία αἴτια ταῦτα.

Πρῶτον μὲν, οἱ διὰ τὴν ζήτησιν μετὰ αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα νὰ τοὺς δώσῃ τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, ὅπου εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου. Δεύτερον, διὰ τὴν μετὰ αὐτὴν ἀφίνουσιν ὅλα τὰ ὀφειλήματα καὶ σφάλματα τοῦ ἀδελφοῦ των, καθίροντες τὴν καρδίαν τους ἀπὸ τὴν μνησικακίαν, τὸ ὅποῖον εἶναι μία προετοιμασία εἰς τὴν μετάληψιν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὅπου λέγει: «Ἐὰν λοιπὸν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ ἐνθυμηθῆς πῶς ὁ ἀδελφός σου ἔχει κἀνένα βᾶρος καὶ παράπονον κατ' ἐπάνω σου, ἄφηται ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου, καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ φιλιωθῆς καὶ νὰ ἀγαπηθῆς μετὰ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τότε ἔλα καὶ πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.» (Ματθ. ε'. 23.). Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον ἀρμολογεῖ ἡ εὐχὴ αὕτη εἰς τοὺς μέλλοντας κοινωνήσαι διὰ τὸν καιρὸν μάλιστα ὅπου συνειθίζεται νὰ λέγεται εἰς τὴν

λειτουργίαν· ἐπειδὴ ὕστερα, ἀφοῦ ἔβγουν οἱ κατηγορούμενοι ἔξω, καὶ μείνουν μοναχοὶ οἱ πιστοί, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν τελείωσιν καὶ μετουσίωσιν τῶν Μυστηρίων, τὴν φωνάζει μεγαλοφώνως ἡ Ἐκκλησία, καὶ τρόπον τινὰ λέγει εἰς ἐκείνους ὅπου μέλλουν νὰ μεταλάβουν· Ἐτοιμασθῆτε, ἐτοιμασθῆτε, ὦ ἀδελφοί, διὰ νὰ λάβετε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τὸ Σῶμα δηλαδὴ καὶ τὸ Αἶμα, ὅπου θέλει σᾶς δώσει σήμερον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ὁ Πατὴρ ὁ Οὐράνιος.

¶ Τὸ λοιπὸν εἰς τρία μέρη ἔχομεν νὰ διαιρέσωμεν τὸ παρὸν Βιβλιάριον. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον θέλομεν εἰπεῖ περὶ τῆς Κυριακῆς ταύτης καὶ προπαρασκευαστικῆς εὐχῆς· εἰς δὲ τὸ δεύτερον περὶ τοῦ συνεχοῦς μεταλαμβάνειν· καὶ εἰς τὸ τρίτον θέλομεν διαλύσει τὰς ἐνστάσεις τῶν ἐναντίων.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς.

Τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς ὁ σκοπός, ἀδελφοί μου, περιέχει κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον ἑπτὰ μυστικά καὶ ὑψηλά πράγματα, ἡγρουν θεολογίαν, υἰοθεσίαν, ἰσοτιμίαν με τοὺς Ἀγγέλους, ἀπόλαυσιν ζωῆς αἰωνίου, φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀποκατάστασιν, ἀφανισμόν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ κατάργησιν τῆς τυραννίδος τοῦ Διαβόλου. Καὶ τὴν μὲν θεολογίαν καὶ υἰοθεσίαν περιέχει ἡ ἀρχὴ τῆς προσευχῆς ὅπου λέγει, Πάτερ ἡμῶν· διατι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μᾶς διδάσκει πῶς ὁ Θεὸς εἶναι κατὰ φύσιν μὲν Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, καὶ προβολεὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ δὲ τὴν δημιουργίαν καὶ χάριν Πατὴρ ἐδικός μας, καὶ ἡμεῖς υἱοὶ του. Τὴν δὲ ἰσοτιμίαν με τοὺς Ἀγγέλους, περιέχουν τὰ λόγια ἐκεῖνα· «Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς,» με τὰ ὅποια παρακαλοῦμεν νὰ ἐνωθῶμεν με τοὺς Ἀγγέλους· καὶ καθὼς τελειώνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τοὺς ἐν οὐρανῷ Ἀγγέλους, ἔτσι νὰ τελειώνεται καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς γηίνους. Τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς πε-

ριέχει ὁ λόγος ἐκεῖνος· «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.» Τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἔνωσιν τῆς φύσεως δηλοῖ τὸ «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν,» ἐπειδὴ, ὅταν συγχωροῦμεν ἡμεῖς τοὺς ἐχθρούς μας, ἐνώνεται ἡ φύσις μας, καὶ δὲν χωρίζεται πλέον μετὰ τὴν διαφορὰν τῆς γνώμης καὶ προαιρέσεως. Τὸν ἀφανισμόν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας φανερώνει τὸ «καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,» μετὰ τὸν ὅποιον λόγον φανερώνομεν νὰ μὴ ἐμβοῦμεν εἰς πειρασμόν ὅπου προέρχεται ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας. Τὴν κατάργησιν δὲ τῆς τυραννίδος τοῦ Διαβόλου σημαδεύει ὁ λόγος ἐκεῖνος· «Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.»

Ἐνομάσθη δὲ προσευχὴ αὐτὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου μας, διὰτὶ περιέχει ἐκεῖνα ὅπου εἶναι πρέπον νὰ ζητοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἐκεῖνα ὅπου εἶναι πρέπον νὰ δίδῃ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διαιρεῖται δὲ ἡ προσευχὴ εἰς δύο, εἰς ἀπλὴν προσευχὴν, καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν. Καὶ ἡ μὲν ἀπλῶς προσευχὴ διαιρεῖται α'. εἰς δοξολογίαν καὶ ὑμνωδίαν Θεοῦ· β'. εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ διὰ τὰς εὐεργεσίας ὅπου μᾶς ἔκαμε, καὶ μᾶς κάμνει, καὶ μέλλει νὰ μᾶς κάμῃ· καὶ γ'. εἰς αἰτήσιν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐδικῶν μας καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μας, καὶ εἰς ἄλλας διαφόρους αἰτήσεις κατὰ τὴν χρείαν ὅπου ἀκολουθεῖ. Ἡ δὲ Κυριακὴ προσευχὴ διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ, ὡς προείπομεν. Διὰτὶ δὲ εἰς ἑπτὰ; Ἐπειδὴ εἰς τοῦτον τὸ ἑβδοματικὸν αἰῶνα ἔχει ἄδειαν ὁ ἄνθρωπος νὰ ζητῇ καὶ νὰ λαμβάνῃ

ἀπὸ τὸν Θεόν, εἰς δὲ τὸν ὄγδοον αἰῶνα, ἤγουν τὸν μέλλοντα, τοῦτο τὸ ὑστερούμεθα, διατὶ τότε δὲν εἶναι πλέον καιρὸς ἐργασίας, ἀλλ' ἀνταποδόσεως τῶν πεπραγμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς.

Μεγάλη εἶναι ἀληθινά, ἀδελφοί μου, ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου μας, καὶ ἀνερμήνευτος εἶναι ἡ φιλανθρωπία ὅπου ἔδειξε καὶ δεικνύει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ τὸν εὐεργέτην ἀγνώμονας. Διατὶ ὄχι μόνον μᾶς ἀνέστησεν ὅπου ἐπέσαμεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν διὰ τὴν ἀπειρόν του ἀγαθότητα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ νόμους τῆς προσευχῆς μᾶς ἐπαράδωκε, καὶ εἰς τὸν Θεὸν πρέποντας, καὶ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος συμφέροντας, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ πέσωμεν πάλιν ἀπὸ ἀγνωσίαν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα. Διὰ τοῦτο πρεπόντως παρευθὺς μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς προσευχῆς μᾶς ἀναβιάζει τὸν νοῦν μας εἰς τὸ ὑψηλότερον κεφάλαιον τῆς Θεολογίας, δείχνωντάς μας τὸν κατὰ φύσιν Πατέρα του δημιουργὸν ὅλης τῆς ὄρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως, καὶ τῆς υἰοθεσίας, ὅπου ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἠξιώθημεν, κατὰ χάριν Πατέρα.

Διότι, ἀφοῦ ἐσαρκώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐδόθη ἐξουσία εἰς ὅλους, ὅπου τὸν ἐπίστευσαν, νὰ γένωσι τέκνα καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τοῦ

Ἁγίου Βαπτίσματος, καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης: «Ἐδῶκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι » τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.» (Ἰωάν. α'. 12.). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπιγράφει: «Πάντες » γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ » Ἰησοῦ.» (Γαλάτ. γ'. 26.). Καὶ πάλιν: «Ὅτι δὲ ἐστε » υἱοί, ἐξέπεμψεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ » αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, κράζον· Ἄββᾶ, ὁ » Πατήρ.» (Γαλάτ. δ'. 6.). Ἦγουν, ὅλοι οἱ πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι εἰσθε τέκνα Θεοῦ διὰ μέσου τῆς πίστεως μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν, ἐπειδὴ καὶ εἰσθε τέκνα Θεοῦ, ἔστειλεν ὁ Θεὸς καὶ κατὰ χάριν Πατὴρ σας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ του εἰς τὰς καρδίας σας, τὸ ὁποῖον φωνάζει μυστικὰ ἐκεῖ μέσα: Ὡ Πατέρ, Πατέρ.

Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος μᾶς παραγγέλλει τί λογιῆς νὰ προσευχώμεθα πρὸς τὸν κατὰ χάριν Πατέρα μας, διὰ νὰ φυλακτώμεθα πάντοτε ὑποκάτω εἰς τὴν χάριν τῆς υἰοθεσίας ἕως τέλους· εἰς τὸ νὰ εἰμεθα δηλαδὴ τέκνα Θεοῦ ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ πράξιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν κάμνει ἔργα πνευματικὰ ἄξια τῆς ἀνώθεν ἀναγεννήσεως, ἀλλὰ σατανικά, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ἑνομαζῆται Πατέρα του τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν ἐναντίον Διάβολον κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου μας: «Ἑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ » Διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς » ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.» (Ἰωάν. η'. 44.). Ἦγουν, ἐσεῖς εἰσθε γεννημένοι κατὰ τὴν κακίαν ἀπὸ τὸν πατέρα σας

τὸν Διάβολον, καὶ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρός σας ἀγαπᾶτε νὰ κάμνετε.

Μᾶς προστάζει δὲ νὰ τὸν ὀνομάζωμεν Πατέρα μας, ἓνα μὲν, διὰ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ πῶς ἐγενήθημεν κατὰ ἀλήθειαν τέκνα Θεοῦ μὲ τὴν ἀνυγέννησιν τοῦ θείου Βαπτίσματος· ἄλλο δέ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰ σημάδια, ἡγοῦν τὰς ἀρετὰς τοῦ Πατρός μας, ἐντρεπόμενοι τρόπον τινὰ τὴν συγγένειαν ὅπου ἔχομεν μὲ αὐτόν, καθὼς ὁ ἴδιος λέγει· «Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.» (Λουκ. σ'. 36)· ἡγοῦν, γενήτε εὐσπλαγχνικοὶ εἰς ὅλους, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ σας εἶναι εἰς ὅλους εὐσπλαγχνικός. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος· «Ἀναζωσάμενοι τὰς ὀφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ, κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε· διότι γέγραπται· Ἅγιοι γενεσθε, ὅτι ἐγὼ Ἅγιός εἰμι. Καὶ εἰ Πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε.» (Πέτρ. Α'. Καθολ. α'. 13). Ἦγοῦν, ζωσθῆτε καλὰ τὴν ζώνην τῆς διανοίας σας, καὶ, ὄντες προσεκτικοί, ἐλπίσατε μὲ τελειότητα καὶ ὅλως διόλου εἰς τὴν χάριν ὅπου ἔρχεται εἰς τοῦ λόγου σας μὲ ἀποκάλυψιν καὶ φανέρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡσάν παιδία ὑπήκοα χωρὶς νὰ σχηματίζεσθε μαζὺ μὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐκείναις ὅπου εἴχετε προητέρα,

ὅταν εὐρίσκεσθε εἰς τὸ σκότος τῆς πλάνης· ἀλλὰ γενῆτε ἅγιοι εἰς κάθε σας ἐπιχείρημα, καθὼς εἶναι Ἅγιος καὶ ὁ Θεὸς ὁποῦ σας ἐκάλεσεν εἰς τὴν χάριν του. Ἐπειδὴ ἔτζι εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν νόμον· Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι καὶ ἐγὼ ὁ Θεὸς σας εἶμαι Ἅγιος. Καὶ ἀνίσως ὀνομάζετε Πατέρα σας τὸν Θεόν, ὁποῦ χωρὶς φιλοπροσωπίαν κρίνει τὸν κάθε ἕνα κατὰ τὰ ἔργα του, πρέπει νὰ ἀπερνᾶτε μὲ φόβον πολὺν τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς σας, διὰ νὰ μὴ κατακριθῆτε ἀπὸ αὐτόν.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει· «Ὅτι ἴδιον τοῦ »γεννηθέντος ἐκ Πνεύματος τὸ γενέσθαι ἐκεῖνο κατὰ »τὸ διδόμενον μέτρον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐξ οὗ ἐγεννήθη· »καθὼς γέγραπται· Ὅτι τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς »σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύ- »ματος Πνεῦμά ἐστι.» (Ὁρ. κατ' ἐπιτ. τί χριστιανοῦ ἴδιον). Ἦγουν, ἴδιον εἶναι ἐκεῖνου ὁποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ γένη κατὰ τὸ δυνατόν του παρόμοιος μὲ τὸ Πνεῦμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ ἐγεννήθη· καθὼς εἶναι γεγραμμένον ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ γεννηθῆ ἀπὸ σαρκικὸν πατέρα, σὰρκα εἶναι καὶ αὐτός, ἤγουν σαρκικός, ἐκεῖνος δέ, ὁποῦ γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, Πνεῦμα εἶναι καὶ αὐτός, ἤγουν πνευματικός.

Καὶ τρίτον τὸν ὀνομάζομεν Πατέρα, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐπιστεύσαμεν εἰς αὐτὸν τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐφιλιωθήκαμεν μὲ τὸν Θεόν, τὸν οὐράνιόν μας Πατέρα, ὁποῦ προτῆτερα εἴμεθα ἐχθροὶ του καὶ τέκνα ὀργῆς.

Λέγωντας δὲ «Πάτερ ἡμῶν,» ἐφάνερωσε πῶς ἔσοι ἀναγεννηθήκαμεν μὲ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, ὅλοι

εἴμεθα ἀδελφοὶ γνήσιοι, καὶ ἐνὸς Πατρὸς παιδιὰ, δη-
λαδὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ μιᾶς Μητρὸς, ἤγουν τῆς Ἁγίας
Ἀνατολικῆς, Ἀποστολικῆς, καὶ Καθολικῆς Ἐκκλη-
σίας. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν ἕνα τὸν ἄλλον
ὡσάν γνήσιοι ἀδελφοί, καθὼς μᾶς προστάζει ὁ Κύ-
ριος, λέγωντας: «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα
»ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.» (Ἰωάν. ιε'. 12. 17.) ἤγουν,
αὕτη εἶναι ἡ ἐδική μου ἐντολή, νὰ ἀγαπᾶτε ἕνα
τὸν ἄλλον σας.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ εἶναι, ἤγουν τὴν πλάσιν καὶ
δημιουργίαν, εἶναι καὶ λέγεται ὁ Θεὸς Πατὴρ ὄλων
τῶν ἀνθρώπων, καὶ πιστῶν καὶ ἀπίστων· λοιπὸν ἔχομεν
χρέος νὰ ἀγαπῶμεν ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ὡσάν ὁποῦ
ἐτιμῆθησαν καὶ ἐπλάσθησαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ,
καὶ μοναχὰ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν νὰ μιτοῦ-
μεν, καὶ ὄχι τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Κατὰ δὲ τὸ εἶ
εἶναι, ἤγουν τὴν ἀνάπλασιν, πρέπει περισσότερον νὰ
ἀγαποῦμεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἕνα τὸν
ἄλλον, ὡσάν ὁποῦ εἴμεθα διπλᾶ ἠνωμένοι καὶ κατὰ
τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν χάριν.

Ὅλοι δὲ οἱ ἀνθρώποι διαιροῦνται εἰς τρία, εἰς
δούλους γνησίους, εἰς δούλους ἀνωφελεῖς, καὶ εἰς
δούλους πονηροῦς, ἐχθροῦς καὶ ἐναντίους τοῦ Θεοῦ.
Καὶ δούλοι μὲν γνήσιοι εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ πιστεύου-
σιν ὀρθά καὶ κάμνουσι μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς τὸ θέ-
λημα τοῦ Θεοῦ· δούλοι δὲ ἀνωφελεῖς εἶναι ἐκεῖνοι,
ὁποῦ πιστεύουν μὲν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἔλαβον τὸ
Ἅγιον Βάπτισμα, πλὴν δὲν ἐργάζονται τὰς ἐντολάς
του· οἱ δὲ ἄλλοι, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦναι καὶ αὐτοὶ
δούλοι, ὡς ποίημα Θεοῦ, ὅμως εἶναι πονηροί, ἐχθροί,

καὶ ἐναντίοι τοῦ Θεοῦ, κἄν καὶ εἶναι πολλὰ ἀσθενεῖς καὶ δὲν δύνανται νὰ κάμουν τίποτε. Αὐτοὶ δὲ εἶναι, ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ὕστερα δὲ ἔπεσαν εἰς διαφόρους αἱρέσεις. Μαζὺ δὲ μὲ αὐτοὺς συναριθμοῦνται καὶ ὅλοι οἱ ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς.

Ὅμως ἡμεῖς, ὁποῦ ἀξιωθήκαμεν νὰ γένωμεν δοῦλοι καὶ υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν διὰ μέσου τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ἅς μὴ γενώμεθα πάλιν δοῦλοι καὶ σκλάβοι εἰς τὸν ἐχθρόν μας Διάβολον μὲ τὸ νὰ πέφτωμεν θεληματικῶς εἰς τὰ κακά του θελήματα, διὰ νὰ μὴ γένωμεν ὅμοιοι μὲ ἐκείνους, ὁποῦ γράφει ὁ Ἀπόστολος πῶς ἦτον «ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Διαβόλου δηλ.) εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.» (Β'. Τιμοθ. β'. 26.) ἤγουν, παγιδευμένοι ἀπὸ τὸν Διάβολον, διὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημά του.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Πατέρας μας εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ βλέπωμεν μὲ τὸν νοῦν μας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι ἡ πατρίδα μας, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, καὶ ὄχι κάτω εἰς τὴν γῆν ὡσάν τοὺς χοίρους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν γλυκύτατόν μας Σωτῆρα καὶ Δεσπότην, καὶ εἰς τὰ οὐράνια κάλλη τοῦ Παραδείσου. Ὅχι μόνον εἰς καιρὸν προσευχῆς, ἀλλὰ παντοτινὰ καὶ εἰς κάθε καιρὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸν νοῦν μας εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ μὴ σκορπίζεται ἐδῶ κάτω εἰς τὰ φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα πράγματα.

Καὶ ἔτσι, ἀνίσως καὶ βιαζώμεθα καθ' ἐκάστην, (καθὼς λέγει ὁ Κύριος ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν.» (Ματθ. ια'. 12). ἤγουν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι βια-

στική, και όσοι βιάζουσι παντοτινά τὸν ἑαυτὸν τους, ἐκεῖνοι καὶ τὴν κερδαίνουσι,) βοηθοῦντος τοῦ Θεοῦ, θέλει διαφυλάττεται εἰς ἡμᾶς τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ σῶον καὶ καθαρὸν, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπὸ τὸ κατ' εἰκόνα ἀναβαίνομεν ὅσον τὸ δυνατόν μας καὶ εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀγιαζόμενοι ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἀγιαζόντες ἡμεῖς τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα εἰς τὴν γῆν, καὶ λέγοντες μὲ τὴν προσευχὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Τάχα μήπως δὲν εἶναι Ἅγιον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παρακαλοῦμεν νὰ ἀγιασθῇ; καὶ πῶς ἀρμόζει τοῦτο; αὐτὸς δὲν εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀγιότητος; ἀπ' αὐτὸν δὲν ἀγιαζόνται τὰ πάντα, τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ πῶς τώρα τοιούτης λογῆς μᾶς προστάζει;

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ καθ' αὐτό, εἶναι Ἅγιον καὶ Ὑπεράγιον καὶ πηγὴ ἀγιότητος, καὶ παρευθὺς μόνον ὅπου ὀνομασθῇ, ἀγιαζεῖ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ὀνομάζεται, καὶ κάμμιαν αὐξήσιν τῆς ἀγιότητος, ἢ ἐλάττωσιν δὲν δέχεται. Ὅμως ὁ Θεὸς θέλει καὶ ἀγαπᾷ νὰ δοξάζεται τὸ ὄνομά του καὶ ἀπὸ ὅλα του τὰ ποιήματα, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης καὶ Ψαλμωδὸς Δαβὶδ· «Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.» (Ψαλ. ρβ'. 22.) ἤγουν, δοξάσατε τὸν Κύριόν σας ὅλα τὰ ἔργα του.

Και τοῦτο τὸ θέλει ὄχι τόσον διὰ λόγου του, ὅσον διὰ νὰ ἀγιασθοῦν αὐτὰ ἀπὸ αὐτό, καὶ νὰ δοξασθοῦν. Διὰ τοῦτο πρέπει ὅ,τι καὶ ἂν κάμνωμεν νὰ ἦναι ὅλα εἰς δόξαν Θεοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον ὁποῦ λέγει· «Εἶτε οὖν ἐσθίετε, εἶτε πίνετε, εἶτε τι ποιεῖτε, πάντα »εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε.» (Α΄ Κορινθ. ι'. 31)· ἤγουν, εἶτε τρώγετε, εἶτε πίνετε, εἶτε ἄλλο τι κάμνετε, ὅλα νὰ τα κάμνετε εἰς δόξαν Θεοῦ, διὰ νὰ ἀγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς.

Τότε δὲ ἀγιάζεται, ὅταν κάμνωμεν ἔργα καλὰ καὶ ἅγια, καθὼς εἶναι καὶ ἡ πίστις μας ἅγια. Καὶ ἐτζι βλέποντες οἱ ἄνθρωποι τὴν καλὴν μας πολιτείαν, οἱ μὲν πιστοὶ Χριστιανοὶ δοξάζουσι τὸν Θεόν, ὁποῦ μᾶς σοφίζει καὶ μᾶς ἐνδυναμώνει νὰ ἐργαζώμεθα τὸ καλόν, οἱ δὲ ἄπιστοι ἔρχονται εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, θεωροῦντες πῶς τὰ ἔργα μας βεβαιώνουσι τὴν πίστιν μας, καθὼς καὶ ὁ Κύριος μᾶς προστάζει, λέγωντας· «Οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἰδῶσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (Ματθ. ε'. 16.)· ἤγουν, ἐτζι ἄς λάμψη τὸ φῶς τῶν καλῶν σας ἔργων ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἰδοῦσι τὰ καλὰ σας ἔργα, καὶ νὰ δοξάσωσι τὸν ἔπουράνιον σας Πατέρα.

Καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου βλασφημεῖται διὰ λόγου μας εἰς τὰ ἔθνη, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «Τὸ ὄνομα »τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.» (Ῥωμ. β'. 24. Ἑσαίας νβ'. 5.)· τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλην κόλασιν, καὶ φοβερόν κίνδυνον, διατὶ νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα οἱ ἄπι-

στοι, πῶς ἐτζί μᾶς προστάζει ὁ Θεὸς νὰ κάμνωμεν. Ὁθεν, διὰ νὰ μὴ προξενῆται εἰς μὲν τὸν Θεὸν ὕβρις καὶ ἀτιμία, εἰς ἡμᾶς δὲ κόλασις αἰώνιος, πρέπει νὰ ἐπιμελούμεθα μαζὺ μετὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ εὐσέβειαν νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν ἐνάρετον ζωὴν καὶ πολιτείαν.

Ἐνάρετος δὲ ζωὴ εἶναι νὰ κάμνωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος λέγει· «Ἐὰν ἀγαπάτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.» (Ἰωάν. 15.) ἤγουν, ἀνίσως, ὡ μαθηταὶ μου, καὶ μετὰ ἀγαπάτε, πρέπει νὰ φυλάττετε τὰς παραγγελίας μου. Διὰ νὰ φαίνεται ἡ ἀγάπη, ὅπου ἔχομεν εἰς αὐτόν, ἀπὸ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν του, καὶ νὰ στερεώνεται ἡ πίστις. Ἐπειδὴ λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος ὅτι, «εἰ γὰρ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, πολλῶ μᾶλλον τὴν πίστιν ἀσφαλῆ καὶ ἐρριζωμένην οὐ δυνησεται κατασχεῖν, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Πῶς δὲ δυνησόμεθα τὴν τοῦ Πνεύματος ἐπισπάσασθαι βοήθειαν, καὶ πείσαι μείναι παρ' ἑαυτοῖς; Δι' ἔργων ἀγαθῶν καὶ πολιτείας ἀρίστης. Καθάπερ γὰρ τὸ λυχνιατὸν φῶς ἐλαίῳ κατέχεται, καὶ ἀναλωθέντος τούτου, κάκεινο σβέννυται, οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, παρόντων μὲν ἡμῶν ἔργων ἀγαθῶν, καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς ἐπιχειομένης τῇ ψυχῇ, μένει καθάπερ ἐλαίῳ κατεχομένη ἡ φλόξ· ταύτης δὲ οὐκ οὔσης, ἄπεισι καὶ ἀναχωρεῖ... Κατέχωμεν τοῦ Πνεύματος τὸ πῦρ διὰ φιλάνθρωπίας δαφίλοῦς, καὶ ἐπιτεταμένης ἐλεημοσύνης, ἵνα μὴ περὶ τὴν πίστιν ναυαγήσωμεν· ἡ μὲν γὰρ πίστις τῆς τοῦ Πνεύματος δεῖται

»βοηθείας καὶ τῆς παραμονῆς, ἵνα ἄσειστος μένη, ἡ
 »δὲ τοῦ Πνεύματος βοήθεια διὰ βίου καθαροῦ καὶ πο-
 »λιτείας ἀρίστης ἡμῖν εἴωθε παραμένειν. Ὡστε, εἰ
 »μέλλοιμεν ἐρρίζωμένην ἔχειν τὴν πίστιν, πολιτείας
 »ἡμῖν δεῖ καθαράς, τῆς τὸ Πνεῦμα πειθούσης μένειν
 »καὶ συνέχειν ἐκείνης τὴν δύναμιν· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ
 »ἔστι, βίον ἀκαθαρτον ἔχοντα, μὴ καὶ περὶ τὴν πί-
 »στιν σαλευέσθαι. Καὶ ἵνα μάθητε ὅτι τοῦτό ἐστιν
 »ἀληθές, καὶ πράξεις πονηραὶ τῆ τῆς πίστεως λυ-
 »μαίνονται στερόσῳτητι, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος
 »τῷ Τιμοθέῳ γράφων. Ἴνα στρατεύῃ, φησί, τὴν κα-
 »λὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνειδήσιν,
 »(ἡ δὲ ἀγαθὴ συνειδήσις ἀπὸ βίου καὶ πράξεων ὀρ-
 »θῶν γένοιτ' ἄν,) ἦν τινες ἀπώσάμενοι, περὶ τὴν πί-
 »στιν, φησίν, ἐναυάγησαν. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Ῥίζα
 »πάντων τῶν κακῶν ἔστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες
 »ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν τῆς πίστεως. Εἶδες ὅτι
 »κάκεῖνοι ἐναυάγησαν διὰ τοῦτο, καὶ οὗτοι διὰ τοῦτο
 »ἀπεπλανήθησαν, ἐπειδὴ οἱ μὲν ἀγαθὴν συνειδήσιν
 »ἀπώσαντο, οὗτοι δὲ τῆς φιλαργυρίας ἐπελάβοντο ;
 »Ἄπερ ἅπαντα λογισάμενοι μετ' ἀκριβείας, ἐπιμε-
 »λώμεθα πολιτείας ἀρίστης, ὥστε γενέσθαι διπλοῦν
 »ἡμῖν τὸν μισθόν· ἓνα μὲν, τὸν ἐκ τῆς τῶν ἔργων
 »ἀμοιβῆς ἡτοιμασμένον, ἕτερον δέ, τὸν ἐκ τῆς κατὰ
 »πίστιν στερόσῳτητος· ὅπερ γὰρ ἔστιν ἡ τροφή τῷ
 »σώματι, τοῦτο ἡ πολιτεία τῆ πίστει. Καὶ καθάπερ
 »ἡ τῆς σαρκὸς φύσις τῆς ἡμετέρας οὐκ ἂν διακρα-
 »τηθεῖη χωρὶς τροφῆς, οὕτως οὐδὲ ἡ πίστις χωρὶς
 »ἔργων ἀγαθῶν· χωρὶς γὰρ τῶν ἔργων ἡ πίστις νεκρά
 »ἔστιν.» (Ἰάκ. β'. 26.) (Τόμ. θ'. λόγος 55.).

Ἦγουν, ἀνίσως τινὰς δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, παρὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πολλῶ μᾶλλον θέλει ἤμπορέσει τινὰς νὰ φυλάξῃ τὴν πίστιν του στερεὰν καὶ ἐρρίζωμένην χωρὶς χάριν καὶ βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ πῶς ἤμποροῦμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νὰ τὴν καταπίσωμεν νὰ μένη παντοτινὰ μὲ τοῦ λόγου μας; Μὲ ἔργα καλὰ, μὲ πολιτείαν θεάρεστον. Διατί, καθὼς τὸ φῶς τοῦ λύχνου ἀνάπτει μὲ τὸ ἔλαιον, καί, ὅταν κατῆ τὸ λάδι, σβύννεται καὶ τὸ φῶς, τέτοιας λογῆς καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνάπτει, καὶ μᾶς φωτίζει, ὅταν ἔχωμεν ἔργα καλὰ, καὶ ὅταν ἔχωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας ἐλεημοσύνην πολλὴν καὶ σπλάγχχνος εἰς τοὺς πτωχοὺς· ὅταν δὲ τὰ καλὰ ἔργα λείψουν καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀναχωρεῖ καὶ ἡ χάρις καὶ φεύγει ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἄς κρατοῦμεν λοιπὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν πλουσίαν πρὸς τοὺς δεομένους ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ κινδυνεύσωμεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν, διατί ἡ πίστις χρειάζεται τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ νὰ μένη στερεά· ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βοήθεια κρατεῖται καὶ μένει εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν καθαρὰν ζωὴν καὶ τὴν θεάρεστον πολιτείαν. Λοιπὸν ἀνίσως καὶ ἀγαποῦμεν νὰ ἔχωμεν ἐρρίζωμένην τὴν πίστιν μας, χρειάζεται νὰ ἔχωμεν καὶ ἔργα θεάρεστα καὶ ζωὴν καθαρὰν, ἡ ὁποία καταπίθει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ μένη εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ στερεώνη τῆς πίστεως τὴν δύναμιν, ἐπειδὴ ἀδύνητον

εἶναι, ἀδύνατον νὰ ἔχη τινὰς ζωὴν ἀκάθαρτην, καὶ νὰ μὴ κλονίζεται εἰς τὴν πίστιν. Καὶ διὰ νὰ μαθετε ὅτι τοῦτο, ὅπου λέγω, εἶναι ἀληθινόν, καὶ τὰ κακὰ ἔργα χαλοῦσι τὴν στερότητα τῆς πίστεως, ἀκουσον τί λέγει ὁ Παῦλος, γράφωντας εἰς τὸν Τιμόθεον. Διὰ νὰ στρατεύεσαι, τοῦ λέγει, ὡσάν στρατιώτης τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχοντας πίστιν ὁμοῦ καὶ καλὴν συνείδησιν, (ἡ δὲ καλὴ συνείδησις γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ζωὴν καὶ τὰς καλὰς πράξεις,) τὴν ὁποίαν συνείδησιν ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ δὲν ἐφύλαξαν, ἐκινδύνευσαν, λέγει, καὶ εἰς τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἔχασαν. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος λέγει· Ρίζα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία, τὴν ὁποίαν ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ τὴν ἠγάπησαν, ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἀφανίσθησαν.

Βλέπεις πῶς καὶ ἐκεῖνοι ἐκινδύνευσαν εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐτοῦτοι, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν δὲν εἶχαν ἀγαθὴν συνείδησιν, ἐτοῦτοι δέ, διατὶ ἠγάπησαν τὴν φιλαργυρίαν; Τὰ ὅποια ὄλα, ἀδελφοί μου, συλλογιζόμενοι καλὰ, ἄς ἐπιμεληθῶμεν νὰ ἔχωμεν καὶ ζωὴν ἐνάρετον, διὰ νὰ γένη καὶ διπλὸς εἰς ἡμᾶς ὁ μισθός· ἓνας μὲν διὰ τὰ καλὰ μας ἔργα, καὶ ἄλλος διὰ τὴν στερέωσιν τῆς πίστεώς μας. Διότι, καθὼς εἶναι τὸ φαγὶ εἰς τὸ κορμί, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ἐνάρετος ζωὴ εἰς τὴν πίστιν· καὶ καθὼς ἡ φύσις τοῦ σώματος τοῦ ἐδικοῦ μας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζῆσῃ χωρὶς τροφήν, ἔτσι οὐδὲ ἡ πίστις δύναται νὰ σταθῇ χωρὶς τὰ καλὰ ἔργα, ἐπειδὴ χωρὶς τὰ ἔργα ἡ πίστις εἶναι νεκρά. Διατὶ πολλοὶ ἀπόλαυσαν τὴν πίστιν, καὶ ἦτον Χριστιανοί, μὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔκαμαν καὶ ἔργα ἀκό-

λουθα τῆς πίστεως, ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν. Ἡμεῖς ὁμῶς καὶ τὰ δύο ἅς ἐπιμεληθῶμεν, καὶ τὴν πίστιν καὶ τὰ καλὰ ἔργα, διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ λέγωμεν ἀφόβως καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις αὐτοθελήτως ἐσκλαβώθη εἰς τὸν ἀνθρωποκτόνον Διάβολον, διὰ τοῦτο μᾶς προσταίνει ὁ Κύριός μας νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πικρὰν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου. Ἀλλεοτρόπως δὲ τοῦτο δὲν γίνεται, πάρεξ ἐὰν ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, ἡγουν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ ἀποδιώξῃ ἀπὸ λόγου μας τὸν τύραννον ἐχθρόν, καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς ἡμᾶς. Ἐπειδὴ εἰς τοὺς τελείους εἶναι ἀρμόδιον νὰ ζητοῦσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὡσὰν ὁποῦ ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα τῆς πνευματικῆς ἡλικίας· ἐκεῖνοι δέ, ὁποῦ ἔχουσι τὸ συνειδὸς ἀκόμη ὁποῦ τοὺς κατακρίνει ὡσὰν ἐμένα, δὲν ἡμποροῦμεν οἱδὲ νὰ ἀνοίξωμεν στόμα εἰς τὸ νὰ ζητήσωμεν τοιαῦτα, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ πέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ μᾶς φωτίσῃ καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ εἰς τὸ θέλημά του τὸ Ἅγιον, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς Μετανοίας, διότι λέγει ὁ τίμιος Πρόδρομος· «Μετανοεῖτε· ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἡγουν, ὧ ἀμαρτωλοί, μετανοεῖτε, διατὶ ἐσήμωσεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὡσὰν νὰ μᾶς λέγῃ· Ἄνθρωποι, μετανοήσατε εἰς τὰ

κακά όπου κάμνετε, και έτοιμασθήτε διά να ύποδεχθήτε τήν βασιλείαν τών ούρανών, ήγουν αυτόν τόν μονογενή Υιόν και Λόγον τοῦ Θεοῦ, όπου ήλθε διά τήν σωτηρίαν όλου τοῦ κόσμου.

Διά τοῦτο πρέπει να λέγωμεν κατά τόν θεϊον Μάξιμον· «Έλθέτω σου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅπως καθαρίση ἡμᾶς ὀλικῶς ψυχῇ τε και σώματι.» ήγουν, ἄς ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διά να μᾶς καθαρίση τελείως και κατά τὸ σῶμα και κατά τήν ψυχῆν, διά να γένωμεν κατοικία ἀξία εἰς τὸ να ὑποδεχθῶμεν ὄλην τήν Ἁγίαν Τριάδα, δια να βασιλεύῃ εἰς τὸ ἔξῃς ὁ Θεός εἰς ἡμᾶς, ήγουν εἰς τὰς καρδίας μας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν τὸς ὑμῶν ἐστίν.» (Λουκ. ιζ'. 21.)· ήγουν, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέσα εἰς τήν καρδίαν σας. Και εἰς ἄλλο μέρος· «Ἐγὼ και ὁ Πατήρ μου ἐλευσόμεθα, και μονήν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.» (Ἰωάν. ιδ'. 23.)· ήγουν, ἐγὼ και ὁ Πατήρ μου θέλομεν ἔλθει να κατοικήσωμεν εἰς ἐκεῖνον, όπου ἀγαπᾷ τὰς ἐντολάς μου. Και ὄχι πλέον να κατοικῇ και να βασιλεύῃ εἰς ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.» (Ρωμ. σ'. 12.)· ήγουν, ἄς μὴ βασιλεύῃ πλέον ἡ ἁμαρτία εἰς τὸ θνητόν κορμί σας διά να τῆς ὑπακούετε με τὰς ἐπιθυμίας του. Και ἔτσι, δυναμούμενοι με τήν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κάμνομεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ και ἐπουρανίου Πατρός μας, και λέγομεν χωρὶς ἐντροπήν με τήν προσευχήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ,
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄλλο μακαριώτερον καὶ εἰρηνικώτερον πρᾶγμα δὲν εἶναι μῆτε εἰς τὸν οὐρανόν, μῆτε εἰς τὴν γῆν, ὡσάν τὸ νὰ κάμνη τινὰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἐωσφόρος ἦτον εἰς τὸν οὐρανόν· μὴ θέλωντας ὁμοῦ νὰ κάμνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐκρημνίσθηκεν εἰς τὸν ἄδην. Ὁ Ἀδάμ ἦτον μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, ὡς βρασιλεὺς τιμώμενος ἀπὸ ὅλην τὴν κτίσιν· ὁμοῦ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐφύλαξε τὴν θεϊκὴν ἐντολήν, ἔπεσεν εἰς ἐσχάτην ταλαιπωρίαν. Ὅποιος λιγὸν δὲν θέλει νὰ κάμνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι καθολικὰ ὑπερήφανος. Διὰ τοῦτο δικαίως καταρᾶται ὁ Προφήτης Δαβὶδ τοὺς τοιοῦτους, λέγωντας· «Ἐπετίμησας ὑπερηφάνοις, ἐπικατάρτατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου» καὶ «ὑπερήφανοι παρηνόμου ἕως σφόδρα» (Ψαλμ. ριγ'. 21. 51.)· ἤγουν, ἐπετίμησας τοὺς ὑπερηφάνους ἀνθρώπους, Κύριε· ἅς εἶναι κατηραμένοι ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν φυλάττουσι τὰς ἐντολάς σου. Καὶ πάλιν· Οἱ ὑπερήφανοι κάμνουσι πολλὰς παρανομίας καὶ παραβάσεις.

Μᾶς δείχνει μὲ τοῦτο ὁ Προφήτης πῶς ἡ αἰτία τῆς παρανομίας εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ πάλιν αἰτία τῆς ὑπερηφανείας εἶναι ἡ παρανομία. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρη τινὰς ἄνθρωπον ταπεινὸν ἀνάμεσα εἰς τοὺς παρανόμους, καὶ ἄνθρωπον πάλιν ὅπου

νά φυλάττη τὸν νόμον ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὑπερηφάνους· ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς κάθε κακίας.

Θέλημα δὲ Θεοῦ εἶναι νὰ ξεμακρύνωμεν ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ νὰ κάμνωμεν τὰ καλὰ, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος Προφήτης· «Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν» ἤγουν, ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ κάμε τὸ καλόν. Καλὰ δὲ εἶναι ἐκεῖνα, ὅσα εἶναι μαρτυρημένα ἀπὸ τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἀπὸ τοὺς κατὰ μέρος ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι ἐκεῖνα ὅπου γεννᾷ ὁ καθένας ἀπὸ τὴν κοιλίαν του, τὰ ὅποια πολλαῖς φοραῖς εἶναι καὶ βλαπτικά, καὶ φέρνουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν.

Ἐπειδὴ ἀνίσως καὶ περιπατοῦμεν κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ κόσμου, καὶ κατ' ἐκεῖνο ὅπου ἤθελε φανῆ τοῦ καθενός, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ δὲν θέλομεν ἔχει κάμμιν διαφοράν ἀπὸ τὰ ἄπιστα ἔθνη ὅπου δὲν ἔχουσι νόμον καὶ Γραφάς, μήτε θέλομεν διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους ἐκείνους ὅπου ἦτον εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναρχίας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ βιβλίον τῶν Κριτῶν· «Ἐκαστος τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει· ὅτι οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις.» ἤγουν, ὁ καθένας ἔκαμνεν ἐκεῖνο ὅπου τοῦ ἐφαίνετο καλὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, μὲ τὸ νὰ μὴν ἦτον βασιλεὺς εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἑβραῖοι ὅταν ἠθέλησαν νὰ θανατώσουν τὸν Κύριόν μας ἀπὸ τὸν φθόνον τους, ὁ Πιλάτος ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ, μὲ τὸ νὰ μὴν εὕρισκεν εἰς αὐτὸν κάμμιν αἰτίαν θανάτου. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπαν· «Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ

»κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν
 »Υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν.» ἤγουν, ἡμεῖς ἔχομεν νόμον,
 καὶ κατὰ τὸν νόμον μας πρέπει νὰ ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ
 καὶ ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Υἱὸν Θεοῦ. Ἀπὸ ἐτοῦτα δὲ
 τὰ λόγια φανερώνονται ψεῦσται. Διατὶ ποῦ εὕρισκε-
 ται εἰς τὸν νόμον ὅτι πρέπει νὰ ἀποθάνῃ ὁποῖος ἤθε-
 λεν ὀνομάσει τὸν ἑαυτὸν τοῦ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅπου
 μάλιστα ἡ θεία Γραφή λέγει τοὺς ἀνθρώπους Θεοῦ
 καὶ υἱοὺς Θεοῦ; «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ
 Ὑψίστου πάντες.» (Ψαλμ. πα'. β.). ἤγουν, ἐγὼ ὁ Θεὸς
 εἶπα πῶς εἴσθε ὅλοι θεοὶ καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν
 μὲ τὸ νὰ εἰποῦσι, νόμον ἔχομεν, φανερώνουσι ὅτι
 κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐδικὸν τοὺς λέγουσι, καὶ ὄχι κατὰ
 τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Βλέπεις, ἀγαπητέ, πῶς ἔκαμαν νόμον τὸν φθό-
 νον καὶ τὴν κακίαν τοὺς; Καθὼς περὶ τῶν τοιούτων
 λέγει ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος· «Ἐστω δὲ ἡμῶν ἡ
 ἰσχὺς νόμος, καὶ ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον.» ἤγουν, ἄς
 κάμωμεν νόμον τὴν δύναμίν μας, καὶ ἄς παγιδεύ-
 σωμεν κρυφίως τὸν δίκαιον. Μὲ ἕλον ὅπου ὁ Νόμος
 καὶ οἱ Προφῆται ἔγραφον πῶς θέλει ἔλθῃ ὁ Χριστὸς
 νὰ σαρκωθῇ καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν ζωὴν καὶ σω-
 τηρίαν τοῦ Κόσμου, ὄχι ὅμως κατὰ τὸν σκοπὸν ἐκεί-
 νων τῶν παρανόμων.

Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ὅμοια,
 ἄς προσέχωμεν εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου μας, καὶ
 ἔξω ἀπὸ τὰ γεγραμμένα ἄς μὴ περιπατῶμεν. Καὶ
 αἱ ἐντολαὶ τοῦ δὲν εἶναι βαρεῖται, καθὼς λέγει ὁ Εὐαγ-
 γελιστὴς Ἰωάννης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριός μας ἔκα-
 μεν ἀνελλιπῶς εἰς τὴν γῆν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς,

διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ δίδῃ δύναμιν καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ μᾶς φωτίζῃ διὰ νὰ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἅγιόν του θέλημα εἰς τὴν γῆν, καθὼς τὸ κάμνουσιν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν διότι «χωρὶς αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν.» (Ἰωάν. ιε'. 5.). Καθὼς οἱ Ἄγγελοι ὑποτάσσονται χωρὶς ἀντιλογίαν εἰς ὅλα τὰ θεῖα προστάγματα, τέτοιας λογῆς πρέπει νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ θεῖκόν θέλημα, τὸ ὁποῖον περιέχεται μέσα εἰς τὰς Γραφάς, διὰ νὰ ἦναι εἰρήνη εἰς τὴν γῆν ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς εἶναι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἄγγελους, καὶ διὰ νὰ ἠμποροῦμεν νὰ λέγωμεν μὲ παρρησίαν πρὸς αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

*Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δοῦς ἡμῖν σήμερον.*

Κατὰ τρεῖς τρόπους λέγεται ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος. Καὶ διὰ νὰ ἤξεύρωμεν, ὅταν προσευχώμεθα, ποῖον ἄρτον ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας, ἅς ἰδοῦμεν τὴν διαφορὰν τοῦ κάθε ἑνὸς τρόπου. Καθ' ἓνα μὲν τρόπον λέγεται ἄρτος ἐπιούσιος ὁ κοινὸς οὗτος ἄρτος, ἡ σωματικὴ τροφή, ὅπου συγκερνᾶται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος, διὰ νὰ αὐξάνῃ καὶ νὰ δυναμώνεται τὸ σῶμα νὰ μὴν ἀποθάνῃ. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ζητοῦμεν ἐκεῖνα τὰ φαγητά, ὅπου εἶναι

διὰ τρυφήν καὶ καλοπάθειαν τοῦ κορμίου, διὰ νὰ μὴν ἀκούσωμεν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου ὁποῦ λέγει· «Αἰ-
 »τεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα
 »ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.» (Ἰάκ. δ'. 3.)·
 καὶ πάλιν· «Ἐτρυφήσατε,» λέγει, «ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
 »ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν
 »ἡμέρᾳ σφαγῆς.» (Ἰάκ. ε'. 5.)· Ἦγουν, ζητεῖτε ἀπὸ
 τὸν Θεὸν πλοῦτον, μὰ δὲν λαμβάνετε, διὰτὶ κακὰ
 τὸν ζητεῖτε, διὰ νὰ τὸν ἐξοδιάσετε εἰς τὰς ἡδονὰς
 σας. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος· Ἐτρυφήσατε, λέγει, εἰς τὴν
 γῆν, καὶ ἐκαλοπαθήσατε, καὶ ἐθρέψατε τὰ κορμιά
 σας τόσον, ὡσαν νὰ ἤθελαν σὰς ἔχουν διὰ νὰ σὰς
 σφάζουν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κύριός μας λέγει· «Προσέχετε
 »ἑαυτοῖς, μὴ ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν
 »κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
 »αἰφνίδιος ἐπιστῆ ἐφ' ὑμᾶς ἡ ἡμέρα ἐκείνη.» (Λουκ.
 κἀ. 34.)· Ἦγουν, προσέχετε καλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σας,
 μὴ τύχη καὶ βαρύνῃ ὁ νοῦς σας μὲ μέθαις καὶ κρα-
 σοπότις, καὶ μὲ μερίμναις κοσμικαῖς, καὶ ἔτσι αἰ-
 φνίδια σὰς καταφθάσῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἢ ὑστερινή.

Διὰ τοῦτο μοναχὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν πρέ-
 πει νὰ ζητοῦμεν, ἐπειδὴ ὁ Κύριος, συγκαταβαίνων-
 τας εἰς τὴν ἀσθένειάν μας, μᾶς προστάζει νὰ ζητοῦ-
 μεν μόνον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, καὶ ὄχι τὰ περισσά,
 καὶ εἰς πολλοὺς χρόνους. Πλὴν καὶ τοῦτο νὰ τὸ ζη-
 τοῦμεν ὀλίγαις φοραῖς· καθὼς τὸ λέγει ὁ σοφὸς Πα-
 ροιμιαστής· «Σπάνιον εἷταγε σὸν πόδα πρὸς τὸν
 σεαυτοῦ φίλον, ἵνα μὴ ποτε πληθθεῖς σου μισήσῃ σε.»
 (Παρ. κέ. 17.)· Ἦγουν, ὀλίγαις φοραῖς νὰ ἐμβαίνῃς

εις τὸν φίλον σου, καὶ νὰ τοῦ ζητῆς, μήπως καὶ ἀποταῖς πολλαῖς φοραῖς σὲ χορτάση, καὶ σὲ μισήση.

Φίλος μας δὲ εἶναι, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Νεῖλος, ὁ Χριστός. Διατὶ ἀνίσως τινὰς ὀλίγαις φοραῖς παρακαλῆ τὸν Χριστὸν διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν χρείαν του, εἶναι ἀγαπητὸς κοντὰ εἰς αὐτόν, (ἐπειδὴ ἐτοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν τέτοιων φίλων' τοῦ Χριστοῦ, ὡς καθὼς ὀνομάζει φίλους τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριος, λέγωντας· Ἔσεῖς εἰσθε οἱ ἀγαπητοί μου φίλοι.) μὰ ἀνίσως καὶ πολλαῖς φοραῖς διὰ τοῦτο τὸν παρακαλῆ, γίνεται μισητός. «Εἰ γάρ τις σπανιάκις τῷ Χριστῷ »περὶ τῆς χρείας ἔνοχλοῖη τοῦ σώματος, ἀγαπητὸς »αὐτῷ ἔσται, (οὗτος γάρ ὁ σκοπὸς τῶν φίλων τῶν »τοιούτων ἐστίν, ὡς πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς φησιν »ὁ Σωτὴρ· Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε,) ἐὰν δὲ συνεχέστε- »ρον τοῦτο ποιῆ, μισητός γίνεται.»

Ὁ δὲ θεὸς Μαξιμὸς φίλον λέγει τῆς ψυχῆς, τὸ σῶμα. Τὴν ὁποῖαν ψυχὴν νοθετεῖ ὁ Παροιμιστῆς νὰ μὴ περιποιητῆαι τὸ σῶμα μὲ τὰ δύο ποδάρια· ἤγουν, νὰ μὴν ἔχη πολλὴν φροντίδα διὰ αὐτό, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ ἓνα ποδᾶρι, καὶ τοῦτο πάλιν ὀλίγαις φοραῖς, διὰ νὰ μὴ τύχη, λέγει, καὶ χορτάση, καὶ σηκωθῆ κατ' ἐπάνω τῆς ψυχῆς, καὶ κάμη ἐκεῖνα τὰ ἴδια κακά, ὅπου μᾶς κάμνουσιν οἱ δαίμονες οἱ ἐχθροί μας.

Ἄς ἀκούσωμεν καὶ τὸν Ἀπόστολον, ὅπου λέγει· «Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα· οἱ γὰρ θέλοντες πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν »εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ εἰς ἐπιθυμίας πολ- »λὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς

«άνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν» (Α΄ Τιμοθ. ε΄. 8—9). ἤγουν, ἀνίσως ἔχωμεν τροφᾶς νὰ φάγωμεν, καὶ σκεπάσματα νὰ σκεπασθῶμεν, ἄς ἀρκεσθοῦμεν μόνον εἰς αὐτά, διατὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ θέλουσι νὰ πλουτήσουν, πέφτουν εἰς πειρασμοὺς καὶ παγίδαις, καὶ εἰς ἐπιθυμίαις πολλαῖς ἀνόηταις καὶ ψυχοβλαβεῖς, ἢ ὁποῖαις καταθυβίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἐγκρεμνὸν καὶ ἀπώλειαν.

Ὅμως ἴσως θέλει εἰπεῖ τινὰς ὅτι, ἐπειδὴ καὶ μᾶς προστάζει ὁ Κύριος νὰ ζητοῦμεν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν ἀπὸ τὸν Θεόν, λοιπὸν ἄς κάθωμαι εἰς τὸ ὀσπήτιον μου ἀμέριμνος καὶ ἀργός, προσμένωντας ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μοῦ δώσῃ νὰ φάγω. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποκρινόμεθα ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ μέριμνα καὶ φροντίδα, καὶ ἄλλο ἡ ἐργασία. Καὶ φροντίδα μὲν εἶναι περισπασμὸς καὶ ταραχὴ τοῦ νοῦς, ἐργασία δὲ εἶναι νὰ ἐργάζεται τινὰς, νὰ σπεῖρῃ δηλαδὴ, ἢ ἄλλην τέχνην νὰ μεταχειρίζεται, ὅμως σύγχυσιν καὶ μέριμναν νὰ μὴν ἔχη μέσα εἰς τὸν νοῦν του, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἔχη ὅλην του τὴν ἐλπίδα καὶ μέριμναν, κατὰ τὸν προφήτην Δαβὶδ ὁποῦ λέγει: «Ἐπιθήριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνά σου, καὶ αὐτὸς σε διαθήσει.» (Ψαλμ. νδ΄. 23). ἤγουν, ρίψαι τὴν φροντίδα τῆς ζωοτροφίας σου εἰς τὸν Κύριον, καὶ ἐκεῖνος θέλει σὲ θρέψει. Εἰ δὲ καὶ ἐλπίζει τινὰς πάλιν εἰς τὰ ἐργόχειρά του, ἢ εἰς τοὺς κόπους του, ἢ εἰς ἀνθρώπους, θέλει ἀκούσει τοῦ προφήτου Μωϋσέως, ὁποῦ λέγει εἰς τὸν νόμον: «Ὅς πορεύεται ἐπὶ χειρῶν ἀκάθαρτος· καὶ ὅς πολυπληθεῖ ποσὶν ἀκάθαρτος· καὶ ὅς πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων διὰ παντὸς ἀκάθα-

τος.» (Δευτερ. ια'. 27. 23.)· ἤγουν, ὅποιος περιπατεῖ ἐπάνω εἰς τὰ χεῖρά του εἶναι ἀκάθαρτος· καὶ ὅποιος ἔχει πολλά ποδάρια ἀκάθαρτος· καὶ ὅποιος παντοτινὰ περιπατεῖ μὲ τὰ τέσσαρα, καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἀκάθαρτος. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὅπου περιπατεῖ ἐπάνω εἰς τὰ χεῖρά του εἶναι, κατὰ τὸν Ἅγιον Νεῖλον, ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ὅλην του τὴν ἐλπίδα εἰς τὰ χεῖρα, ἤγουν εἰς τὰ ἐργόχειρα καὶ τὴν τέχνην του· ἐκεῖνος δὲ ὅπου περιπατεῖ μὲ τὰ τέσσαρα, εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἐλπίζει εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα, καὶ ἔχει προσηλωμένον τὸν νοῦν του εἰς τὴν φροντίδα των· ἐκεῖνος δέ, ὅπου ἔχει πολλά ποδάρια, εἶναι ἐκεῖνος, ὅπου κρατεῖται ἀπὸ τὰ σωματικὰ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, καὶ ὅπου μὲ τὰ δύο του χεῖρα καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του τὰ ἐναγκαλίζεται. «Ἐπὶ χειρῶν πορεύεται ὁ ταῖς χερσίν ἐπειρηδόμενος, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐταῖς ἔχων τὴν ἐλπίδα. Ἐπὶ τεσσάρων δὲ ὁ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι προσπεποιθώς, καὶ τῇ τούτων ἀσχολίᾳ διὰ παντός ἐπισύρων τὸ ἡγεμονικόν. Πολυπληθεῖ δὲ ποσὶν ὁ πὲρὶ τῶν σωματικῶν περιεχόμενος, ἢ ὁ ἀπρὶξ τῶν σωματικῶν ἀντεχόμενος.» (Λόγ. ἀσκητ. κεφ. 14.). Ὁ δὲ προφήτης Ἰερεμίας καταρᾶται τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λέγωντας· «Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὅς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστῆ ἢ καρδία αὐτοῦ. Καὶ εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος, ὅς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ.» (Ἰερεμ. ιζ'. 1.)· ἤγουν, ὡς εἶναι κατηραμένος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅπου ἔχει τὴν ἐλπίδα του εἰς ἄνθρωπον, καὶ ὅπου ἀκουμβίζει τὴν δύναμίν του ἐπάνω

εις αὐτόν, καὶ ξεχωρίζει τὴν καρδίαν του ἀπὸ τὸν Κύριον· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐλπίζει εἰς τὸν Κύριον, καὶ ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἐλπίδα του.

Ἄνθρωποι, τί ματαίως ταραττόμεθα; Ὁ δρόμος τῆς ζωῆς μας εἶναι ὀλίγος, καθὼς λέγει ὁ προφήτης Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν· «Ἴδου παλαιστὰς ἔθου» τὰς ἡμέρας μου, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡσεὶ οὐθὲν ἐνώπιόν σου. Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος. Πλὴν μάτην ταράσσεται. Θησαυρίζει, καὶ οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά·» (Ψαλ. λη'. β.). ἤγουν, νά, Κύριε, ὁποῦ ἔκαμες ταῖς ἡμέραις μου τόσον κονταῖς, ὅσον εἶναι μία παλάμη τῆς χειρός. Καὶ ἡ σύστασις τῆς φύσεώς μου δὲν εἶναι τὸ οὐδὲν ἔμπροσθεν εἰς τὴν αἰωνιότητα τὴν ἐδικήν σου. Ὅμως ὄχι μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ πάντα εἶναι μάταια, καὶ κάθε ἄνθρωπος ὁποῦ ζῆ εἰς τὸν κόσμον. Βέβαια ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς τούτην τὴν ζωὴν ὄχι ἀληθινός, ἀλλὰ ὡσάν μία ζωγραφισμένη εἰκόνα. Μὲ ὅλον τοῦτο ματαίως ἀπάνω καὶ κάτω ταράσσεται, καὶ θησαυρίζει χρυσάφι καὶ ἀργύριον, καὶ δὲν ἠξεύρει ὁ ἄθλιος διὰ ποῖον τὰ μαζώνει.

Ἐλα εἰς τὸν νοῦν σου, ἄνθρωπε, καὶ μὴ τρέχῃς ὡσάν τρελλὸς ὄλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ ταῖς πολλαῖς φροντίδαίς, καὶ πάλιν τὴν νύκτα μὴ κάθησθαι καὶ λογαριάζεις τοὺς διαβολικοὺς τόκους καὶ τὰ διάφορα, καὶ σχεδὸν ὅλη σου ἡ ζωὴ ἀπερνᾷ εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Μαμμωνᾶ, ἤγουν τοῦ πλοῦτου τῆς ἀδικίας, καὶ κἂν μίαν ὥραν δὲν εὐρίσκεις ἄδειαν νά

συλλογισθῆς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ νὰ κλαύσῃς. Κἂν δὲν ἀκούεις τὸν Κύριόν μας, ὅπου λέγει ὅτι «οὐδεὶς δύναται δυσὶ Κυρίοις δουλεύειν;» καὶ «οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαρμωναῖ;» ἤγουν, κἀνένας δὲν ἤμπορεῖ νὰ δουλεύῃ δύο αὐθέντας, δηλαδὴ νὰ δουλεύῃ τὸν Θεόν, καὶ νὰ δουλεύῃ καὶ τὸν πλοῦτον τὸν ἄδικον. Καὶ διὰ τὸν σπόρον, ὅπου ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, δὲν ἀκούεις ἐποῦ λέγει πῶς ἐπνίγη, καὶ δὲν ἔκαμε κἀνένα καρπὸν; ἤγουν, πῶς ἔπεσεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς ταῖς φροντίδαις καὶ μέριμναις τοῦ πλοῦτου, καὶ δὲν ἔκαμε κἀνένα καρπὸν σωτηρίας. Δὲν βλέπεις τὸν τὰδε καὶ τὸν τὰδε πλοῦσιον, ὅπου ἔκαμναν καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ὅπου κάμνεις καὶ ἐσύ; ἕως οὗ ἐσύναξαν πλοῦτον πολύν; Ἐπειτα τὸν ἐφύσησεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰς χεῖράς τους καὶ τὸν ἔχασαν, καὶ κοντὰ εἰς αὐτὸν ἔχρισαν καὶ τὸν νοῦν τους, καὶ τῶρα περιπατοῦσιν ἔξω φρενῶν ὡσάν δαιμονισμένοι. Καὶ δικαίως τὸ ἔπαθαν, ἐπειδὴ εἶχαν τὸν πλοῦτον τους διὰ Θεόν, καὶ τὸν νοῦν τους εἶχαν προσηλωμένον εἰς ἐκεῖνον. Λοιπὸν φεύγωντας ὁ Θεὸς τους, ἐπῆρε μαζὺ καὶ τὸν νοῦν τους.

Ἄκουσον κἂν ἐσύ τὸν Κύριόν μας ὅπου λέγει: «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου ῥοσῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.» (Ματθ. 5'. 19—20.) ἤγουν, μὴ θησαυρίζετε διὰ λόγου σας θησαυροὺς εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ τοὺς ἀφανίζει καὶ τὸ σκουληκι καὶ ἡ σκουρία, καὶ οἱ κλέπται χαλοῦσι τὸν τοῖχον καὶ τοὺς κλέπτουσι. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ κάμῃς, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃς ἀπὸ τὸν Κύριον τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην φωνήν,

ὁποῦ εἶπεν εἰς τὸν πλούσιον· «Ἄφρον, ἄφρον, ταύτη
 »τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ
 »ἤτοίμασας, τίνι ἔσται;» (Λουκ. ιβ'. 6.)· ἤγουν, ὡ
 ἄγνωστε πλούσιε, εἰς αὐτὴν τὴν νύκτα σοῦ πέρ-
 νουσι τὴν ψυχὴν σου· καὶ λοιπὸν ἐκεῖνα, ὁποῦ ἐθη-
 σαύρισες, τίνος θέλεις τὰ ἀφήσει;

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας, καὶ
 ἃς ρίψωμεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν φροντίδα τῆς ζωῆς
 μας, καὶ αὐτὸς θέλει φροντίσει διὰ λόγου μας, ὡς
 λέγει ὁ κορυφαῖος Πέτρος· καὶ ἃς πλησιάσωμεν εἰς
 αὐτόν, καθὼς μᾶς κράζει καὶ ὁ Προφήτης, λέγωντας·
 «Προσέλθετε πρὸς αὐτόν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρό-
 σωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυρῶνθῃ.» (Ψαλμ. λγ'. 6.)·
 ἤγουν, πλησιάσατε εἰς τὸν Θεόν, καὶ θέλετε φωτι-
 σθῆ, καὶ τὰ πρόσωπα σας εἰς καιρὸν ἀνάγκης δὲν
 θέλουν ἐντροπιασθῆ, πῶς ἐμείνατε δηλαδὴ ἀβοήθη-
 τοι. Ἴδου σὺν Θεῷ ὁποῦ εἶπαμεν διὰ τὸν ἕνα τρόπον
 τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

Κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον λέγεται ἄρτος ἐπιούσιος
 ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ἡ θεία Γραφή ὅτι
 «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ
 παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.»
 (Δευτερ. η'. 3. Ματθ. ε'. 4. Λουκ. δ'. 4.)· ἤγουν, δὲν
 ζῆ ὁ ἄνθρωπος μοναχὰ μὲ τὸ ψωμί, ἀλλὰ καὶ μὲ
 κάθε λόγον ὁποῦ ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ.

Λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅλη ἡ διδασκαλία τοῦ
 Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ ὅλη ἡ θεία Γραφή, Πα-
 λαιὰ καὶ Νέα. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν Γραφὴν ἐξάντλησαν
 ὡσάν ἀπὸ βρύσιν ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ Διδασκα-
 λοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ὅποιοι μᾶς ποτίζουν με.

τὰ καθαρώτατανάματα τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας των, τῶν ὁποίων τὰς διδασκαλίας καὶ τὰ συγγράμματα, πρέπει νὰ τὰ δεχώμεθα ὡς ἄν ἄρτον ἐπιούσιον, διὰ νὰ μὴν ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τὴν πείναν τοῦ λόγου τῆς ζωῆς πρὶν νὰ ἀποθάνῃ τὸ σῶμα, καθὼς τὸ ἔπαθε καὶ ὁ Ἀδάμ, μὲ τὸ νὰ παρέβῃ τὴν θεϊκὴν ἐντολήν.

Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ὄχι μόνον δὲν θέλουν νὰ ἀκούουν αὐτοὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐμποδίζουσι καὶ ἄλλους ἢ μὲ λόγια, ἢ μὲ τὸ κακὸν τους παράδειγμα· ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ὄχι μόνον δὲν συνεργοῦσιν εἰς τὸ νὰ γίνωνται σχολεῖα καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα ὅπου προκόπτουν τὰ παιδιὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ἀντισκόφτουσιν ἐκείνους ὅπου ἀγαποῦν νὰ βοηθήσουν· ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς ὅπου ἀμελοῦσι καὶ δὲν διδάσκουσι τοὺς ἐνορίτας των τὰ πρὸς σωτηρίαν χρειάζομενα· καὶ πρὸς τούτοις ἐκεῖνοι οἱ Ἀρχιερεῖς ὅπου ὄχι μόνον δὲν διδάσκουσι τὸ ποιμνιὸν τους τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἄλλα ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κακὴν τους ζωὴν γίνονται πρόσκομμα καὶ αἰτία ἀπωλείας εἰς τοὺς ἀπλουστέρους Χριστιανούς. Αὐτοὶ ὅλοι θέλουσι κληρονομήσει τὸ οὐαὶ καὶ τὸ ἀλλοίμονον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων, ἐπειδὴ κλείουσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μῆτε αὐτοὶ ἐμβαίνουσιν εἰς αὐτήν, μῆτε ἀφίνουσι νὰ ἔμβουν ἐκείνους ὅπου ζητοῦσι. (Ματθ. κγ'. 13. 14. Λουκ. ια'. 42—44 καὶ 46—47.).

Διὰ τοῦτο ὡς κακοὶ οἰκονόμοι θέλουν ὑπερῆθη τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ. Πρέπει δὲ καὶ οἱ διδάσκαλοι

ἐκεῖνοι, ὁποῦ διδάσκουσι τὰ παιδιὰ τῶν Χριστιανῶν, νὰ τὰ παιδεύωσι περισσότερον εἰς τὴν χρηστοθήθειαν. Ἐπειδὴ τί διάφορον, ἐὰν μάθῃ τις γραμματικά καὶ τὰ ἄλλα φιλοσοφικά μαθήματα, ἔπειτα νὰ ἦναι τὰ ἦθη του διεφθαρμένα; τί ὄφελος ἤμποροῦν νὰ τοῦ προξενήσουν; ἢ ποῖαν προκοπὴν δύναται νὰ κάμῃ ὁ τοιοῦτος, εἴτε εἰς τὰ πνευματικά εἴτε εἰς τὰ πολιτικά; Βέβαια οὐδεμίαν.

Ὅθεν διὰ νὰ μὴν εἰπῆ καὶ διὰ λόγου μας ὁ Θεὸς ἐκεῖνα τὰ ἴδια λόγια, ὁποῦ εἶπεν ἕναν καιρὸν διὰ τοὺς Ἑβραίους μὲ τὸ στόμα τοῦ Προφήτου Ἀμώς, δηλαδή, «Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαποστελώ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.» (Ἀμώς ἡ. 11.) ἤγουν, νὰ ὁποῦ ἔρχονται ἡμέραι, λέγει ὁ Θεὸς, καὶ θέλω στείλει πείναν εἰς τὴν γῆν, ὄχι πείναν ἀπὸ ψωμί, μήτε δίψαν ἀπὸ νερόν, ἀλλὰ πείναν καὶ δίψαν ἀπὸ λόγον Κυρίου· τὸ ὅποσον ἔπαθον ἕως τὸ ὕστερον ἐκεῖνοι διὰ τὴν ἀμετανόητόν τους πρᾶξεις· διὰ νὰ μὴν εἰπῆ, λέγω, καὶ εἰς ἡμᾶς τοιαῦτα λόγια, καὶ μᾶς ἀκολουθήσῃ τέτοια δυστυχιστάτη συμφορα, ἃς ἐξυπνίσωμεν ὅλοι ἀπὸ τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς ἀμελείας, καὶ ἃς τραφῶμεν μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ καθ' ἕνα ὅσον δύναται, διὰ νὰ μὴν ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ μας τὸν πικρότατον καὶ αἰώνιον θάνατον. Αὐτὸς εἶναι ὁ δεύτερος τρόπος τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ὁ ὁποῖος εἶναι τόσον ἀναγκαιότερος ἀπὸ τὸν πρῶτον, ὅσον εἶναι ἀναγκαιότερα ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ζωήν.

Ὁ δὲ τρίτος τρόπος τὸσον εἶναι ὑψηλότερος ἀσυγκρίτως ἀπὸ τὸν δεύτερον, ὅσον διαφέρει νὰ πίνη τινὰς κρασί, ἀπὸ τὸ νὰ τὸ βλέπη μόνον καὶ νὰ τὸ ὀσφραίνεται. Ἐπειδὴ ὁ μὲν λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμβαίνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου διὰ μέσου τῆς ἀκοῆς, ὡσὰν μία ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου καὶ τὴν φωτίζει· εἰς δὲ τὴν θείαν μετάληψιν ὅλος ὁ ἡλῖος ἐμβαίνει καὶ συγκερνᾶται καὶ ζυμῶνεται μὲ ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος φωτίζει, λαμπρύνει καὶ ἁγιάζει ὅλας τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις καὶ αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν μεταπλάττει ἀπὸ τὴν φθορὰν εἰς τὴν ἀφθαρσίαν. Διὰ τοῦτο κυρίως καὶ κατ' ἐξαίρετον λόγον λέγεται ἄρτος ἐπιούσιος ἢ θεία κοινωνία τοῦ παναχρίντου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ συντηρεῖ καὶ συγκρατεῖ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν δυνάμει εἰς τὸ νὰ κάμνη τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς, καὶ καθε ἄλλην ἀρετὴν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ τροφή τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καθὼς λέγει ὁ Κύριός μας· «Ἡ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις» (Ἰωάν. σ'. 55.)· ἤγουν, ἡ σὰρκα μου εἶναι ἀληθινὸν φαγί, καὶ τὸ αἷμά μου εἶναι ἀληθινὸν ποτόν.

Εἰδὲ καὶ ἀμφιβλλει τινὰς πῶς λέγεται ἄρτος ἐπιούσιος τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας, ἅς ἀκούσῃ τί λέγουσι περὶ τούτου οἱ ἱεροὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ πρῶτον ὁ Νυσσαέων φωστὴρ θεῖος Γρηγόριος ἐστὶ λέγει· «Εἰ ἔλθοι ποτὲ εἰς ἑαυτὸν ὡς ὁ ἄσωτος υἱός· εἰ ἐπιθυμήσειε τῆς πατρῴας τροφῆς· εἰ ἐπανδράμοι πρὸς τὴν πλουσίαν τράπεζαν,

» ἐν ἡ πολὺς ὁ ἐπιούσιος ἄρτος ὁ τρέφων τοὺς τοῦ
 » Κυρίου μισθίους· μισθιοὶ δὲ οἱ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐπαγ-
 » γελίας τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Θεοῦ ἐργαζόμενοι.» (Λόγ.
 τῆς ἑαυτοῦ χειροτ.)· ἤγουν, ἀνίστως καὶ ἔλθη κάμμιαν
 φορὰν εἰς τὸν ἑαυτόν του ὁ ἀμαρτωλός, ὡστάν ὁ
 ἄπωτος υἱός· ἀνίστως καὶ ἐπιθυμήσῃ τὰ φαγητὰ τοῦ
 Πατρός του· ἀνίστως ἐπαναγυρίσῃ εἰς τὴν πλουσίαν
 του τρέπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺς εἶναι ὁ ἐπιούσιος
 ἄρτος, ὁ ὁπίως τρέφει τοὺς μισθίους τοῦ Κυρίου,
 ἤγουν ἐκείνους, ὁποῦ δουλεύουσι καὶ ἐργάζονται τὸν
 ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ τὰς ἐντολάς του με
 τὴν ἐλπίδα διὰ νὰ λάβουν εἰς πληρωμὴν τους τὴν
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ὁ δὲ Ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει·
 « Ἡ εὐχή, ἣν ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, οὐδὲν γήϊνον ἔχει,
 « ἀλλὰ πνευμάτια, καὶ εἰς ψυχῆς ὠφέλειαν βλέ-
 » ποντα, καὶ αὐτὸ τὸ δοκοῦν μικρὸν εἶναι καὶ αἰσθη-
 » τόν· μακίστη μὲν περὶ τοῦ θείου λόγου ἐδόξε σοφοῖς
 » ἀνδράσιν εἰρησθῆαι, τοῦ τὴν ἀσώματον ψυχὴν τρέ-
 » φοντος, καὶ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς τρόπον τινὰ κρι-
 » νωμένου καὶ χωροῦντος· διὸ ἐπιούσιος ἄρτος εἰρη-
 » ται τοῦ τῆς οὐσίας ὀνόματος μᾶλλον τῆ ψυχῆ, ἢ
 » τῷ σώματι ἀρμόττοντος.» (Ἐπιστ. 281. β'. τμήμ.)
 ἤγουν ἡ εὐχή, ὁποῦ ὁ Κύριος ἐδίδαξε, δὲν περιέχει
 κἀνέναν γήϊνον πράγμα, ἀλλὰ ὅλον οὐρανια καὶ ψυχω-
 φελῆ νοήματα διδάσκει, καὶ ἐκεῖνο ἀκόμη ἵποῦ φέ-
 νεται εἰς αὐτὴν πῶς εἶναι παραμικρὸν καὶ αἰσθητόν·
 καὶ εἶναι γνώμη πολλῶν σοφῶν ἀνδρῶν πῶς διὰ
 τοῦτο νὰ εἶπε τὴν εὐχὴν ταύτην ὁ Κύριος, διὰ νὰ
 διδάξῃ κατ' ἐξέλκετον τρόπον περὶ τοῦ θεϊκοῦ λόγου

καὶ ἄρτου, ὁ ὁποῖος τρέφει τὴν ἀσώματον ψυχὴν, καὶ μεταβάλλεται τρόπον τινὰ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς· διὰ τοῦτο καὶ ἐπιούσιος ἄρτος ὠνομάσθη, ὡσάν ὁποῦ τὸ ὄνομα τῆς οὐσίας περισσότερον ἀρμόζει εἰς τὴν ψυχὴν, παρά εἰς τὸ σῶμα.

«Ὁ δὲ θεὸς Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων λέγει· «Ὁ ἄρτος ὁ κοινὸς οὐκ ἔστιν ἐπιούσιος· ἄρτος δὲ οὗτος ὁ Ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ, τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς καταστησόμενος· οὗτος ὁ ἄρτος εἰς πᾶσαν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοται, εἰς ὠφέλειαν σώματος, καὶ ψυχῆς.» (Κατηχ. 5.) ἤγουν, δὲν εἶναι ἐπιούσιος ἄρτος ὁ κοινὸς ὁποῦ τρώγομεν, ἀλλὰ ὁ Ἅγιος· καὶ λέγεται ἐπιούσιος, διατὶ συσταίνει καὶ ὠφελᾷ ὅλην τὴν σύστασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

Ὁ δὲ θεὸς Μάξιμος λέγει· «Δεξώμεθα γὰρ κατ' εὐχὰς οὕτω πολιτευόμενοι, καθάπερ ἄρτον ἐπιούσιόν τε καὶ ζωτικὸν εἰς ἀποτροφήν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καὶ συντήρησιν τῆς τῶν χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν εὐεξίας, τὸν εἰπόντα λόγον. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ, ἀναλόγως ἡμῖν τοῖς τρεφομένοις δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας πάντα γινόμενον.» (Ἑρμ. εἰς τὸ Πάτερ ἡμῶν.) ἤγουν, πολιτευόμενοι κατὰ τὰ λόγια τῆς Κυριακῆς ταύτης εὐχῆς, ἅς δεχθῶμεν ὡσάν ἄρτον ἐπιούσιον καὶ ζωτικὸν εἰς τροφήν τῶν ψυχῶν μας, καὶ φύλαξιν τῶν ἀγαθῶν ὁποῦ μᾶς ἐχαρίσθησαν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον, ὡσάν ὁποῦ αὐτὸς εἶπεν ὅτι· ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁποῦ ἐκατέβηκα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δίδω ζωὴν εἰς τὸν κόσμον,

ὁ ὅποιος γίνεται εἰς τὸν κάθε ἕνα ὁποῦ τὸν μεταλαμβάνει τοιοῦτος, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως ὁποῦ ἔχει.

Ὁ δὲ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης λέγει· «Οὗτος ὁ ἄρτος ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος ἄρτου, ὅς ἐστιν ἐπιούσιος· τὸ γὰρ ἐπιούσιον δηλοῖ ἢ τὸν μέλλοντα, ἢ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας ἡμῶν λαμβανόμενον· εἴτε οὖν οὕτως, εἴτε οὕτως, τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα προφανῶς λεχθήσεται.» (Βιβλ. 4 κεφ. 14.) ἤγουν, αὐτὸς ὁ ἄρτος εἶναι ἡ ἀπαρχὴ καὶ τὸ προοίμιον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὁ ὅποιος εἶναι καὶ λέγεται ἐπιούσιος· τὸ δὲ ἐπιούσιον δηλοῖ ἢ τὸν μέλλοντα ἄρτον, ἢ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας μας· ὅμως εἴτε ἔτσι τὸ ἐννοήσεις, εἴτε ἔτσι, ἐπιούσιος ἄρτος προσφυστάτα θέλει ὀνομασθῆ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Πρὸς τούτοις καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· «Καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἄρτος ἐστὶν ἐπιούσιος, οὐ μεταλαμβάνειν ἀκατακρίτως εὐχόμεθα.» (Ἑρμ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. κεφ. 6.) ἤγουν, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἄρτος εἶναι ἐπιούσιος, τὸν ὅποιον παρακαλοῦμεν νὰ μεταλάβωμεν ἀκατάκριτα.

Ὅμως μὲ τὸ νὰ λέγουσιν οἱ Πατέρες ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας λέγεται ἄρτος ἐπιούσιος, δὲν ἀναιροῦσι τὸν κοινὸν ἄρτον ὁποῦ δίδεται διὰ τὴν σύστασιν τοῦ σώματός μας· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι δῶρον Θεοῦ, καὶ κἀνένα φαγὶ δὲν εἶναι καταφρονημένον καὶ ἀπερῆμιμένον κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὅταν μὲ εὐχαριστίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν μεταλαμβάνεται

καὶ ἐσθίεται. «Οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.» (Α΄ Τιμοθ. δ΄. 4.).

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς μὲν ὁ κοινὸς ἄρτος καταχρηστικῶς λέγεται ἐπιούσιος, καὶ ὄχι κυρίως, μετὰ τὸ νὰ δυναμώνῃ μόνον τὸ σῶμα καὶ ὄχι τὴν ψυχὴν. Κυρίως δὲ καὶ καθολικὰ ἄρτος ἐπιούσιος λέγεται τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διατὶ δυναμώνουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, (καθὼς τὸ τοιοῦτον εἰς πολλοὺς ἔγεινε κατὰ καιροῦς, ὡσάν ὁ Ἄδამ ὁποῦ ἔζη χωρὶς τροφήν πρὸ τῆς παραβάσεως ἐν τῷ παραδείσῳ, ὡσάν ὁ Προφήτης Μωϋσῆς ὁποῦ ἔκαμε δύο τεσσαρακοστάς, ἤγγουν ὀγδοῆντα ἡμέραις καὶ νύκταις χωρὶς νὰ φάγῃ τροφήν σωματικὴν ὁμοίως καὶ ὁ Προφήτης Ἡλίας ἡμέρας τεσσαράκοντα· εἰς δὲ τὴν νέαν χάριν πολλότατοι ἅγιοι καὶ πολλαῖς φοραῖς μετὰ μόνον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγίαν κοινωνίαν ἔζουσαν χωρὶς τροφήν.) Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ὁποῦ ἠξιώθημεν νὰ λαβῶμεν τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν διὰ μέσου τοῦ θείου Βαπτίσματος εἶναι ἀνάγκη νὰ τρώγωμεν συνεχῶς καὶ μετὰ θερμὴν ἀγάπην καὶ συντετριμμένην καρδίαν τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τροφήν, διὰ νὰ ζῶμεν ζωὴν πνευματικὴν, καὶ νὰ φυλακτώμεθα ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὸ φαρμακὶ τοῦ νοσητοῦ ὄφρου Διαβόλου. Διατὶ καὶ ὁ Ἄδამ, ἂν ἤθελε φάγει ἀπ' αὐτὴν τὴν τροφήν, δὲν ἀπέθνησκε τὸν διπλοῦν θάνατον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. (Δευτερ. δ΄. 24.)

Πρέπει ὁμοίως νὰ ἐσθίωμεν αὐτὸν τὸν πνευματικὸν ἄρτον ὄχι χωρὶς προετοιμασίαν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἢ ὦν ὀνομάζεται φωτὶα ὁποῦ κατακαίει. Καὶ ἐκεί-

νους μὲν, ὁποῦ τρώγουσι τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ πίνουσι τὸ ἄχραντον αἷμα μὲ καθαρὰν συνειδήσιν καὶ μὲ ἐξομολόγησιν ἀληθινὴν, καθαρῖζει, λαμπρύνει, καὶ τοὺς ἀγιάζει. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἀναξίως κοινωνοῦσι μὲ ἀνεξομολόγηταις ἁμαρτίαις· διατὶ κατακαίει καὶ καταφθείρει ἡ ἀγία κοινωνία τὰς ψυχὰς μὲ τὰ σώματά των. Καθὼς ἔπαθε καὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ εἰσῆλθεν εἰς τοὺς γάμους, ὡς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. (Ματθ. κβ'. 11—12.)· χωρὶς να ἔχη ἔνδυμα καὶ φόρεμα ἄξιον γάμου, ἤγουν ἔργα καὶ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας.

Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν, ὁποῦ ἀκούουσι τὰ σατανικὰ ἄσματα, μωρολογίας, καὶ χορατάδες, καὶ ἄλλα τοιαῦτα γελοιώδη, δὲν εἶναι ἄξιοι να ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ζῶσι μὲ ἁμαρτίας, δὲν ἠμποροῦν να μεταλάβουν καὶ να ἀπολαύσουν τὴν ἀθάνατον ζωὴν ὁποῦ προξενεῖται ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, μὲ τὸ να θανατώνωνται αἱ ψυχικαὶ των δυνάμεις ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας. Διατὶ, καθὼς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, ἕως ὁποῦ εἶναι δεκτικὰ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, δέχονται καὶ τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἀφοῦ ἕμως σαπῆ ἡ ξηρανθῆ κανένα μέλος δὲν δέχεται πλέον τὴν ζωὴν, ὡσάν ὁποῦ ἡ ζωτικὴ δύναμις δὲν διαβαίνει εἰς τὰ νεκρὰ μέλη, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ζῆ μὲν ἕως ὁποῦ δέχεται ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ζωτικὴν δύναμιν· ἀφοῦ δὲ ἁμαρτήσῃ καὶ γένη ἀνεπίδεκτος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, τότε ἀποθνήσκει ἡ ταλαίπωρος μὲ θάνατον ψυχικόν· μετὰ καιρὸν δὲ ἀποθνήσκοντας καὶ τὸ σῶμα, γίνετα

ολόκληρος ὁ ἄθλιος ἄνθρωπος μέσῃ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Ἴδου ὅπου εἶπομεν καὶ διὰ τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον τρόπον τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ὁ ὁποῖος εἶναι τόσον ἀναγκαῖος καὶ ὠφέλιμος εἰς ἡμᾶς, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον καὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προστρέχωμεν συχνὰ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, νὰ μεταλαμβάνωμεν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦτον, ὅπου ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας, μὲ φόβον ὁμοῦ καὶ ἀγάπην, ἕως οὔ τὸ σήμερον καλεῖται.

Διατὶ τὸ σήμερον τριῶν λογιῶν ἐξηγεῖται. Καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει τὴν κάθε ἡμέραν· δεύτερον δὲ ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ κάθε ἀνθρώπου· καὶ τρίτον ὅλον τοῦτον τὸν παρόντα ἑβδοματικὸν αἰῶνα. Εἰς δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα σήμερον καὶ αὔριον δὲν εἶναι, ἀλλὰ ὅλος ὁ αἰὼν ἐκεῖνος εἶναι μία ἡμέρα ἀβασίλευτος καὶ παντοτεινή. Λοιπὸν ἠξεύρωντας ὁ Κύριός μας πῶς εἰς τὸν ἄδην δὲν εἶναι μετάνοια, καὶ πῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ σφαλῶμεν ὡς ἄνθρωποι ὕστερα ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, διὰ τοῦτο μᾶς διδάσκει νὰ λέγωμεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ΄.

Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Ἐπειδὴ καὶ παρὰνω ἀνέφερε διὰ τὸν Ἅγιον Ἄρ-

τον τῆς Ἱερᾶς Κοινωνίας, διὰ νὰ μὴν αὐθαδιάζῃ καθ' ἕνα νὰ μεταλαμβάνῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε χωρὶς προετοιμασίαν, διὰ τοῦτο μᾶς λέγει τώρα πῶς πρέπει πρῶτον νὰ κάμνωμεν δι' ἀλλαγὴν μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ τότε νὰ προσερχώμεθα εἰς τὰ θεῖα μυστήρια. Καθὼς ὁ Ἰδιὸς τὸ λέγει εἰς ἄλλο μέρος: «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀκεῖ μνηθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλαγῆμι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.» (Ματθ. ε'. 23.) ἤγουν, ἀνίσως, ὦ ἄνθρωπε, καὶ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ ἐνθυμηθῆς πῶς ὁ ἀδελφός σου Χριστιανὸς ἔχει κἀνένα παράπονον κατ' ἐπάνω σου, ἄφησκι ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθὰ εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ διαλλαγῆς καὶ νὰ κάμῃς ἀγάπην μὲ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τότε γύρισαι καὶ πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Πρὸς τούτοις καὶ τρία ἄλλα πραγματεύεται ὁ Κύριός μας μὲ τούτα τὰ λόγια τῆς προσευχῆς. Πρῶτον μὲν παρακινεῖ τοὺς ἐναρέτους νὰ ταπεινοφρονοῦν, καθὼς εἰς ἄλλο μέρος τὸ λέγει ὁ Ἰδιὸς: «Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγεται ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοὶ ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφείλομεν παιῆσαι πεποιήκαμεν.» ἤγουν, ἔτσι καὶ ἐσεῖς, ὅταν κάμετε ὅλας τὰς ἐντολάς, νὰ λέγετε πῶς εἴμεθα δοῦλοι ἀχρεῖοι, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα, ὅπου ἔχρεωστούσαμεν, ἐκάμαμεν. Δεύτερον συμβουλεύει τοὺς ἀμαρτάνοντας μετὰ τὸ Βάπτισμα νὰ μὴ πέφτουν εἰς ἀπό-

γνωσιν. Καὶ τρίτον φανερώνει με τοῦτα πῶς θέλει καὶ ἀγαπᾶ νὰ ἔχωμεν σπλάγχνα οἰκτιρμῶν καὶ ἐλέους ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ ἄλλο περισσότερον δὲν ὁμοιάζει τὸν ἄνθρωπον με τὸν Θεόν, ὡσὰν ἡ εὐσπλαγχνία.

Διὰ τοῦτο, καθὼς θέλομεν νὰ ἦναι ὁ Θεὸς πρὸς ἡμᾶς, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον πρέπει νὰ φερώμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἀδελφούς μας. Καὶ ἄς μὴ λέγη τις ὅτι ὁ δεῖνας πολλὰ μοῦ ἔσφαλε, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τοῦ συγχωρήσω. Δικτὶ, ἂν στοχασθῶμεν ἐκεῖνα, ὅπου πταίομεν ἡμεῖς κατ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ στιγμήν εἰς τὸν Θεόν καὶ μᾶς τὰ συγχωρεῖ, εἶναι τόσον πολλὰ καὶ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ σφάλματα τῶν ἀδελφῶν μας, ὥστε ὅπου μόλις ἠθέλησεν ἡ αὐτοδικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ νὰ συγκρίνη καὶ νὰ παρομοιάσῃ τὰ μὲν ἐδικά μας με τὰ μύρια τάλαντα, τὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν μας με τὰ ἑκατὸν δηνάρια, ὅπου δὲν εἶναι κἂν τίποτε πρὸς τὰ ἐδικά μας. Ὡστε ἀνίσως συγχωροῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας εἰς τὰ ὀλίγα καὶ μικρὰ ὅπου μᾶς πταίου, ἔχι μόνον με τὰ χεῖλη, καθὼς συνειθίζουσι πολλοί, ἀλλὰ καὶ με δλην μας τὴν καρδίαν, συγχωροῦμεθα βέβαια καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν εἰς τὰ μεγάλα καὶ ἀναρίθμητα ὅπου τοῦ πταίομεν. Εἰ δὲ καὶ δὲν συγχωροῦμεν τῶν ἀδελφῶν μας τὰ σφάλματα, τίποτε δὲν ὠφελοῦμεθα ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὅπου νομίζομεν πῶς κάμομεν.

Καὶ τί λέγω δὲν ὠφελοῦμεθα ἀπὸ τὰς ἀρετὰς μας; Οὐδὲ αἱ ἁμαρτίαι μας δὲν ἠμποροῦν νὰ συγχωρηθῶν, καθὼς ἀποφασίζει ὁ Κύριος, λέγων· «Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,

»οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παρα-
 »πτώματα ὑμῶν.» (Ματθ. 5'.14—15.) ἤγουν, ἀνί-
 σως καὶ ἐσεῖς δὲν συγχωρεῖτε τὰ σφάλματα τῶν ἀ-
 δελφῶν σας, οὐδὲ ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος θέλει συγ-
 χωρήσει τὰ σφάλματα τὰ ἐδικά σας. Καὶ πάλιν διὰ
 ἐκεῖνον ὅπου δὲν ἐσυγχώρητε τὸν σύνδουλόν του λέγει·
 «Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφή-
 »κά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσας με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆ-
 »σαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ γὰρ σε ἠλέησα; Καὶ
 »ὀργισθεὶς ὁ Κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βα-
 »σανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδώ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.
 »Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν,
 »ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
 »καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.» (Ματθ. ιη'.
 32—34.) ἤγουν, ὦ δοῦλε κακέ, ἐγὼ σοῦ ἐχάρισα
 ὅλον τὸ χρέος ὅπου μοὶ ἐχρεώσταις, ἐπειδὴ καὶ με
 παρεκάλεσες· δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεήσης τὸν σύν-
 δουλόν σου, καθὼς σὲ ἠλέησα καὶ ἐγώ; Καὶ ἐθυμώ-
 θη, λέγει, ὁ Κύριος, καὶ τὸν ἐπαράδωκεν εἰς τὰς βα-
 σανιστικὰς δυνάμεις νὰ τὸν βροαρίζουν, ἕως οὗ νὰ
 πληρώσῃ ὅλον του τὸ χρέος. Ἔτσι, λέγει, θελεὶ κά-
 με καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος εἰς ἐσᾶς, ἀνίσως
 δὲν συγχωρήσητε καθ' ἑνα ἀπὸ καρδίας τοῦ ἀδελ-
 φοῦ του τὰ σφάλματα.

Πολλοὶ λέγουσι πῶς διὰ μέσου τῆς Ἁγίας Κοινο-
 νίας, συγχωροῦνται τὰ ἀμαρτήματα· ἄλλοι δὲ πάλιν
 ἐναντιούμενοι λέγουσιν ὅτι δὲν συγχωροῦνται, ἀλλὰ
 μόνον διὰ μέσου τῆς ἐξομολογήσεως. Ὅμως ἡμεῖς
 λέγομεν πῶς καὶ ἡ προετοιμασία μετὰ τὴν ἐξομολό-
 γησιν καὶ ἱκανοποιήσιν εἶναι ἀναγκαῖα εἰς ἄφεσιν

ἀμαρτιῶν, ἀκόμη καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἱερᾶς Μετάληψως, ἡγουν ἡ ἀγία Κοινωνία. Ἐπειδὴ μῆτε εἰς τὸ ἓνα ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν τὸ πᾶν, μῆτε εἰς τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ, καθὼς ἓνα φόρεμα λερωμένον, ἀφοῦ πλυθῆ, εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου διὰ νὰ τὸ καθάρισι ἀπὸ τὴν νοτίδα καὶ ὑγρασίαν, διατὶ σῆπεται ἐὰν μείνῃ ἔτσι βρεμμένον, καὶ μῆτε ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ τὸ φορέσῃ· ἢ πάλιν, καθὼς μία πληγὴ, ἀφοῦ τὴν καθάρισι τινὰς ἀπὸ τοὺς σκώληκας καὶ κόψῃ τὰ σαπήματά της, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀφήσῃ χωρὶς ἀλοιφῆν τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἀμικρία, ἀφοῦ πλυθῆ καὶ καθαρισθῆ με τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ κοποῦν τὰ σαπήματά της με τὴν ἰκανοποίησιν, εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ θεία Μετάληψις διὰ νὰ τὴν ξηράνῃ τελείως, καὶ νὰ τὴν ἰατρεύσῃ ὡσάν με ἀλοιφῆν, διατὶ πάλιν ἔρχεται εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα ὡς λέγει ὁ Κύριος· (Ματθ. 16' 45).

Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ προκαθαρίζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ καθε μολυσμὸν με τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν μνησικακίαν, καὶ τότε ἄς πλησιάσωμεν εἰς τὰ θεῖα μυστήρια. Ἐπειδὴ, καθὼς ἡ ἀγάπη εἶναι πλήρωμα καὶ τελείωσις ὅλου τοῦ νόμου, ἔτσι ἡ μνησικακία καὶ τὸ μῖσος εἶναι ἀντίρροισι καὶ χαλασμὸς ὅλου τοῦ νόμου καὶ κάθε ἀρετῆς. Τῶν μνησικακῶν τὴν κακίαν θέλωντας νὰ παραστήσῃ ὁ σοφὸς παροιμιαστής, λέγει· «Ὅδοι μνησικακῶν εἰς θάνατον.» (Παροιμ. 16' 28.) καὶ πάλιν «ὅς μνησικακεῖ παράνομος.» (Παροιμ. κα'. 24.) ἡγουν, τῶν μνησικα-

κων ἢ στραταῖς τρέχουσι καὶ καταντοῦσιν εἰς τὸν θάνατον· Ναί· ὅποιος μνησικακεῖ εἶναι παράνομος.

Αὐτὴν τὴν πικρὰν ζύμην τῆς μνησικακίας εἶχε μέσα του καὶ ὁ δυστυχὴς Ἰούδας, καὶ διὰ τοῦτο ὕστερα, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ ψωμίον, τότε ἐμβῆκεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. (Ἰωάν. ιγ'. 27) Ἄς φοβηθῶμεν, ἀδελφοί, τὴν καταδίκην καὶ τὴν κόλασιν τῆς μνησικακίας, καὶ ἄς συγχωροῦμεν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας εἴτι καὶ ἂν μᾶς πταίσουσιν, ὅχι μόνον ὅταν θέλωμεν νὰ κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ καὶ πάντοτε, καθὼς μᾶς προστάζει ὁ Ἀπόστολος λέγωντας: «ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, ἤγουν, ὁ ἥλιος ἄς μὴ βασιλεύσῃ καὶ νὰ σᾶς εὖρη μὲ ὀργὴν καὶ μῖσος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σας. Καὶ πάλιν λέγει: «Μὴ δίδοτε τόπον τῷ Διαβόλῳ.» (Ἐφεσ. δ'. 26-27) ἤγουν, μὴν ἀφίνετε καὶ προχωρεῖ εἰς τοῦ λόγου σας ὁ Διάβολος, διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ λέγωμεν μὲ θάρρος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἐπίλοιπα τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

Ὁ μὲν Κύριος μᾶς παραγγέλλει νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μας νὰ μὴ μᾶς ἐμβάσῃ εἰς πειρασμόν. Ὁ δὲ Προφήτης Ἠσαΐας ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λέγει: «Ἐγὼ ὁ κατασκευάσας φῶς, καὶ ποιήσας σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακὰ». (Κεφ. 45. 7.) ἤγουν· ἐγὼ εἶμαι ὁποῦ

ἕκαμα τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ὁποῦ κάμνω εἰρήνην, καὶ κατασκευάζω τὰ κακά. Καὶ ὁ Προφήτης Ἀμώς παρόμοια μὲ τοῦτον λέγει· «εἰ ἔσται κακία ἐν τῇ πόλει, ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησεν.» ἤγουν δὲν εἶναι κανένα κακὸν εἰς τὴν πόλιν, ὁποῦ δὲν τὸ ἕκαμεν ὁ Κύριος.

Ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων λοιπὸν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἀστηρίκτους πίπτουσι εἰς διαφόρους λογισμοὺς περὶ τοῦ Θεοῦ, πῶς τάχα νὰ μᾶς ρίπτῃ ὁ Θεὸς εἰς πειρασμούς. Διὰ τοῦτο μᾶς λύει τὴν ἀπορίαν ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγωντας· «μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστὶ τῶν κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα· ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξερχόμενος καὶ δελεαζόμενος.» (Κεφ. 1. 13. 14)· ἤγουν, κανένας ἄνθρωπος, ὁποῦ πίπτει εἰς πειρασμὸν, ὡς μὴ λέγῃ πῶς πειράζομαι ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μήτε ἀπὸ κανένα πειράζεται, μήτε αὐτὸς πειράζει κανένα, ἀλλὰ καθ' ἑνα πειράζεται μὲ τὸ νὰ νικᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἐπιθυμίαν, καὶ νὰ δολώνεται, τὸ λοιπὸν ὁ καθεὶς ἀπὸ τὸ θέλημά του πειράζεται.

Ἐπειδὴ οἱ πειρασμοὶ γίνονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ δύο τρόπους. Καὶ ὁ μὲν ἕνας εἶναι ἡδονικός, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ θέλημά μας, ὁμοῦ καὶ μὲ τὴν συνεργίαν τῶν δαιμόνων. Ὁ δὲ ἄλλος εἶναι λυπηρὸς καὶ μὲ πόνον, καὶ διὰ τοῦτο μᾶς φαίνεται πικρὸς, ἐπειδὴ καὶ γίνεται χωρὶς τὸ θέλημά μας· εἰς τοῦτον δὲ τὸν τρόπον μόνον ὑπηρετᾷ ὁ διάβολος. Καὶ αὐτοὶ οἱ δύο τρόποι τῶν πειρασμῶν ἐμπράκτως

ἠκολούθησαν εἰς τοὺς Ἑβραίους. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐδιάλεξαν μὲ τὸ θέλημα τοὺς τὸν ἡδονικὸν πειρασμὸν καὶ ἐμεταχειρίσθησαν τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸ κακόν, καὶ ἔπεσαν εἰς εἰδωλολατρείας, διὰ τοῦτο ἐπαραχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ τοὺς ἔλθουν ὅλα τὰ ἐναντία, δηλαδὴ, πτωχείαι, ἀτιμία, αἰχμαλωσία, καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια κακὰ τοὺς φεβερίζει διὰ νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς μετανοίαν.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν δεῦτερον τρόπον τῶν πειρασμῶν κακὰ καὶ κακίαν ὀνομάζουσιν οἱ Προφῆται, ὡς εἰπωμεν ἀνωτέρω, ἐπειδὴ, ἔσα προξενοῦν πόνον καὶ κάκωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, συνειθίζουν οἱ ἄνθρωποι νὰ τὰ ὀνομάζουν κακὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶνε ἔτσι τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' οὕτω φαίνονται εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων γίνονται δὲ ὄχι μὲ τὸ προηγούμενον, ἀλλὰ μὲ τὸ ἐπόμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν σωφρονισμὸν καὶ τὸ καλὸν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ δὲ Κύριός μας σμίγωντας τὸν πρῶτον τρόπον, ἤγουν τὸν ἡδονικόν, μὲ τὸν δεῦτερον, δηλαδὴ τὸν πικρὸν καὶ κάκωτικόν, ὀνομάζει καὶ τοὺς δύο πειρασμὸν, μὲ ἓνα ὄνομα, ὡτὰν ὁποῦ πειράζεται καὶ δοκιμάζεται μὲ αὐτὸν ἡ προκρίσεις τῶν ἀνθρώπων. Ὅμως διὰ νὰ καταλαβωμεν καλλίτερα τοῦτο, πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν πῶς τὰ πράγματα μοιράζονται εἰς τρία, εἰς κηλὰ, εἰς κακὰ, καὶ εἰς μέσα. Καὶ καλὰ μὲν εἶναι σωφροσύνη, ἐλεημοσύνη, δικαιοσύνη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦν ποτὲ νὰ γένουν κακὰ. Τὰ δὲ κακὰ εἶναι πορνεία, ἀπκνθρωπία, ἀδικία, καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια, τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦν

ποτέ νὰ γένουν καλά. Τὰ δὲ μέσα εἶναι, πλοῦτος καὶ πτωχεία, ὑγεία καὶ ἀρρωστία, ζωὴ καὶ θάνατος, δόξα καὶ ἀδοξία, ἡδονὴ καὶ πόνος, ἐλευθερία καὶ σκλαβία, καὶ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὅποια ποτὲ μὲν λέγονται καλά, ποτὲ δὲ κακά, καθὼς ἤθελε τὰ μεταχειρισθῆ ἢ προαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν μοιράζουσι τὰ μέσα εἰς δύο, καὶ ἄλλα μὲν λέγουσι καλά διατὶ τὰ ἀγαθοῦν, ὡσάν τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν, τὴν ἡδονὴν, καὶ τὰ ἐπιλοιπα· ἄλλα δὲ ὀνομάζουσι κακά μετὰ τὸ νὰ μὴ τὰ ἀγαθοῦν, ὡσάν τὴν πτωχείαν, τὸν πόνον, τὴν ἀτιμίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Διὰ τοῦτο, ἐὰν ἀγαποῦμεν νὰ μὴ μᾶς ἔλθουν τὰ νομιζόμενα κακά, ἄς μὴ κάμνωμεν τὰ ἀληθινὰ κακά, καθὼς μᾶς συμβουλεύει ὁ προφήτης: «μὴ δώσῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, καὶ οὐ μὴ νυστάξῃ ὁ φυλάσσων σε» (Ψαλμ. 120. 3)· ἤγουν, ὦ ἄνθρωπε, μὴ περιπατήσῃς εἰς κανένα κακὸν καὶ εἰς καμμίαν ἀμαρτίαν, καὶ βέβαια ὁ Ἄγγελος, ὁποῦ σὲ φυλάττει, δὲν θέλει σὲ ἀφήσει νὰ πάθῃς κανένα κακόν.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἡσαίας: «ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσῃτέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσῃτέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται.» (Κεφ. 1. 10. 20.) ἤγουν, ἀνίσως θέλετε νὰ ἀκούσετε τῆς ἐντολαῖς μου, ἔλετε ἀπολαύσει τὰ καλά τῆς γῆς· εἰ δὲ μὴ καὶ δὲν θέλετε νὰ μοῦ ἀκούσετε, θέλει σᾶς θανατώσει τὸ σπαθὶ τῶν ἐχθρῶν σας. Καὶ πάλιν, ἂν δὲν τοῦ ἀκούωμεν, ἔτσι μᾶς λέγει μετὰ τὸν ἴδιον προφήτην: «πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογί, ἣ ἐξεκαύσατε» (Κεφ. 50. 11)· ἤγουν,

πηγαίνετε εἰς τὴν φωτίαν καὶ εἰς τὴν φλόγα τῶν κακῶν καὶ τῆς κολάσεως, τὴν ὁποῖαν φλόγα ἀνάψατε μὲ τὰς ἀμαρτίας σας.

Καὶ ὁ μὲν διάβολος πρῶτον μᾶς πολεμεῖ μὲ τὸν ἡδονικὸν πειρασμόν, μὲ τὸ νὰ ἤξεύρη ὅτι εὐκόλα κλίνομεν εἰς ἐκεῖνον· καὶ, ἀνίσως εὖρη τὸ θέλημα μᾶς ὑπήκοον εἰς τὸ θέλημά του, μᾶς ξεμακρύνει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὁποῦ μᾶς φυλάττει, καὶ τότε ζητεῖ ἀδειαν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀσκηώσῃ κατ' ἐπάνω μᾶς τὸν πικρὸν πειρασμόν, δηλαδὴ τὰς θλίψεις καὶ τὰς συμφορὰς, διὰ νὰ μᾶς ἀφανίσῃ παντελῶς ἀπὸ τὸ πολὺ μῖσος ὁποῦ μᾶς ἔχει, καὶ νὰ μᾶς κάμῃ μὲ ταῖς πολλαῖς δυστυχίαις νὰ πέσωμεν εἰς ἀπελπισμόν. Εἶδὲ καὶ δὲν εὖρη τὸ θέλημα μᾶς ἀκόλουθον εἰς τὸ θέλημά του, εἰς τὸ νὰ κάμωμεν δηλαδὴ τὸν ἡδονικὸν πειρασμόν, πάλιν ἀσκηώνει τὸν δεύτερον, ἴσως μὲ τὰς θλίψεις τὰς πολλὰς δυνηθῆ νὰ μᾶς βιάσῃ νὰ κάμωμεν τὸν κακὸν του σκοπὸν.

Διὰ τοῦτο μᾶς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος λέγωντας· «νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ἐζητῶν τίνα καταπίη.» (Ἐπιστ., 1. 58)· ἤγουν, προσέχετε καλὰ, ἀδελφοί, καὶ ἀγρυπνήτατε, διὰ τί ὁ ἐχθρὸς σας διάβολος περιπατεῖ ὡσάν τὸ θυμωμένον καὶ πεινασμένον λεοντάρι, καὶ ζητεῖ ποῖον νὰ εὖρη νὰ καταπίη. Πέρνει δὲ τὴν ἀδειαν κατ' ἐπάνω μᾶς, ἢ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ, καθὼς εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀγίους, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του· «Σίμον, Σίμον, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξήτησατο ὑμᾶς τοῦ συνιάσαι

«ὡς τὸν σῆτον» (Λουκ. 22. 31.) ἤγουν, νὰ ὁποῦ ὁ σατανᾶς ἐζήτησεν, ὦ Πέτρε, ἄδειαν νὰ σᾶς κοκκινήσῃ μὲ τοὺς πειρασμοὺς ὡσάν τὸ σιτάρι, ἢ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ, ὡσάν εἰς τὸν Δαβὶδ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμε καὶ εἰς τὸν Ἀπόστολον Πέτρον διὰ τὴν ἔπαρσιν, ἢ κατὰ ἐγκαταλείψιν Θεοῦ, ὡσάν εἰς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς Ἰουδαίους.

Καὶ οἱ μὲν κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ γινόμενοι πειρασμοὶ εἰς τοὺς ἀγίους, ἔρχονται ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου διὰ νὰ φανοῦν καὶ οἱ ἅγιοι δίκαιοι καὶ τέλειοι, λαμπρυνθέντες περισσότερον ὡς νικήσαντες τὸν ἀντίπαλον. Οἱ δὲ κατὰ παραχώρησιν γίνονται διὰ ἐμπόδιον καὶ ἐκκοπήν τῆς ἁμαρτίας ὁποῦ ἐγείνη ἢ γίνεταί ἢ μέλλει νὰ γένη. Οἱ δὲ κατ' ἐγκαταλείψιν Θεοῦ ἔχουσιν αἰτίαν τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν κακὴν του προαίρεσιν, καὶ γίνονται πρὸς τελείαν του ἀπώλειαν.

Λοιπὸν ἡμεῖς ὄχι μόνον ἀφ' ἑαυτοῦ μας πρέπει νὰ φεύγωμεν τὸν ἡδονικὸν τρόπον τῶν πειρασμῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ὡσαν φαρμάκι τοῦ πονηροῦ ὄφειας· ἀλλ' ἐὰν καὶ χωρὶς τοῦ θέλημά μας ἔλθῃ, νὰ μὴ τὸν δεχώμεθα τελείως. Εἰς δὲ τοὺς σωματικούς πειρασμοὺς ἄς μὴ ῥίπτωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ῥιψοκινδύνως μὲ ὑπερηράνειαν καὶ αὐθαδεϊαν, νὰ παρακαλοῦμεν δὲ τὸν Θεὸν νὰ μὴ μᾶς ἔλθουν, ἂν εἶναι θέλημά του νὰ εὐαρεστήσωμεν εἰς αὐτὸν χωρὶς πειρασμοῦς. Εἶδὲ καὶ ἔλθουν, νὰ τοὺς δεχώμεθα μετὰ πάσης εὐχαριστίας καὶ χαρᾶς ὡσαν μεγάλα χαρίσματα. Τοῦτο μόνον νὰ παρακαλοῦμεν, νὰ μᾶς ἐνδυναμώνῃ νὰ νικήσωμεν ἕως τέλους τὸν πειράζοντα, ἐπειδὴ

τοῦτο φανερώνει τό, «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν,» τὸ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ δηλαδὴ νὰ πέσωμεν νικημένοι εἰς τὸν φάρυγγα τοῦ νοητοῦ δράκοντος. Καθὼς εἰς ἄλλο μέρος μᾶς λέγει ὁ Κύριος· «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.» (Ματθ 25. 41.) ἤγουν, ἄς εἰσθε ἔξυπνοι καὶ πάντοτε προσηχόμενοι διὰ νὰ μὴν ἐμβῆτε εἰς πειρασμόν. Ἦγουν νὰ μὴ νικηθῆτε ἀπὸ τὸν πειρασμόν· διὰτὶ τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρκα εἶναι ἀσθενής.

Κάνενας ὁμως, ἀκούωντας ὅτι πρέπει νὰ φεύγωμεν τοὺς πειρασμοὺς, ἄς μὴ προφασίζεσαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, καὶ νὰ προβῇ πῶς εἶναι ἀσθενής καὶ ἄλλα παρόμοια, ὅταν ἔλθωσιν οἱ πειρασμοί. Διὰτὶ εἰς καιρὸν ἀνάγκης, ἀνφοβηθῆ τὸν πειρασμόν καὶ δὲν ἀντισταθῆ, ἀρνεῖται τὴν ἀλήθειαν. Λόγου χάριν, ἀνίσως ἔλθῃ καιρὸς νὰ βιασθῆ τινὰς διὰ τὴν πίστιν, ἢ διὰ νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἀλήθειαν, ἢ διὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν δικαιοσύνην, ἢ τὴν εὐσπλαγχνίαν, ἢ κάμμιαν ἄλλην ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀνίσως λέγω πειρατηθῆ διὰ τὸν φόβον τοῦ σωματικοῦ πειρασμοῦ, καὶ δὲν ἀνισταθῆ γενναίως, ἄς ἤξεύρῃ ὁ τοιοῦτος, ὅτι δὲν ἔχει μέρος μὲ τὸν Χριστόν, καὶ μακτὴν ὀνομάζεται Χριστιανός, ἀν δὲν μετανοήσῃ μετὰ πικρῶν δακρύων. Ἐπειδὴ δὲν ἐμμήθη τοὺς ἀληθινούς Χριστιανούς, ὡσὰν τοὺς μάρτυρας, ὁποῦ ἔπαθον διὰ τὴν πίστιν· ὡσὰν τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὁποῦ ἔπαθε διὰ τὴν δικαιοσύνην· ὡσὰν τὸν ὅσιον Ζωτικὸν ὁποῦ ἔκακοπαθητε διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν, καὶ ἄλλους πολλούς· τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἀναφέρωμεν, οἱ

ὅποιοι ὑπέμειναν τόσα καὶ τόσα πάθη καὶ πειρασμοὺς διὰ τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ φυλάττωμεν καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώουν ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν πονηρὸν κατὰ τὴν εὐχὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ἄλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Πονηρὸς κατ' ἐξοχὴν, ἀδελφοί μου, εἶνε αὐτὸς ὁ διάβολος, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι αἷτιος καὶ γεννήτωρ κάθε ἀμαρτίας καὶ ποιητὴς κάθε πειρασμοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς ἐνεργείας καὶ ἐπιβουλάς διδασκόμεθα νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ, πιστεύοντες ὅτι δὲν θέλει μᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθῶμεν ἔξω ἀπὸ τὴν δύναμίν μας, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος: «ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ, καὶ τὴν ἔκβασιν πρὸς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν.» (Κορινθ. 1. 10. 13.) ἤγουν, μαζὺ μὲ τὸν πειρασμόν, θέλει μᾶς δώσει καὶ δύναμιν νὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸν ὑπομείνωμεν· μόνον ἀληθινὰ χρειάζεται νὰ μὴν ἀμελήσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ φωνάζωμεν εἰς αὐτὸν μὲ ταπεινώσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Ε Π Ι - Λ Ο Γ Ο Σ

Ἔστι σοῦ ἐστὶν ἡ Βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐξεύρωντας ὁ Κύριός μας ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Πύργου

πάντοτε ὀλιγοψυχεῖ ὡς ὀλιγόπιστος, διὰ τοῦτο μᾶς παρηγορεῖ λέγωντας· Ἐπειδὴ τοιοῦτον ἔχετε Πατέρα καὶ βασιλέα δυνατὸν καὶ ὑπερένδοξον, μὴν ἀμφιβάλλετε εἰς ὅσα ζητήματα γυρεύετε ἀπὸ αὐτὸν κατὰ καιροῦς· μόνον μὴν ἀμελήσετε ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἐνοχλήτε, καθὼς ἐνωχλοῦσεν ἡ χήρα ἐκείνη τὸν κριτὴν τῆς ἀδικίας, λέγοντες πρὸς αὐτόν· Κύριε, λύτρωσαί μας ἀπὸ τὸν ἀντιδίκόν μας, διατί ἐδική σου εἶναι ἡ ἀδιάδοχος βασιλεία, ἡ ἀνίκητος δύναμις καὶ ἡ δόξα ἡ ἀκατάληπτος. Καί, ὡς μὲν βασιλεὺς δυνατός, προσταῖεις καὶ τιμῶρεις τοὺς ἐχθροὺς μας, ὡς δὲ Θεὸς ὑπερένδοξος, δοξάζεις καὶ μεγαλύνεις ἐκείνους, ὅπου σὲ δοξάζουν, καί, ὡς Πατὴρ φιλόανθρωπος καὶ φιλόστοργος, φιλεῖς καὶ ἀγαπᾷς ἐκείνους, ὅπου ἠξιώθησαν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος νὰ γένουν υἱοὶ σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σὲ ἀγαποῦν· Νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

Ἐπιλεγόμενα τῆς Κυριακῆς εὐχῆς.

Μοιράζεται δὲ ὅλη ἡ Κυριακὴ προσευχὴ καθ' ἓνα μὲν τρόπον εἰς ἐννέα μέρη, κατὰ τὰ ἐννέα τάγματα τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων, ὡσάν ὅπου ὅλη αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ ἀξίαν τῶν Ἀγγέλων ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον μοιράζεται εἰς τρία, εἰς τὸ προοίμιον ἢ πρόλογον, εἰς αἰτήματα, καὶ εἰς τὸν ἐπίλογον· διατί τρία πρόσωπα εἶναι ὁ Θεός, Πατὴρ, Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· διατί τρία εἶναι τὰ τάγματα τῶν δικαίων κατὰ τὴν

παραβολήν τοῦ σπόρου, καὶ ἄλλοι μὲν καρποφοροῦσι τὸν ἑκκτὸν ἀριθμὸν, ἄλλοι τὸν ἐξήκοντα, καὶ ἄλλοι τὸν τριάκοντα· διατι τρεῖς εἶναι ἡ θεωρία κατὰ τοὺς Πατέρας, ἡ θεωρία τῶν αἰσθητῶν κτισμάτων, ἡ θεωρία τῶν νοητῶν, καὶ ἡ θεωρία τῆς Ἁγίας Τριάδος· διατι τρία εἶδη ξύλου ἦτον εἰς τὸν παράδεισον, τὰ μὲν διὰ τὴν ζῆ ἀπλῶς ὁ Ἀδάμ, τὰ δὲ διὰ τὴν ζῆ καλῶς, τὰ δὲ διὰ τὴν ζῆ καὶ καλῶς καὶ παντοτινά. Καὶ διὰ ἄλλα πολλὰ ἀκομη πνευματικά πράγματα, ὅπου μοιράζονται εἰς τὸν τριαδικὸν ἀριθμὸν.

Βλέπε δέ, ἀγαπητέ, τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὅποτος μὲ τὸ νὰ ἤξεύρη πῶς τρία πράγματα σώζουσι τὸν ἄνθρωπον, ἡ πίστις, ἡ πράξις, καὶ ἡ θεωρία· (διατι πρῶτον μὲν πιστεύει τινὰς ἐξ ἀκοῆς· δεύτερον δὲ ἐργάζεται τὰς ἐντολάς διὰ τῆς πράξεως, καὶ τρίτον ἀξιούται νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεὸν ἐν αἰσθήσει νοεῶν καὶ πληροφορία διὰ τῆς θεωρίας, ἡχοῦν ἀπυλαμβάνει μὲ τὴν θεωρητικὴν πίστιν ἐκεῖνα τὰ ἴδια ὅπου ἐπίστευσε μὲ τὴν ἐξ ἀκοῆς πίστιν) μὲ τὸ νὰ ἤξεύρη, λέγω, τοῦτο ὁ Κύριος, μὲ θαυμάσιον σοφίαν ἐσύνθεσε τὴν Κυριακὴν ταύτην εὐχὴν. Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τὸ ἀρχήσεν ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον τῆς θεολογίας καὶ τὸ ἐθεμελίωσεν ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν· ὕστερα δὲ ἀπὸ τοῦτο ἐπρόσθεσε τὰ αἰτήματα ὅπου ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ πράξιν τῶν ἐντολῶν. Τὸν δὲ ἐπίλογον πάλιν ἐπεσφράγισε μὲ τὸ αὐτὸ Κεφάλαιον τῆς θεολογίας καὶ πίστεως· ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦμέγα, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῶν σωζομένων πιστῶν.

Εἰς τὸ ὄνομα δὲ τῆς προσευχῆς, καὶ ὄχι ἄλλης ἀρετῆς, περιέλαβε τὴν διδασκαλίαν ταύτην ὁ Κύριος· κατὰ μὲν τὸν πρῶτον λόγον, διὰ τὴν ἔτσι τὸ ἐκάλεῖ ἡ ὥρα καὶ ὁ καιρὸς, ὡς ἂν ὁποῦ οἱ Ἀπόστολοι τὸν ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς διδάξῃ πῶς νὰ προσεύχωνται· κατὰ δὲ τὸν δεύτερον λόγον διὰ τὴν καθε ἀρετὴ μὲ τὸ μέσον τῆς προσευχῆς κατορθώνεται· καὶ, ἂν ἀκριβῶς τινὰς ἐρευνήσῃ, θέλει εὑρεῖ καὶ τὴν ἀγάπην, ὁποῦ εἶναι τὸ Κεφάλαιον ὅλων τῶν ἀρετῶν, συντροφευμένην πάντοτε μὲ τὴν προσευχὴν, ὡς ἂν ὁποῦ ἡ προσευχὴ διὰ τῆς ἀγάπης ἄρχεται καὶ τελειοῦται, καὶ πάλιν ἡ ἀγάπη διὰ τῆς προσευχῆς ἐνδυναμώνεται καὶ τελειοῦται.

Ἄσχετὰ εἶναι αὐτὰ ὁποῦ ἐγράψαμεν διὰ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν ὡς ἐν εἴδει προπαρασκευῆς· τῶρα δέ, σὺν Θεῷ, καιρὸς εἶναι νὰ εἰποῦμεν καὶ περὶ τῆς συνεχοῦς Κοινωνίας, καθὼς εἰς τὸ προσίμιον πῆς ἔβλου ὑπεσχέθημεν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

“Οτι ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μεταλαμβάνουν συχνὰ οἱ ὀρθόδοξοι τὸ θεῖον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας.

Ἀναγκάζονται ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ νὰ μεταλαμβάνουν συχνὰ: Πρῶτον ἀπὸ τὰς δεσποτικὰς προσταγὰς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δεύτερον ἀπὸ τὴν πράξιν καὶ τοὺς κανόνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ μαρτυρίας τὰς τῶν κατὰ μέρος θείων Πατέρων. Τρίτον ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια, τὴν τάξιν καὶ ἱεροπραξίαν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ τέταρτον τελευταῖον, ἀπὸ αὐτὴν καθ’ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Μετάληψιν.

Α΄.) Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸ τοῦ νὰ παραδώσῃ τὸ Μυστήριον τῆς Κοινωνίας εἶπεν ἔτσι: «Καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἔστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.» (Ἰωαν. κεφ. 6.) ἤγουν, τὸ ψωμί, ὅπου ἐγὼ θέλω σὰς δώσω, εἶναι ἡ σὰρκα μου, τὴν ὁποίαν θέλω δώσει διὰ τὴν ζωοποίησιν ὅλου τοῦ κόσμου, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ πῶς ἡ θεία Μετάληψις εἶναι εἰς τοὺς πιστοὺς

ἔνν ἀναγκαῖον συστατικὸν τῆς πνευματικῆς καὶ κατὰ Χριστὸν ζωῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτὴ καὶ κατὰ Χριστὸν ζωὴ δὲν πρέπει νὰ σβύνεται καὶ νὰ διακόπτεται, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε» (Θεσσαλ.). ἀλλὰ χρειάζεται νὰ εἶναι συχνῆ καὶ ἀδιάκοπος, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι, κατὰ τὸν ἴδιον Ἀπόστολον· ἤγουν, διὰ νὰ μὴν ζοῦνε πλέον οἱ ζωντανοὶ πιστοὶ ζωὴν ἐδικήν τους καὶ σαρκικὴν, ἀλλὰ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅπου διὰ λόγου τους ἀπέθανε καὶ ἀνεστήθη· ἀναγκαίως λοιπὸν ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι συχνὸν καὶ τὸ συστατικὸν αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ θεία μετάληψις.

Καὶ εἰς ἄλλο μέρος πάλιν λέγει ὁ Κύριος ἀποφασιστικά· «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ ἀνθρώπου καὶ πῖντε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.» (Ἰωάν. 6.) ἤγουν, βέβαια σὰς λέγω πῶς, ἀνίσως δὲν φάτε τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἤγουν τὸ ἐδικόν μου, καὶ ἀνίσως δὲν πῖντε τὸ αἷμά του, δὲν ἔμπορεῖτε νὰ ζήσετε ψυχικά. Ἀπὸ τοῦτα τὰ λόγια γίνεται φανερόν εἰς τὸν καθ' ἕνα πῶς, τόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ θεία Μετάληψις εἰς τὸν Χριστιανόν, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Ἐπειδὴ τὴν ἰδίαν διπλὴν ἀπόφασιν ὅπου εἶπε διὰ τὸ Βάπτισμα, τὴν αὐτὴν εἶπε καὶ διὰ τὴν θείαν Μετάληψιν. Διὰ τὸ Βάπτισμα εἶπεν· «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω σοι· ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» (Ἰωάν. 3.) Καὶ διὰ τὴν θείαν Μετάληψιν ὁμοίως· «Ἀμὴν, ἀμὴν

»λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ
 »τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε
 »ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς». Καὶ λοιπόν, καθὼς, χωρὶς τὸ
 Βάπτισμα, εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσῃ τις ζωὴν πνευ-
 ματικὴν καὶ νὰ σωθῇ· ἔτσι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσῃ
 τις καὶ χωρὶς τὴν θείαν Μετάληψιν. Ἐπειδὴ ὁμοίως
 καὶ τὰ δύο ταῦτα ἔχουσι ταύτην τὴν διαφορὰν ἀνα-
 μεταξὺ τους, ὅπου, τὸ μὲν Βάπτισμα νὰ γίνεται
 μίαν φοράν, ἢ δὲ θεία Μετάληψις νὰ τελεῖται συνε-
 χῶς καὶ καθ' ἑκάστην, συμπεραίνεται μὲ ὀρθὸν συμ-
 πέρασμα ὅτι δύο νὰ εἶναι τὰ ἀναγκαῖα τῆς θείας
 Μεταλήψεως, ἓνα μὲν, καθ' ὃ πρέπει νὰ ἐνεργῆται
 ἀπλῶς. Καὶ ἄλλο, καθ' ὃ πρέπει νὰ ἐνεργῆται συν-
 εχῶς.

Ὅταν δὲ πάλιν ἐπαράδιδε τὸ Μυστήριον τοῦτο
 ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του δὲν εἶπε συμβουλευ-
 τικά· ὅποιος θέλει ἄς φάγῃ τὸ σῶμά μου, καὶ ὅποιος
 θέλει ἄς πῖνῃ τὸ αἷμά μου, καθὼς εἶπε τό, ὅστις θέ-
 λει ὀπίσω μου ἔλθεῖν καί, ἐὰν θέλεις τέλειος εἶναι·
 ἀλλὰ προστακτικὰ ἐξεφώνησε· λάβετε, φάγετε, τοῦτό
 μού ἐστι τὸ σῶμα, καί, πῖστε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό
 ἐστι τὸ αἷμά μου· ἤγουν, ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ φά-
 γετε τὸ σῶμά μου, καὶ ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ πῖστε
 τὸ αἷμά μου. Καὶ πάλιν λέγει· «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς
 »τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.» (Λουκ. 22, 19.)· δηλαδὴ,
 τοῦτο τὸ μυστήριον σὰς τὸ παραδίδω νὰ τὸ κάμνετε
 ὄχι μίαν, ἢ δύο, καὶ τρεῖς φορές, ἀλλὰ παντοτινὰ
 καὶ καθ' ἑκάστην, (καθὼς τὸ ἐξηγεῖ ὁ θεῖος Χρυσό-
 στομος) εἰς ἐνθύμησιν τῶν παθῶν μου, τοῦ θανάτου
 μου, καὶ ὄλης μου τῆς οἰκονομίας.

Ἰδοὺ ὁποῦ καὶ εἰς τοῦτα τὰ λόγια τοῦ Κυρίου μας φανερά παρασταίνονται καὶ τὰ δύο ἀναγκαῖα τῆς Μεταλήψεως, ὁποῦ εἶπομεν· τὸ ἓνα διὰ τὴν ἀπαραίτητον προσταγὴν ὁποῦ περιέχουσι, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὴν συνέχειαν, τὴν ὁποίαν μάλιστα δηλοῦτό, ποιεῖτε, ὁποῦ θέλει νὰ εἰπῇ σαφέστερα, ὅτι προσταζόμεθα ἀναγκαίως μὲ τοῦτα τὰ λόγια, νὰ μεταλαμβάνωμεν, καὶ προσταζόμεθα ἀκόμη ἀναγκαίως, νὰ μεταλαμβάνωμεν συνεχῶς, ὥστε ὁποῦ καθ' ἓνας τώρα βλέπει πῶς δὲν ἔχει ἐλευθερίαν νὰ τὰ παραβῆ τινὰς ὀρθόδοξος ὁποίας τάξεως καὶ ἂν εἶναι, ἀλλὰ μάλιστα εἶναι ὑποκείμενος εἰς χρέος καὶ ἀνάγκην νὰ τὰ φυλάττῃ ἀπαραιτήτως, νὰ τὰ ἀποδέχεται ὡς θεσποτικὰς προσταγὰς, καὶ θεσπίσματα.

Β'.) Οἱ δὲ θεῖοι Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες τὴν προστακτικὴν αὐτὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος καθὲς φορὰν ὁποῦ εὐρισκαν εὐκαιρίαν ἐσυνάγοντο μὲ ὄλους τοὺς πιστοὺς εἰς κἀνένα τόπον κρυφὸν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἐδίδασκον τοὺς Χριστιανούς, ἐπρόσεύχοντο, καὶ τελειόνοντες τὸ μυστήριον, ἐμεταλάμβανον καὶ αὐτοί, καὶ ὄλοι συναθροισθέντες, καθὼς τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Ἰερὸς Λουκᾶς εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἐκεῖ ὁποῦ λέγει, πῶς ἡ τρεῖς χιλιάδες ὁποῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἦσαν ἀντάμα μὲ τοὺς Ἀποστόλους, διὰ νὰ ἀκούουν τὴν διδαχὴν τους νὰ ὠφελοῦνται, νὰ συμπροσεύχωνται, καὶ νὰ κοινωνοῦν τὰ ἄχραντα μυστήρια διὰ νὰ ἀγιάζωνται καὶ νὰ στερεώνωνται καλλίτερα εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ: «Ἦσαν, λέ-

»γει, προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων, «καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ »ταῖς προσευχαῖς.» (Πράξ. κεφ. 2.)

Ἔως τόσον, διὰ νὰ φυλάττεται αὐτὴ ἡ ἀναγκαία παράδοσις τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τοὺς μεταγενέστερους Χριστιανοὺς, καὶ διὰ νὰ μὴν ἀλησμονηθῇ μὲ τὴν πολυκαιρίαν, ἐκεῖνο ὁποῦ τότε ἔκαμναν μὲ τὴν πράξιν οἱ Ἀπόστολοι, τὸ ἔγραψαν καὶ εἰς τὸν ὄγδοον καὶ ἔννατον κανόνα τοὺς προσταζόντες μὲ ἀκριβῆ ἐξέτασιν καὶ μὲ ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ, νὰ μὴν μένη τινὰς ἀμετάδοτος τῶν θείων μυστηρίων, ὅταν γίνεται ἡ ἱερά λειτουργία· λέγουν λοιπὸν ἔτσι εἰς τὸν ὄγδοον κανόνα· «Εἴ τις, προσφορᾶς γενομένης, μὴ »μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω· καί, ἐὰν εὐλογος ἢ »συγγνώμης τυγχανέτω· εἰδὲ μὴ λέγοι, ἀφορίζεσθω.» (Καν. 8.) ἤγουν, ἀνίσως τινὰς δὲν μεταλάβῃ, ὅταν γίνεται λειτουργία, ἄς εἰπῇ τὴν αἰτίαν διὰ τί δὲν ἐμετάλαβε, καί, εἰ μὲν εἶναι εὐλογος, ἄς συγχωρηθῆι· εἰδὲ δὲν τὴν λέγει, νὰ ἀφορίζεται.

Εἰς δὲ τὸν ἔννατον ἔτσι λέγουν· «Πάντας τοὺς »εἰσιόντας πιστοὺς, καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ »παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ ἀγίᾳ Με- »ταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας, τῆς Ἐκκλησίας »ἀφορίζεσθαι χρή,» (Καν. 9.) ἤγουν, πρέπει νὰ ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἔλοι οἱ πιστοὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ πηγαίνουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούουσιν τὰς γραφάς, καὶ δὲν στέκονται μήτε εἰς τὴν προσευχήν, μήτε εἰς τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν νὰ μεταλάβουν, ὡσὰν ὁποῦ προξενούσιν ἀταξίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τοῦτον τὸν κανόνα ἐξηγῶντας ὁ Βαλσαμῶν ἔτσι

λέγει· «Ὁ τοῦ παρόντος κανόνος διορισμὸς ὀριμύτα-
 » τός ἐστιν· ἀφορίζει γὰρ τοὺς ἐκκλησιάζοντας, καὶ
 » μὴ παραμένοντας μέχρι τέλους, μηδὲ μεταλαμβάν-
 » νοντας. Καὶ ἄλλοι δὲ κανόνες παρομοίως διορίζονται,
 » πάντας ἐτοιμοὺς εἶναι καὶ ἀξιούς τῆς Μετάληψως.»
 (Ἑρμ. Βαλ.) ἤγουν, ἡ προσταγὴ ὅπου κάμνει ὁ πη-
 ρῶν κανὼν εἶναι πολλὰ αὐστηρὴ καὶ ὀριμυτάτη,
 ἐπειδὴ καὶ ἀφορίζει ἐκείνους ὅπου πηγαίνουν εἰς τὴν
 λειτουργίαν, καὶ δὲν στέκουν ἕως τέλους, μήτε μετα-
 λαμβάνουν· καὶ ἄλλοι δὲ κανόνες τῶν Συνόδων τὸ
 ἴδιον προστάζουσι, νὰ εἶναι δηλαδὴ ὅλοι ἐτοιμοὶ καὶ
 ἀξιοὶ νὰ μεταλαμβάνουν.

Ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος ἀκολουθοῦσα τοὺς
 ἱεροὺς Ἀποστόλους πρῶτον ἐπιβεβαίωσεν τὸν ἀνωτέρω
 αὐτῶν κανόνα, ἔπειτα προσθέτει καὶ ἀπὸ λόγου τῆς
 καὶ λέγει· «Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν Ἐκκλη-
 »σίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀκούοντας,
 » μὴ κοινοῦντες δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀπο-
 » στρεφόμενοι τὴν Μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας
 » κατὰ τινὰ ἀταξίαν τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι
 » τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι, καὶ
 » δεῖξαντες καρποὺς μετανοίας, καὶ παρακαλέσαντες
 » τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης.» (Καν. 2.) ἤγουν, πρέ-
 » πει νὰ ἀφορίζονται ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐμβαίνουν εἰς
 τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούουσι τὰς ἱεράς γραφάς, καὶ
 δὲν συμπροσεύχονται μαζὺ μὲ τὸν ἐπίλοιπον λαόν, ἢ
 ἀποστρέφονται τὴν θεῖαν Μετάληψιν, ἕως ὅπου νὰ
 ἐξομολογηθῶσι καὶ νὰ δεῖξωσι καρποὺς μετανοίας,
 καὶ νὰ παρακαλέσωσι, καὶ τότε νὰ συγχωρηθῶσι.

Βλέπετε, ἀδελφοί μου, πῶς εἶναι ὑποκείμενοι εἰς

ανάγκην ἀφορισμοῦ νὰ μεταλαμβάνουν συχνὰ ὅλοι οἱ Χριστιανοί; καὶ πῶς εἶναι βιασμένοι νὰ τὸ ἐνεργοῦσι τοῦτο εἰς καθε λειτουργίαν, διὰ νὰ μὴν ἀφορισθῶσι καὶ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους, καὶ ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον;

Γ'.) Ἡμεῖς ἂν δώσωμεν μίαν προσεκτικὴν θεωρίαν εἰς τὴν θείαν καὶ ἱεράν λειτουργίαν, βλέπομεν καλὰ πῶς ἀπαρχῆς ἕως τέλους ὅλη ἔχει σκοπὸν καὶ ἀναφορὰν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν συναθροισμένων πιστῶν Χριστιανῶν· διὰ τί καὶ ἡ εὐχὰς ὅπου ἀναγινώσκει ὁ Ἱερεὺς μυστικά, καὶ αἱ ἐκφωνήσεις, καὶ ἀπλῶς ὅλαι αἱ ἱερολογίαι, ἱεροπραξίαι, καὶ ταξεῖς ὅπου γίνονται εἰς αὐτήν, τοῦτο φανερόνουσιν.

«Εἰς τὴν εὐχὴν (ἡ ὁποία λέγεται τῶν πιστῶν) ἔτσι γράφει· ὁὗς αὐτοῖς (τοῖς πιστοῖς δηλαδὴ), πάν-
 »τοτε μετὰ φόβου καὶ ἀγάπης λατρεύουσί σοι, ἀνε-
 »νόχως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν Ἀγίων σου
 »Μυστηρίων». Ἡγοῦν, ὦ Κύριε, χάρισαι εἰς τοὺς χρι-
 στιανοὺς αὐτὴν τὴν χάριν παντοτινὰ νὰ σὲ λατρεύουν
 μὲ φόβον καὶ ἀγάπην, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν ἀνα-
 μάρτητα καὶ ἀκατάκριτα τὰ Ἅγια σου Μυστήρια.
 Εἰς τὴν εὐχὴν ὅπου ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν τελείωσιν
 τῶν μυστηρίων ἔτσι περιέχει. «Ὡστε γενέσθαι τοῖς
 »μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς· εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
 »τιῶν.» ἡγοῦν, διὰ νὰ γένουν τὰ Ἅγια ταῦτα εἰς
 τοὺς μεταλαμβάνοντας πιστοὺς εἰς φύλαξιν ψυχῆς,
 καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Εἰς τὴν εὐχὴν ὅπου εἶναι πρὸ
 τῆς Μεταλήψεως ἔτσι λέγει· «Καὶ καταξίωσον τῇ
 »κρῆταιᾶ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου
 »σώματός σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν

»παντὶ τῷ λαῷ.» ἤγουν, καταδέξου, Κύριε, νὰ μεταδῶσης εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν δυνατὴν σου χεῖρα τὸ Ἅγιόν σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα· καὶ διὰ μέσου ἡμῶν νὰ τὰ μεταδῶσης καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν σου.

Εἰς τὰς ἐκφωνήσεις δὲ πάλιν, ποτὲ μὲν φωνάζει ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου εἰς τὸν λαόν: Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα· καὶ, πῖετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου. Ποτὲ δὲ βριστώντας τὸ ἱερὸν ποτήριον εἰς τὰς χεῖράς του μὲ τὸ ζωοποιὸν σῶμα καὶ αἷμα ἐβγαίνει εἰς τὰς θύρας, καὶ δείχνωντας τοῦτο εἰς ὅλον τὸν λαόν, τὸν προσκαλεῖ εἰς τὴν θείαν μετὰληψιν, καὶ φωνάζει μεγαλοφώνως· Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως, καὶ ἀγάπης προσέλθετε· ἤγουν, ἔλατε νὰ μεταλάβετε μὲ φόβον Θεοῦ, μὲ πίστιν, καὶ μὲ ἀγάπην τὰ θεῖα μυστήρια.

Ἔστερα δέ, ἀφ' οὗ μεταλάβουν καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαός, εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν διὰ τὴν μεγάλην χάριν ταύτην ὅπου τοὺς ἤξιωτε. «Καὶ ὁ μὲν λαός ἐστὶ εὐχαριστεῖ. Πληρωθήτω τὸ στόμα ἡμῶν αἰνεσεῶς σου Κύριε, ὅτι ἤξιωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τῶν ἁγίων, ἀθανάτων, καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων.» Ἦγουν, ὦ Κύριε, ἄς γεμίση τὸ στόμα μας ἀπὸ τὴν δοξολογίαν σου, διατὶ μᾶς ἀξίωσες νὰ μεταλάβωμεν τὰ ἅγια καὶ ἀθάνατά σου μυστήρια. Ὁ δὲ ἱερεὺς, Ὁρθοί, λέγει, μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, καὶ ζωοποιῶν, μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἤγουν, ὦ ἀδελφοί, ἐπειδὴ μὲ ὀρθὸν συνειδὸς ἐμεταλαβαμεν ὅλοι τὰ ἅγια καὶ ζωοποιὰ μυστήρια, ἔλατε συμφώνως νὰ εὐχαριστήσωμεν διὰ τοῦτο τὸν Κύριον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ χερουβικός ὕμνος ὁποῦ ψάλλεται ἀπὸ τὸν λαόν, ἂν στοχασθῆ τινάς, μία προετοιμασία εἶναι διὰ τὴν κοινωνίαν, ἐπειδὴ λέγει ἔτσι εἶναι ἡ ἐξήγησίς του. Ὅλοι ἡμεῖς οἱ πιστοὶ ὁποῦ παρασκευάζομεθα ἐδῶ μυστικῶς εἰς εἰκόνα τῶν πολυομμάτων Χερουβίμ, καὶ ψάλλομεν τὸν τρισάγιον ὕμνον εἰς τὴν ζωποιοὺν Τριάδα, ἃς ἀπορρίψωμεν ἀπὸ τὸν νοῦν μας κάθε φροντίδα καὶ μέριμναν τοῦ κόσμου τούτου, διατὶ μέλλομεν νὰ ὑποδεχθῶμεν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ νὰ μεταλάβωμεν τὸν Βασιλέα τοῦ παντός, ὁ ὁποῖος περικυκλῶνεται ἀοράτως ἀπὸ τὰ τάγματα τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων.

Τὸν ἴδιον σκοπὸν ἔχει καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ ὁποῦ λέγεται εἰς τὴν λειτουργίαν ὑστερὰ ἀπὸ τὴν μετουσίωσιν τῶν μυστηρίων, διατὶ μὲ αὐτὴν ζητοῦσιν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα νὰ τοὺς δώσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ὁποῦ εἶναι κυρίως ἡ ἁγία Μετάληψις, ὡς προείπομεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς βίβλου. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ὀνόματα τῆς λειτουργίας, μὲ τὰ ὁποῖα ὀνομάζεται κατ' ἐξαιρετικὸν Κοινωνία, καὶ Συναξίς, εἶναι ἀναγκαστικὰ τρόπον τινὰ εἰς τὴν συγχὴν Μετάληψιν, διατὶ Κοινωνία καὶ Συναξίς θέλουσιν νὰ εἰποῦν, πῶς διὰ μέσου τῆς Μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὅλοι οἱ πιστοὶ συνάγονται, κοινωνοῦσι, καὶ ἐνόνοῦνται μὲ τὸν Χριστόν, καὶ γίνονται μὲ αὐτὸν ἓνα σῶμα, καὶ ἓνα πνεῦμα.

Λοιπὸν ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς ἱεράς τάξεις τῆς θείας λειτουργίας, σὰς ἐρωτῶ, ἀδελφοί μου, νὰ μοῦ εἰπῆτε ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ συνειδήσει τῆς ψυχῆς σας,

δὲν εἶναι φανερόν πῶς ἀναγκάζονται οἱ Χριστιανοὶ ὅπου πηγαίνουν εἰς τὴν λειτουργίαν νὰ μεταλαμβάνουν συχνά; δὲν εἶναι εἰς χρέος νὰ τὸ ἐνεργοῦν τοῦτο, κὰν διὰ νὰ φανῇ πῶς εἶναι κοινωνία, σύναξις, καὶ δεῖπνος; κὰν διὰ νὰ μὴ φαίνωνται παραβάται εἰς ἐκεῖνα ὅπου μοναχοὶ τοὺς φωνάζουν καὶ ὁμολογοῦν; Εἰδὲ καὶ δὲν μεταλαμβάνουν ὡς ὁμολογοῦν, φοβοῦμαι, φοβοῦμαι νὰ μὴν εὐρίσκωνται παραβάται, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερεὺς ὅπου τοὺς προσκαλεῖ, καὶ αἱ ἄλλαι Ἱερολογίαι, Ἱεροπραξίαι, καὶ τάξεις ὅπου γίνονται εἰς τὴν λειτουργίαν, δὲν ἤξεύρω πλέον ἂν ἔχουν τὴν ἀληθινὴν τάξιν, καὶ τὸν πρέποντα τόπον τοὺς. Ἐπειδὴ ὅλοι ἀπὸ μιᾶς παραιτοῦνται καὶ μῆτε ἕνας Χριστιανὸς δὲν εὐρίσκεται νὰ τὰς πληρώσῃ καὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τέτοιον κάλεσμα τοῦ Ἱερέως, ἢ, διὰ νὰ εἰπῶ καλλιτέρα, τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γυρίζει ὀπίσω ἄπρακτος μετὰ τὰ Ἅγια, χωρὶς νὰ τὸν καταδεχθῇ τινὰς, καὶ νὰ προσέλθῃ νὰ μεταλάβῃ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀκολουθῶντας τοὺς Ἱεροὺς κανόνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὅπου προείπομεν καὶ μάλιστα στοχαζόμενος αὐτὰς ὅλας τὰς Ἱεροπραξίας τῆς θείας λειτουργίας πῶς ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν οἱ πιστοί, κρίνει ἀναξίους καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ Ναῷ εἰσόδου ἐκείνους ὅπου πηγαίνουν εἰς τὴν λειτουργίαν, καὶ δὲν κοινωνοῦν. Καὶ λέγει ἔτσι: «Πολλοὺς ὁρῶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μετέχοντας ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ συνηθείᾳ μᾶλλον καὶ νόμῳ, ἢ λογισμῶ καὶ διανοίᾳ, ἂν ἐπιστῆ φησίν, ὁ τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς καιρὸς, οἷος ἂν

» ἢ τις, μετέχει τῶν μυστηρίων· ἂν ἐπιστῆ τῶν Θεο-
 » φανείων ἡμέρα, καὶ τοι καιρὸς οὐ τοῦτο προσοῦδι,
 » οὐ γὰρ ἐπιφάνεια, οὐδὲ τεσσαρακοστὴ ποιεῖ ἀξιού-
 » τοῦ προσιέναι· ἀλλὰ ψυχῆς εἰλικρίνεια καὶ καθα-
 » ρότης, μετὰ ταύτης αἰεὶ πρόσθι, χωρὶς ταύτης, μη-
 » δέποτε, ὅσάκις γὰρ φησι, τοῦτο ποιεῖτε, τὸν θάνα-
 » τον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, τουτέστιν, ὑπόμνη-
 » σιν ποιεῖτε τῆς σωτηρίας τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, τῆς εὐερ-
 » γεσίας τῆς ἐμῆς. Ἐννόησον, οἱ τῆς θυσίας μετέ-
 » χοντες τῆς παλαιᾶς, πόση ἐκέχρηστο τῇ φειδοῖ, τί
 » γὰρ οὐκ ἔπραττον; τί δὲ οὐκ ἐποίουν; πάντοτε ἐκα-
 » θαίροντο, σὺ δὲ θυσία προσιών, ἦν καὶ Ἄγγελοι
 » φρίττουσι, καιρῶν περιόδοις τὸ πρᾶγμα ὀρίζεις; καὶ
 » πῶς παραστήσῃ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, μιαραῖς
 » χερσὶ καὶ χεῖλεσι κατατολμῶν αὐτοῦ τοῦ σώματος;

» Πολλὴν ὄρω τοῦ πράγματος τὴν ἀνωμαλίαν,
 » ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις καιροῖς, καὶ καθαροὶ πολλάκις
 » ὄντες οὐ προσέρχεσθε· ἐν δὲ τῷ Πάσχα, κἂν ἦ τι
 » τετολμημένον ὑμῖν, πρόσθιτε, ὡς τῆς στυγερῆς! ὡς τῆς
 » προλήψεως! εἰκὴ θυσία καθημερινή· εἰκὴ παρεστή-
 » καμεν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδεὶς ὁ μετέχων. Ταῦτα,
 » οὐχ' ἵνα ἀπλῶς μετέχητε, λέγω, ἀλλ' ἵνα ἀξιού-
 » ἑαυτοὺς κατασκευάζητε.

» Οὐκ εἶ τῆς θυσίας ἀξίος, οὐδὲ τῆς Μεταλήψεως;
 » οὐκοῦν οὐδὲ τῆς εὐχῆς, ἀκούεις ἐστῶτος τοῦ κήρυ-
 » κος καὶ λέγοντος, ὅσοι ἐν μετανοίᾳ δεήθητε πάν-
 » τες, ὅσοι μὴ μετέχουσιν, ἐν μετανοίᾳ εἰσί, τί στή-
 » κεις; εἰ τῶν ἐν μετανοίᾳ εἶ, μετασχεῖν οὐκ ὀφείλεις,
 » ὁ γὰρ μὴ μετέχων, τῶν ἐν μετανοίᾳ ἐστί, τίνος οὖν
 » ἔνεκεν λέγει, προσέλθετε οἱ μὴ δυνάμενοι δεηθῆναι.

«σὺ δὲ ἔστηκας ἰταμῶς; ἀλλ' οὐκ εἶ τούτων, ἀλλὰ
 «τῶν δυναμένων μετέχειν, καὶ οὕτως οὐδὲν φροντί-
 «ζεις; οὐδὲν ἡγή τὸ πρᾶγμα; σκόπει, παρακαλῶ.

«Τράπεζα πάρεστι βασιλική, Ἄγγελοι διακο-
 «νοῦνται τῇ τραπέζῃ, αὐτὸς πάρεστιν ὁ βασιλεὺς,
 «καὶ σὺ ἔστηκας χασμώμενος; ῥυπαρά σοι τὰ ἱμά-
 «τιχ, καὶ οὐδεὶς σοι λόγος; ἀλλὰ καθαρὰ ἔστιν; οὐ-
 «κοῦν ἀνάπεσον καὶ μέτεχε, ἔρχεται καθ' ἑκάστην
 «ἰδεῖν τοὺς ἀνακειμένους, πᾶσι διαλέγεται, καὶ νῦν
 «ἐν τῷ συνειδῶτι ἔρεϊ, ἑταῖροι, πῶς ἐστήκατε ὧδε μὴ
 «ἔχοντες ἔνδυμα γάμου; οὐκ εἶπε διὰ τί ἀνέπεσας;
 «ἀλλὰ πρὸ τῆς κατακλίσεως, καὶ τῆς εἰσόδου ἀνά-
 «ξιον αὐτὸν εἶναι φησιν, οὐ γὰρ εἶπε διὰ τί κατεκλί-
 «θης; ἀλλὰ τί εἰσήλθες; ταῦτα καὶ νῦν πρὸς ἅπαν-
 «τας ἡμᾶς διαλέγεται τοὺς ἀνισχύντως καὶ ἰτα-
 «μῶς ἐστῶτας, πᾶς γὰρ ὁ μὴ μετέχων τῶν μυστη-
 «ρίων ἀνισχύντως καὶ ἰταμῶς ἔστηκε διὰ τοῦτο
 «πρότεροι ἐκβάλλονται οἱ ἐν ἁμαρτήματι.

«Καθάπερ γάρ, ἐπὶ τραπέζης παραγενομένου τοῦ
 «Δεσπότου, οὐδεὶς τοὺς προσκεκρουκότας τῶν οἰκετῶν
 «παρεῖναι, ἀλλ' ἐκποδῶν γίνονται, οὕτω δὴ καὶ ἐν-
 «ταῦθα, προσφερομένης τῆς θυσίας, καὶ τοῦ ἁμνοῦ
 «τεθειμένου, καὶ τοῦ προβάτου τοῦ δεσποτικοῦ, ὅταν
 «ἀκούσης: δεηθῶμεν πάντες κοινῇ, ὅταν ἰδῆς ἀνελ-
 «κόμενα τὰ ἀμφίθυρα, τότε νόμισον διαστέλλεσθαι
 «τὸν οὐρανὸν ἄνωθεν, καὶ κατιέναι τοὺς Ἄγγελους,
 «ὥσπερ τοῖνον τῶν ἀμυήτων οὐδένα χρῆ παρεῖναι,
 «οὕτως οἱ δὲ τῶν μεμυημένων καὶ ῥυπαρῶν.

«Εἰπέ μοι εἴτις εἰς ἐστίασιν κληθεὶς τας χεῖρας
 «νύψαιτο καὶ κατακλιθεῖη, καὶ ἔτοιμος γένοιτο πρὸς

» τὴν τράπεζαν, εἶτα μὴ μετέχοι, οὐχ ὑβρίζει τὸν
 » καλέσαντα; οὐ βέλτιον τὸν τοιοῦτον μηδὲ παραγγε-
 » νέσθαι; οὕτω δὴ καὶ σὺ παραγγέγονας τὸν ὕμνον
 » ἦστας μετὰ πάντων, ὡμολόγηστας εἶναι τῶν ἀξίων
 » τῶ μὴ μετὰ τῶν ἀναξίων ἀνακεχωρηκένοι, πῶς
 » ἔμεινας καὶ οὐ μετέχεις τῆς τραπέζης; ἀνάξιός
 » εἰμί φητιν· οὐκοῦν καὶ τῆς κοινωνίας ἐκείνης τῆς
 » ἐν ταῖς εὐχαῖς· οὐ γὰρ τῶν προκειμένων μόνον.
 » ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ψῶν ἐκείνων τὸ πνεῦμα πάν-
 » τοθεν κάτειπιν· οὐχ ὅρας τοὺς ἡμετέρους οἰκέτας
 » τῇ σπογγίᾳ τὴν τράπεζαν περιπλύνοντας, καὶ τὸν
 » οἶκον καθαίροντας, καὶ οὕτω τοὺς πίνακας τιθέντας;
 » τοῦτο γίνεται διὰ τῶν εὐχῶν· διὰ τῆς βοῆς τοῦ κή-
 » ρυκος, ὡσπερ σπογγίᾳ περιπλύνομεν τὴν Ἐκκλη-
 » σίαν, ἵνα ἐν καθαρᾷ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντα προτεθῆι.
 » Ἰνα μηδεὶς ἢ σπίλος, μηδὲ ρυτίς· ἀνάξιοι καὶ ὀφθαλ-
 » μοὶ τῶν θαμάτων τούτων, ἀνάξιοι καὶ ἀκοαί. Κἂν
 » θηρίον φησι, θίγη τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· οὕτως
 » οὐδὲ τῆς ἐπιβασεως ἀξιοὶ ἦσαν, καίτοι γε μετὰ
 » ταῦτα καὶ προσῆλθον, καὶ εἶδον ποῦ εἰστήκει ὁ
 » Θεός· ἔξεστι μετὰ ταῦτα προτελεῖν καὶ ἰδεῖν· ὅταν
 » μέντοι παρῆ ἄπιθι· οὐκ ἔξεστί σοι μᾶλλον, ἢ τῶ
 » κατηχουμένῳ· οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον μηδέπω τυχεῖν
 » μυστηρίων, καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν προσκρούσαντα
 » καταφρονεῖν, καὶ ἀνάξιον καταστῆσαι τοῦ πράγματός.
 » Ἐνῆν καὶ πλείονα λέγειν καὶ φοβερώτερα, ἀλλ'
 » ὥστε μὴ βαρῆσαι τὴν διάνοιαν ὑμῶν, ἀρκεῖ καὶ
 » ταῦτα. Οἱ γὰρ μὴ τούτοις σωφρονιζόμενοι, οὐδὲ
 » τοῖς πλείοσιν, ἵνα οὖν μὴ μείζον ὑμῖν τὸ κρίμα ἐρ-
 » γασώμεθα, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, οὐχ ἵνα μὴ πικρα-

» γίνησθε, ἀλλ' ἵνα καὶ τῆς παρουσίας καὶ τῆς προσόδου ἀξίους ἑαυτοὺς καταστήσητε.

» Εἶπέ μοι, εἰ βασιλεὺς τις ἐπέταξε καὶ εἶπεν: «εἴ τις τὸδε πράττοι, τῆς τραπέζης ἀπεχέτω τῆς ἡμέρας· ἄρα ὑπὲρ τούτου, οὐκ ἂν πάντῃ ἐπράξατε;» «Εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἐκάλεσεν, εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ, καὶ ἀναδύμεθα, καὶ μέλλομεν, καὶ οὐ σπεύδομεν, οὐδὲ ἐπιτρέχομεν τῷ πράγματι; καὶ τίς ἡμῖν ἔσται ἐλλείψις σωτηρίας; οὐκ ἔστιν αἰτιάσασθαι ἀσθένειαν, οὐκ ἔστιν αἰτιάσασθαι φύσιν, βαθυμία μόνον ἀνάξιους ἡμᾶς καθίστησι. (Πρὸς Ἐφεσ. Λόγος 3.)

» Ἦγουν. Βλέπω πολλοὺς ὁποῦ μεταλαμβάνουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε κινούμενοι μόνον ἀπὸ μίαν συνήθειαν, καὶ ὄχι ἀπὸ ὀρθῆν λογαριασμόν, διατὶ ἀνίσως φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, καθ' ἕνα ὁποῖος καὶ ἀνεῖναι, εἴτε ἀξιὸς ὀηλαδῆ, εἴτε ἀνάξιος, μεταλαμβάνει ὁμοίως κάμνει καὶ ὅταν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, καὶ μετ' ὅλον ὁποῦ τοῦτο δὲν εἶναι καιρὸς τῆς Μεταλήψεως.

» Ἐπειδὴ μῆτε τὰ ἐπιφάνεια, μῆτε ἡ τεσσαρακοστὴ κάμνουσιν ἀξίους τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν κοινωνίαν· ἀλλὰ τοὺς κάμνει ἀξίους ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς· μετ' αὐτὴν τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς ἔχεις ἄδειαν κάθε καιρὸν νὰ μεταλαμβάνῃς· μὰ χωρὶς αὐτὴν, δὲν ἔχεις ἄδειαν κάμνιαν φοράν νὰ κοινωνήσῃς, διατὶ λέγει ὁ Παῦλος: ὅσαις φοραῖς μεταλαμβάνετε, σημαδεύετε καὶ αναθυμίζετε τὸν θάνατον καὶ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου· ἤγουν, ἐνθύμησιν κάμνετε τῆς

» τὴν τραπέζαν, εἴτα μὴ μετέχοι, οὐχ ὑβρίζει τὸν
 » καλέσαντα; οὐ βέλτιον τὸν τοιοῦτον μηδὲ παραγε-
 » νέσθαι; οὕτω δὴ καὶ σὺ παραχέγονας τὸν ὕμνον
 » ἤστας μετὰ πικρῶν, ὠμολόγησας εἶναι τῶν ἀξίων
 » τῷ μὴ μετὰ τῶν ἀνάξιων ἀναχωρηθέντι, πῶς
 » ἔμεινας καὶ οὐ μετέχεις τῆς τραπέζης; ἀνάξιός
 » εἰμί φησιν· οὐκοῦν καὶ τῆς κοινωνίας ἐκείνης τῆς
 » ἐν ταῖς εὐχαῖς· οὐ γὰρ τῶν προκειμένων μόνον·
 » ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ψῶν ἐκείνων τὸ πνεῦμα πάν-
 » τοθεν κάτειπιν· οὐχ ὄρας τοὺς ἡμετέρους οἰκέτας
 » τῆ σπογγιᾶ τὴν τράπεζαν περιπλύνοντας, καὶ τὸν
 » οἶκον καθαίροντας, καὶ οὕτω τοὺς πίνακας τιθέντας;
 » τοῦτο γίνεται διὰ τῶν εὐχῶν· διὰ τῆς βοῆς τοῦ κή-
 » ρυκος, ὡσπερ σπογγιᾶ περιπλύνομεν τὴν Ἐκκλη-
 » σίαν, ἵνα ἐν καθαρᾷ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντα προτεθῆι.
 » ἵνα μηδεὶς ἢ σπίλος, μηδὲ ῥυτίς· ἀνάξιοι καὶ ὀφθαλ-
 » μοὶ τῶν θαμάτων τούτων, ἀνάξιοι καὶ ἀκοί. Κἄν
 » θηρίον φησι, θίγη τοῦ ὄρου, λιθοβοληθήσεται· οὕτως
 » οὐδὲ τῆς ἐπιβάσεως ἀξιοὶ ἦσαν, καίτοι γε μετὰ
 » ταῦτα καὶ προσῆλθον, καὶ εἶδον ποῦ εἰστήκει ὁ
 » Θεός· ἐξεστὶ μετὰ ταῦτα προτελεῖν καὶ ἰδεῖν· ὅταν
 » μὲν τοι παρῆ ἄπιθι· οὐκ ἐξεστὶ σοι μάλλον, ἢ τῷ
 » κατηχουμένῳ· οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον μηδέπω τυχεῖν
 » μυστηρίων, καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν προσκρούσαντα
 » καταφρονεῖν, καὶ ἀνάξιον καταστήσαι τοῦ πράγματός.
 » Ἐνῆν καὶ πλείονα λέγειν καὶ φοβερώτερα, ἀλλ
 » ὥστε μὴ βαρῆσαι τὴν διάνοιαν ὑμῶν, ἀρκεῖ καὶ
 » ταῦτα. Οἱ γὰρ μὴ τούτοις σωφρονιζόμενοι, οὐδὲ
 » τοῖς πλείοσιν, ἵνα οὖν μὴ μεῖζον ὑμῖν τὸ κρίμα ἐρ-
 » γασώμεθα, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, οὐχ ἵνα μὴ πικρα-

ἴνησθε, ἀλλ' ἵνα καὶ τῆς παρουσίας καὶ τῆς προσόδου ἀξίους ἑαυτοὺς καταστήσητε.

Ἐἶπέ μοι, εἰ βασιλεὺς τις ἐπέταξε καὶ εἶπεν: «εἴ τις τὸδε πράττει, τῆς τραπέζης ἀπεχέτω τῆς ἡμέρας· ἀρα ὑπὲρ τούτου, οὐκ ἂν πάντῃ ἐπράξατε;» Εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἐκάλεσεν, εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ, καὶ ἀναδύομεθα, καὶ μέλλομεν, καὶ οὐ σπεύδομεν, οὐδὲ ἐπιτρέχομεν τῷ πράγματι; καὶ τίς ἡμῖν ἔσται ἐλπίς σωτηρίας; οὐκ ἔστιν αἰτιάσασθαι ἀσθένειαν, οὐκ ἔστιν αἰτιάσασθαι φύσιν, ῥαθυμία μόνον ἀνάξιους ἡμᾶς καθίστησι. (Πρὸς Ἐφεσ. Λόγος 3.)

Ἦγουν. Βλέπω πολλοὺς ὁποῦ μεταλαμβάνουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε κινούμενοι μόνον ἀπὸ μίαν συνήθειαν, καὶ ὄχι ἀπὸ ὀρθὸν λογαριασμόν, διατὶ ἀνίστως φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, καθ' ἕνα ὁποῖος καὶ ἀνεῖναι, εἴτε ἀξιὸς ὀηλαδῆ, εἴτε ἀνάξιος, μεταλαμβάνει ὁμοίως κάμνει καὶ ὅταν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, καὶ μέ ὄλον ὁποῦ τοῦτο δὲν εἶναι καιρὸς τῆς Μεταλήψεως.

Ἐπειδὴ μῆτε τὰ ἐπιφάνεια, μῆτε ἡ τεσσαρακοστὴ κάμνουσιν ἀξίους τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν κοινωνίαν· ἀλλὰ τοὺς κάμνει ἀξίους ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς· μὲ αὐτὴν τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς ἔχεις ἄδειαν κάθε καιρὸν νὰ μεταλαμβάνῃς· μὰ χωρὶς αὐτὴν, δὲν ἔχεις ἄδειαν κάμνιαν φοράν νὰ κοινωνήσῃς, διατὶ λέγει ὁ Παῦλος: ὅσαις φοραῖς μεταλαμβάνετε, σημαδεύετε καὶ ἀναθυμίζετε τὸν θάνατον καὶ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου· ἤγουν, ἐνθύμησιν κάμνετε τῆς

σωτηρίας τῆς ἐδικῆς σας, καὶ τῆς εὐεργεσίας ὅπου σὰς ἔκαμα.

Στοχάσου καλά, πόσῃ ἀκρίβειαν ἐμεταχειρίζοντο ἐκεῖνοι ὅπου ἔτρωγαν ἀπὸ τὴν θυσίαν τοῦ παλαίου νόμου· διὰ τί δὲν ἔκαμαν; τί δὲν ἐμεταχειρίζοντο; παντοτινὰ ἐκαθρίζοντο· σὺ δὲ ὅπου μέλλεις νὰ κοινωνήσῃς τέτοιαν θυσίαν, τὴν ὁποίαν τρέμουσι καὶ οἱ ἄγγελοι, περικλείεις εἰς διαστήματα καιρῶν τὴν καθαρότητα; καὶ πῶς θέλεις παρασταθῆς εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου τολμᾶς καὶ μεταλαμβάνεις μὲ χέρια καὶ χεῖλη ἀκάθαρτα καὶ ῥυπαρά;

Βλέπω πῶς γίνεται πολὴ ἄνωμαλία εἰς τὴν κοινωνίαν· διὰ τί εἰς μὲν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις τοῦ χρόνου δὲν κοινωνεῖτε, καὶ μ' ὅλον ὅπου εἴθε πολλάς φορὰς καθαρὸί· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ Πάσχα, κἂν ἐκάμετε καὶ κἀνένα κακόν, ἀποτολμᾶτε καὶ μεταλαμβάνετε ἀλλοίμονον εἰς τὴν κακὴν συνήθειάν σας καὶ πρόληψιν.

Ματαίως γίνεται ἡ καθημερινὴ λειτουργεῖα, ἐπειδὴ καὶ δὲν μεταλαμβάνετε. Ματαίως στεκόμεθα εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ κἀνέναν δὲν ἔρχεται νὰ κοινωνήσῃ· ταῦτα σὰς τὰ λέγω, ὄχι διὰ νὰ κοινωνήτε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ διὰ νὰ κάμνετε τὸν ἑαυτὸν σας ἄξιον.

Ὁ ἄνθρωπε· δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ μεταλάβῃς; λοιπὸν οὐδὲ τὰς ἄλλας εὐχὰς τῆς λειτουργίας εἶσαι ἄξιος νὰ ἀκούσῃς· ἀκούεις τὸν διάκονον ὅπου στέκεται καὶ φωνάζει· ὅσοι εἴθε εἰς μετάνοιαν, ὅλοι παρακαλέσατε τὸν Θεὸν νὰ σὰς συγχωρήσῃ· ὅσοι δὲν

μεταλαμβάνουσιν, εἰς τὴν μενάνοιαν ἀκόμη τῶν ἁμαρτιῶν τους εὐρίσκονται.

Λοιπὸν τί στέκεσαι ; ἂν εἶσαι ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας, δὲν ἤμπορεῖς νὰ μεταλάβῃς. Ἐπειδὴ, ὅποιος δὲν μεταλαμβάνει, ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας εἶναι.

Διὰ ποίαν λοιπὸν ἀφορμὴν φωνάζει ὁ διάκονος ; ἐβγήτε ἔξω ὅσοι δὲν ἤμπορεῖτε νὰ δεηθῆτε τοῦ Θεοῦ ; καὶ ἐσὺ στέκεις θρασέως καὶ βαρβαρικά ; εἰδὲ καὶ δὲν εἶσαι ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχουσιν ἄδειαν νὰ μεταλάβουν, πῶς δὲν φροντίζεις νὰ μεταλάβῃς ; πῶς δὲν νομίζεις τὴν κοινω- νίαν διὰ μέγαλον χάρισμα, ἀλλὰ καταφρονεῖς ;

Στοχάσου, παρακαλῶ σε. Τράπεζα Βασιλικὴ εἶναι παρὸν ἑτοιμῆ. Ἄγγελοι ὑπηρετοῦν εἰς τὴν τράπεζαν· αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς εἶναι παρὼν καὶ σὺ στέκεσαι χασμουριῶντας ; ἀκάθαρτα εἶναι τὰ ἐνδύματα τῆς ψυχῆς σου, καὶ δὲν σὲ μέλει ; μὰ ὅχι εἶναι καθαρὰ ; λοιπὸν κάθησαι εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ φάγε ἀπὸ τὸ δεῖπνον. Ὁ Χριστὸς εἰς κάθε λειτουργίαν ἔρχεται νὰ ἰδῇ ἐκείνους ὅπου κάθονται εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ λέγει καὶ τώρα εἰς τὸν κάθε ἕνα μέσα εἰς τὸ συνειδὸς· φίλοι, πῶς στέκεσθε ἐδῶ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν χωρὶς νὰ ἔχετε ἐνδύμα γάμου ; δὲν εἶπε, διὰ τί ἐκά'ισες εἰς τὴν τράπεζαν ; ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ καθίσῃ τοῦ λέγει πῶς δὲν εἶναι ἄξιος μήτε νὰ ἔμβῃ μέσα, ἐπειδὴ δὲν τοῦ εἶπε, διὰ τί ἐκάθισες ; ἀλλὰ, διὰ τί ἐμβῆκες ;

Αὐτὰ τὰ ἴδια φωνάζει καὶ τώρα ὁ Χριστὸς εἰς ὅλους ἡμᾶς ὅπου ἀδιάντροπα στεκόμεθα καὶ μὲ αἰ-

θάδειαν· διατί κάθε ένας ὁποῦ δὲν μεταλαμβάνει ἀδιάντροπα στέκεται.

Διὰ αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν πρῶτα ἐκβάλλονται ἀπὸ τοὺς δικόνους ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι εἰς ἀμαρτήματα· διατί, καθὼς ὅταν ένας αὐθέντης μέλλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν τράπεζαν, δὲν πρέπει νὰ εἶναι παρόντες ἐκεῖ οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔσφαλαν, ἀλλὰ νὰ φεύγουσιν ἀπ' ἔμπροσθέν του, ἔτσι γίνεται καὶ ἐδῶ, ὅταν τελεῖται ἡ λειτουργία, καὶ ὁ ἄμνος θυσιάζεται, καὶ τὸ πρόβατον τὸ δεσποτικόν.

Ὅταν ἀκούῃς ἄς παρακαλέσωμεν ὅλοι κοινῶς, ὅταν ἰδῆς ὁποῦ ἀνοίγουν αἱ θύραι τοῦ βήματος· τότε νὰ νομίσης πῶς ἀνοίγει καὶ ὁ οὐρανός, καὶ καταβαίνουν οἱ Ἄγγελοι· καθὼς λοιπὸν δὲν πρέπει τότε νὰ εἶναι παρὼν κανένας ἀβάπτιστος, ἔτσι δὲν πρέπει νὰ εἶναι καὶ κανένας βαπτισμένος μὲν, ἀλλὰ ἀκάθαρτος καὶ ρυπαρός.

Εἰπές μου τοῦτο, παρακαλῶ, ἀνίσως τινὰς ἤθελε καλεσθῆ εἰς ἓνα τραπέζι, καὶ ἤθελεν ὑπάγει ἐκεῖ νὰ νύψῃ τὰ χερίά του, καὶ νὰ καθήσῃ, καὶ νὰ γένη ἕτοιμος διὰ τὴν τράπεζαν, ἔπειτα ὕστερα δὲν τρώγει, τώρα, ἐκεῖνος δὲν ὑβρίζει τὸν βασιλέα ὁποῦ τὸν ἐκάλεσε; δὲν ἦτο καλλίτερα νὰ μὴν ὑπάγῃ ὀλότελα;

Ἔτσι καὶ σύ, ἦλθες εἰς τὴν τράπεζαν, ἔψαλες μὲ τοὺς ἄλλους τὸν ὕμνον, ὠμολόγησας πῶς εἶσαι ἄξιος, ἐπειδὴ μαζὺ μὲ τοὺς ἀνάξιους δὲν ἐβγήκες ἐξω, λοιπὸν πῶς ἔμεινες καὶ δὲν μεταλαμβάνεις ἀπὸ τὴν τράπεζαν;

Μὰ λέγεις πῶς εἶσαι ἀνάξιος; λοιπὸν ἀνάξιος εἶσαι νὰ ἀκούσης καὶ τὰς ἀγίας ἐκείνας εὐχάς, ἐπειδὴ

τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατεβαίνει, ὄχι μόνον εἰς τὰ μυστήρια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ψαλμωδίας ἐκείνας. Δὲν βλέπεις τοὺς δούλους τῶν ἀφεντάδων πῶς πλύνουσι πρῶτον τὴν τράπεζαν, καὶ πιστρεύουσι τὴν οἰκίαν, καὶ ὕστερα βάνουσι τὰ τζανάκια; Ἔτσι γίνεται καὶ μὲ τὰς εὐχάς· μὲ τὴν φωνὴν τοῦ διακόνου πλύνομεν ὡσάν μὲ σφογγάρι τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ βαλοῦν τὰ μυστήρια εἰς καθαρὰν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴν εὕρεθῇ κάμμία λέρα ἢ μολυσμός. Οἱ ἀκάθαρτοι ὀφθαλμοὶ εἶναι ἀνάξιοι νὰ βλέπουσι τοιαῦτα θεάματα. Τὰ μεμολυσμένα αὐτῖα εἶναι ἀνάξια νὰ ἀκούουσι τοιαύτας ψαλμωδίας, διατὶ ἔτσι προστάζει ὁ νόμος· κὰν θηρίον εἶναι ὁποῦ ἤθελε πλητιάσει εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, νὰ λιθοβολῆται, τόσον πολλὰ δὲν ἦτον ἄξιοι οὐδὲ κάτω εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὄρους νὰ στέκωνται, καὶ μ' ἕλον ὁποῦ ὕστερα ἐπλητίασαν κοντά, καὶ εἶδαν τὸν τόπον ἐκεῖ ὁποῦ ἔστεκεν ὁ Θεός.

Τοιοῦτης λογῆς εἶναι ἄδειξ καὶ εἰς τοῦ λόγου σου ὕστερα ἀπὸ τὴν θεῖαν λειτουργίαν νὰ πλησιάζης καὶ νὰ ἰδῆς, ὅταν δὲ ἦναι παρῶν ὁ Θεός, φεῦγε ὁμοῦ μὲ τοὺς κατηγουμένους, διατὶ τίποτε ἄδειαν παρὰνω ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔχεις. Ἐπειδὴ δὲν κρίνεται ἴτον τὸ πράγμα, πρὶν νὰ βαπτισθῇ τινάς, καὶ ὕστερα ἀφοῦ βαπτισθῇ, νὰ σφάλῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ κάμῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀνάξιον τῆς κοινωνίας· εἶχα ἀκόμη νὰ σὰς εἰπῶ καὶ περισσότερα καὶ φοβερώτερα, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ βαρυφορτώσω τὸν νοῦν σας, φθάνουν καὶ αὐτά, διατὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μὲ αὐτὰ δὲν σωφρονίζονται, οὐδὲ μὲ τὰ περισσότερα ἤμποροῦν νὰ σωφρονισθοῦν. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴν ἔχετε περισσοτέραν κατάκρι-

σιν, παρακαλῶ σας, ὄχι νὰ μὴν ἔρχεσθε εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνεσθε ἄξιοι καὶ ἔτοιμοι διὰ νὰ μεταλαμβάνετε.

Εἰπές μου, παρακαλῶ, ἀνίσως ἓνας Βασιλεὺς ἠθέλε προστάξῃ, καὶ νὰ εἰπῇ ἔτσι ὅποιος κάμῃ τὸ τάδε κακόν, ἐκεῖνος ἄς μὴ πλησιάσῃ νὰ φάγῃ ἀπὸ τὴν τράπεζάν μου. Τάχα διὰ τὴν τιμὴν αὐτὴν, δὲν ἠθέλετε κάμει ὅλα τὰ δυνατὰ σας καὶ νὰ φυλαχθῆτε; ὁ Ἱερεὺς μᾶς καλεῖ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Μεγάλου Βασιλέως καὶ θαυμαστοῦ νὰ μεταλάβωμεν, καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν καὶ ἀργοποροῦμεν, καὶ δὲν τρέχομεν ὀγλίγωρα εἰς τέτοιαν ὑψηλὴν χάριν; καὶ ποῖα ἄλλη λοιπὸν σωτηρίας ἐλπίδα μᾶς ἀπομένει; δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν πῶς μᾶς ἐμποδίζει ἡ ἀσθένεια, ἡ ἡ φύσις ἡ ἀμέλεια μοναχὰ μᾶς κάμνει ἀναξίους.

Ἀκούεις, ἀδελφέ μου, τί λέγει ὁ μέγας οὗτος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος, πῶς δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν λειτουργίαν ἐκεῖνοι, ὅπου χωρὶς νὰ ἔχουν ἐμπόδιον δὲν εἶναι ἔτοιμοι καὶ νὰ μεταλάβουν;

Μα τί ἀποκρίνεσαι; τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ εἶναι ἔτσι τὸ πρᾶγμα, δὲν πηγαίνω ὀλότελα εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ὅχι, ἀδελφέ μου, ὄχι μῆτε τοῦτο ἔχεις ἀδεικνύειν νὰ τὸ κάμῃς, διατὶ ἀφορίζεσαι, καθὼς διορίζει ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Πενθέκτη Σύνοδος, καὶ λέγει: «Εἰ τις ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἐβδομάσι μὴ συνέρχαιτο· εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, » καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀποκινεῖσθω τῆς κοινωνίας.» (Καν. 80.) ἤγουν, ὅποιος εὕρσκεται εἰς πο-

λιτείαν, καὶ δὲν ὑπάγη τρεῖς Κυριακαὶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰ μὲν εἶναι κληρικός, νὰ καθήρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς νὰ ἀφορίζεται. Τὰ αὐτὰ διορίζει καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ ἁγία καὶ ἱερά τοπικὴ Σύνοδος εἰς τὸν ἐνδέκατον τῆς κανόνα. (Καν. 11.)

Τὸ λοιπὸν εἰς ἀνάγκην ἀφορισμοῦ εἶσαι ὑποκείμενος, ἀγαπητέ, νὰ κάμνης καὶ τὰ δύο, καὶ νὰ πηγαίνης δηλαδὴ εἰς τὴν λειτουργίαν, καὶ νὰ ἐτοιμαζοσαι, ὅσον δύνασαι νὰ μετχλαμβάνης, ἂν δὲν ἔχῃς ἐμπόδιον, καὶ μῆτε τὸ ἓνα ἢμπορεῖς καὶ ἔχεις ἐλευθερίαν νὰ παραβῆς, μῆτε τὸ ἄλλο.

Διατί ἔτσι κάμνωντας, φυλάττεις σώας ὅλας τὰς ἱεροπραξίας τῆς θείας λειτουργίας, ὡς προείπομεν, καὶ δὲν παραβαίνεις καὶ τὴν τάξιν ὅπου πρέλαβεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ αὐτὸν τὸν Κύριόν μας, ἀπὸ Ἀποστόλους, ἀπὸ Συνόδους, καὶ ἀπὸ τοὺς κατὰ μέρος Ἁγίους. Καὶ ἡ τάξις εἶναι αὕτη. Νὰ μελιζεται ὁ ἅγιος ἄρτος εἰς καθεὶ λειτουργίαν, καὶ νὰ πηγαίνουν οἱ πιστοὶ ὅπου δὲν ἔχουν ἐμπόδιον νὰ μεταλαμβάνουν.

Ἐπειδὴ, καθὼς λέγει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης· «ὅτι ἡ θεία λειτουργία τελετὴ ἔστιν εἰς τὸ ἱερούργηθῆναι αὐτὸ τὸ Πανάγιον σῶμα Χριστοῦ καὶ αἷμα καὶ τοῖς πιστοῖς ἅπασιν εἰς κοινωνίαν δοθῆναι, καὶ ἔστι κατ' ἑαυτὴν μόνη εἰς κοινωνίαν». Ἦγουν· ἡ θεία λειτουργία εἶναι μία ἱερά τελετὴ εἰς τὸ νὰ ἱεουργηθῇ τὸ Πανάγιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ δοθῇ εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς νὰ τὸ μεταλάβουν, καὶ τοῦτος εἶναι ὅλος ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος

τὴν ψυχὴν του, καὶ δὲν ἤθελε μεταλάβει, τάχα καὶ ἐκεῖνος ἤμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἀγιασμὸν ἀπὸ τὰ Μυστήρια, καθὼς καὶ οἱ κοιμηθέντες; Καὶ ἀποκρίνεται. πῶς δὲν ἤμπορεῖ καθ' ἕνα νὰ τὸν ἀπολαύσῃ, παρὰ μοναχὰ ἐκεῖνος, ὅπου δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ σωματικῶς νὰ μεταλάβῃ, καθὼς εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων.

Εἶδὲ τινὰς ἠμπορῶντας νὰ ὑπάγῃ νὰ μεταλάβῃ, δὲν ἐπῆγεν· ἐκεῖνος δὲν ἤμπορεῖ παντελῶς νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἀγιασμὸν τῶν Μυστηρίων, ὅχι διατὶ δὲν ἐπῆγεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διατὶ ἠμπορῶντας νὰ ὑπάγῃ, κατεφρόνησεν, ἢ ἀμέλησε καὶ δὲν ἐπῆγεν.

Δ'.) Ὅχι μόνον αὐτὰ ὅπου ἕως τῶρα εἶπαμεν ἀναγκάζουσι τὸν καθὲ Χριστιανὸν ὅπου δὲν ἔχει ἐμπόδιον, συνεχῶς νὰ μεταλαμβάνῃ· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Θεία Μεταληψὶς καὶ Κοινωνία, ἂν στοχασθῶμεν, βιάζει τὸν καθ' ἕνα εἰς τὸ νὰ τὴν ἀπολαμβάνῃ συνεχῶς, ὡσάν ὅπου εἶναι ἕνα ἀπλῶς ἀναγκαῖον διὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς· ἅς ἰδοῦμεν τῶρα τί θέλει νὰ εἰπῇ ἀπλῶς ἀναγκαῖον.

Ἀπλῶς ἀναγκαῖον λέγουσιν οἱ σχολαστικοὶ θεολόγοι πῶς εἶναι ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, χωρὶς τοῦ ὁποίου εἶναι ἀδύνατον νὰ γένη ἐκεῖνο ὅπου γίνεται· ἔτσι λόγου χάριν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπλῶς ἀναγκαῖα ἡ ἀναπνοή, διατὶ χωρὶς αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήτῃ ὁ ἄνθρωπος· ἀπλῶς ἀναγκαῖα εἶναι ἡ τροφή διὰ τὴν σύστασιν τοῦ σώματος. Τῶρα καθὼς ἡ συχνὴ ἀναπνοὴ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν, καὶ καθὼς ἡ τροφή εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ συστήσῃ

τὴν φύσιν τοῦ σώματος, τέτοιας λογῆς καὶ ἡ συχνὴ Κοινωνία εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τὴν σύστασιν τῆς οὐσίας τῆς, ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, πολὺ καὶ ἀσυγκρίτως ἀναγκαιότερα.

Καὶ ὡς ἔλθῃ εἰς τὸ μέτρον ὁ Μέγας Βασιλεὺς, ἡ βᾶσις τῶν ὁρθῶν ὁδογμάτων τῆς Ἐκκλησίας νὰ μᾶς τὸ εἰπῇ ἀναγκαῖα, λέγει: «Πρὸς ζωὴν αἰώνιον ἡ κοινω-
 » νωνία τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ
 » πάλιν, Δεῖ τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τοῦ Βαπτίσμα-
 » τος τρέφεσθαι λοιπὸν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυ-
 » στηρίων· χρεῖα οὖν λοιπὸν τρέφεσθαι ἡμᾶς τροφὴν
 » ζωῆς αἰωνίου, ἣν τινα παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Υἱὸς τοῦ
 » Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ πάλιν ἐρωτώμενος ἀπὸ μίαν
 » γυναῖκα Καιταρίαν Πατρικίαν ὀνόματι, ἀποκρίνε-
 » ται μὲ μίαν του ἐπιστολῆν λέγων· καὶ τὸ κοινω-
 » νεῖν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μεταλαμβάνειν
 » τοῦ ἁγίου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, κα-
 » λὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος· ὁ τρώ-
 » γων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει
 » ζωὴν αἰώνιον· τίς γὰρ ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ μετέχειν
 » συνεχῶς τῆς ζωῆς οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ζῆν πολ-
 » λαχῶς;» (Ὁρ. ἡθ. 21. περὶ βαπτ. 3.) Ἦγουν, ἀναγκ-
 » αῖα εἶναι διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τινὰς τὴν ζωὴν τὴν
 » αἰώνιον ἢ ἁγία κοινωνία· καὶ πάλιν, χρεῖα εἶναι,
 » ἐκεῖνος ὁποῦ ἀναγεννηθῇ μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, νὰ
 » τρέφεται λοιπὸν μὲ τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων μυστη-
 » ρίων, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην ὅλοι οἱ ὁρθόδοξοι νὰ τρε-
 » φόμεθα μὲ τὴν τροφὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὴν
 » ποίαν μᾶς ἐπαράδωκεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.
 » Καὶ πάλιν, τὸ νὰ κοινωνῇ τινὰς καθ' ἡμέραν, καὶ νὰ

μεταλαμβάνη τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἶναι, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος Κύριος λέγει, πῶς ἐκεῖνος ὁποῦ τρώγει τὴν σάρκα μου, καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Καὶ ποῖος ἀμφισβᾶλλει ὅτι τὸ νὰ μεταλαμβάνη τινὰς συνεχῶς τὴν ζωὴν, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ νὰ ζῆ πολλαχῶς; δηλαδὴ νὰ ζῆ καθ' ὅλας τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις, καὶ αἰσθήσεις.

Ὁ δὲ μοναχὸς Ἰῶβ ὁ ὁμολογητὴς λέγει ἔτσι: «Τῷ δὲ δικαίῳ καὶ πρέποντι ὡς ἐπὶ τῆς τῶν ἁγιασμᾶτων Μετάληψως ὅτι καλόν, καὶ δίκαιον, καὶ προσῆκον πολλακίς τὸν Χριστιανὸν ἀγιαζεσθαι, καὶ μᾶλλον προστρέχειν ἐπὶ τούτῳ καὶ ποθεῖν, ἢ τὸ ἀναπνεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἐκδέδοται, καὶ καθ' ἡμέραν, εἰ οἶόν τε, τοῖς ἀξίοις ἐπιτελεῖσθαι συγκεχώρηται.» (Ὅρα εἰς τὸ συνταγ. Χρυσ.) Ἦγουν, δίκαιον καὶ πρέπον εἶναι συνεχῶς καὶ πολλακίς φοραῖς νὰ ἀγιαζέται ὁ Χριστιανὸς μὲ τὴν ἁγίαν Μετάληψιν, καὶ περισσότερο νὰ συντρέχη εἰς τοῦτο, καὶ νὰ ἀγαπᾷ νὰ μεταλαμβάνη, παρὰ ὁποῦ ἀγαπᾷ νὰ ἀναπνέη. Διὰ τοῦτο καὶ ἔχει ἄδειαν ὁ καθείς νὰ μεταλαμβάνη συνεχῶς, καί, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ καθε ἡμέραν δὲν ἔχουν ἐμπόδιον οἱ ἄξιοι νὰ κοινωνοῦν.

Ὁ δὲ Γεννάδιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως σοφώτατα παρασταίνει πόσον ἀναγκαῖα εἶναι εἰς τὸν Χριστιανὸν ἡ ἁγία Μετάληψις λέγωντας ἔτσι: «Καὶ νῦν τὸ Μυστήριον τοῖς μετέχουσι προκοπὴν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς ἐργάζεται, ὅπερ σωματικῶς δρᾷ τὸ φαινόμενον αὐτοῦ, τοῦτο μν-

«στικῶς τε καὶ ἀοράτως ἔνδον ἀνύον. Τρέφει γὰρ
 «καὶ ἀνακτᾶται τὴν ἡμετέραν ψυχὴν τὸ τοῦ Χρι-
 «στοῦ σῶμα, καθάπερ ὁ ἄρτος τῷ σώματι τοῦτο
 «ἐργάζεται. Καὶ καθάπερ ἀναγεννώμεθα βραπτιζόμε-
 «νοι, καὶ τὸ εἶναι τῆς χάριτος τοῦ εἶναι τῆς ἀμαρ-
 «τίας ἀντιλαμβάνομεν, οὕτω δὴ καὶ τρεφόμεθα δυ-
 «ναμωθέντες, καὶ τὴν ἐν χάριτι λαμβάνομεν διαμο-
 «νὴν καὶ ἐπίδοσιν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Μεταλήψεως.
 «ὥσπερ γὰρ ἡ φυσικὴ τοῦ σώματος θέρμη ἀναλώ-
 «σειεν ἂν τὴν ἔμφυτον ὑγρότητα τοῦτου, μὴ ταῖς
 «ἀπὸ τῶν τροφῶν προσθήκαις βοηθημένῃ, καὶ διὰ
 «τοῦτο τῇ τροφῇ καὶ τῷ πόματι φυλάττεται μὲν
 «τὰ συνιστῶντα τὴν φύσιν ἔνδον καλῶς, ἀναπλη-
 «ροῦται δὲ τὰ φθαρέντα τῇ θέρμῃ καὶ ἀνασώζεται.
 «καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄλλως τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν,
 «οὐδὲ ἐφ' ὅσονοῦν διαρκέσαι, οὕτως ἡ θέρμη τῆς πο-
 «ηρίας ἔνδοθεν τὴν ψυχὴν κατατρῶγουσα, τῷ τὴν
 «ποιότητα τῆς εὐλαβείας ζηραίνειν, ἐποίησεν ἂν αὐ-
 «τὴν παντάπασιν ἐκλιπεῖν, εἰμὴ τὴν πνευματικὴν
 «ταύτην ἢ ψυχὴν τροφὴν προσελάμβανεν ἀντικαθι-
 «σταμένην τῇ φθαρτικῇ δυνάμει τῆς πονηρίας, καὶ
 «συνιστῶσαν ἐν ἡμῖν τὰ πνευματικὰ τοῦ Θεοῦ δῶρα
 «καὶ αὐξοῦσαν. Τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ Σῶμα, τῷ μὲν
 «λόγῳ τοῦ σώματος τρέφον, τῷ δὲ τῆς καθαρότητος
 «λόγῳ τῇ πρὸς τὴν θείαν φύσιν ἐνώσει καθαῖρον καὶ
 «ἀγιάζον, ἀρκούντως ἡμῖν τὴν πνευματικὴν παρέχε-
 «ται θρέψιν, τρεφόμενοι δὲ οὕτω καλῶς, πρὸς τὴν
 «πνευματικὴν καθαρότητα καὶ ὑγίειαν ἐκναγόμεθα,
 «ἧς ἡμᾶς ἡ τῶν κεκωλυμένων βρώσις ἐξέωσε τότε.
 «Ἐδεῖ γὰρ ἡμᾶς σωματικῇ τινι βρώσει τὴν ἀκε-

»ραιότητα και τὴν ὑγίειαν ἐκείνην ἀποβαλόντας, σω-
 »ματικῇ τινὶ πάλιν τροφῇ πρὸς ἐκείνην ἐπανελθεῖν.
 »Καὶ τὰ μὲν ὅμοια τοῖς ὁμοίοις θεραπευθῆναι καλῶς,
 »τοῖς δὲ ἐναντίοις τὰ ἐναντία, οἶον, βρώσεις μὲν ἀμφο-
 »σωματικάι, ἢ, τε διαφθειράσα τὴν ἀρχήν, ἢ, τε σώ-
 »ζουσα νῦν, καὶ ὑγίεια καὶ πνευματικὴ ζωὴ, τό τε
 »σωζόμενον, τό τε φθειρόμενον. Ἄλλ' ἐκείνου μὲν
 »ἐπέτρεπεν ὁ Θεός, ταύτην δὲ νῦν ἐπιτρέπει καὶ χω-
 »ρηγεῖ· κακείνην μὲν ὁ πονηρὸς εἰσηγεῖτο δαίμων,
 »ταύτης δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, οὐ σύμβουλος μόνον,
 »ἀλλὰ καὶ διάκονος γίνεται, κακείνη μὲν ἠρπάζετο,
 »πρὸς ταύτην δὲ καὶ παρακαλούμεθα φανερώς, κα-
 »κείνη μὲν ὑψήθρευε τῆς παραβάσεως ὁ ἰός, ταύτη
 »ὑποκρύπτεται θησαυρὸς ἀγαθῶν ἀναρίθμητος.»
 (Ὁμιλ. περὶ τοῦ μυστηριώδους σώματος καὶ αἵ-
 ματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅρα εἰς τὸ συντ. χρυσ.)

Ἦγουν, ἡ Ἁγία Κοινωνία μεγάλην προκοπὴν
 τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς προξενεῖ εἰς ἐκείνους ὅπου
 μεταλαμβάνουσιν. Ἐπειδὴ, ἐκεῖνο ὅπου ἐνεργεῖ εἰς
 τὸ σῶμα τὰ ἔξω φαινόμενα συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου
 καὶ οἴνου, ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἐνεργεῖ εἰς τὴν αὔλον ψυ-
 χὴν μυστικῶς καὶ ἀοράτως τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου.
 Διὰ τί, καθὼς ὁ ἄρτος συνιστᾷ καὶ τρέφει τὸ σῶμα,
 ἔτσι καὶ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ τρέφει καὶ συνιστᾷ
 τὴν ἐδικὴν μας ψυχὴν, καὶ καθὼς μὲ τὸ Ἅγιον Βά-
 πτισμα ἀναγεννώμεθα καὶ λαμβάνομεν τὸ εἶναι τῆς
 χάριτος, ἀντὶ τοῦ εἶναι τῆς ἀμαρτίας ὅπου εἴχαμεν,
 ἔτσι μὲ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν τρεφόμενοι, αὐξάνομεν
 εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ προκόπομεν, διὰ τί,
 καθὼς ἡ φυσικὴ θερμότης τοῦ σώματος ἡμπορεῖ νὰ

καταξηράνη τὴν φυσικὴν ὑγρότητα, ἀνίσως δὲν βοηθῆται μὲ τὴν τροφήν· καὶ διὰ τοῦτο μὲ τὸ φαγὶ καὶ τὸ πιετὸν φυλάττεται ἡ σύστασις τοῦ σώματος, καὶ ἀναπληροῦνται ἐκεῖνα τὰ ὑγρά ὅπου ἐφθάρησαν ἀπὸ τὴν θερμότητα, καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον εἶναι ἀδύνατον νὰ σταθῇ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ οὐδὲ εἰς ὀλίγον καιρόν.

Τοιοῦτης λογῆς καὶ ἡ θέρμη τῆς κακίας ὅπου κατατρώγει μέσα τὴν ψυχὴν μὲ τὸ νὰ καταξηραίνῃ τὴν πίστην τῆς εὐλαθείας, βέβαια ἤθελε τὴν κμῆ νὰ ἀφανισθῇ ὀλοτέλα, ἂν ἡ ψυχὴ δὲν ἐμεταλαμβάνει μίαν πνευματικὴν τροφήν, ἡ ὁποία ἐναντιόνηται εἰς τὴν φθοροποιὸν δύναμιν τῆς πονηρίας, καὶ ἀνανεώνει καὶ αὐξάνει εἰς ἡμᾶς τὰς χάριτας καὶ δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ δὲ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡγουν ἡ Ἁγία Κοινωνία, ἐπειδὴ καθ' ὃ μὲν σῶμα τρέφει, καθ' ὃ δὲ εἶναι ἠνωμένον μὲ τὴν θεῖαν φύσιν, καθαρίζει καὶ ἀγιάζει τοὺς μεταλαμβάνοντας, ἀρκετὰ χαρίζει εἰς ἡμᾶς τὸ πνευματικὸν θρέψιμον· καὶ ἔτσι μὲ τὴν τοιαύτην τροφήν τρεφόμενοι καλῶς, λαμβάνομεν τὴν πνευματικὴν ὑγείαν καὶ καθαρότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑγείαν μᾶς ἔβγαλε τότε ἀπὸ τὸν Παράδεισον ἡ γεῦσις τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου.

Ἐπρεπε λοιπὸν ἡμεῖς ὅπου μὲ τὴν σωματικὴν βρῶσιν ἐχάσαμεν τὴν καθαρότητα καὶ ὑγείαν ἐκείνην τὴν πρώτην, πάλιν μὲ σωματικὴν βρῶσιν νὰ τὴν ξαναποκτήσωμεν, καὶ μὲ τὰ ὅμοια μὲν νὰ ἱατρευθοῦν τὰ ὅμοια, τὰ δὲ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία. Ἦγουν· φαγὶ σωματικὸν ἦτον καὶ ἐκεῖνο ὅπου εἰς

τὸν Παράδεισον μᾶς ἐχάλασε, φαγὶ σωματικὸν εἶναι καὶ ἡ Ἁγία Κοινωνία ὅπου τώρα μᾶς διαφυλάττει. Καὶ ἡ ὁμοία ζωὴ καὶ ὑγεία εἶναι, ὅπου καὶ τότε ἐφθάρη καὶ τώρα διαφυλάττεται.

Ὅμως ἀπὸ ἐκεῖνο μὲν μᾶς ἐμπόδιζεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ φάγωμεν, τὴν δὲ Ἁγίαν Κοινωνίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς δίδει, καὶ μᾶς παρακινεῖ εἰς αὐτήν. Καὶ ἐκείνην μὲ τὴν βρώσιν μᾶς τὴν ἐδίδαξεν ὁ πονηρὸς δαίμων· τῆς δὲ Ἁγίας Κοινωνίας, ὅχι μόνον διδάσκαλος καὶ σύμβουλος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος αὐτὸς ἐγένεν αὐτῆς ὑπρέτης καὶ μᾶς τὴν ἐχάρισε. Καὶ ἐκείνην μὲν τὴν ἄρπασεν ὡσάν κλέπτῃς ὁ Ἀδάμ, εἰς δὲ τὴν θείαν Μετάληψιν παρακινούμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ προσταζόμεθα φανερά νὰ τὴν γευθῶμεν. Καὶ εἰς μὲν ἐκείνην ἦτον κεκρυμμένον τὸ φαρμάκι τῆς παραβάσεως, εἰς δὲ τὴν θείαν Μετάληψιν κρύπτεται ἀγαθῶν θησαυρὸς ἀναρρίθμητος,

Λοιπὸν, ἀδελφοί μου, μίαν φορὰν ὅπου εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὅπου δὲν ἔχουν ἐμπόδιον, ἢ συχνὴ κοινωνία, ὡς ἀπεδείχθη ἀπὸ τὰς μαρτυρίας ὅπου ἀναφέραμεν ἕως τώρα, εἰς ἀνάγκην μεγάλην εὐρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κοινωνοῦμεν συχνά, διὰ νὰ ἔχωμεν πάντοτε τὴν ζωὴν εἰς τοῦ λόγου μας, ἢ ὅποια εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ διὰ νὰ μὴν ἀποθάνωμεν θάνατον ψυχικόν, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὅπου δὲν τρέφονται συχνά ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τροφήν, βέβαια ἀποθαίνουνσι, καὶ ἀγκαλὰ φαίνονται πῶς ζοῦσι σωματικά, μὰ ψυχικά εἶναι ἀποχρυσμένοι, διὰ τί ἐμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν πνευματι-

κὴν καὶ ἀληθινὴν ζωὴν ὁποῦ προξενεῖ ἡ Ἁγία Μεταλήψις.

Καὶ καθὼς τὸ βρέφος, ὅταν γεννηθῆ, κλαίει καὶ ζητεῖ μὲ πολλὴν προθυμίαν τὴν τροφήν καὶ τὸ γάλα· ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ δὲν ἔχει ὄρεξιν νὰ βυζάσῃ, εἶναι σημαντεῖον πῶς ἀσθενεῖ καὶ κινδυνεύει εἰς θάνατον, τέτοιας λογῆς καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ βυζάνωμεν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Μεταλήψιν τὴν πνευματικὴν τροφήν διὰ νὰ ζωοποιούμεθα, εἰ δὲ μὴ, ἄς ἡξεύρωμεν ὅτι κινδυνεύομεν εἰς θάνατον ψυχικόν.

Διὰ τοῦτο ἔτσι λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Μὴ τοίνυν ῥαθυμῶμεν τοιαύτης ἡξιωμένοι ἀγάπης τε καὶ τιμῆς· οὐχ' ὁράτε τὰ παιδία μεθ' ὅσης προθυμίας δράσεται τοῦ μαστοῦ; μεθ' ὅσης ὀρμῆς ἐμπήγνυσι τῇ θηλῇ τὰ χεῖλη; Μετὰ τοσαύτης προσίωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ τραπέζῃ ταύτῃ, καὶ τῇ θηλῇ τοῦ ποτηρίου τοῦ πνευματικοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ πλείονος προθυμίας, ἐλκύσωμεν ὡς παιδία ὑπομάζια τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν, καὶ μία ἡμῖν ἔστω ὁδὸν τὸ μὴ μετασχεῖν ταύτης τῆς τροφῆς. (Ὁμιλ. 82. Κεφ. 26 Ματθ.)

Ἦγουν· ἐπειδὴ καὶ ἀξιωθήκαμεν τὴν ἀγάπην καὶ τιμὴν ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ μεταλαμβάνωμεν τὸ Σῶμά του καὶ τὸ Αἷμά του, ἄς μὴν ἀμελῶμεν εἰς τοῦτο. Δὲν βλέπετε τὰ μικρὰ παιδία μὲ πόσῃν προθυμίαν ἀρπάζουσι τὸ βυζὶ τῆς μητρός των; μὲ πόσῃν ὀρμῇν καρφώνουσι τὰ χεῖλη τους εἰς αὐτό; μὲ τὴν πόσῃν προθυμίαν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὴν Ἁγίαν τράπεζαν ταύτην, καὶ εἰς τὸ

βυζι τοῦ πνευματικοῦ ποτηρίου διὰ νὰ μεταλαμβάνωμεν, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, μὲ περισσοτέραν προθυμίαν ἄς τραβίσωμεν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν ὡσάν βυζανάρικα παιδία τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μία νὰ εἶναι ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος μας τὸ νὰ μὴ μεταλάβωμεν τέτοιαν ζωοποιὸν τροφήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅτι εἶναι ὠφέλιμον καὶ σωτηριῶδες ἡ συχνὴ τῶν Ἁγίων Μυστηρίων Μετάληψις.

Καὶ πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ ὁ Χριστιανός, καὶ ὅταν μεταλάβῃ, καὶ ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβῃ, μεγάλην ὠφέλειαν πέρνει ἀπὸ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα. Πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ τινάς, κάμνει τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν. Ἦγουν ἐξομολογεῖται εἰς τὸν Πνευματικόν, συντρίβεται, διορθοῦται, καταλύγεται, ἀποκτᾷ προσοχὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του, φυλάττεται ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην κακίαν.

Ἐγκρατεύεται περισσότερο, προσεύχεται, ἀγρυπνεῖ, εὐλαβέστερος γίνεται, καὶ κάθε ἄλλην ἀγαθοεργίαν κάμνει, στοχαζόμενος ποῖον φοβερόν Βασιλέα ἔχει νὰ λάβῃ μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καὶ μάλιστα ὅταν συλλογισθῇ πῶς, κατὰ τὴν προετοιμασίαν ὅπου ἤθελε κάμει, ἔτσι τοῦ δίδεται καὶ ἡ χάρις ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν. Ταύτην δὲ τὴν προε-

τιμασίαν ὅσον συχνότερα τὴν κάμνει τινάς, φανερόν εἶναι ὅτι καὶ περισσοτέραν ὠφέλειαν λαμβάνει.

Ὅταν δὲ πάλιν μεταλαμβάνῃ ὁ Χριστιανός, ποῖος νοῦς ἤμπορεῖ νὰ κατάλαβῃ τὰς δωρεὰς καὶ τὰ χαρίσματα ὅπου πέρνει καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ τὴν θείαν Μετάληψιν; ἢ πῶς ἡ ἀσθενὴς γλῶσσα ἡ ἐδίκη μας δύναται ἕνα πρὸς ἕνα νὰ τὰ παραστήσῃ; διὰ τοῦτο, ἄς φέρωμεν πάλιν τοὺς θείους καὶ Ἱεροῦς Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας νὰ μᾶς τὰ εἰποῦν ἕνα πρὸς ἕνα μὲ τὰ εὐγλωττα καὶ θεόπνευστα στόματά τους.

Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἔτσι λέγει: «Τὸ ἱερώτατον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καλῶς ἐσθιόμενον, πολεμοῦσι μὲν ἔστιν ὄπλον, ἀποδημοῦσι δὲ ἐπάνοδος, τοὺς ἀσθενεῖς ἐνισχύει, τοὺς ἐρρωμένους εὐφραίνει, τὰς νόσους ἰᾶται, τὴν ὑγίειαν διαφυλάττει, διὰ τοῦτου γινόμεθα πρᾶκτοτεροι πρὸς διόρθωσιν, πρὸς τοὺς πόνους μακροθυμότεροι, θερμότεροι πρὸς ἀγάπην πρὸς γνῶσιν ἀγγιχνοῦστεροι, προθυμότεροι πρὸς ὑπακοήν, ὀξύτεροι πρὸς τὴν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, ὦν τὰναντία τοῖς οὐ καλῶς μεταλαμβάνουσιν ἔπεται.

Ἦγουν, τὸ Ἱερὸν καὶ Πανάγιον Σῶμα τοῦ Κυρίου μας, ὅταν καλῶς καὶ ἀξίως μεταλαμβάνεται, εἰς τοὺς πολεμοῦντας γίνεται ὄπλον, εἰς τοὺς ἀναχωροῦντας ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐπαναστροφή· τοὺς ἀσθενεῖς ἐνδυναμώνει, τοὺς ὑγιεῖς εὐφραίνει, τὰς ἀσθενείας ἰατρῆει, τὴν ὑγίειαν διαφυλάττει, μὲ τὴν Μετάληψιν γινόμεθα εὐκολώτεροι εἰς τὸ νὰ διορθωθοῦμεν, πλέον μακροθυμοὶ καὶ ὑπομονητικοὶ εἰς τοὺς πόνους καὶ θλίψεις, πλέον θερμοὶ εἰς τὴν ἀγάπην, πλέον λεπτότε-

ροι εἰς τὴν γνῶσιν πλέον πρόθυμοι εἰς τὴν ὑπακοήν, πλέον ὀξύτεροι καὶ ὀγλιγωρότεροι εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν χαρισμάτων.

Εἰς ἐκείνους δὲ ὅπου δὲν μεταλαμβάνον συχνὰ ὅλα τὰ ἐναντία ἀκολουθοῦν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐσφραγισμένοι μὲ τὸ τίμιον Αἷμα τοῦ Κυρίου μας ὡς λέγει ὁ ἴδιος Θεολόγος Γρηγόριος. « Ἐντεῦθεν ὁ ἀμνὸς » σφάζεται, καὶ σφραγίζονται τῷ τιμίῳ Αἵματι πρᾶξις καὶ λόγος, εἶπουν ἕξις καὶ ἐνέργειαι, αἱ τῶν θυρῶν τῶν ἡμετέρων παραστάδες, λέγω δὴ τῶν τοῦ νοῦ κινήματων τε καὶ δογμάτων, καλῶς ἀνοιγομένων καὶ κλειομένων ἐκ θεωρίας. » Ἦγουν ἀπὸ τότε τὸ πρόβατον σφάζεται, καὶ σημαδεύονται μὲ τὸ τίμιον αἷμά του ἡ πρᾶξις καὶ ἡ θεωρία, ἤγουν, ἕξις καὶ ἐνέργειαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὡσάν παραστάδες τῶν ἐδικῶν μας θυρῶν, δηλαδή, τῶν κινήματων τοῦ νοῦ μας, τὰ ὅποια ἀνοίγονται καλῶς εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ κλείονται πάλιν ὡσάν πόρταις ἀπὸ τὴν θεωρίαν, τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἀκαταλήπτων νοημάτων.

Ὁ ὄσιος Εὐφραῖμ ὁ Σύρος ἔτσι γράφει: « Σχολάσωμεν, ἀδελφοί, τῇ ἡσυχίᾳ, τῇ νηστείᾳ, τῇ προσευχῇ, τοῖς δάκρυσι, ταῖς συναξέσι, τῷ ἐργοχειρῶ, τῇ συντυχίᾳ τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας, τῇ ἀκροάσει τῶν θείων γραφῶν, ὅπως μὴ χερσωθῇ ἡμῶν ἡ διάνοια, μάλιστα δὲ τῆς Μεταλήψεως τῶν θείων καὶ ἀχράντων Μυστηρίων ἀξιόσους ἑαυτοὺς παραστήσωμεν ὅπως τῶν τικτομένων ἀπιστιῶν τε καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν διασμηχθῇ ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ ἐνοιήσας ἐν ἡμῖν ὁ Κύριος, ῥύσεται ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ. »

Ἦγουν, ἄς καταγινώμεθα, ἀδελφοί μου, εἰς τὴν ἡσυχίαν, εἰς τὴν νηστείαν, εἰς τὴν προσευχὴν, εἰς τὰ δάκρυα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸ ἐργόχειρον, εἰς τὴν συνομιλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἰς τὴν ὑπακοὴν τῆς ἀληθείας, εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, διὰ νὰ μὴ χερσωθῆ ἡ διάνοιά μας, καὶ ξεφυτρώσῃ ἀκάνθας τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ μάλιστα ἄς κάμωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἄξιον διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν θείων καὶ ἀγράντων Μυστηρίων, διὰ νὰ καθαρισθῆ ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπιστίας καὶ ἀκαθαρσίας, καὶ διὰ νὰ κατοικήσῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος, καὶ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸν πονηρὸν διάβολον.

Ὁ δὲ θεὸς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει ὅτι διὰ μέσου τῆς θείας Μεταλήψεως δὲν εὐρίσκουσιν ἄδειαν οἱ νοητοὶ κλέπται δαίμονες νὰ ἐμβαίνουν διὰ τῶν αἰσθήσεων μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας. «Θύραν δὲ ἐννοήσεις τῆς ἀρτίως εἰρημένης οἰκίας τὰς ἐν ἡμῖν αἰσθήσεις, δι' ὧν, ταῖς ἀπάντων καρδίαις ἢ τῶν πραγμάτων διακονεῖται ποιότης, καὶ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀμέτρητος ἐπιχεῖται πληθὺς, θυρίδας δὲ αὐτὰς καλεῖ ὁ Προφήτης Ἰωὴλ λέγων: Καὶ εἰσελεύσονται κλέπται διὰ τῶν θυρίδων ὑμῶν· οὐ γὰρ ἦσαν κατακεχρισμένοι τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ πάλιν λέγει: μετὰ δέ γε τὴν σφαγὴν, καταχρῆειν τῷ αἵματι τοὺς τῶν οἰκιῶν σταθμούς, καὶ τὴν φλιάν ἐπιτάττει, σημαίνων, ὅτι τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐπίγειον ἑαυτῶν οἰκίαν ἀσφαλίζομεθα, τουτέστι τὸ σῶμα, τὴν ἐκ παραβάσεως νέκρωσιν διὰ μετοχῆς τῆς ζωῆς ἀπελαύνοντες· καὶ

»αὐτὸν δὲ τὸν ὀλοθρευτὴν ὡς ἀπωτάτω ποιούμεθα
»διὰ τῆς χρίσεως.» (Κεφ. 2 9.)

Ἦγουν. Πόρταν τῆς οἰκίας πρέπει νὰ ἐννοήσῃς τὰς αἰσθήτεις, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐμβαίνουσι εἰς τὰς καρδίας ἢ εἰκόνες ὄλων τῶν πραγμάτων, καὶ χύνεται εἰς αὐτάς τὸ ἄμετρον πλῆθος τῶν ἐπιθυμιῶν. Παράθυρα δὲ ταύτας τὰς αἰσθήτεις ὀνομάζει ὁ Προφήτης Ἰωὴλ λέγωντας· θέλουσιν ἔμβει κλέπτει διὰ μέσου τῶν θυρίδων σας, μὲ τὸ νὰ μὴν ᾔτον αἱ θυρίδες αὐταῖς χρισμέναις μὲ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν. Προστάζει ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους, ὕστερα ἀφ' οὗ σφάζουσι τὸ πρόβατον, νὰ χρίσῃσι μὲ τὸ αἷμα τοῦ ταῖς παραστάδες τῶν θυρῶν, καὶ τὰ ἀνώφλια, καὶ κατώφλια, φανερόντωντας μὲ τοῦτο, πῶς διαφυλάττομεν μὲ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὸ γήϊνον ὀσπῆτί μας, ἦγουν τὸ σῶμά μας, καὶ ἀποδιώκομεν μὲ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας, τὴν παλαιάν τῆς παρακοῆς νέκρωσιν καὶ πρὸς τούτοις μακρύνομεν ἀπὸ λόγου μας καὶ τὸν ὀλοθρευτὴν μὲ τὸ μέσον τῆς χρίσεως τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ αὐτὸς θεὸς Κύριλλος εἰς ἄλλο μέρος λέγει, πῶς διὰ τῆς Μεταλήψεως καθαρίζομεθα ἀπὸ καθὲ ἀκαθαρσίαν ψυχικὴν, καὶ λαμβάνομεν προθυμίαν καὶ ζέσιν εἰς τὰ καλά, «οὐ μόνον ἡμᾶς ἀπαλάττει φθορᾶς τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπάσης ἀκαθαρσίας τῆς εἰς τὸ ἔσω κεκρυμμένης.» καὶ ἀποψύχεσθαι μὲν οὐκ ἔῃ πρὸς τὸ ῥάθυμον, ζέοντας δὲ μᾶλλον ἀποτελεῖ τῷ Πνεύματι. Ἦγουν, τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνον μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ

κάθε φθοράν, ἀλλὰ ἀκόμη μᾶς καθαρίζει καὶ ἀπὸ
κάθε ἀκαθαρσίαν ὅπου κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν
μας, καὶ δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ ψυχρανθοῦμεν μετὰ τὴν
ἀμέλειαν, ἀλλὰ μᾶς κάμνει ζέοντας καὶ θερμούς
εἰς τὸ Πνεῦμα.

Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης θαυμαστά περιγράφει τὴν ὠφέλειαν ὅπου ἀπολαμβάνει τινὰς ἀπὸ τὴν συχνὴν κοινωνίαν. «Πολλὰ ἰσχύει τὰ δάκρυα ἢ κατάνυξις, καὶ γε πρὸ πάντων, καὶ μετὰ πάντων ἢ Μετάληψις τῶν ἀγιασμάτων, περὶ ἣν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ὁρῶν ὑμᾶς ἀμελῶς διαχειμένους, λίαν θαυμάζω· κἂν μὲν πρὸς Κυριακὴν, προσερχομένους τοῖς μυστηρίοις· ἂν δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ γένηται σύναξις, οὐδαμῶς ὑπαντῶντας. Καίτοι γε ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔξον ἦν τῷ βουλομένῳ κοινωνεῖν· νῦν δὲ σπανιώτερον, καὶ οὐδαμῶς καὶ ὑπάντησις· καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε βουλόμενος ὑμᾶς προτιέναι, γέγραπται γάρ· δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, οὐ τοῦτο οὖν λέγω· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἵνα τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς κοινωνίας, ὅσον ἐνδέχεται, καθαίρωμεν ἑαυτούς, καὶ ἀξιούμεθα τοῦ δώρου· ζωῆς γὰρ μετουσία ἐστὶν ὁ προκείμενος ἄρτος· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις γὰρ φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήτῃται εἰς τὸν αἰῶνα. Καί, ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.» Καὶ πάλιν· «ὁ τρώγων μου τὴν

»σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ
»ρν αὐτῷ.»

«Εἶδες ὄωρεάν ἄφατον; οὐ μόνον ὑπὲρ ἡμῶν
»ἀπέθανεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν προϋθηνεν ἡμῖν εἰς
»ἔστίασιν· τί τούτου δεκτικώτερον πρὸς ἀγάπην
»κραταιάν; τί δὲ σωτηριωδέστερον τῆ ψυχῇ; Εἶτα,
»βρώματος μὲν, ἢ πόματος κοινοῦ προκειμένου, οὐ-
»δεὶς ἐστὶν ὁ ἀπολιμπανόμενος καθ' ἑκάστην ἡμέραν
»τοῦ μὴ μετέχειν· ἀλλ' εἰ καὶ μὴ μετασχοίη, δυσ-
»χεράνοι ἂν τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἄρτος κοινός,
»ἀλλ' ἄρτος τῆς ζωῆς· καὶ ποτήριον οὐ κοινόν, ἀλλὰ
»τὸ ποτήριον τῆς ἀθανασίας, ἀδιάφορον ἠγούμεθα τὸ
»πρᾶγμα καὶ οὐ πάντως ἀναγκαῖον; Καὶ πόσης οὐκ
»ἂν εἴη τοῦτο ἀλογίας καὶ ἀνοίας; Ἄλλ' εἰ καὶ
»γέγονεν, πρὸς γοῦν τὸ ἐξῆς, παρακαλῶ, ἀσφαλίσω-
»μεθα, εἰδότες τὴν δύναμιν τοῦ ὀωρήματος, καὶ ὅσον
»ἐνδέχεται, καθαιρόμενοι, μετέχωμεν τῶν ἀγιασμά-
»των· κὰν τύχη ἐργοχειρῶ ἡμᾶς σχολάζειν, ἐπὶ ὅ
»σημαντῆρ μηνύση, καταλιμπάνειν τὸ ἔργον καὶ
»μετέχειν τοῦ δώρου ἐν πολλῇ προθυμίᾳ· καὶ τοῦτο,
»ὡς οἶμαι, μᾶλλον δὲ ὡς τ' ἀληθὲς ἔχει, πάνυ βοη-
»θήσει ἡμῖν τῇ παρασκευῇ τῆς Μεταλήψεως φυ-
»λαττόμενοις καθαρῶς. Τῇ γὰρ ἀδιαφορίᾳ τοῦ μὴ
»κοινωνεῖν, πῶς ἂν οὐχ ἀλωσώμεθα πάθεσι· γενή-
»σεται δὲ ἡμῖν καὶ ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου.» (Κατηγ.
107. τῆ δ'. τῆς ε'. Ἑβρ.)

Ἦγουν, μεγάλην δύναμιν ἔχουσι τὰ δάκρυα καὶ
ἡ κατάνυξις. Πλὴν ἐπάνω εἰς ὄλα, καὶ μαζὺ μὲ ὄλα
ἡ ἀγία Κοινωνία ἔχει μεγάλην δύναμιν καὶ ὠφέ-
λειαν, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπωντάς σας πῶς εἴσθε τό-

σον ἀμελεῖς καὶ δὲν συχνάζετε εἰς αὐτήν, ἀπορῶ καὶ θαυμάζω πολλά, διατὶ σὰς βλέπω, καὶ τὴν Κυριακὴν μόνον μεταλαμβάνετε, εἰς δὲ ἄλλην ἡμέραν, ἂν εἶναι λειτουργία, δὲν κοινωνεῖτε. Καὶ μ' ὄλον, ὅπου ὅταν ἡμεθα εἰς τὸ Μοναστήριον, εἶχεν ἄδειαν ὁ καθ' ἑνας νὰ μεταλαμβάνῃ καὶ κάθε ἡμέραν, ἂν ἤθελε. Τώρα δὲ ὀλιγώτεραις φοραῖς γίνεται λειτουργία, καὶ πάλιν δὲν κοινωνεῖτε.

Ταῦτα δὲ σὰς τὰ λέγω, ὅχι πῶς θέλω νὰ μεταλαμβάνετε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε χωρὶς προετοιμασίαν (ἐπειδὴ γράφει ὁ Ἀπόστολος πῶς, ἄς δοκιμάζῃ καθ' ἑνας τὴν συνειδήσιν του, καὶ ἔτσι ἄς τρώγῃ ἀπὸ τὸν ἅγιον ἄρτον, καὶ ἄς πίνῃ ἀπὸ τὸ ἅγιον ποτήριον, διατὶ ἐκεῖνος ὅπου μεταλαμβάνει ἀνάξια, θέλει εἶναι εἰς κατάκρισιν του, μὲ τὸ νὰ μὴν διακρίνῃ καλά, καὶ νὰ εὐλαβῆται τὸ ἅγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου), ὅχι δὲν λέγω τοῦτο μὴ γένοιτο· ἀλλὰ λέγω νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνά, διὰ νὰ καθαριζώμεθα ὅσον δυνάμεθα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην ὅπου ἔχομεν εἰς τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ ἔτσι καθαροὶ νὰ μεταλαμβάνωμεν.

Διατὶ ὁ ἅγιος ἄρτος ὅπου κατέβη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἦτοι ὁ Χριστός, χαρίζει ζωὴν εἰς ἐκείνους ὅπου τὸν μεταλαμβάνουσι, καὶ ὅποιος φάγῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄρτον θέλει ζῆσιν εἰς τὸν αἰῶνα.

Διατὶ λέγει ὁ Κύριος: τὸ ψωμί ὅπου ἐγὼ θέλω σὰς δώσω εἶναι ἡ σὰρκα μου, τὴν ὁποίαν θέλω δώσω διὰ τὴν ζωοποίησιν ὄλου τοῦ κόσμου. Καὶ πάλιν λέγει. Ἐκεῖνος ὅπου τρώγῃ τὴν σὰρκα μου, καὶ

πίνει τὸ αἷμά μου, θέλει μένει με ἐμένα, καὶ ἐγὼ θέλω μένει με αὐτόν.

Βλέπεις χάρισμα ἀνερμήνευτον; ὄχι μόνον διὰ λόγου μας ἀπέθληεν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸν ἑαυτόν του ἠτοίμασεν εἰς τὴν ἀγίαν Τράπεζαν διὰ νὰ τὸν μεταλαμβάνωμεν. Ποῖον ἄλλο σημάδι τῆς πολλῆς ἀγάπης ὅπου μᾶς ἔχει, ἢμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ φανερώτερον ἀπὸ τοῦτο; ποῖον δὲ ἄλλο εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν ὠφελιμώτερον ἀπὸ τοῦτο, τὸ νὰ μεταλαμβάνη ὀηλαδὴ τινος;

Ἐπειτα πρέπει νὰ σταχασθοῦμεν καὶ τοῦτο, πῶς ἀπὸ μὲν τὴν τράπεζαν τῶν κοινῶν φαγητῶν καὶ πιωτῶν κἀνέναι δὲν ἀπομένει ὅπου νὰ μὴν φάγη κάθε ἡμέραν· εἰ δὲ τύχη καὶ δὲν φάγη, πικραίνεται πολλά, καὶ τοῦ κοκοφαίνεται. Ἀπὸ δὲ τὴν πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς ἀθυνασίας, ἂν ἀπομείνωμεν καὶ δὲν μεταλάβωμεν, μᾶς φαίνεται ἡ ὑστέρησις αὐτὴ ἓνα πρᾶγμα ἀδιάφορον; καὶ πῶς δὲν εἶναι τοῦτος ὁ λογισμὸς ἄλογος καὶ ἀνόητος; ὅμως ἀνίσως καὶ ἕως τώρα ἔγινε, πλὴν εἰς τὸ ἐξῆς παρακαλῶ σας τέκνά μου, ἄς φυλαττώμεθα καλά. Καὶ γνωρίζοντες πόσῃ δύναμιν καὶ χάριν ἔχει ἡ ἀγία Κοινωνία, ἄς καθαριζώμεθα ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ ἄς μεταλαμβάνωμεν συχνῶς.

Καί, ἂν τύχη νὰ δουλεύωμεν ἐργόχειρον, εὐθύς ὅπου ἀκούσωμεν τὸ σήμαντρον, νὰ τὸ ἀφίνωμεν, καὶ νὰ πηγίνωμεν νὰ μεταλαμβάνωμεν με πολλὴν προθυμίαν. Καὶ ἡ συχνὴ αὐτὴ Κοινωνία βεβαίως θέλει μᾶς βοηθήσει, με τὸ νὰ φυλαττώμεθα καθαροί

μέ τήν προετοιμασίαν ὅπου κάμνομεν, διακτι ἀνίσως καί δέν συχνοκοινωνοῦμεν, πῶς εἶναι τρόπος νά μὴ δουλωθῶμεν εἰς τὰ πάθη; ἡ δὲ συχνὴ Κοινωνία θέλει γένη εἰς ἡμᾶς καλὴ συντροφία διὰ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Ἀνίσως λοιπόν, ἀδελφοί μου, κάμνωμεν καθὼς μᾶς προσταζουσιν οἱ θεοὶ Πατέρες μας, καὶ κοινωνοῦμεν συχνά, ὅχι μόνον θέλομεν ἔχει συνεργὸν καὶ βοηθὸν τὴν θείαν χάριν εἰς τούτην τὴν ὀλιγοχρόνιον ζωὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ θελομεν ἔχει συμβοηθοὺς, καὶ αὐτὸν τὸν δεσπότην τῶν Ἀγγέλων, καὶ πρὸς τούτοις θέλομεν ἀποβάλλει μακρὰν ἀπὸ λόγου μας, τοὺς ἐναντίους δαίμονας, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος: «Ὡς λέοντες πῦρ πνέοντες, οὕτως ἀπὸ τῆς τραπέζης ἀναχωρῶμεν ἐκείνης, φοβηροὶ τῷ διαβόλῳ γινόμενοι, καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἡμετέραν ἐννοοῦντες, καὶ τὴν ἀγάπην ἣν περὶ ἡμᾶς ἐπέδειξατο· τοῦτο τὸ αἷμα τὴν εἰκόνα ἡμῶν ἀνθηρὰν ἐργάζεται τὴν βασιλικήν, τοῦτο κάλλος ἀμήχανον τίκει· τοῦτο ἀπομαρανθῆναι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν οὐκ ἀφήσιν, ἄρδον αὐτὴν συνεχῶς καὶ τρέφον· τοῦτο τὸ αἷμα ἀξίως λαμβανόμενον, ἐλαύνει μὲν δαίμονας καὶ πόρρωθεν ἡμῶν ποιεῖ, καλεῖ δὲ Ἀγγέλους πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸν δεσπότην τῶν Ἀγγέλων ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσι τὸ αἷμα τὸ δεσποτικόν, φεύγουσι μὲν δαίμονες, συντρέχουσι δὲ Ἀγγελοι· τοῦτο ἡ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· τούτῳ ἤδεται ἡ ψυχὴ· τούτῳ καλλωπίζεται· τούτῳ πυροῦται· τοῦτο πρὸς λαμπρότερον ἐργάζεται τὸν ἡμέτερον νοῦν· τοῦτο χρυσοῦ φαῖδροτέραν τὴν ψυχὴν

»ποιεῖ· οἱ τούτου μετέχοντες τοῦ αἵματος μετὰ Ἁγ-
 »γέλων καὶ Ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων
 »ἔστηκασιν, αὐτὴν περικείμενοι τὴν βασιλικὴν στο-
 »λὴν, τὰ ὄπλα ἔχοντες τὰ πνευματικά. Ἄλλ' οὐδὲν
 »εἶπον οὐδέπω μέγα· αὐτὸν γὰρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι
 »τὸν βασιλέα.» (Ὁμιλ. 43 κατ' Ἰωάν.).

Ἦγουν ὡσάν λεοντάρια ὁποῦ ἀναπνέουσι φω-
 τίαν, ἔτσι ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐκεί-
 νην τράπεζαν τῶν μυστηρίων, καὶ γινόμεθα φοβε-
 ροὶ εἰς τὸν διάβολον μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν μαζύ μας τὴν
 κεφαλὴν μας τὸν Χριστόν, καὶ τὴν ἀγάπην ὁποῦ εἰς
 ἡμᾶς ἔδειξεν, αὐτὸ τὸ αἷμα λαμπρύνει τὴν βασιλι-
 κὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς μας, ἤγουν τὸν νοῦν μας, τὸν
 λόγον καὶ τὸ πνεῦμα, αὐτὸ τὸ αἷμα γεννᾷ κάλλος
 καὶ ὠραιότητα ὑπερβαύμαστον, αὐτὸ δὲν ἀφίνει νὰ
 ἀπομαρανθῇ ἡ εὐγένεια καὶ λαμπρότης τῆς ψυχῆς,
 μὲ τὸ νὰ τὴν ποτίζῃ συνεχῶς καὶ νὰ τὴν τρέφῃ,
 αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν μεταλαμβάνεται ἀξίως, διώκει
 τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ λόγου μας,
 τοὺς δὲ Ἀγγέλους προσκαλεῖ εἰς ἡμᾶς, καὶ τὸν δε-
 σπότην τῶν Ἀγγέλων.

Διὰ τί ὅποιον ἰδοῦσι τὸ αἷμα τὸ δεσποτικόν, οἱ μὲν
 δαίμονες φεύγουσιν, οἱ δὲ Ἄγγελοι συντρέχουσι καὶ
 βοηθοῦσι.

Αὐτὸ εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας· μὲ αὐτὸ
 χαίρεται ἡ ψυχὴ, μὲ αὐτὸ καλλωπίζεται, μὲ αὐτὸ
 θερμαίνεται, τοῦτο τὸ αἷμα κάμνει τὸν νοῦν μας
 λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὴν φωτίαν, τοῦτο, κάμνει τὴν
 ψυχὴν πλέον ὠραιότεραν ἀπὸ τὸ μάλαγμα. Ἐκεῖνοι
 ὁποῦ τοῦτο τὸ σῶμα μεταλαμβάνουσι, στέκονται

μαζί με τους Ἀγγέλους, καὶ Ἀρχαγγέλους, καὶ τὰς ἄνω δυνάμεις, μετὰ τὸ νὰ ἦναι ἐνδεδυμένοι αὐτὸ τὸ φέρεμα τὸ βασιλικόν, καὶ νὰ ἔχουσι μαζί τους τὰ πνευματικὰ ἄρματα. Ὅμως ἐγὼ ἀκόμη δὲν εἶπον τὸ μεγαλύτερον χάρισμα. Ἐκεῖνοι ὅπου μεταλαμβάνουσιν, αὐτὸν τὸν ἴδιον βασιλέα φοροῦσι.

Βλέπεις ἀγαπητέ μοι ἀδελφὲ πόσα θαυμαστὰ χαρίσματα λαμβάνεις, ἀνίσως καὶ κοινωνῆς συχνὰ; βλέπεις πῶς μετὰ τὴν συχνὴν Κοινωνίαν φωτίζεται ὁ νοῦς, λαμπρύνεται ἡ διάνοια, καθαρίζονται ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς; Ἄν ἀγαπᾷς νὰ νεκρώσῃς καὶ τὰ πάθη τῆς σαρκός, σύχναζε εἰς τὴν Μετάληψιν καὶ θέλεις τὸ ἀπολαύσει. Ἔστι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. «Μετάληψη δὲ οὕτω τῆς «εὐλογίας» οὐ θανάτου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν νοσημάτων ἀποκρουστικὴν εἶναι πιστούσας, «κατακοιμίζει γὰρ ἐν ἡμῖν· γεγονώς ὁ Χριστὸς τὸν «ἐν ταῖς μέλεσι τῆς σαρκός ἀγριαίνοντα νόμον, καὶ «ἀναζωπυρεῖ μὲν τὴν πρὸς Θεὸν εὐλάβειαν, ἀπονεκροῖ δὲ τὰ πάθη.» Ἦγουν· θέλεις μεταλάβῃς τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν πιστεύοντας πῶς μᾶς ἐλευθερώνει ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἀσθένειαν ὅπου ἔχομεν· ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὅταν κατοικήσῃ μέσα μας διὰ μέσου τῆς συχνῆς Μετάληψews, κοιμίζει καὶ καταμαραίνει τὸν ἄγριον πόλεμον τῆς σαρκός, καὶ ἀνάπτει μὲν τὴν πρὸς Θεὸν εὐλάβειαν, ἀπονεκρώνει δὲ τὰ πάθη.

Ὅστε ὅπου χωρὶς τῆς συχνῆς Μετάληψews δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ νὰ ἀναβοῦμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀπαθείας. Καθὼς καὶ οἱ

Ἰσραηλῖται, ἂν δὲν ἤθελαν φάγουν τὸ Φάσχα εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπ' ἐκεῖ δὲν ἦτον τρόπος νὰ ἐλευθερωθοῦν.

Αἴγυπτος δὲ θέλει νὰ εἰπῇ ζωὴ ἐμπαθῆς· καὶ ἂν δὲν μεταλαμβάνωμεν συνεχῶς, (ἂν ἦτον δυνατὸν, καὶ κάθε ἡμέραν) τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας, δὲν δυνάμεθα νὰ λυτρωθοῦμεν ἀπὸ τοὺς νοητοὺς Φαραωνίτας. Καθὼς ὁ ἴδιος θεὸς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει. «Δούλοις δὲ οἷσιν ἔτι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ὑπὸ χεῖρα πράττουσιν Αἰγυπτίων τὰ τοιαῦτα διαπράττεται ὑπερφαίνοντα, μὴ ἂν ἄλλως δύνασθαι τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν πρὸς ἐλευθερίαν ἀναδραμεῖν, τὴν δὲ τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν διαφυγεῖν, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μετουσίαις. Αὐτὸς γὰρ φησιν· ὅτι, ἐὰν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.»

Ἦγουν· εἰς καιρὸν ὅπου ἦτον σκλάβοι οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἔσφαξαν τὸν ἄμνόν καὶ ἔφαγαν τὸ Πάσχα, σημεῖον δὲ ἦτον τοῦτο, πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἄλλον τρόπον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου, παρέξ μὲ τὴν Κοινωνίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· πῶς ἀνίστως ὁ υἱὸς σᾶς ἐλευθερώσῃ, ἀληθινὰ θέλετε εἶσθε ἐλεύθεροι. «Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος Ἅγιος» λέλυτρωνται μόλις οἱ ἐξ Ἰσραὴλ καταθύσαντες τὸν ἄμνόν εἰς τύπον Χριστοῦ· τῶν γὰρ οὐχ ἐτέρως τούτου δύνασθαι τυχεῖν· ἐπεὶπερ ἔστι πᾶσα λύτρωσις ἐν Χριστῷ.» Ἦγουν· μόλις καὶ μετὰ βίας ἐλυτρώθησαν οἱ Ἰσραηλῖται θυσιάσαντες τὸν ἄμνον.

εις τύπον Χριστοῦ· διὰ τί μὲ ἄλλον τρόπον νὰ ἐλευθερωθοῦν δὲν ἐδύναντο· ἐπειδὴ κάθε ἐλευθερία μὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν γίνεται.

Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ φύγωμεν τὴν Αἴγυπτον, ἤγουν τὴν σκυθρωπὴν καὶ διώκτριαν ἀμαρτίαν, καὶ τὸν Φαραῶ, ἤτοι τὸν νοητὸν τύραννον, καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ νὰ κληρονομήσωμεν τὴν γῆν τῆς καρδίας καὶ τῆς ἐπαγγελίας· πρέπει, καθὼς ἐκεῖνοι εἶχαν στρατηγὸν τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, νὰ ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ στρατηγὸν μας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μὲ τὸ μέσον τῆς συχνῆς Μεταλήψεως, διὰ νὰ νικήσωμεν τοὺς Χαναναίους καὶ ἀλλοφύλους, τὰ ἄτακτα πάθη τῆς σαρκός, καὶ τοὺς Γαβαωνίτας, τοὺς ἀπατηλοὺς λογισμοὺς, διὰ νὰ καθίσωμεν εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἐρμηνεύεται ἱερὰ εἰρήνη πρὸς διαφορὰν τῆς κοσμικῆς εἰρήνης, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου μας. «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ Κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν.» (Ἰωαν. 14. 27.) Ἦγουν, τὴν ἐδικὴν μου εἰρήνην σᾶς δίδω, ὡ μαθηταί μου, τὴν ἱερὰν καὶ Ἀγίαν, ὅχι καθὼς εἶναι τοῦ κόσμου ἡ εἰρήνη, ὅπου γίνεται πολλαῖς φοραῖς καὶ εἰς τὸ κακόν.

Καθήμενοι δὲ εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν εἰρήνην καὶ μένοντες εἰς αὐτὴν διὰ νὰ ἀξιωθοῦμεν νὰ λάβωμεν μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας τὸν ἀβραβῶνα τοῦ πνεύματος, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι μένοντες καὶ καθήμενοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Κυρίου, ἔλαβον τὴν τελείωσιν καὶ χάριν τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐπειδὴ

ἡ εἰρήνη εἶναι χάρισμα ὅπου δέχεται ὅλα τὰ ἄλλα θεῖα χαρίσματα, καὶ εἰς τὴν εἰρήνην κατοικεῖ ὁ Κύριος, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης Ἡλίας, πῶς μῆτε εἰς τὸ πνεῦμα τὸ μέγα καὶ κραταῖον ἦτον ὁ Θεός, μῆτε εἰς τὸν συσσεισμόν, οὔτε εἰς τὸ πῦρ, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀέρα τὸν λεπτὸν καὶ εἰρηνικόν, ἐκεῖ ἦτον ὁ Κύριος.

Ὅμως τὴν εἰρήνην δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις χωρὶς νὰ ἔχη τὰς ἄλλας ἀρετάς· ἀρετὴ δὲ πάλιν δὲν κατορθώνεται χωρὶς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν· ἐντολὴ δὲ πάλιν δὲν τελειώνεται χωρὶς τὴν ἀγάπην· καὶ ἡ ἀγάπη πάλιν δὲν ἀνανεώνεται χωρὶς τὴν θεῖαν Μετάληψιν· ὥστε, χωρὶς τῆς θείας Μετάληψεως μάτην κοπιῶμεν.

Ἐπειδὴ, πολλοὶ ἀπὸ λόγου τους πολλὰς φορὰς πολλὰς ἀρετάς ἐφευρίσκουσι, νομίζοντες ὅτι θέλουσιν σωθῆ με μοναχὰς αὐτὰς χωρὶς τὴν συχνὴν Κοινωνίαν, τὸ ὅποιον εἶναι σχεδὸν τῶν ἀδυνάτων· διὰ τὸ δὲν θέλουσιν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ μεταλαμβάνουσιν συχνὰ κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐκκλησίας εἰς κάθε ἐορτάσιμον λειτουργίαν ὅπου συνάζονται.

Πρὸς τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἰερεμίου. « Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζωῆς; » καὶ ὠρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμένους, οἱ οὐ δύνησονται ὕδωρ συνέχειν. » (Κεφ. 2. 13).

Ἦγουν· ἐμένα τὸν Θεὸν ἄφησαν ὅπου εἶμαι ἡ πηγὴ τοῦ ζωοποιοῦ νεροῦ, ἤγουν τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἔσκαψαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους πηγὰδια τρυπημένα ἀποκάτω, τὰ

ὅποια δὲν ἠμποροῦσι νὰ κρατήσουσι νερόν. Καὶ πάλιν λέγει διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου. « Ἐμὲ ἡμέραν » ἐξ ἡμέρας ζητοῦσι, καὶ γινῶναί μου τὰς ὁδοὺς ἐπιθυμοῦσιν ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεπονηκώς, καὶ κρίσιν Θεοῦ μὴ ἐγκαταλελοιπώς, λέγοντες· τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ εἶδες; ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔγνωσ; ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὐρίσκετε τὰ θελήματα ὑμῶν οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξόμην ἐγὼ λέγει Κύριος, καὶ ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· οὐδ' ἂν κάμψης ὡς κρίκον τὸν πράχνηλόν σου, καὶ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσης, οὐδ' οὕτω καλέσητε νηστείαν δεκτὴν. »

Ἦρουν ἐμένα μὲ ζητοῦσι καθημερινῶς, καὶ ἀγαποῦσι νὰ μάθωσι τὴν σοφίαν τῆς προνοίας μου, ὡσὰν νὰ ἦτον κἀνένας λαὸς δίκαιος, ὅπου νὰ ἐφύλαξε τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουσι διὰ τί δὲν μᾶς βλέπεις Κύριε ὅπου ἐνηστεύσαμεν; διὰ τί δὲν θέλεις νὰ μᾶς ἤξεύρης ὅπου ἐταλαιπωρήθημεν πόσον; Καὶ ἀποκρίνεται ὁ Θεός· δὲν σὰς ἀκούω. Ἐπειδὴ καὶ ὅταν νηστεύετε, κάμνετε πάλιν τὰ κακά σας θελήματα. Τέτοιαν νηστείαν ἐγὼ δὲν τὴν θέλω, μήτε τέτοιαν ταλαιπωρίαν ἀλλὰ καὶ ἂν τζακίσης τὸν λαιμόν σου καὶ τὸν κάμησ ὡσὰν κρικέλλαν· καὶ ἂν στρώσης ὑποκάτω σου ὡσὰν στρωμνὴν σάκκον, καὶ στάκτην, πάλιν μὲ ὅλα ταῦτα τέτοιαν νηστείαν δὲν τὴν δέχομαι.

Ἀλλὰ τότε εἶναι οἱ κόποι δεκτοί, καὶ ἀξίωτα· ὠφέλιμοι ὅταν γίνωνται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ τοῦ θέλημα δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ κάμνωμεν, καθὼς μᾶς προστάζει ὁ Κύριός μας, ὁ ὅποιος μᾶς λέγει·

«Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.» (Ἰωάν. 6. 54.) Τὸ ἑποῖον εἶναι ὄχι μόνον ἐντολή, ἀλλὰ καὶ πατῶν τῶν ἐντολῶν τὸ κεφάλαιον, ὡσάν ὅπου εἶναι τελειωτικὴ καὶ συστατικὴ τῶν λοιπῶν ἐντολῶν.

Ὡστε, ἀγαπητέ μου, ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ ἀνάψῃς τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Θεὸν ἔρωτα, καὶ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν πρὸς Χριστὸν ἀγάπην, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν νὰ ἀποκτήσῃς καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς ἀρετάς, σύχναζε εἰς τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ θέλεις ἀπολαύσεις ἐκεῖνο ὅπου ἐπιθυμεῖς. Ἐπειδὴ, τῶν ἀδυνάτων εἶναι νὰ μὴν ἀγαπήσῃ τινὰς τὸν Χριστὸν, ὅταν συνεχῶς Κοινωνῇ τὸ Ἅγιον Σῶμα καὶ αἷμά του, καὶ νὰ ἀγαπηθῇ ἀπὸ τὸν Χριστὸν διὰ τὶ τοῦτο γίνεται κατὰ φυσικὸν τρόπον, καὶ ἄκουσον.

Μερικοὶ ἀποροῦσι διὰ τί τάχα οἱ γονεῖς ἀγαποῦσι τὰ τέκνα των, ὁμοίως καὶ διὰ τί τὰ παιδιά ἀνταγαποῦσι τοὺς γονεῖς; Καὶ λέγομεν ὅτι κἀνέναν ποτὲ δὲν ἐμίσησε τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε τὸ σῶμά του. λοιπὸν ἔστι καὶ τὰ παιδιά, ἐπειδὴ ἔχει τὸ σῶμά των τὸ εἶναι ἀπὸ τὰ σώματα τῶν γονέων τους, καὶ μάλιστα μὲ τὸ νὰ τρώγῃ τὸ αἷμα τῆς μητρὸς καὶ νὰ τρέφονται, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι μέσα εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ ὕστερα ἀφοῦ γεννηθῶν (διὰ τί τὸ γάλα κατὰ φυσικὸν τρόπον δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ αἷμα ὅπου ἐλευκάνθη καὶ ἄσπρισε) διὰ ταῦτα λέγω, εἶναι νόμος φυσικὸς νὰ ἀγαποῦν τοὺς γονεῖς των ὁμοίως καὶ οἱ γονεῖς νὰ ἀνταγαποῦν τὰ παιδιά τους, ἐπειδὴ καὶ ἐσυλλήφθησαν ἀπὸ τὰ σώματα τὰ ἐδικά τους τέτταρας λογῆς καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μεταλαμ-

δάνουν συχνά τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας φυσικῶς τῷ τρόπῳ θέλουν ἀναζωπυρήσει τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τους πρὸς αὐτόν, ἕνα μὲν διὰ τὸ ζωήρρυτον ἐκεῖνο καὶ ζωοποιὸν σῶμα καὶ αἷμα, ὅσα συνεχῶς μεταλαμβάνονται, θερμαίνουσι εἰς ἀγάπην τοὺς μεταλαμβάνοντας, ὡς εἶναι καὶ οἱ πλέον ἀγαριστοὶ σκληροκαρδιοὶ. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὴν ἢ μάθησιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης δὲν εἶναι κἀνένα ξένον πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ φυσικὰ εἶναι ἐσπαρμένη μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας εὐθύς ὅπου γεννηθοῦμεν κατὰ σάρκα, καὶ ἀναγεννηθοῦμεν κατὰ πνεῦμα μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, καὶ μετ' ὀλίγην ἀφορμὴν εὐθύς ἀνάπτουσι εἰς φλόγα οἱ φυσικοὶ ἐκεῖνοὶ σπινθηροί, ὡς λέγει ὁ σοφὸς τὰ θεῖα Βασίλειος.

«Ὁμοῦ τῆ συστάσει τοῦ ζώου, (ἡγουν τοῦ ἀνθρώπου) σπερμαντικὸς τις λόγος ἡμῖν ἐγκαταβέβληται οἰκοθεν ἔχων τὰς ἀφορμὰς τῆς πρὸς τὸ ἀγαπᾶν οἰκειώσεως, ὃν περὶ τὸ διδασκαλεῖον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ παραλαβὸν γεωργεῖν μετ' ἐπιμελείας, καὶ ἐκτρέφειν μετ' ἐπιστήμης, καὶ εἰς τελείωσιν ἄγειν Θεοῦ χάριτι πέφυκεν· εἰδέναι μὲν τοι χρὴ, ὅτι ἐν μὲν ἐστὶ τὸ κατόρθωμα, δυνάμει δὲ πάσης ἐνεργητικῶν καὶ περιεκτικῶν ἐστὶν ἐντολῆς.» (Ὁρα κατὰ πλ. ἐρωταπ. 2. Τόμ. 2. σελ. 529.) Ἦγουν· μαζὺ μετὰ τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου εὐθύς σπέρνεται μέσα εἰς αὐτόν μία δύναμις, ἡ ὁποία φυσικὰ γεννᾷ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν δύναμιν ἢ ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὴν γεωργεῖ μετ' ἐπιμελείαν, τὴν τρέφει μετ' ἐπιστήμην, καὶ τελειοῖ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· τοῦτο δὲ τὸ κατόρθωμα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης εἶναι ἕνα,

ὁμῶς ἐνεργεῖ καὶ περιέχει ὅλας τὰς λοιπὰς ἐντολάς. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν φυσικὴν δύναμιν ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν τὴν δυναμώνει, τὴν αὐξάνει, καὶ τὴν τελειώνει ἢ συνεχῆς κοινωνία τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος Κυπριανὸς γράφει, πῶς ὅταν οἱ Μάρτυρες ἤθελαν νὰ ὑπάγουν νὰ μαρτυρήσουν, ἐμεταλαμβάναν πρῶτον τὰ ἄχραντα μυστήρια, καὶ ἔτσι πέρνοντες δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, ἀναπταν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι ἔτρεχαν εἰς τὸ ἑπάδιον ὡσὰν τὰ πρόβατα εἰς τὴν σφαγὴν καὶ ἀντὶς διὰ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὅπου ἐμεταλαμβάνον, ἔχουν τὸ αἷμα τὸ ἐδικόν τους, καὶ ἐπαράδιδαν τὸ σῶμά τους εἰς διαφόρους βασάνους.

Ποῖον ἄλλο καλὸν ἀγαπᾶς Χριστιανέ, καὶ δὲν τὸ ἀπολαμβάνεις ἀπὸ τὴν συχνὴν Κοινωνίαν; ἀγαπᾶς νὰ ἐορτάζῃς κάθε ἡμέραν; ἀγαπᾶς νὰ κἀμνης Λαμπρὰν καὶ Πάσχα ὅποταν θέλῃς, καὶ νὰ χαίρεσαι μὲ χαρὰν ἀνεκκλάλητον εἰς τούτην τὴν τεθλιμμένην ζωὴν; τρέχε συνεχῶς εἰς τὰ μυστήρια, καὶ μεταλαμβάνε μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν, καὶ θέλεις τὸ ἀπολαύσεις. Ἐπειδὴ τὸ ἀληθινὸν Πάσχα, καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐορτὴ τῆς ψυχῆς, εἶναι ὁ Χριστὸς ὅπου θυσιάζεται εἰς τὰ μυστήρια, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὁμοίως καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Τεσσαρακοσὴ μὲν γάρ,» λέγει, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεται, Πάσχα δὲ τρίτον » τῆς ἐβδομάδος, ἔστι δ' ὅτε καὶ τέταρτον· μᾶλλον δὲ » ὁσάκις ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα. Πάσχα γὰρ οὐ νηστεία » ἐστίν, ἀλλ' ἡ προσφορὰ καὶ ἡ θυσία ἢ καθ' ἐκάστην » γενομένη σύναξιν καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθὲς, ἅ-

»κουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ
 »ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὥστε, ὅσάκις ἂν προσίης μετὰ
 »καθαροῦ συνειδότος, Πάσχα ἐπιτελεῖς· οὐχ ὅταν νη-
 »στεύης, ἀλλ' ὅταν τῆς θυσίας ἐκείνης μετέχης· ὁ
 »γοῦν κατηχούμενος οὐδέποτε Πάσχα ἐπιτελεῖ, καίτοι
 »νηστεύων κατ' ἑνιαυτὸν, ἐπειδὴ προσφορᾶς οὐ κοι-
 »νωνεῖ· ὡσπερ οὖν καὶ ὁ μὴ νηστεύων, ἂν μετὰ κα-
 »θαροῦ προσέλθῃ συνειδότος, Πάσχα ἐπιτελεῖ, καὶν σῆ-
 »μερον, καὶν αὔριον, καὶν ὅποτεοῦν μετάσχη τῆς Κοι-
 »νωνίας· οὐ γὰρ ἐν παρατηρήσει καιρῶν, ἀλλ' ἐν συ-
 »νειδότη καθαροῦ ἢ ἀρίστη κρίνεται πρόσοδος.» (Λό-
 γος εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας).

»Ἦγουν ἡ Τεσσαρακοστή ἡ μεγάλη μίαν φορὰν
 τὸν χρόνον γίνεται. Πάσχα δὲ κάμνομεν, ἤγουν κοι-
 νωνοῦμεν, τρεῖς φοραῖς τὴν ἑβδομάδα, ἢ καὶ τέσσαρες·
 ἢ, διὰ τὰ εἰπῶ καλλίτερα, ὅσαις φοραῖς ἡμεῖς θέλο-
 μεν. Ἐπειδὴ καὶ τὸ Πάσχα δὲν εἶναι ἡ νηστεία,
 ἀλλὰ εἶναι ἡ Μετάληψις καὶ Κοινωνία ὅπου γίνεται
 εἰς κάθε λειτουργίαν, καὶ πῶς εἶναι ἀληθινὸν αὐτὸ
 ὅπου λέγω, ἀκουσον τὸν Παῦλον ὅπου λέγει· πῶς ὁ
 Χριστός εἶναι τὸ Πάσχα τὸ ἐδικόν μας ὅπου ἐθυσιά-
 σθη διὰ τὴν ἀγάπην μας· λοιπὸν ὅσαις φοραῖς με-
 ταλάβῃς με καθαρὸν συνειδός, Πάσχα καὶ λαμπρὰν
 κάμνεις· ὅχι ὅταν νηστεύης τὴν τεσσαρακοστήν, ἀλλ'
 ὅταν κοινωνῆς τὰ θεῖα μυστήρια.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος ὅπου εἶναι ἀκόμη ἀβάπτι-
 στος κατηχούμενος, ποτὲ λαμπρὰν καὶ Πάσχα δὲν
 κάμνει, (καὶ με ὅλον ὅπου νηστεύει κάθε τεσσαρα-
 κοστήν) ἐπειδὴ καὶ δὲν μεταλαμβάνει. Καθὼς ἐκ
 τοῦ ἐναντίου, καὶ ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς ὅπου δὲν νη-

στεύει, καὶ μεταλάβῃ μὲ καθαρὸν συνειδὸς, κάμνει Πάσχα καὶ λαμπρὰν, καὶ σήμερον μεταλάβῃ, καὶ αὐριον, καὶ ὅ,τι καιρὸν κοινωνήσῃ. Ἐπειδὴ ἡ ἀρίστη καὶ καλὴ προετοιμασία διὰ τὴν Κοινωνίαν, δὲν κρίνεται εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν καιρῶν, ἤγουν εἰς τὸ νὰ παρατηροῦμεν νὰ περνοῦν ἢ ὀκτώ, ἢ ἡ δεκαπέντε, ἢ ἡ σαράντα ἡμέραις καὶ τότε νὰ μεταλαμβάνωμεν ὄχι ἀλλὰ κρίνεται εἰς τὴν καθαρότητα τοῦ συνειδότος.

Λοιπὸν ἐκεῖνοι ὅπου δὲν κοινωνοῦσι, Πάσχα δὲν κάμνουσι, καθὼς λέγει ὁ θεὸς οὗτος Πατήρ, ἀλλ' οὔτε ἡμποροῦν νὰ ἐορτάσουν ἀληθινὰ, ἢ τὰς Κυριακάς, ἢ τὰς ἄλλας ἐορτάς τοῦ χρόνου ἐκεῖνοι ὅπου δὲν εἶναι προετοιμασμένοι εἰς κάθε ἐορτὴν νὰ μεταλάβουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας ὡσὰν ὅπου δὲν ἔχουσι μὲ τοῦ λόγου τους τὴν αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τῆς ἐορτῆς, ἢ ὅποια εἶνε ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἡ χαρὰ ἐκείνη ἢ πνευματικὴ ὅπου γεννᾶται ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν.

Ἐξω μόνον ἀνίσως ἔχουσι διὰ Πάσχα καὶ ἐορτάς τὰς πλουσίας ἀρτοκλασίας, τὰς λαμπράς λαμπάδας, τὰ εὐώδη θυμιάματα, τὰ ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ σκεύη μὲ τὰ ὅποια στολίζουσι τὰς Ἐκκλησίας τὰ ὅποια ὅλα δὲν τὰ ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ λόγου μας μὲ προηγούμενον σκοπὸν, καθὼς διὰ τοῦ Προφήτου Μωϋσέως λέγει. « Ἄνθρωπε, τί Κύριος ὁ Θεός σου ζητεῖ παρὰ σοῦ; ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου, πορευέσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾶν αὐτὸν, καὶ λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, φυλάττεσθαι τὰς

ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὰς δικαιώματα αὐτοῦ.»

Ἦγουν ἄνθρωπε ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ἀπὸ λόγου σου τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ τὸν φοβᾶσαι, καὶ νὰ περιπατῆς εἰς ὅλους τοὺς νόμους του· καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾶς, καὶ καὶ νὰ τὸν λατρεύῃς με ὅλην σου τὴν καρδίαν, καὶ με ὅλην σου τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ φυλάττῃς τὰς ἐντολὰς του καὶ τὰ προστάγματά του.

Πλὴν ὁ λόγος ὁ ἐδικός μας δὲν εἶναι τῶρα διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ἂν ἦναι καλὰ, ἢ ὄχι τὰ προσφερόμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας χάριν εὐλαθείας· καλὰ ναί, καὶ αὐτὰ εἶναι, ὅμως κοντὰ εἰς αὐτὰ ἔπρεπε νὰ προσφέρωμεν μάλιστα καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Κυρίου μας ἐντολὰς, καὶ νὰ προτιμῶμεν αὐτὴν περισσότερο ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Καθὼς λέγει ὁ Προφήτης καὶ Βασιλεὺς Δαβὶδ. «Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὧτα δὲ νατηρίσω μοι.» (Ψαλμ. 39. 7.)

Ἦγουν ὑπακοὴν ζητεῖς ἀπὸ λόγου μου Κύριε νὰ κάμνω εἰς τὰς ἐντολὰς σου, καὶ θυσίαις καὶ προσφοραῖς ἀπὸ λόγου μου δὲν θέλεις.

Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος τοῦτο τὸ ἴδιον ῥητὸν εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν κατὰ ἄλλον τρόπον τὸ λέγει. «Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρίσω μοι.» (Κεφ. 10.) ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ καὶ τὴν ἐδικὴν μας ὑπόθεσιν ἔστι, ὦ Κύριε, ὅλαις ταῖς ἄλλαις θυσίαις καὶ προσφοραῖς δὲν ἀγαπᾶς νὰ σοῦ προσφέρω, ἀγαπᾶς ὅμως νὰ πλησιάζω εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ μεταλαμβάνω τὸ Πανάγιον σῶμα τοῦ Υἱοῦ σου, τὸ ὁποῖον μοῦ ἠτοίμασες εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι θέ-

λημά σου. Διὰ τοῦτο θέλοντας νὰ δείξῃ πῶς εἶναι ἔτοιμος εἰς τὴν ὑπακοὴν λέγει. « Τότε εἶπον· ἰδοὺ ἤκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ Θεός μου ἡβουλήθην, καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. » Ἦγουν· τότε ἔτσι εἶπα· νὰ ὅπου ἔρχομαι Κύριε νὰ κάμω τὸ θέλημά σου με πολλὴν προθυμίαν, καὶ νὰ πληρώσω τὸν νόμον σου με ὄλην μου τὴν καρδίαν.

Διὰ τοῦτο, ἂν ἀγαποῦμεν τὴν σωτηρίαν μας, πρέπει νὰ κάμνωμεν με κάθε χαρὰν καὶ ἀγάπην ὡσὰν υἱοὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολάς του, καὶ ὄχι με φόβον ὡσὰν δούλοι. Ἐπειδὴ καὶ ὁ φόβος μὲν φυλάττει τὰς παλαιὰς ἐντολάς, ἡ δὲ ἀγάπη φυλάττει τὰς εὐαγγελικὰς. Ἦγουν· οἱ μὲν ἐν τῷ νόμῳ, ἐφύλαττον τὰς ἐντολάς καὶ δικαιώματα τοῦ νόμου ἀπὸ τὸν φόβον, διὰ νὰ μὴ παιδευθοῦν καὶ κολασθοῦν· ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοί, ἐπειδὴ πλέον δὲν εἴμεθα ὑποκάτω εἰς τὸν νόμον, δὲν πρέπει νὰ κάμνωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ φόβον, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπην, καὶ ὡς υἱοὶ νὰ κάμνωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Θέλημα δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς κατ' εὐδοκίαν καὶ προηγούμενον ἦτον, νὰ καταρτίσῃ σῶμα εἰς τὸν μονογενῆ του υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ἤγουν· νὰ σαρκωθῇ ὁ υἱός του, καὶ νὰ χύσῃ τὸ αἷμα του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Κόσμου, καὶ ἡμεῖς ὅλοι οἱ Χριστιανοί νὰ μεταλαμβάνωμεν συνεχῶς τὸ σῶμά του καὶ τὸ αἷμά του ὡς τε ὅπου διὰ τῆς συχνῆς Κοινωνίας, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν νὰ φυλαττώμεθα ἀπείραστοι ἀπὸ τὰς παγίδας καὶ μηχανὰς τοῦ διαβόλου· καὶ ὅταν εὐγῆ ἡ ψυχὴ μας, νὰ ἀπετάξῃ ὡς περιστέρα με κάθε ἐ-

λευθερίαν καὶ χαρὰν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ὀλοτελῶς ἀπὸ τὰ ἐναέρια πνεύματα.

Καθὼς τοῦτο βεβαιοῖ ὁ θεὸς Χρυσόστομος καὶ λέγει. «Καὶ ἕτερος δὲ τις (προλαβὼν γὰρ ἀνωτέρω καὶ ἕτερος τῷ Πατρὶ ὀπτασίαν τινά. ὡς φησι, διηγήσατο) ἐμοὶ διηγήσατο· οὐ παρ' ἑτέρου μαθὼν, ἀλλ' αὐτὸς ἰδεῖν ἀξιώθεις, καὶ ἀκοῦσαι, ὅτι τοὺς μέλλοντας ἐνθένδε ἀπαίρειν, ἂν τύχῃσι τῶν μυστηρίων μετασχόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὅτ' ἂν ἀποπνεῖν μέλλωσι, δορυφοροῦντες αὐτοὺς δι' ἐκεῖνο τὸ ληφθὲν, ἀπάγουσιν ἐνθένδε Ἄγγελοι.» (Τόμ. 1. Φύλλ. 424, ἐν τῷ περὶ Ἱερωσύνης). Ἦγουν καὶ ἓνας ἄλλος (ἐπειδὴ παραπάνω λέγει πῶς τοῦ ἐδιηγήθη κάποιος ἄλλος μίαν ὀπτασίαν ἄλλην) μοῦ ἐδιηγήθη ἓνα πρᾶγμα ὅπου ἀπὸ ἄλλον δὲν τὸ ἔμαθεν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀξιώθηκε νὰ τὸ ἰδῇ, καὶ νὰ τὸ ἀκούσῃ· δηλαδὴ πῶς, ἐκείνους ὅπου μεταλάβουν εἰς τὸν θάνατόν τους τὰ ἄχραντα μυστήρια μὲ καθαρὰν συνειδήσιν, ὅταν εὐγῆ ἢ ψυχὴ τους τοὺς περικυκλόνουν οἱ Ἄγγελοι, διὰ τὴν χάριν τῆς Κοινωνίας, καὶ τοὺς ἀνεβάζουσιν εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸ λοιπὸν καὶ σὺ ἀδελφέ μου, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἠξέυρεις πότε ἔρχεται ὁ θάνατος εἴτε σήμερον, εἴτε αὔριον, εἴτε τούτην τὴν ὥραν· πρέπει πάντοτε νὰ ἦσαι κοινωνημένος τὰ ἄχραντα μυστήρια, καὶ νὰ εὐρίσκεισαι ἕτοιμος· καὶ εἰ μὲν καὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ ζῆς ἀκόμη εἰς τούτην τὴν ζωὴν, θέλεις ἀπεράσεις μὲ τὴν χάριν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας, μίαν ζωὴν γεμάτην ἀπὸ χαρὰν, γεμάτην ἀπὸ εἰρήνην, γεμάτην ἀπὸ ἀγάπην, καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς συν-

τροφευμένην· εἰ δὲ καὶ εἶναι πάλιν θέλημα Θεοῦ νὰ ἀποθάνῃς, διὰ μέσου τῆς Ἁγίας Κοινωνίας θέλεις ἀπεράσεις μὲ ἐλευθέρῃαν τὰ τελώνια τῶν δαιμόνων ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸν ἀέρα, καὶ νὰ κατοικήσῃς μὲ χαρὰν ἀνεκκλάλητον εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Διὰ τὴν μὲ τὸ νὰ ἦσαι παντοτινὰ συντροφευμένος μὲ τὸν γλυκὺν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Παντοδύναμον Βασιλέα, καὶ ἐδὼ θέλεις ζῆσεις μακαρίαν ζωὴν, καὶ ὅταν εὐγγὴ ἢ ψυχὴ σου, οἱ μὲν δαίμονες θέλουν φύγη ἀπὸ λόγου σου ὡσὰν ἀστραπὴ, οἱ δὲ Ἅγιοι Ἄγγελοι θέλουν σοῦ ἀνοίξουν τὴν οὐράνιον εἴσοδον, καὶ νὰ σὲ προπέμψουν μὲ δορυφορίαν ἕως εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακαρίας Τριάδος.

ὦ μεγαλεῖα, ὦ δόξαις, ὅπου ἀπολαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τῆν συχνὴν Κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν.

Ἀγαπᾶς Χριστιανὲ νὰ ἀφεθοῦν καὶ τὰ παραμικρὰ ἐκεῖνα σφάλματα ὅπου καθὼ ἄνθρωπος σφάλλεις· εἴτε μὲ τὰ ὀμμάτια, εἴτε μὲ τὰ αὐτιά σου; πλησίαζε εἰς τὰ μυστήρια μὲ φόβον καὶ συντετριμμένην καρδίαν, καὶ θέλουν ἀφεθοῦν καὶ συγχωρηθοῦν. Ἐπί μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος Ἀντιοχείας. «Οὐκοῦν εἰ μὲν μικρὰ τινα καὶ ἀνθρώπινα καὶ εὐσυγνώμητα πταίόμεν, ὅσον δια γλώσσης, ἢ δι' ἀκοῆς, ἢ δι' ὀφθαλμῶν κλεπτόμενοι, ἢ κενοδοξίας, ἢ λύπης, ἢ θυμοῦ. ἢ τινος τῶν τοιούτων, καταμεμφόμενοι ἑαυτοὺς, καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ Θεῷ, οὕτω τῶν Ἁγίων Μυστηρίων μετέχομεν, πιστεύοντες ὅτι εἰς καθάρσιν τοιούτων ἢ Μετάληψις τῶν θείων Μυστηρίων γίνεται.»

Ἦγουν ἀνίσως καὶ σφάλωμεν κάποια παραμι-
κρὰ καὶ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα καθὼς ἄνθρωποι ὅπου
εἴμεθα ὡσάν με τὴν γλῶσσαν, ἢ με τὰ αὐτία, ἢ με
τὰ ὀμμάτιά μας, καὶ γελοιοῦμεθα καὶ πέφτομεν ἢ
εἰς κενοδοξίαν, ἢ λύπην, ἢ θυμὸν, ἢ εἰς κἀνένα ἄλλο
παρόμοιον, ἃς κατακρίνωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἃς
ἐξομολογούμεθα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔτσι ἃς μεταλαμ-
βάνωμεν, πιστεύοντες πῶς ἡ Ἁγία Κοινωνία μᾶς
καθαρίζει, ἀπὸ τοιαῦτα παραμικρὰ ἁμαρτήματα ὅχι
ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ βαρῆα, ἢ πονηρὰ, καὶ ἀκάθαρτα
ὅπου ἠθέλαμεν πράξει.

Τοῦτο μαρτυροῦσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἅγιοι. Ὁ Ἰε-
ρὸς Κλήμης ἔτσι λέγει. «Μεταλαβόντες τοῦ τιμίου
σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, εὐχα-
ριστήσωμεν τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν
Ἁγίων αὐτοῦ μυστηρίων, καὶ παρακαλέσωμεν μὴ
εἰς κρίμα, ἀλλ' εἰς Σωτηρίαν ἡμῖν γενέσθαι.....εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.» (Βιβλ. 8. Κεφ. 14). Ἦγουν ἐπει-
δὴ ἐμεταλάβαμεν τὰ Ἁγία Μυστήρια, ἃς εὐχαρι-
στήσωμεν τὸν Θεὸν ὅπου μᾶς ἠξίωσε νὰ μεταλά-
βωμεν, καὶ ἃς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ μὴν μᾶς γέ-
νουν εἰς κατάκρισίν μας, ἀλλ' εἰς σωτηρίαν.....καὶ
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ὁ μέγας Βασίλειος λέγει. «Καὶ καταξίωσεν ἀ-
κατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων σου τούτων καὶ
ζωοποιῶν μυστηρίων εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.» (Ἐν τῇ
εὐχῇ τῆς Λειτουργίας.) Ἦγουν καταξίωσαί μας
Κύριε νὰ μεταλάβωμεν τὰ ζωοποιὰ σου μυστήρια
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Ὡστε γενέσθαι τοῖς μετα-

λαμβάνουτιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.»
 Ἦγουν διὰ νὰ γένουν τὰ μυστήρια ταῦτα εἰς τοὺς μεταλαμβάνοντας, εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἰκανοποιήσις δύνανται νὰ συγχωρήσουν τὰς ἁμαρτίας, ὅμως εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ θεία Μετάληψις εἰς τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τὴν καθὼς μιᾶς πληγῆς βρωμεσμῆνης πρῶτον εὐγάνει τινὰς τοὺς σκώλικας ὅπου ἔχει, ἔπειτα κόπτει τὰ σαπήματά της, καὶ ὕστερα ὕστερα βάνει τὴν ἀλοιφήν διὰ νὰ τὴν ἰατρεύσῃ, ἐπειδὴ ἂν τὴν ἀφήσῃ ἔτσι, ἔρχεται πάλιν εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν τέτοιαις λογῆς γίνεται καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἡ μὲν ἐξομολόγησις εὐγαίνει τοὺς σκώληκας ὅπου ἔχει ἡ δὲ ἰκανοποιήσις κόπτει τὰ σαπήματά της, καὶ ὕστερα ἡ θεία Μετάληψις γίνεται ὡτὰν ἀλοιφή καὶ τὴν ἰατρεύει. (Ματθ. 12. 45.)
 Διὰ τὴν ἂν δὲ δοθῇ ἡ θεία Μετάληψις, ἔρχεται πάλιν ὁ ταλαίπωρος ἁμαρτωλὸς εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, καὶ γίνονται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα.

Ἀκούεις Χριστιανέ μου πόσα χαρίσματα λαμβάνεις ἀπὸ τὴν συχνὴν κοινωνίαν; πῶς καὶ τὰ παραμικρὰ ἐκεῖνα ἁμαρτήματά σου τὰ συγγνωστὰ συγχωροῦνται, καὶ ἡ πληγαὶς σου ἰατρεύονται καὶ γίνεσαι ὅλος ὑγιής; τί ἄλλο μακαριώτερον εἶναι, ὡτὰν νὰ προετοιμάζεσαι πάντοτε νὰ μεταλαμβάνῃς, καὶ ἔτσι μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τῆς προστασίας, καὶ τῆς θείας Μεταλήψεως νὰ εὐρίσκεσαι πάντοτε ἐλεύθερος ἀπὸ ἁμαρτίας; νὰ μένης καθαρὸς ἐσὺ ὁ γῆινος εἰς

τὴν γῆν, καθὼς εἶναι καθαροὶ καὶ οἱ Ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν; Καὶ ποία ἄλλη εὐδαιμονία ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθῆ μεγαλητέρα ἀπὸ αὐτήν;

Καὶ ὅμως ἐγὼ θέλω νὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἄλλο μεγαλύτερον· ἀνίσως ἀδελφέ μου καὶ πλησιάζεις συχνὰ εἰς τὰ μυστήρια, καὶ μεταλαμβάνεις ἀξίως ἐκεῖνο τὸ ἄφθαρτον, ἐκεῖνο τὸ δεδοσασμένον, ἐκεῖνο τὸ μετὰ τὴν ἀνάστασιν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ γίνεσαι σύσσωμος, καὶ συναιμος μετὰ τὸν Χριστόν· αὐτοῦ τοῦ παναγίου σώματος καὶ αἵματος ἢ ζωοποιὸς δύνამις καὶ ἐνέργεια, ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων θέλει ζωοποιήσῃ καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐδικόν σου, καὶ θέλει τὸ ἀναστήσῃ ἄφθαρτον, ἐνδοξόν, καὶ σύμμορφον μετὰ τοῦ λόγου του, καθὼς γράφει εἰς τὴν πρὸς Φιλιππισίους ὁ θεῖος Ἀπόστολος· λέγοντας ἔτσι. «Ὁς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.» (Κεφ. 3).

Αὐταῖς ὅλαις ταῖς δόξαις, αὐταῖς ὅλαις ταῖς χάριτες, αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφυσικὰ ἀγαθὰ, ὅπου ἕως τῶρα εἶπαμεν, ἀπολαμβάνει ὁ κάθε χριστιανὸς, ὅταν μετὰ καθαρὰν συνείδησιν συχνὰ μεταλάβῃ τὰ ὅσια μυστήρια τοῦ γλυκυτάτου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλα ἀκόμη περισσότερα, τὰ ὅποια διὰ τὴν συντομίαν ἀφίνομεν.

Ἐποτρὰ δὲ πάλιν ἀφ' οὗ μεταλάβῃ, στοχαζόμενος ποῖα φρικτὰ καὶ οὐράνια μυστήρια ἐκοινώνησε, προτέχει εἰς τὸν ἑαυτόν του νὰ μὴ ἀτιμάσῃ τὴν χάριν· φοβεῖται, συστέλλεται, βαίνει βιγλάτορα καὶ φυλακὴν εἰς τοὺς λογισμοὺς του, κίμνει ἀρχὴν ἀκριβεσε-

ρας καὶ έναρετωτέρας ζωῆς, καὶ ἀπέχει, ὅσον δύναται ἀπὸ κάθε κακόν. Ὅταν δὲ πάλιν στοχασθῆ πῶς μέλλει πάλιν μετὰ ὀλίγας ἡμέρας νὰ μεταλάβῃ, διπλασιάζει τὴν προσοχὴν, προσθέτει προθυμίαν ἐπάνω εἰς τὴν προθυμίαν, ἐγκράτειαν εἰς τὴν ἐγκράτειαν, ἀγρυπνίαν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, κόπους ἐπάνω εἰς τοὺς κόπους, καὶ ἀγωνίζεται ὅσον τὸ δυνατόν. Ἐπειδὴ καὶ σφίγγεται τρόπῳ τινὰ ἀπὸ δύο στενά· ἀπὸ τὸ ἓνα, πῶς ὀλίγον προτῆτερα ἐμετάλαβε, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, πῶς μέλλει πάλιν ὀλίγον ὕστερον νὰ μεταλάβῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

*Ὅτι τὸ νὰ ἀργοπορῆ τις νὰ μεταλαμβάνῃ,
προξενεῖ μεγάλης βλάβης εἰς αὐτόν.*

Ὅλα τὰ ἐναντία, ἀπὸ ὅσα εἶπαμεν πῶς προξενεῖ ἡ συχνὴ Κοινωνία, γεννᾷ εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡ ἀργοπορινὴ Μετάληψις· διὰ τὴν ἐκείνος ὁποῦ ἀργοπορεῖ νὰ μεταλάβῃ, κάμμιαν προετοιμασίαν δὲν κάμνει, δὲν γίνεται προσεκτικὸς, δὲν ἔχει τόσην στενὴν φυλακὴν εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς· ἐπειδὴ ἡ ἀργοπορία, τὸν κάμνει νὰ πέφτῃ εἰς ἀμέλειαν, καὶ νὰ ψυχραίνεται ἡ θερμὴ τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς θεικῆς ἀγάπης· τὸ μάκρος τοῦ καιροῦ, τοῦ δίδει ἄδειαν νὰ περιπατῇ μὲ ἄνεσιν καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τὴν ζωὴν του, νὰ μὴν ἔχη φόβον εἰς τὴν ψυχὴν, συστολὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ παραφυλακὴν εἰς τὰ κινήματά του· ἀλλὰ νὰ κάμῃ λύσιν τελείαν καὶ εἰς φαγητά, καὶ

εις λόγια, και εις ἄπρεπαις θεωρίαις καὶ ἀκοαῖς, καὶ νὰ γίνεται ὡτάν ἓνα ἄλογον, τὸ ὁποῖον, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχη χαλινόν, ἐξολισθαίνει εἰς κάθε κρημνὸν ἁμαρτίας. Αὐτὰ ὅλα πῶς ἀκολουθοῦν εἰς τοὺς ἀργοποροῦντας νὰ μεταλάβουν, εἶναι ἀληθινόν, καθὼς μὲ τὴν καθημερινὴν δοκιμὴν καὶ πρᾶξιν τὰ παθαίνομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Οἱ τοιοῦτοι ὁποῦ, ὄντες ἄξιοι ἔσον τὸ δυνατὸν, ἀργοποροῦν νὰ μεταλάβουν, θαυμάζω πῶς ἡμποροῦν νὰ ἀπολαύσουν τὸν ἀγιασμὸν καὶ τὴν χάριν ἀπὸ τὰ θεῖα μυστήρια, καθὼς εἶπεν ὁ Καθβᾶσίλας ὁποῦ ἀνεφέραμεν πρότερον· πῶς δύνανται νὰ καταμαρᾶνουν τὴν φλόγα τῶν παθῶν, ὅταν δὲ κοινωνοῦσι τὰ ἄχραντα μυστήρια, τὰ ὁποῖα διώκουσι κάθε ἀσθένειαν, κατακοιμίζουσι τὸν ἄγριον πόλεμον τῆς σαρκὸς, καὶ ἀπονεκροῦσι τὰ πάθη, κατὰ τὸν Ἱερὸν Κύριλλον;

Πῶς εἰμποροῦν νὰ καθαρίσουν τὸν νοῦν τους; νὰ λαμπρύνουν τὴν διάνοιαν; νὰ καλλωπίσουν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, μὴ μεταλαμβάνοντες τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀληθινὴ καθαρτις, ἡ ἀληθινὴ ὠραιότης, ὁ ἀληθὴς φωτισμὸς, καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς καθὼς προεῖπεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος;

Ἡ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φύγουν τὸν νοσητὸν Φαραῶ, καὶ τὴν Αἴγυπτον τὴν πικρὰν καὶ διώκτριαν ἁμαρτίαν, ὅταν δὲν εἶναι ἐσφραγισμένοι καὶ σημειωμένοι μὲ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος; Ἡ, πῶς εἶναι τρόπος νὰ ἀνάψουν εἰς τὴν καρδίαν τους τὴν θεϊκὴν ἀγάπην,

τὴν πνευματικὴν χαρὰν, τὴν θείαν εἰρήνην, καὶ τοὺς λοιποὺς καρποὺς καὶ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χωρὶς νὰ μεταλαμβάνουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἀγαπητοῦ Υἱοῦ τοῦ Πατρὸς καὶ Ὁμοουσίου τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ὄντος χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη ἡμῶν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ἡ πηγὴ ἔλων τῶν ἀγαθῶν.

Ἐγὼ ἐξίσταμαι καὶ ἀπορῶ ἀνίσως τοῦ νῦν καιροῦ οἱ Χριστιανοὶ ἤμποροῦν νὰ ἐορτάσουν, ἢ τὰς Κυριακάς, ἢ τὰς ἄλλας ἐορτάς τοῦ χρόνου καὶ νὰ χαροῦν πνευματικῶς μετ' ἀληθινὴν χαρὰν ὡσάν ὅπου δὲν μεταλαμβάνουν συνεχῶς τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἢ ὁποία εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἀφορμὴ κάθε ἐορτῆς καὶ πανηγύρεως.

Λοιπόν, βεβαιότατα οἱ μὴ συνεχῶς μεταλαμβάνοντες, ὑστεροῦνται (ὡ τῆς δυστυχίας) ἔλα αὐτὰ τὰ οὐράνια καὶ θεϊκὰ ἀγαθὰ· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἀκόμη, εἶναι καὶ παραβάται τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν δεσποτικῶν ἀποφάσεων τοῦ Κυρίου, ὡς προείπομεν· καὶ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων, καὶ Συνοδικῶν, καὶ ἔλων ἀκόμη τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων ὅπου ἀναφέραμεν· καὶ εἶναι ὑπεύθυνοι εἰς τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἀφορισμοῦ ὅπου κάμνουσιν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος, καθὼς προτῆτερα εἰς πλάτος ἐφανερῶσαμεν.

Οἱ τοιοῦτοι πρὸς τούτοις, δίδουσιν ἄδειαν καὶ γῶραν εἰς τὸν διάβολόν, μετ' τὴν ἀργοπορίαν τῆς Κοινωνίας, νὰ τοὺς ρίπτῃ εἰς διαφόρους ἀμαρτίας, καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς πειρασμοὺς, καθὼς λέγει ὁ Θεὸς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας. «Οἱ τῆς Ἐκκλησίας καὶ

τῆς Κοινωνίας ἑαυτοὺς ἀπομακρύνοντες, ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ γίνονται, καὶ δαιμόνων φίλοι.» Ἦγουν ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, γίνονται ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι τοῦ διαβόλου.

Καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος λέγει· «Ἴνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἀφιστάμενος τῆς Κοινωνίας σου, θηριάλωτος ὑπὸ τοῦ νοητοῦ λύκου γένωμαι.» (Ἐν τῇ εὐχῇ τῆς Μεταλ.). Ἦγουν διὰ τοῦτο Κύριε πλησιάζω συχνὰ εἰς τὰ μυστήρια, καὶ μεταλαμβάνω, ἐπειδὴ φοβοῦμαι μήπως ξεμακρύνωντας πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν σου Κοινωνίαν, μὲ εὖρη ὁ νοητὸς λύκος διάβολος γυμνωμένον ἀπὸ τὴν χάριν σου, καὶ μὲ θανατώσῃ.

Ὁ δὲ Ὅσιος Παλλάδιος διηγεῖται διὰ τὸν Ἀββῆν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον πῶς, ἀφ' οὗ ἰατρεύετε τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ, κατὰ συνεργίαν τοῦ διαβόλου, ἐφαίνετο ὡσὰν φοράδα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τῆς ἔδωκε τέτοιαν συμβουλήν καὶ τῆς εἶπεν ἔτσι γίναι, ποτέ σου νὰ μὴ λείψῃς ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ νὰ μεταλαμβάνῃς συχνὰ, διὰ τι αὐτὴ ἡ διαβολικὴ ἐνέργεια σου ἠκολούθησεν, ἐπειδὴ δὲν ἐμετάλαβες πέντε ἐβδομάδας, καὶ ἀπὸ τοῦτο εὐρήχῃς γώραν ὁ διάβολος, καὶ σὲ ἐπείραξῃ.

Ὁμοίως καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος κατὰ τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐχειροτονήθη ἰατρεύοντας ἓνα δαιμονισμένον, τὸν ἐνουθέτει νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια μὲ νηστείας καὶ προσευχαῖς, διὰ νὰ μὴ τὸν πειράξῃ πλέον ὁ δαίμων. Καθὼς Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς τὸ γράφει εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου λέγοντας· «Ἀνὴρ τις, ἀκα-

θάρτῳ δαίμονι κάτοχος, εἰς μέσον τῆς Ἐκκλησίας ἑαυτὸν εἰσῳθεῖ, ἀφρόν τε τοῦ στόματος ἀποφρέων, καὶ τὴν γλῶτταν, ὡς ἄκοσμον ἰδεῖν καθιεῖς πάντων οὖν δεομένων τῆς Ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς, ἴασιν τοῦ πάσχοντος ὑπερεύξασθε, αὐτὸς ἐγγυτέρω γενέσθαι τοῦτο εἰπὼν, φιλανθρώπως τε προσχῶν ὁ φιλάνθρωπος καὶ τῇ χειρὶ σφραγίσας, τὸ ὄνομά τε τῆς Ἁγίας ἐπιπὼν Τριάδος, τῷ πονηρῷ δαίμονι ἐξελεῖν ἐγκελεύεται· καὶ εὐθὺς συνεπόμενον ἦν ἰδεῖν τῷ λόγῳ τὸ ἔργον, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τῆς ἀνηκέστου ταύτης ἀπαλλαγέντα κακώσεως· εἶτα διαναστήσας αὐτὸν ὁ μέγας, σχολάζειν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ παρήνει, καὶ τῇ θείᾳ τῶν ἁγιασμάτων Κοινωνίᾳ νηστεῖαις τε προσέχειν καὶ προσευχαῖς· καὶ οὕτω, φησί, ποιῶν, οὐκ ἔτι τῷ ἐχθρῷ ληπτὸς ἔση, οὐδὲ ταῖς αὐτοῦ πάχαις ἀλώσιμος».

Ἦγουν· ἓνας ἄνθρωπος ὁποῦ εἶχεν ἀκάθαρτον δαιμόνιον, αἰφνιδίως ἐπήδησεν εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πίπτωντας κάτω εὐγανεν ἀφροὺς ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ ἐκρεμοῦσεν ἔξω τὴν γλῶσσάν του· ὅλοι λοιπὸν οἱ παρευρεθέντες βλέποντες ἓνα τοιοῦτον θέαμα, ἐπαρακάλουν θερμῶς τὴν Ἁγίαν ἐκείνην τοῦ Θεοῦ Χρυσοστόμου ψυχὴν, νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἰατρεύσῃ· ὁ δὲ Ἅγιος λέγωντάς του νὰ ὑπάγῃ κοντήτερα, καὶ βλέπωντάς τον μὲ ἓνα φιλάνθρωπον ὄμμα, καὶ σφραγίζοντάς τον μὲ τὸ χεῖρι του, ἔπειτα ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, προστάζει, τὸ δαιμόνιον νὰ εὐγῇ· καὶ παρευθὺς, ὡ τοῦ θαύματος, ἔργον ὁ λόγος ἐγένετο· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἠλευθερώθη ἐν τῷ ἅμα ἀπὸ τὴν δεινὴν τοῦ δαιμονίου.

ἀσθένειαν ὕστερα δὲ ἀσηκώνοντάς τον ὁ Ἅγιος τὸν ἐσυμβούλευε νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ νὰ ἐπιμελῆται εἰς ταῖς νηστείαις καὶ προσευχαῖς· διατί ἔτσι, τοῦ λέγει, κάμνωντας, πλέον δὲν θέλεις πειραχθῆς ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, οὐδὲ θέλεις πιασθῆς ἀπὸ ταῖς δαιμονικαῖς του παγίδες καὶ ἐνεδραῖς.

Ἀκούετε ἀδελφοί μου πῶς ἐκεῖνοι ὅπου δὲν μεταλαμβάνουσι συχνὰ, ἀλλὰ μακρύνουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἀπὸ τὰ μυστήρια, τί κακὰ παθαίνουνσι; ἀκούετε πῶς καὶ δαιμονίζονται, καὶ εἰς εἶδος ἀλόγων ζώων μεταμορφώνονται, καθὼς τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐμεταμορφώθη εἰς εἶδος βωδίου Ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς; καὶ καλὰ νὰ πάθωσι διὰ τί ἡμποροῦντες νὰ γένουν ἀπὸ ἄνθρωποι θεοὶ κατὰ χάριν μετὴν συνέχειαν τῆς Θείας Κοινωνίας, μὴ θέλοντες δὲ, ἀλλὰ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὴν Θείαν Κοινωνίαν, χάνουν καὶ τὴν μορφήν τὴν ἀνθρωπίνην ὅπου ἔχουσι, καὶ μετασχηματίζονται εἰς ἄλογα ζῶα, καὶ παραδίδονται εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ σατανᾶ· ὡς λέγει ὁ ψαλμῶδης. «Ἴδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται.» (Ψαλ. 72). Ἦγουν ὦ Κύριε νὰ ὅπου χάνονται ὁλότελα ἐκεῖνοι ὅπου ἀπομακρύνουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἀπὸ τὴν χάριν σου.

Ἀφίνω νὰ λέγω πῶς, ἂν εἰς ἐκείνους ὅπου ἄργο ποροῦν νὰ μεταλάβουν ἀκολουθήσῃ αἰφνιδίως καὶ θάνατος, καὶ τοὺς εὖρη ἀνετοίμους χωρὶς τῆς Θείας Μεταλήψεως, τί ἄρα γε ἔχουν νὰ γένουν οἱ ταλαίπωροι; πῶς ἡμποροῦν νὰ ἀπεράσουν μετ' ἐλευθερίαν τοὺς τελωνάρχας δαίμονας τοῦ ἀέρος; ποῖον φόβον

καὶ τρόπον ἔχει νὰ δοκιμάσῃ ἡ φυγή τους; ἐκεῖ ἐποῦ ἠμποροῦσαν μὲ τὴν συχνὴν Κοινωνίαν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ ὅλα ταῦτα, ὡς προεῖπεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος; ἴλεως ὁ Θεός.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, μίαν φορὰν ἐποῦ ἡ ἀργοπορινὴ Μετάληψις προξενεῖ τόσα μεγάλα καὶ ἀνεκδιήγητα κακὰ εἰς ἡμᾶς. Καὶ μίαν φορὰν ἐποῦ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἡ συχνὴ Κοινωνία μᾶς χαρίζει τόσα ὑψηλὰ, τόσα μεγάλα, τόσα οὐράνια καὶ ὑπερφυσικὰ ἀγαθὰ, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, διὰ τί τόσον νὰ ἀργοποροῦμεν νὰ μεταλαμβάνωμεν; διὰ τί νὰ μὴν ἐτοιμαζώμεθα μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν νὰ κοινωνοῦμεν τὰ θεῖα μυστήρια, ἂν δὲν ἠμποροῦμεν κάθε ἡμέραν, μὰ καὶν κάθε Σάββατον, ἢ Κυριακὴν; καὶ εἰς κάθε ἑορτὴν; δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν μεγάλην χαρὰν νὰ τρέχωμεν συχνὰ εἰς τὴν Ἱερὰν Τράπεζαν νὰ κοινωνοῦμεν τὸν γλυκύτατόν μας Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλη μας ἡ ζωὴ, ἡ πνοή, τὸ εἶναί μας, καὶ ὅλη ὅλη ἡ ἐλπίς, καὶ σωτηρία μας; διὰ νὰ εἴμεθα πάντοτε ἠνωμένοι καὶ ἀχώριστοι ἀπὸ αὐτόν καὶ εἰς τούτην τὴν ζωὴν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην; ἡμεῖς ὅμως στέργομεν καὶ ἔχομεν μεγάλην χαρὰν νὰ ἀργοποροῦμεν καὶ νὰ ἀπομικρύνωμεν ἀπ' αὐτόν.

Καὶ ἀπὸ μὲν τὴν τράπεζαν τῶν σωματικῶν φαγητῶν ἂν εὔρεθῃ τινὰς νὰ μᾶς ὑπερίσῃ ὄχι πολὺ, ἀλλὰ μίαν μοναχὴν, ἡμέραν, λυπούμεθα, ἀδημονοῦμεν, καὶ μᾶς φαίνεται μέγαν κακόν ἀπὸ δὲ τὴν πνευματικὴν καὶ οὐρανίαν τράπεζαν τῶν θείων μυστηρίων, ἂν ὑπερηθῶμεν καὶ μίαν καὶ δύο, καὶ μῆ-

νας ολοκλήρους δὲν τὸ νομίζομεν διὰ τίποτε, ὡ μὲ-
γάλην ἀδικοκρισίαν ὅπου κάμνουσιν οἱ Χριστιανοὶ
τοῦ τωρινοῦ καιροῦ ἀνάμεσα εἰς τὰ σωματικά καὶ
πνευματικά· διὰ τί ἐκεῖνα μὲν με ὄλην τὴν ἀγάπην
τὰ ἐναγκαλίζονται, ταῦτα ὀλότελα δὲν τὰ ἐπιθυμοῦσι.

Πολλοὶ φιλόθεοι χριστιανοὶ ἐξοδεύουσι τόσα χρή-
ματα, ὑπομένουσι τόσους κόπους, τραβίζουσι τόσους
κινδύνους καὶ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς, μόνον
διὰ νὰ ὑπάγουν νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα
τὸν ζωοποιὸν τάφον τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς ἄλλους ἁ-
γίους τόπους· καὶ τὸ ἔχουν διὰ καύχημά τους νὰ
ὀνομάζωνται προσκυνηταὶ τοιούτων ἱερῶν προσκυνη-
μάτων. Πολλοὶ, ἀκούοντες πῶς εὐρίσκεται εἰς ἓνα
μακρυνὸν τόπον ἓνα ἱερὸν λείψανον ἐνὸς ἁγίου, τρέ-
χουν με τὴν προθυμίαν νὰ ὑπάγουν νὰ τὸ προσκυ-
νήσουν διὰ νὰ λάβουν χάριν καὶ ἁγιασμόν.

Μὰ διὰ νὰ μεταλάβουν τὰ ἄχραντα μυστήρια
καὶ νὰ ἀξιώθουν νὰ ἀπολαύσουν, ὄχι τὸν ζωοποιὸν
τάφον, ὄχι τόπους ἁγίους, ὄχι λείψανα ἁγίων, ἀλλὰ
τὸν βασιλέα τοῦ παντός, καὶ τὸν Ἅγιον, τῶν Ἁ-
γίων. ἢ ὀλίγην ἐπιθυμίαν ἔχουσιν, ἢ ὀλότελα δὲν
τοὺς μέλει διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους,
καὶ χρήματα ἐξοδεύουσι, καὶ μακρυνούς δρόμους πε-
ριπατοῦσι, καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένουσι διὰ νὰ
κοινωνήσουν, δὲν χρειάζεται οὔτε ἄσπρα νὰ ἐξοδεύ-
σουν, οὔτε μακρὰν νὰ περιπατήσουν, οὔτε νὰ ὑπο-
μείνουν κινδύνους· φθάνει μόνον νὰ κάμωσι μίαν
συντετριμμένην ἐξομολόγησιν, μίαν ἀληθινήν ἰκα-
νοποίησιν καὶ προετοιμασίαν, καὶ παρευθὺς ἡμ-
ποροῦν νὰ τὸ ἀπολαύσουν, καὶ νὰ γένουν σύσ-

σωμοι καὶ σύναιμοι μετὸν Χριστόν. Καὶ μ' ὄλαις αὐταῖς ταῖς εὐκολίαις, πάλιν ὅλοι ἀμελοῦσιν εἰς τοῦτο, ὅλοι παραιτοῦνται ἀπὸ μιᾶς.

Ἄχ, ἀδελφοί μου καὶ νὰ ἐβλέπαμεν μίαν φοράν μετὸς νοητοῦς ὀφθαλμοῦς τῆς ψυχῆς μας, πῶς ὑψηλὰ καὶ πόσον μεγάλα ἀγαθὰ ὑστεροῦμεθα μετὸ νὰ μὴν μεταλαμβάνωμεν συνεχῶς, τότε ναὶ ἠθέλαμεν κάμῃ ὅλα μας τὰ δυνατὰ νὰ ἐτοιμαζώμεθα καὶ νὰ μεταλαμβάνωμεν, ἂν ἦτο τρόπος, καὶ κάθε ἡμέραν.

Ὅμως ἀνίσως ἕως τώρα ἐδείξαμεν μεγάλην ἀμέλειαν εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, παρακαλῶ ἐν σπλάγγνοις ἀγάπης ἀδελφικῆς, ἅς ἐξυπνήσωμεν ἀπὸ τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας, ἅς βάλωμεν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν. Καὶ εἰ μὲν τινὰς ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχουσι τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν, ἤθελε μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ θεάρεστον ἔργον, ἅς μὴ ψυχραίνωμεν παρευθὺς τὴν ζέσιν τῆς προθυμίας μας, καὶ ἀδημονοῦμεν ὄχι, ἀλλὰ πίπτοντες ἅς τὸν παρακαλοῦμεν θερμῶς ὡς ἡ Χανααῖα, ἅς καταφιλοῦμεν ὡς ἡ πόρνη τοὺς πόδας του, καὶ ἅς ἐπιμένωμεν κρούοντες τὴν θύραν καὶ ζητοῦντες τὴν ἄδειαν. Καὶ βεβαίότατα, ἐγὼ δὲν πιστεύω ποτὲ νὰ εὐρεθῇ ἓνας τοιοῦτος τόσον πολλὰ σκληροκαρδῖος, ὅπου νὰ βλέπῃ τὴν θερμὴν προθυμίαν ὅπου ἔχομεν εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν καὶ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ μάλιστα πληροφοροῦμαι πῶς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι σκληρὸς, ὅσον καὶ ἂν φοβῆται τρόπον τινὰ τὴν κακὴν συνήθειαν ὅπου ἐπεκράτησεν εἰς τοῦτο, θέλει καμφοθῇ ἡ καρδία του καὶ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ τελειώσωμεν τὸ ποθοῦμενον.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Α'.

Εύρίσκονται τινές εύλαβεῖς, οἱ ὅποιοι μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, ὅταν ἰδοῦσι κάθενά χριστιανὸν νὰ μεταλαμβάνη συχνά, τὸν προσκόπτουσι καὶ τὸν ὀνειδίζουσι λέγοντες ὅτι τῶν Ἱερῶν εἶναι τοῦτο ἴδιον, ἂν θέλῃς λοιπὸν νὰ κοινωνᾷς συχνά, γίνου καὶ σὺ Παπᾶς.

Πρὸς τοὺς τοιούτους ἀποκρινόμεθα, ὅχι λόγια ἐδικά μας, ἀλλὰ τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῶν Ἱερῶν Συνοδῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας· καὶ λέγομεν, ὅτι τὸ ἀξίωμα τῶν Ἱερῶν εἶναι, διὰ νὰ προσφέρουν καὶ νὰ τελειώσουσι τὰ θεῖα δῶρα, ὡς ὄργανα, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ διὰ νὰ μεσιτεύουσι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸν λαὸν· καὶ ἀκόμη διὰ ἄλλας Ἱεροπραξίας, τὰς ὁποίας δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὰς ἐνεργήσῃ ἄλλος τινὰς ἀνίερσ. Ὅσῳ δὲ εἰς τὸν καιρὸν τῆς Κοινωνίας, δηλαδὴ, ὅταν θέλουν νὰ μεταλάβουν, κάμμίαν διαφορὰν δὲν ἔχουν οἱ ἱερεῖς, ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, ἢ καὶ μοναχοὺς, εἰμὴ μόνον ταύτην· ὅτι, οἱ μὲν ἱερεῖς μεταδίδουσι, οἱ δὲ λαϊκοὶ μετέχουσι. Καὶ ὅτι, οἱ μὲν Ἱερεῖς μέσα εἰς τὸ βῆμα καὶ ἀμέσως χωρὶς τὴν Ἱεράν λαβίδα, οἱ δὲ λαϊκοὶ καὶ μοναχοὶ ἔξω τοῦ βήματος, καὶ ἐμέσως διὰ τῆς Ἱερᾶς Λαβίδος μεταλαμβάνουσιν.

Ὅτι δὲ εἶναι τοῦτο ἀληθινόν, καὶ διαφορὰν κάμμίαν δὲν ἔχουν οἱ Ἱερεῖς ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς κατὰ τὴν κοινωνίαν, μάρτυς ὁ θεῖος Χρυσόστομος· ὁ ὅποιος

λέγει ἔτσι. «Εἰς ἐγέννησεν ἡμᾶς Πατήρ. Τὰς αὐτάς πάντες ἐλύσαμεν ὠδῖνας, τὸ αὐτὸ ποτὸν ἅπασι δέδοται, μᾶλλον δὲ, οὐ μόνον τὸ αὐτὸ ποτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑνὸς ποτηρίου· ὁ γὰρ Πατήρ βουλόμενος ἡμᾶς εἰς φιλοστοργίαν ἀγαγεῖν, καὶ τοῦτο ἐμηχανήσατο, ἐξ ἑνὸς ποτηρίου πίνειν ποιήσας ἡμᾶς, ὅπερ ἐπιτεταμένης ἐστὶν ἀγάπης. Ἔστι δ', ὅπου οὐδὲ διέστηκεν ὁ Ἱερεὺς τοῦ ἀρχομένου (Ὁμιλ. 22. κατὰ Ματθ.), οἷον ὅταν μεταλαβεῖν δέη τῶν φρικτῶν μυστηρίων ὁμοίως γὰρ πάντες ἀξιούμεθα τῶν αὐτῶν, οὐ καθάπερ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς, τὰ μὲν ὁ Ἱερεὺς ἦσθι· τὰ δὲ ὁ ἀρχόμενος· καὶ θέμις οὐκ ἦν τῷ λαῷ μετέγειν, ὧν μετείχεν ὁ Ἱερεὺς, ἀλλ' οὐ νῦν. ἀλλὰ πᾶσιν ἐν σῶμα πρόκειται καὶ Ποτήριον ἐν.» (Πρὸς Κορινθ. λόγ. 18).

Ἦγουν ἕνας καὶ αὐτὸς Πατήρ μᾶς ἐγέννησεν ὁ Θεός· ὅλοι ἀπὸ τῆν αὐτὴν μητέρα ἐγεννήθημεν τὴν ἀγίαν Κολυμβήθραν, τὸ ἴδιον ποτὸν, ἦγουν τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ἐδόθη εἰς ὅλους καὶ Ἱερεῖς καὶ λαϊκούς, ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ὄχι μόνον τὸ ἴδιον ποτὸν. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἑνα ποτήριον μᾶς ἐδόθη νὰ τὸ πίνωμεν. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Πατέρας μας θέλωντας νὰ μᾶς φέρη εἰς φιλοστοργίαν καὶ ἀγάπην, εὐρῆκεν αὐτὴν τὴν μηχανὴν νὰ μᾶς κάμνη νὰ πίνωμεν ὅλοι ἀπὸ ἑνα καὶ τὸ αὐτὸ Ποτήριον. Τὸ ὅποσον εἶναι σημεῖον μιᾶς ὑπερβολικῆς ἀγάπης. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος λέγει. Εἰς μερικὰ πράγματα δὲν διαφέρει τίποτε ὁ Ἱερεὺς ἀπὸ τὸν λαϊκόν, ὡσάν εἰς τὸν καιρὸν ὅπου μέλλουν νὰ κοινωνήσουν. Ἐπειδὴ ὅλοι, καὶ Ἱερεῖς καὶ ἀνιέραι τὰ αὐτὰ μυστήρια μεταλαμβάνομεν.

Ὅχι καθὼς ἦτον συνήθεια εἰς τὸν παλαιὸν νόμον,

καὶ ἄλλα μὲν κρέατα καὶ προσφορὰς ἔτρωγεν ὁ Ἱερεὺς, ἄλλα δὲ ὁ λαϊκός, καὶ ἀνίερος· καὶ νόμιμον δὲν ἦτον εἰς τὸν ἀνίερον νὰ τρώγῃ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἔτρωγεν ὁ Ἱερεὺς.

Ἀλλὰ τῶρα εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶναι ἔτσι· ἀλλὰ εἰς ὅλους εὐρίσκεται ἔτοιμον ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ποτήριον.

Ἄ Ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν ἔτσι λέγει. Τὸ κοινωνεῖν, πᾶσι πιστοῖς πρόκειται, καὶ οὐ τελετὴ εἰς τὸν Ἀρχιερέα ἔστιν, ἀλλ' εἰς τὸ Ἱερουργηθῆναι αὐτὸ τὸ πανάγιον σῶμα Χριστοῦ καὶ αἷμα, καὶ τοῖς πιστοῖς ἅπασιν εἰς κοινωνίαν δοθῆναι, καὶ ἔστι καθ' ἑαυτὴν μόνη εἰς κοινωνίαν.»

Ἦγουν· ἡ κοινωνία τῶν μυστηρίων εἰς ὅλους καὶ διὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς εἶναι ἔτοιμος, καὶ δὲν εἶναι διὰ νὰ κοινωνῇ μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς· ἀλλὰ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Ἱερεὺς εἶναι διὰ νὰ ἱερουργήσῃ τὸ πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ τὸ μεταδώσῃ εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, καὶ ὅλως διόλου εἶναι διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν.

Ἄ Ὁ Ἰωβ εἰς τὸ περὶ μυστηρίων λέγει· τὸ τέλος αὐτῆς καὶ ὁ σκοπός, καὶ τὸ ἔργον ἢ τῶν ζωοποιῶν ἔστι καὶ φρικτῶν μυστηρίων καὶ ἁγιασμάτων μετάληψις, ὅθεν καὶ πρῶτον μὲν ἔνδον τοῖς ἱερωμένοις, εἶτα καὶ τοῖς ἔξω τοῖς τοῦ λαοῦ παρεσκευασμένοις διαδίδονται.»

Ἦγουν. Ὅλος ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς ἱερουργίας εἶναι ἡ κοινωνία τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων. Διὰ τοῦτο καὶ πρῶτον μὲν κοινωνοῦν μέσα εἰς τὸ

βῆμα οἱ ἱερεῖς, ἔπειτα εὐχαίνει ὁ ἱερεὺς καὶ μεταδί-
δει τὰ μυστήρια εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι ἔτοιμοι ἔξω
διὰ νὰ μεταλάβουν.

Ἀκολουθεῖ λοιπὸν ἀναγκαίως, οἱ ἱερεῖς ὅπου λει-
τουροῦσι, νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ μεταλαμβάνουν αὐτοὶ
πρῶτοι ὅπου προσφέρουν. Ἐπειτα καὶ ὅλος ὁ λαὸς
κατὰ τὸν ἱερομάρτυρα Κλήμεντα ὅπου λέγει «με-
ταλαμβάνετω ὁ Ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ Πρεσβύτεροι,
καὶ οἱ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, καὶ οἱ Ἀναγνώ-
σται, καὶ οἱ ψάλται, καὶ οἱ ἀσκηταί, καὶ ἐν ταῖς γυ-
ναιξίν αἱ Διακόνισσαι, καὶ αἱ παρθένοι, καὶ αἱ χῆ-
ραι, εἶτα τὰ παιδιά, καὶ τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὰ
ξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ἄνευ θορύβου » (Κεφ.
13).

Ἦγουν, ὡς μεταλαμβάνη πρῶτον ὁ Ἐπίσκοπος,
ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιά-
κονοι, καὶ οἱ Ἀναγνώσται, καὶ οἱ ψάλται, καὶ οἱ ἀ-
σκηταί, καὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἢ Διακόνισσαις, καὶ
ἢ παρθένοις, καὶ ἢ γήραις, ἔπειτα τὰ παιδιά, καὶ
τότε ὅλος ὁ ἐπίλοιπος λαὸς κατὰ τάξιν μὲ εὐλάβειαν
καὶ φόβον χωρὶς κἀμμίαν ταραχήν.

«Ὁ Προρρήθεις Ἰώβ λέγει ἀκόμη ὅτι, καὶ καθ'
ἡμέραν εἰ οἶόν τε τοῖς ἀξίοις ἐπιτελεῖσθαι συγκεχώ-
ρηται, ἱερεῦσί τε ὁμοίως καὶ ἰδιώταις, ἀνδράσι τε
καὶ γυναίξι, νηπίοις καὶ γέρουσι, καὶ πάση χριστιανῶν
ἀπλῶς ἡλικία καὶ τάξει.»

Ἦγουν διὰ τοῦτο εἶναι συγκεχωρημένον συνε-
χῶς νὰ μεταλαμβάνουν ἐξίσου χωρὶς διαφορὰν, καὶ
ἱερεῖς καὶ ἰδιῶται, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ παι-

δία και γέροντες, και κάθε ηλικία και τάγμα τῶν
 χριστιανῶν.

"Οσοι δὲ ἱερεῖς δὲν μεταλαμβάνουσι τοὺς μετ'εὐ-
 λαβείας και πίστεως προσερχομένους Χριστιανούς εἰς
 τὴν θεῖαν Κοινωνίαν, ὡς φονεῖς κρίνονται κοντὰ εἰς
 τὸν Θεόν· καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν Πραφήτην
 Ὡσηέ· «Ἐκρυψαν οἱ ἱερεῖς ὁδόν, ἐφόνευσαν Σίκιμα,
 ὅτι ἀνομίαν ἐποίησαν ἐν τῷ λαῷ.»

"Ἦγουν. Ἐσκέπασσαν οἱ ἱερεῖς τὴν ὁδόν, και τὸ
 θέλημα, και τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, και δὲν τὴν ἐ-
 φανέρωσαν, ἐφόνευσαν Σίκιμα, και ἔκαμαν ἀνομίαν
 εἰς τὸν λαόν μου.

Πλὴν ἐγὼ θαυμάζω και ἀπορω ἂν εὐρίσκωνται
 τοιοῦτοι Ἱερεῖς ὅπου νὰ ἀποδιώκουν τοὺς προσερχο-
 μένους εἰς τὰ μυστήρια· και κἂν δὲν στοχάζωνται
 πῶς αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ψεύδονται εἰς τὰ λόγια ὅπου λέ-
 γουν; Ἐπειδὴ, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι φωνάζουν μεγαλοφώνως
 και προσκαλοῦν ὅλους τοὺς πιστοὺς λέγοντες, μετὰ
 φόβου Θεοῦ, πίστεως, και ἀγάπης προσέλθετε, και
 πλησιάσατε εἰς τὰ μυστήρια νὰ μεταλάβετε· και
 ἔπειτα αὐτοὶ πάλιν οἱ ἴδιοι νὰ ἀναιροῦν τὰ λόγια
 τοὺς και νὰ ἀποδιώκουν τοὺς προσερχομένους· ἐγὼ
 δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ ὀνομάσω τούτην τὴν ἀταξίαν.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Β'.

Ἀντιστέκονται μερικοὶ και λέγουν, πῶς πρέπει
 νὰ κοινωνοῦμεν εἰς κάθε τεσσαράκοντα ἡμέρας, και
 ὄχι εἰς ὀλιγωτερας.

Ἐκεῖνοι ὅπου προτείνουσιν αὐτὴν τὴν ἔνστασιν, φέρουσιν εἰς διαφένδευτίν τους τάχα μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἐκεῖ ὅπου λέγει. «Τίνος οὖν ἔνεκεν νηστεύομεν τὰς τεσσαράκοντα ταύτας ἡμέρας; Πολλοὶ τὸ παλαιὸν τοῖς μυστηρίοις προσήεσαν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε· καὶ μάλιστα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον καθ' ὃν ὁ Χριστὸς αὐτὸ παρέδωκε. Συνειδότες οὖν οἱ Πατέρες τὴν βλάβην τὴν γενομένην ἐκ τῆς ἡμελημένης προσόδου, συνελθόντες ἐτύπωσαν ἡμέρας τεσσαράκοντα, νηστείας, εὐχῶν, ἀκροάσεως, συνόδων. ἵνα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καθαρθέντες, μετ' ἀκριβείας ἅπαντες καὶ δι' εὐχῶν, καὶ δι' ἐλεημοσύνης, διὰ νηστείας, καὶ διὰ παννυχίδων, καὶ διὰ δακρύων, καὶ δι' ἐξομολογήσεως, καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὕτω, κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν μετὰ καθαροῦ συνειδότος προσίωμεν.» (Λόγ. 28. τόμ. 6. εἰς τοὺς τὰ πρῶτα πάσχ. νηστ.).

Ἦγουν διὰ ποίαν λοιπὸν ἀφορμὴν ταύτας τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας νηστεύομεν. Εἰς τοὺς παλαιούς καιροὺς πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐπλησίαζαν εἰς τὰ μυστήρια καὶ ἐμεταλαμβάναν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ μάλιστα εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Χριστὸς ἐπαράδωκε τὸ μυστήριον τῆ μεγάλης πέμπτης· λοιπὸν οἱ Πατέρες γνωρίζοντες τὴν βλάβην ὅπου γίνεται εἰς τοὺς ἀμελῶς καὶ ἀνετίμως μεταλαμβάνοντας, ἐσυνάχθησαν καὶ ἐδιώρισαν τὰς τεσσαράκοντα αὐτὰς ἡμέρας διὰ νὰ καθαρισθῶσιν οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὰς νηστείας, καὶ εὐχὰς, καὶ ἀναγνώσεις, καὶ συναξεῖς, καὶ ἐλεημοσύνας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ δάκρυα, καὶ ἐξομολόγησιν, καὶ μὲ ἕλα τὰ ἄλλα θεοφι-

λῆ και ἐνάρετα ἔργα ὁποῦ γίνονται εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνουσι μὲ καθαρὸν συνειδὸς ὅσον τὸ δυνατὸν, τὰ ἄχραντα μυστήρια.

Εἰς ταύτην τὴν ἐνστασιν ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ συστήσουν τὴν γνώμην τους, ἔχουσι συνήθειαν νὰ φέρουσιν εἰς βοήθειάν τους καὶ ῥητὰ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἢ τινὸς τῶν ἁγίων διὰ νὰ μὴ φαίνεται γυμνὸν τὸ ἄγκιστρον χωρὶς δόλωμα. Διὰ τί λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Τὸ ψεῦδος, ὅταν θέλῃ πιστευθῆναι, ἐὰν μὴ πῆξῃ θεμέλιον δοκούσης ἀληθείας οὐ πιστεύεται.» (Λόγ. 2. εἰς τὴν κοσμοποίησιν). Ἦγουν ὅταν τὸ ψεῦδος θέλει νὰ πιστευθῇ, ἀνίσως δὲν βάλῃ πρῶτον θεμέλιον νομιζομένης, μὰ ὄχι ἀληθινῆς ἀληθείας, δὲν πιστεύεται. Καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι κάμνουσιν.

Ὅμως δὲν πρέπει νὰ κόπτη τινὰς, καὶ νὰ ἀποσπᾶ τὰ ῥητὰ τῆς θείας γραφῆς χωρισμένα ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τους, καὶ νὰ τὰ σύρῃ βιαίως εἰς τὸν ἐδικὸν του σκοπὸν. Ἐπειδὴ λέγει πάλιν ὁ ἴδιος Χρυσόστομος. «Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον ἐξετάσωμεν ἄλλὰ καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἅπασαν καὶ ὑπὲρ τίνων εἴρηται καὶ παρὰ τίνος καὶ πρὸς τίνα καὶ διὰ τί, καὶ πότε, καὶ πῶς· οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ λέγειν ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς γέγραπται, οὐδὲ ἀπλῶς παρασπῶντας ῥήματα, καὶ σπαράσσοντας τὰ μέλη τοῦ σώματος τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, ἔρημα καὶ γυμνὰ τῆς οικείας αὐτῶν συναφείας, λαβόντας ἐπ' ἐξουσίας καὶ ἀδείας ἐπηρεάζειν αὐτοῖς· οὕτω γὰρ πολλὰ δόγματα διεφθαρμένα εἰς τὸν βίον εἰσενήνεκται τὸν ἡμέτερον, τοῦ διαβόλου πείθοντος τοὺς ῥαθυμοτέρους διεσταλμένως ἀπαγ-

γέλλειν τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς κείμενα, ἢ προστιθέντας, ἢ ὑφαίρουντας ἐπιζοφοῦν τὴν ἀλήθειαν.» (Λόγ. 28. τόμ. 5.)

Ἦγουν· Δὲν πρέπει μοναχὰ νὰ ἐξετάζωμεν τὸ ῥητὸν· αὐτὸ καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ στοχαζώμεθα καὶ ὅλην τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, καὶ διὰ ποίους ἐρρήθη, καὶ ἀπὸ ποῖον, καὶ πρὸς ποῖον, καὶ διὰ τί, καὶ πότε, καὶ πῶς. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι μόνον ἀρκετὸν τὸ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι εἶναι γεγραμμένοι εἰς τὰς γραφὰς οὔτε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε νὰ χωρίζῃ τὰ λόγια, καὶ νὰ τὰ διασπαράσῃ ἀπὸ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ τῆς ἀρμονίας των· καὶ λαμβάνωντάς τα ἔρημα καὶ γυμνά ἀπὸ τὴν συνάφειάν τους μὲ κάθε λογῆς ἐξουσίαν νὰ τὰ παρασαλεύῃ. Διὰ τί μὲ τέτοιον τρόπον πολλὰ πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα δόγματα ἐμβῆκαν καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ζωὴν μας, μὲ τὸ νὰ πείθῃ ὁ διάβολος τοὺς ἀμελεστέρους νὰ λέγουσι κεχωρισμένα τὰ ῥητὰ τῶν Ἁγίων Γραφῶν, καὶ ἢ νὰ προσθέτουν, ἢ νὰ ἀφαιροῦν, καὶ ἔτσι νὰ σκοτίζουν τὴν ἀλήθειαν.

Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ λέγουσι μόνον πῶς λέγει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ἐτύπωσαν οἱ θεοὶ Πατέρες ἡμέρας τεσσαράκοντα εἰς τὰς ὁποίας νηστεύοντες νὰ μεταλαμβάνωμεν.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ στοχασθοῦσι καὶ τὰ προλεγόμενα, καὶ τὰ ἐπιλεγόμενα ὅπου εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον λόγον ἀναφέρει ὁ θεὸς οὗτος Πατὴρ, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, καὶ πρὸς ποίους κάμνει τὴν ὁμιλίαν, διὰ τί κατὰ τὸν σκοπὸν ὅπου αὐτοὶ προβάλλουσιν, ἀποδείχνουσι τὸν θεῖον Χρυσόστομον πῶς μόνον εἰς τὴν ἡ-

μέραν τοῦ Πάσχα περιέλαβε τὴν χρῆσιν τῆς θείας Μεταλήψεως, τὸ ὁποῖον ἀνίσως θέλουσιν αὐτοὶ οἱ διαφενδευταὶ τῆς τεσσαρακοντάδος νὰ συστήσωσι, πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην τους, ἢ, νὰ μεταλαμβάνουν μόνον μίαν φοράν τὸν χρόνον, εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα δηλαδή καὶ νὰ ὁμοιωθοῦν μὲ ἐκείνους ὁποῦ τότε ὠμίλει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἢ, πρέπει νὰ κάμνουνσι δέκα τεσσαρακοστὰς τὸν χρόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὁποῦ αὐτοὶ συνειθίζουσαν νὰ κοινωνοῦν.

Εἰ δὲ τὸ πρῶτον δὲν τὸ στέργουσι, τὸ δὲ δεύτερον δὲν ἤμποροῦν νὰ κατορθώσουν, ἄς σιωπήσωμεν, καὶ ἄς μὴ κατηγοροῦσι πρὸς τοῖς ἄλλαις καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καὶ τὸν ἀποδείχουσι νὰ ἐναντιῆται κατὰ τοῦτο, ὅχι μόνον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ Συνόδους Οἰκουμενικὰς τε καὶ Τοπικὰς, καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς θεοφόρους Πατέρας ὁποῦ διαλαμβάνουσι περὶ τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, ὡτάν ὁποῦ αὐτὸς γράφει περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους περὶ τῆς συνεχοῦς κοινωνίας, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας του ὁμιλίας, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν λέγων. «Μὴ τοίνυν τοῦτο προβάλλου, ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, ὅτι οὕτως ἐκέλευσε ποιεῖν ὁ Χριστός· ἐγὼ γὰρ τοῦναντίον δεῖκνυμι, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐκέλευσε παρατηρεῖν ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς τῆς ἀνάγκης ταύτης. Ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος. Ὅταν δὲ τὸν Παῦλον εἶπω, τὸν Χριστὸν λέγω. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ τὴν Παύλου κινῶν ψυχὴν, τί οὖν οὕτως φησίν;»

«Ἡμέρας παρατηρεῖσθαι, καὶ μῆνας, καὶ και-

ρούς, καὶ ἐνιαυτούς; φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. Καὶ πάλιν. Ὅσακις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατόν τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. Ὅσακις δὲ εἰπὼν, κύριον ἐποίησε τὸν προσιόντα πάσης ἡμερῶν παρατηρήσεως ἀπαλλάξας αὐτόν· οὐ γὰρ ταῦτόν Πάσχα καὶ τεσσαρακοστή· ἀλλ' ἕτερον Πάσχα καὶ ἕτερον τεσσαρακοστή. Τεσσαρακοστή μὲν γὰρ ἀπᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεται, Πάσχα δὲ τρίτον τῆς ἐβδομάδος· ἔστι δ', ὅτε καὶ τέταρτον, μᾶλλον δὲ ὁσακις ἂν βουλώμεθα. Πάσχα γὰρ οὐ νηστεία ἐστίν, ἀλλ' ἡ προσφορά καὶ ἡ θυσία ἡ καθ' ἐκάστην γινομένη σύναξις. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστίν ἀληθές, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος. Τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὥστε, ὁσακις ἂν προσίης μετὰ καθαροῦ συνειδότος, Πάσχα ἐπιτελεῖς, οὐχ ὅταν νηστεύης, ἀλλ' ὅταν τῆς θυσίας ἐκείνης μετέχης. Ὁ γοῦν κατηχούμενος οὐδέποτε Πάσχα ἐπιτελεῖ, καὶ τοὶ νηστεύων κατ' ἐνιαυτόν, ἐπειδὴ προσφορᾶς οὐ κοινωνεῖ· ὥσπερ οἷον καὶ ὁ μὴ νηστεύων, ἂν μετὰ καθαροῦ προσέλθῃ συνειδότος, Πάσχα ἐπιτελεῖ, καὶ σήμερον, καὶ αὔριον, καὶ ὅποτεοῦν μετάσχη τῆς Κοινωνίας· οὐ γὰρ ἐν παρατηρήσει καιρῶν, ἀλλ' ἐν συνειδότι καθαροῦ ἢ ἀρίστη κρίνεται πρόσδοδος.

«Ἡμεῖς δὲ τούναντίον ποιούμεν· τὴν μὲν διάνοιαν οὐ καθαίρομεν· εἰ δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσέλθωμεν ἐκείνη, νομίζομεν Πάσχα ἐπιτελεῖν, καὶ μυρίων γέμων ἀμαρτημάτων. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Σαββάτῳ προσέλθῃς μετὰ πονηροῦ συνειδότος, ἐξέπεσας τῆς κοινωνίας, ἀπῆλ-

θες, οὐκ ἀπετέλεσας τὸ Πάσχα· ὡσπερ οὖν καὶ ἄν σήμερον κοινωνῆς τὰ ἀμαρτήματα ἀπονηφάμενος· τὸ Πάσχα ἐπετέλεσας ἀκριβῶς.

« Ἐχρῆν τοίνυν τὴν ἀκριβειαν ταύτην ὑμᾶς καὶ τὴν εὐτονίαν, μὴ ἐν τῇ τῶν καιρῶν παρατηρήσει, ἀλλ' ἐν τῇ προσόδῳ φυλάττειν. Καὶ καθάπερ αἰρεῖσθαι νῦν πάντα ὑπομῆναι, ἢ μεταθῆναι τὴν συνήθειαν· οὕτως ἔδει, τούτου μὲν καταφρονεῖν, πάντα δὲ αἰρεῖσθαι πάσχειν καὶ ποιεῖν, ὥστε μὴ μετὰ ἀμαρτημάτων προσιέναι· αἰσχύνη γάρ ἐστιν οὐ τὸ μεταβάλλεσθαι πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ τὸ μένειν ἐπὶ τῆς ἀκαίρου φιλονικίας· τοῦτο καὶ Ἰουδαίους ἀπέλεσεν, οἱ τὴν παλαιὰν ἐπιζητοῦντες αἰεὶ συνήθειαν, πρὸς ἀτέβειαν ἀπεσύροντο. » (Τόμ. 6. λόγ. 28. εἰς τοὺς τὰ πρῶτα πάσχα νηστεύοντ.).

Καὶ πάλιν ὁ αὐτός. « Οἶδα ὅτι πολλοὶ πάλιν παρ' ἡμῖν, διὰ τὴν τῆς ἑορτῆς συνήθειαν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ προσδραμοῦνται Τραπέζῃ. Ἐδει μὲν οὖν, ὡς πολλάκις ἔφθην εἰπών, μὴ ἑορτὰς παρατηρῶν, ἡνίκα ἂν δέῃ κοινωνεῖν, ἀλλὰ τὸ συνειδὸς καθαίρειν, καὶ τότε τῆς Ἱερᾶς ἀπτεσθαι τραπέζης. Ὁ μὲν γὰρ ἐναγῆς καὶ ἀκάθαρτος, οὐδὲ ἐν ἑορτῇ δίκαιος ἂν εἴη μετέχει τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ φρικώδους σαρκός. Ὁ δὲ καθαρὸς καὶ διὰ μετανοίας ἀκριβοῦς ἀποσμηξάμενος τὰ πλημμελήματα, καὶ ἐν ἑορτῇ, καὶ αἰεὶ δίκαιος ἂν εἴη μετέχει τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ἀπολαύειν τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο, οὐκ οἶδα πῶς, παρῶπταί τισι, καὶ μυρίων πολλοὶ γέμοντες κακῶν, ὅτε τὴν ἑορτὴν ἰδῶσιν παραγενομένην, ὡς ὑπ' αὐτῆς ὠθούμενοι τῆς ἡμέρας ἀπτονται τῶν

Ἱερῶν μυστηρίων, ἃ μὴδὲ ἰδεῖν οὕτω διακειμένους θέμις.» (Λόγ. 74. τόμ. 5. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος.)

Ἦγουν. Μὴ λοιπὸν προβάλλῃς τοῦτο, ἀλλὰ πρέπει νὰ μοῦ δείξῃς ἐκεῖνο, πῶς ἔτσι ἐπρόσταξεν ὁ Χριστὸς νὰ κάμνῃς· διὰ τί ἐγὼ σοῦ δείχνω πῶς ἐπρόσταξε νὰ κάμνῃς ὅλον τὸ ἐναντίον, καὶ ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐπρόσταξε νὰ παρατηροῦμεν ἡμέρας· ἀλλὰ καὶ μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τέτοιαν ἀνάγκην καὶ παρατήρησιν. Ἀκουστον λοιπὸν τί λέγει ὁ Παῦλος· ὅταν δὲ εἰπῶ τὸν Παῦλον, τὸν Χριστὸν τὸν ἴδιον λέγω. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἦτον ὁποῦ ἐκινούσε τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου· τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος.

Παρατηρεῖτε τὰς ἡμέρας, καὶ τοὺς μῆνας, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τοὺς ἐνιαυτοὺς; Φοβοῦμαι μήπως ματαίως ἐκοπίασα εἰς ἐσᾶς, καὶ σᾶς ἐκήρυξα τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ πάλιν λέγει. Ὅσαις φοραῖς ἠθέλατε φάγη τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦτο, ὁμολογεῖτε τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ· λέγωντας δὲ, ὅσαις φοραῖς, ἔκαμε κύριον καὶ ἐξουσιαστήν ἐκεῖνον ὁποῦ θέλει νὰ μεταλάβῃ, ἐλευθέρωτας αὐτὸν ἀπὸ κάθε παρατήρησιν ἡμερῶν. Ἐπειδὴ, δὲν εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ, τὸ Πάσχα καὶ ἡ τεσσαρακοστή, ἀλλ' ἄλλο εἶναι τὸ Πάσχα καὶ ἄλλο ἡ τεσσαρακοστή. Ἐπειδὴ, ἡ μὲν τεσσαρακοστή μίαν φορὰν γίνεται τὸν χρόνον, τὸ δὲ Πάσχα κάμνομεν τρεῖς φοραῖς τὴν ἐβδομάδα· μερικαῖς φοραῖς κάμνομεν καὶ τέσσαρες· ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ὅσαις φοραῖς καὶ ἂν θέλωμεν. Ἐπειδὴ τὸ Πάσχα δὲν εἶναι νηστεία, ἀλλὰ ἡ Ἱερὰ λειτουργία καὶ ἡ θεία Κοινωνία ὁποῦ γίνεται εἰς αὐτήν.

Καὶ ὅτι εἶναι ἔτσι ἡ ἀλήθεια, ἀκουσον τί λέγει ὁ Παῦλος· τὸ Πάσχα τὸ εἰκόν μας, εἶναι ὁ Χριστὸς ὁποῦ ἐθυσιάσθη διὰ λόγου μας· ὥστε ὁποῦ, ὅσαις φοραῖς ἤθελες μεταλάβῃς μὲ καθαρὸν συνειδὸς, ἐορτάζεις τὸ Πάσχα· ὄχι ὅταν νηστεύῃς, ἀλλ' ὅταν κοινωνῆς ἀπὸ τὴν θυσίαν ἐκείνην. Ὁ δὲ κατηχούμενος κάμμιαν φορὰν πάσχα δὲν κάμνει, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ νηστεύει τὸν κάθε χρόνον, ἐπειδὴ καὶ δὲν κοινωνεῖ. Καθὼς πάλιν καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν νηστεύει, ἀνίσως πλησιάσῃ εἰς τὰ μυστήρια μὲ καθαρὸν συνειδὸς, κάμνει Πάσχα, καὶ σήμερον, καὶ αὔριον, καὶ ὅσαις φοραῖς μεταλάβῃ. Ἐπειδὴ ἡ ἀληθινὴ προετοιμασία εἰς τὸ μυστήριον δὲν κρίνεται εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν καιρῶν, ἀλλὰ εἰς τὸ καθαρὸν συνειδὸς.

Ἡμεῖς ὅμως κάμνομεν ὅλον τὸ ἐναντίον, καὶ τὸν μὲν νοῦν μας δὲν τὸν καθαρίζομεν, μόνον ἂν μεταλάβωμεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁποῦ τὸ ἐπαράδωκεν ὁ Χριστὸς, μᾶς φαίνεται πλέον πῶς κάμνομεν Πάσχα, καὶ καὶ εἴμεθα γεμάτοι ἀπὸ πολλὰ ἁμαρτήματα.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα ἔτσι, ὄχι, ὄχι· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σάββατον, ἐδῶ (ἴσως καὶ λέγει τὸ μεγάλο,) αὐτὸ μεταλάβῃς μὲ πονηρὸν καὶ ὀκθήαρτον συνειδὸς, ἐξέπεσες ἀπὸ τὴν χάριν τῆς κοινωνίας, ἀνεχώρησες χωρὶς νὰ κάμῃς τὸ Πάσχα. Καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν καὶ σήμερον κοινωνήσῃς μὲ καθαρότητα, ἔκαρες ἀληθινὰ τὸ Πάσχα.

Ἐπρεπε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν σπουδὴν νὰ μὴ τὴν κάμνετε εἰς τὴν παρατήρησιν

τῶν καιρῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν. Καὶ καθὼς τώρα κάθε κόπον ὑπεμένετε, παρὰ νὰ μεταβάλλετε τὴν συνήθειάν σας. Ἔτσι ἔπρεπε τὴν μὲν συνήθειαν νὰ καταφρονῆτε, νὰ κάμνετε δὲ κάθε λογῆς τρόπον, καὶ νὰ πάσχετε κάθε τι, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴν μεταλαμβάνετε μὲ ἀμαρτίαις. Ἐπειδὴ καὶ, ἐντροπὴ εἶναι, ὄχι τὸ νὰ μεταβαλθῆ τινὰς εἰς τὸ καλλίτερον, ἀλλὰ τὸ νὰ μένη εἰς τὴν ἄκαιρον φιλονεικίαν· αὐτὸ ἀφάνισε τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ ἐζητοῦσαν τὴν παλαιὰν συνήθειαν, ἐξέκλιναν εἰς τὴν ἀσέθειαν.

Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος λέγει. "Ἦγουν ἠξεύρω πῶς πολλοὶ πάλιν ἀπὸ ἀνάμυσόν μας διὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἑορτῆς, θέλουν ὑπάγουν νὰ μεταλάβουν. "Ὁμως ἔπρεπε, καθὼς πολλαῖς φοραῖς σᾶς εἶπα, νὰ μὴ παρατηρεῖτε ἑορτὰς ὅποταν θέλετε νὰ μεταλάβετε, ἀλλὰ νὰ καθαρῖζετε τὸ συνειδὸς σας, καὶ τότε νὰ κοινωνῆτε. Διὰ τί ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀκάθαρτος μηδὲ εἰς τὴν ἑορτὴν εἶναι δίκαιος νὰ μεταλάβῃ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ φρικτοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ καθαρὸς ὁποῦ μὲ μετάνοιαν ἀκριβῆ ἀποπλύνει τὰ ἀμαρτήματά του, καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν, καὶ εἰς κάθε καιρὸν, καὶ πάντοτε εἶναι ἄξιος νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰς δωρεὰς καὶ χάριτας τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο, δὲν ἠξεύρω πῶς, πολλοὶ τὸ παραβλέπουσι, καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ἀμαρτήματα πολλὰ, ὅταν ἰδοῦσι πῶς ἦλθεν ἡ ἑορτὴ, ὡτὰν νὰ ἐβιάζοντο ἀπὸ τὴν ἡμέραν, μεταλαμβάνουν ἐκεῖνα τὰ μυστήρια, τὰ ὅποια δὲν ἦτον ἄξιοι οὐδὲ νὰ τὰ ἰδοῦν.

Ἴδού λοιπὸν ὅπου ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὄχι μόνον παρασταίνει φανερὰ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν γνώμην του εἰς ἐκείνους ὅπου ἀγαποῦν νὰ ἀκούσουν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ προφητικῶς ἀνατρέπει τὴν ἀπὸ πολλοὺς φιλονείκως παρατηρουμένην ταύτην τῆς τεσσαρακοντάδος συνήθειαν.

Διὰ δὲ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ὅπου λέγει πῶς ἐτύπωσαν οἱ θεῖοι Πατέρες, ἂν θελήσῃ τινὰς νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ πλάτος, γίνεται εἰς πολὺ μῆκος ἢ διήγησις· ἡμεῖς ὅμως νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ, πρὸς πληροφориαν τῶν δισταζόντων.

Οἱ τῆς Ἀσίας χριστιανοὶ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἐώρταζον τὸ Πάσχα μαζὶ με τοὺς Ἰουδαίους, προφασιζόμενοι πῶς ἔτσι τὸ παρέλαβον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὰ γὰρ τὸν Θεολόγον, καὶ τὸν Ἀπόστολον Φίλιππον, καὶ ἄλλους τινάς. Καὶ με ὅλον ὅπου τοὺς ἔγραψαν πολλάκις πολλοὶ θεῖοι Πατέρες ἀπὸ διαφόρους τοπικὰς Συνόδους, πάλιν δὲν ἄφιναν τὴν συνήθειάν τους, ἕως οὗ ἔγινεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη Σύνοδος, ἡ ὁποία πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐθέσπισε καὶ διὰ τὸ Πάσχα νὰ μὴν τὸ ἐορτάζῃ δηλαδὴ τινὰς πλέον μαζὶ με τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἑαρινὴν Ἰσημερινὴν νὰ τὸ ἐορτάζουεν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ διὰ νὰ μὴν συμπίπτῃ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν με τὸ φάσκα τῶν Ἰουδαίων. Ὅμως πάλιν ἀπέμειναν τινὲς κρατημένοι ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν, εἰς τοὺς ὁποίους κάμνει τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἐλέγχωντάς τους πῶς καταφρονοῦσι τόσους θεῖους Πατέρας διὰ μόνην τὴν κακὴν τους συνήθειαν.

Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπαινεῖ τόσον τὸ ἀξιωμα τῶν θείων Πατέρων τῆς πρώτης Συνόδου, καὶ ἐπιγράφει εἰς αὐτοὺς τὸν ὄρον τῆς τεσσαρακοστῆς, καὶ λέγει πῶς αὐτοὶ τὴν ἐνομοθέτησαν θέλωντας μὲ τοῦτο νὰ τοὺς καταπέιση, καὶ νὰ τοὺς τραβίξῃ εἰς ὑποταγὴν. Ἐπειδὴ ποῖος δὲν ἤξεύρει πῶς ἡ νηστεία τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς εἶναι νομοθετημένη ἀπὸ τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους; οἱ ὅποιοι λέγουσιν ἔτσι εἰς τὸν ἐξηκοστὸν ὄγδῶον κανόνα τους. «Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, οὐ νηστεύει, καθαιρεσθῶ, εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθῶ». (Καν.68). Ἦγουν ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, δὲν νηστεύει τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν τὴν μεγάλην, ἢ ταῖς τετράδαῖς καὶ Παρασκευαῖς ὅλου τοῦ χρόνου, ἅς καθαιρηται, εἰ δὲ εἶναι λαϊκὸς, ἅς ἀφορίζεται.

Ἡ, ἴσως λέγει, πῶς τὴν ἐνομοθέτησαν οἱ Πατέρες τῆς πρώτης Συνόδου, ἐπειδὴ, καὶ ἐπρόσθεσαν αὐτοὶ τὴν μεγάλην ἐβδομάδα τῶν Παθῶν, καθὼς εἰς ἄλλο μέρος λέγει ὁ ἴδιος. «Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες ἐξέτειναν τῆς νηστείας τὸ στάδιον, προθεσμίαν μετανοίας διδόντες ἡμῖν, ἵνα καθηράμενοι καὶ ἀποσμήξαντες ἑαυτοὺς, οὕτω προσίωμεν». [Λόγ. 26-τόμ. 5. εἰς τὰ Σεραφίμ.] Ἦγουν διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες ἐμάκρυναν τὸ διάστημα τῆς νηστείας, διὰ νὰ δώσουν εἰς ἡμᾶς καιρὸν μετανοίας, καὶ ἔτσι καθαρίζόμενοι, νὰ μεταλαμβάνωμεν.

Ἡ δὲ ἀληθεσττέρα ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος πῶς ἡ πρώτη Σύνοδος ἐνομοθέτησε τὴν τεσσαρακοστήν, φαίνεται μας νὰ ᾔηται αὐτή. Ἐπειδὴ οἱ τότε Χριστιανοὶ ἠμέλησαν, καὶ δὲν ἐνήστευσαν ὅλην αὐτὴν τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστήν ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἐνήστευαν τρεῖς μόνον ἐβδομάδας, ἄλλοι δὲ ἕξι, καὶ ἄλλοι ἄλλως καθ' ἕνα καθὼς κατὰ τόπους ἐσυνείθιζον, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ Σωκράτης εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, οἱ Πατέρες τῆς πρώτης Συνόδου ἀνεκαίνισαν πάλιν τὸν κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐνομοθέτησαν νὰ νηστεύεται ὅλη ὁλόκληρος ἡ τεσσαρακοστὴ ἀπαραβάτως καὶ διὰ τὸν ἀνακαινισμόν αὐτὸν ὅπου ἔκαμαν, λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος πῶς οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι τὴν ἐτύπωσαν. [Βιβλίον εἰ. κεφ. κβ'.]

Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ προβάλλουσι διαφενδευτὴν τῆς τεσσαρακοστάδος τῶν ἡμερῶν, τὸν θεῖον Χρυσόστομον, καὶ ἐκεῖνος καταλύει ὡς ἰστὸν ἀράχνης τὰ τειχία τῆς, ἡμεῖς σιωποῦμεν, καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὰς ἄλλας ἐνστάσεις.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Γ'.

Ἀντιστέκονται μερικοὶ καὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν Ἁγίων Πατέρων ὅπου λέγουσι νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνά, εἶναι νὰ μὴν ἀποστραφῶμεν ὀλοτελῶς τὴν κοινωνίαν τῶν θείων μυστηρίων· εἰδὲ τινες ἀπὸ τὸν πολὺν τους φόβον καὶ εὐλάβειαν κοινωνοῦσιν ἀργὰ καὶ εἰς μακρινὸν καιρὸν, μὲ περισσοτέραν εὐ-

λάβειαν πλησιάζουσιν εἰς τὰ μυστήρια καὶ μεταλαμβάνουσι.

Ἄλλὰ ἡμεῖς ἠθέλαμεν παρακαλέσθαι ἐκείνους - ποῦ ταῦτα λέγουν, διὰ νὰ μᾶς φανερώσουν πόθεν καὶ ἀπὸ ποίας μαρτυρίας ἔμαθον τὸν σκοπὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων· ἢ μήπως ἀνέβησαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὡσάν τὸν Παῦλον καὶ τὰ ἤκουσαν; ἀλλ' ὁ Παῦλος ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἄνθρωπος δὲν ἐδύνατο νὰ τὰ εἴπῃ, καὶ πῶς αὐτοὶ ἐδυνήθησαν νὰ τὰ εἰποῦν; εἰδὲ εἶναι ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα, ῥητὰ δηλαδὴ, πῶς δὲν εὐρίσκονται γεγραμμένα εἰς τὰς βίβλους τῶν θείων Πατέρων μας; εἰδὲ καὶ εἶναι γεγραμμένα, καὶ ἡμεῖς δὲν τὰ ἠύραμεν, παρακαλοῦμεν ὅς μᾶς τὰ δεῖξουσιν.

Πλὴν ὁ φόβος ὁποῦ οἱ τοιοῦτοι προσποιοῦνται εἰς τὰ μυστήρια δὲν εἶναι κατὰ Θεὸν, ὡς λέγει ὁ Προφήτης· ἐκεῖ ἐφοβήθησαν φόβον, οὐ οὐκ ἦν φόβος· διὰ τί ἐκεῖ ὁποῦ ἀκολουθεῖ παράβασις τῶν ἐντολῶν, πρέπει νὰ ἦναι καὶ φόβος· καὶ ὄχι ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι εὐπειθεια καὶ ὑπακοή· ἀλλ' οὔτε ἡ εὐλάβεια τῶν τοιούτων εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ πλαστή καὶ ὑποκριτική, διατί ἡ ἀληθινή εὐλάβεια εὐλαβεῖται τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ δὲν τὰς ἀθετεῖ· αὐτὰ δὲ τὰ λέγουσιν, ὄχι διὰ νὰ κάμουν τοὺς Χριστιανούς μὲ τὸν φόβον προσηκτικώτερος καὶ εὐλαβέστερος εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἀποκόψωσι παντελῶς ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ἀκολούθως νὰ τοὺς προξενήσουσιν ἀπώλειαν ψυχικὴν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἀποκρίνεται εἰς τοὺς τοιούτους τάχα εὐλαβεῖς καὶ

λέγει. α' Ἀλλ' εἴπερ ἐσμέν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐρασταί, εἰ τὸν τῆς Ἀθανασίας χορηγὸν ἐν αὐτοῖς ἔχειν εὐχόμεθα, μὴ κατὰ τινὰς τῶν ἀμελεστέρων τὸ εὐλογεῖσθαι παραιτώμεθα· μηδὲ παγίδα καὶ βρόχον ἡμῖν ἐξαρτυέτω τὴν ἐπιζήμιον εὐλάβειαν ὁ βαθὺς εἰς πανουργίαν διάβολος· ναὶ γὰρ γέγραπταί φησιν· ὁ ἐσθίων ἐκ τοῦ ἄρτου, καὶ πίνων ἐκ τοῦ ποτηρίου ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει· δοκιμάσας δὲ κατ' ἑμαυτὸν, οὐκ ἄξιον ὄντα βλέπω. Πότε τοίνυν ἄξιος ἔσθι; καὶ παρ' ἡμῶν ὁ τοῦτο λέγων ἀκούσεται· πότε ταυτὸν παραστήσει τῷ Χριστῷ; εἰ γὰρ μέλλεις αἰεὶ καταπτοεῖσθαι τοῖς ὀλισθηήμασιν, ὀλισθαίνων δὲ οὐκ ἄνποτε παύσῃ· (τίς γὰρ συνήσει παραπτώματα κατὰ τὸν ἅγιον Ψαλμωδόν;) ἀμέτοχος εὐρεθήσῃ παντελῶς αἰδίως σφύζοντος ἀγιασμοῦ.

«Οὐκοῦν λογιτῆ μὲν εὐσεβέστερον σύννομον ἐπιτηδεύειν βίον· μεταλήψῃ δὲ οὕτω τῆς εὐλογίας, οὐ θανάτου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν νοσημάτων ἀποκρουστικὴν εἶναι πιστεύσας· κατακοιμίζει γὰρ ἐν ἡμῖν γεγονώς ὁ Χριστὸς τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα νόμον, καὶ ἀναζωπυρεῖ μὲν τὴν πρὸς Θεὸν εὐλάβειαν, ἀπονεκροῖ δὲ τὰ πάθη μὴ λογιζόμενος ἡμῖν τὰ, ἐν οἷς ἐσμέν παραπτώματα, θεραπεύων δὲ μᾶλλον ὡς νενοσηκότας· καταδεσμεῖ γὰρ τὸ συντετριμμένον· ἐγείρει τὸ πεπτωχὸς ὡς ποιμὴν ἀγαθὸς, καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τεθεικῶς ὑπὲρ τῶν προβάτων.»

«Καὶ πάλιν ὁ αὐτός. Ζωοποιεῖ τοιγαροῦν τὸ Ἅγιον Σῶμα Χριστοῦ τοὺς, ἐν οἷς ἂν γένοιτο, καὶ συνέχει πρὸς ἀφθαρσίαν τοῖς ἡμετέροις ἀνακιρνάμενον

σώμασι· σῶμα γὰρ οὐχ' ἑτέρου τινός, ἀλλ' αὐτῆς νοεῖται τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, ὅλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ ἐνωθέντος λόγου δύναμιν, καὶ πεποιωμένον ὡσπερ, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἀναπεπλησμένον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, δι' ἧς τὰ πάντα ζωοποιεῖται, καὶ πρὸς τὸ εἶναι φυλάττεται. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἴστωσαν ἤδη λοιπὸν οἱ Βεβαπτισμένοι, ὅτι βαδίζοντες μὲν ὀκνηρῶς καὶ μόλις ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ἀποφοιτῶντες δὲ εἰς χρόνους μακροὺς τῆς εὐλογίας τῆς διὰ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐπιζήμιον εὐλάβειαν διαπλαττόμενοι διὰ τοῦ μὴ βούλεσθαι μετέχειν αὐτοῦ μυστικῶς, ὅτι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἑαυτοὺς ἐκπέμπουσι ζωοποιεῖσθαι παραιτούμενοι. Περιτρέπεται δὲ εἰς παγίδα καὶ εἰς σκάνδαλον· καίτοι καρπὸς εὐλαβείας δοκοῦσα πῶς εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἢ παραίτησις· χρῆ γὰρ δὴ μᾶλλον ἐπείγεσθαι τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς εἰσκομίζειν δύναμιν τε καὶ προθυμίαν, ὅπως ἀνφαίνοντο γοργοὶ πρὸς ἀποκάθαρσιν ἁμαρτίας, καὶ πειρᾶσθαι μᾶλλον ἀστειοτάτην ἐπιτηδεύειν τοῦ βίου τὴν ἀγωγὴν, τρέχειν δὲ οὕτω λοιπὸν καὶ σφόδρα τεθαρρήκως εἰς μετάληψιν τῆς ζωῆς· οὕτω γὰρ οὕτω καὶ ἀπάτης διαβολικῆς περιεσόμεθα, θείας τε φύσεως γεγονότες κοινωνοί, πρὸς ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν ἀναθησόμεθα.» [Κατὰ Ἰωάν. βιβλ. 4 κεφ. 2.]

Ἦγουν. Ἄλλ' ὅμως ἂν ἀγαποῦμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἂν θέλωμεν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἔχωμεν μετὰ τοῦ λόγου μας τὸν χορηγὸν τῆς ἀθανασίας Χριστὸν, ἅς μὴ λείπωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ κοινωνοῦμεν τὰ μυστήρια, καθὼς κάμνουσι μερικοὶ ἀμελεῖς· καὶ ἅς μὴ μᾶς κατασκευάζῃ ὁ βαλὺς εἰς τὴν κακίαν διάβολος ὡς ἂν

παγίδα τῶν ψυχῶν μας τὴν ψυχοβλαβῆ εὐλάβειαν εἰς τὰ θεῖα μυστήρια. Μὰ τί μοῦ ἀποκρίνεσαι ; Ναί, ὁ Παῦλος γράφει πῶς ἐκεῖνος ὁποῦ τρώγει τὸν ἄρτον, καὶ πίνει τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, εἰς κατάρχισιν του τρώγει καὶ πίνει· λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἐξετάζωντας τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν τὸν βλέπω ἄξιον νὰ κοινωνήσῃ. Καὶ εἰς τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι καὶ ἐγὼ· πότε λοιπὸν θέλεις γένῃς ἄξιος ; πότε θέλεις παραστήσεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Χριστόν ; διὰ τί ἀνίσως θέλεις νὰ φοβῆσαι πάντοτε τὰ παραμικρὰ ξεγλιστρήματα καὶ σφάλματά σου, σφάλλωντας δὲ καὶ ξεγλιστρῶντας εἰς αὐτὰ δὲν θέλεις παύσεις ποτὲ καθὼ ἄνθρωπος ὁποῦ εἶσαι· (δι' ὅ,τι λέγει ὁ Ἅγιος Προφήτης Δαβὶδ· ποῖος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὰ τοιαῦτα μικρὰ καὶ συγγνωστὰ σφάλματα τοῦ ἀνθρώπου ;) ἀκολουθεῖ λοιπὸν νὰ μὴ μεταλάβῃς ποτὲ ποτὲ κατὰ τὸν σκοπὸν σου, καὶ νὰ μένης ὑστερημένος, ἀπὸ τὸν ψυχοσωτήριο τῶν μυστηρίων ἁγιασμόν.

Ὡστε, καλλίτερα θέλεις στοχασθῆς καὶ εὐσεβέστερα, νὰ ζῆς μίαν ζωὴν σύμφωνον μὲ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνῃς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, πιστεύωντας πῶς εἶναι ὄχι μόνον φαρτικὴ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρρώστημάτων τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ὁποῦ εὐρίσκονται εἰς ἡμᾶς· διὰ τί, ὁ Χριστὸς ὅταν εἰσέλθῃ μέσα μας διὰ τῆς κοινωνίας, καταπαύει τὸ ἄγριον φρόνημα τῆς σαρκὸς μας, καὶ ἀνάπτει μὲν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐλάβειαν, ἀπονεκρῶνει δὲ ὅλα τὰ πάθη, χωρὶς νὰ ψηφᾷ τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλὰ μάλιστα θεραπεύωντας ὡς ἀρρωστημένους· ἐπειδὴ ὡς ποιμὴν

καλὸς ὅπου εἶναι, καὶ βάνει τὴν ψυχὴν του διὰ τὰ πρόβατα, δένει τὸ συντετριμμένον, καὶ κατατσακισμένον, καὶ ἀσηκῶνει ἀπάνω ἐκεῖνο ὅπου ἔπεσε.

Καὶ πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει τὸ ζωοποιὸν καὶ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυρίου μας ζωοποιεῖ ἐκείνους ὅπου τὸ μεταλαμβάνουσι· καὶ συντηρεῖ μας εἰς ἀφθαρσίαν, ὅταν ἐνωθῆ μετὰ τὰ σώματά μας. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλου τινὸς σῶμα, ἀλλὰ αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ, καὶ ὅλον ἔχει εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν θεικὴν δύναμιν τοῦ ἐνωθέντος λόγου· καὶ εἶναι πεπληρωμένον ἀπὸ τὴν θεικὴν του ἐνέργειαν, διὰ μέσον τῆς ὁποίας ζωοποιεῖται τὰ πάντα, καὶ εἰς τὸ εἶναι φυλάττεται· λοιπὸν ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀληθινόν, ὡς ἤξεύρουσι οἱ Χριστιανοὶ ὅπου ἀμελοῦσι νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ εἰς μακρινὸν καιρὸν χωρίζονται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, μετὰ τὸ νὰ προφασιζῶνται μίαν πλυστήν καὶ ἐπιζήμιον εὐλάβειαν, ὡς ἤξεύρουσι λέγω ἐτούτοι πῶς, μετὰ τὸ νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ὑστεροῦνται ἀπὸ τὴν αἰώνιον ζωὴν μετὰ τὸ νὰ μὴν θέλουν νὰ ζωοποιηθοῦν· καὶ αὐτὴ ἡ παραίτησις ὅπου τοὺς φαίνεται πῶς τὴν κάμνουν ἀπὸ εὐλάβειαν, γυρίζει καὶ γίνεται εἰς αὐτοὺς εἰς παγίδα ψυχῶλεθρον καὶ ἐπιβλαβὲς σκάνδαλον.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ σπουδάζουν μετὰ ὅλην τους τὴν δύναμιν καὶ προθυμίαν νὰ καθαρίζωνται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἐπιμελοῦνται περισσότερο νὰ ζοῦσι μίαν θεοφιλεῖ πολιτείαν, καὶ ἔτσι λοιπὸν νὰ τρέχουν μετὰ θάρρος καὶ ἀγάπην νὰ μεταλαμβάνουν· διὰ τί μετέτοιον τρόπον θέλομεν νικήσει τὰς καθ' ἡμῶν δια-

βολικὰς μηχανὰς, καὶ γενόμενοι κοινωνοὶ τῆς θείας χάριτος, νὰ ἀναβαίνομεν καὶ νὰ προκόπτωμεν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἐξηγήσειν τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου λέγει· « Ἀποστροφὴν δὲ ἐνταῦθα οἱ Πατέρες, οὐ τὸ μισεῖν τὴν θείαν μετάληψιν ὠνόμασαν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀνέχεσθαι τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ τὸ ἀποφεύγειν αὐτὴν δι' εὐλάβειαν τάχα, καὶ οἷον διὰ ταπεινοφροσύνην· εἰ γὰρ ὡς μισοῦντες καὶ μυσταττόμενοι τὴν ἀγίαν μετάληψιν, ἀπεστρέφοντο ταύτην, οὐκ ἂν ἀφορισμῶ, ἀλλ' ἀποκηρύξει τελεία καὶ ἀνάθεματι κατεδικάσθησαν ἄν.»

Ἦγουν. Ἀποστροφὴν εἰς τοῦτον τὸν κανόνα ὀνομαζοῦσιν οἱ Πατέρες, ὅχι τὸ νὰ ἔχη μῖσος τινὰς εἰς τὴν ἀγίαν κοινωνίαν, καὶ νὰ μὴ μεταλαμβάνη, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τινὰς καὶ νὰ μὴ κοινωνῇ τάχα διὰ εὐλάβειαν καὶ ταπεινοφροσύνην· διὰ τί, ἂν ἤθελαν ἀπεστρέφονται καὶ ἀποφεύγουσι τὴν ἀγίαν μετάληψιν ὡς μισοῦντες αὐτὴν καὶ βδελυττόμενοι, δὲν ἤθελαν κατακριθῆναι μὲ ἀφορισμὸν μοναχᾶ, ἀλλὰ καὶ μὲ διωγμὸν τέλειον, καὶ ἀνάθεμα.

Ἀρχετὰ ὁ θεῖος Κύριλλος, καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἠλεγξαν τῶν ἀμελῶν τὴν νομιζομένην εὐλάβειαν, ἣ ὅποια δὲν γεννᾷ καρπὸν ὠφελείας καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ θάνατον ψυχικὸν, καὶ σπέρησιν παντελεῖ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἣτις προξενεῖται ἀπὸ τὴν συγχῆν κοινωνίαν τῶν θείων μυστηρίων. Ἐπειδὴ εἰκονομαχοὶ ὅπου εἶναι κατὰ ἀλήθειαν εὐλαβεῖς, ὅχι μόνον δὲν καταφρονοῦσι τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ τό-

σους ιερούς κανόνες Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀγίων. Ἄλλ' οὐδὲ κἄν εἰς τὴν διάνοιάν τους δέχωνται τοῦτο, φοβούμενοι τὸ κρίμα καὶ τὴν καταδίκην τῆς παρακοῆς. Καθὼς διὰ τοὺς τοιούτους ἀληθινούς εὐλαβεῖς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου.

«Πρὸς τίνα ἐπιβλέψω, εἰμὴ ἐπὶ τὸν πρῶτον, καὶ ταπεινὸν, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;» [Κεφ. ξς'. 2]. Ἦγουν, ποῖον ἄλλον ἄνθρωπον θέλω ἰδῶ μὲ ἰλαρὸν ὄμμα, πᾶρεξ ἐκεῖνον ὁποῦ εἶναι πρῶτος, καὶ ταπεινός, καὶ ἡσυχος, καὶ ὁποῦ φοβεῖται τὰ λόγια μου.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Δ'.

Προβάλλουσι πάλιν μερικοὶ καὶ λέγουσιν, ὅτι νὰ ὁποῦ καὶ ἡ Ὁσία Μαρία, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐρημῖται καὶ ἀσκηταί, μόλις μίαν φορὰν εἰς ὄλην τους τὴν ζωὴν ἐκοινώνησαν, καὶ δὲν τοὺς ἐμπόδισεν ἡ ἀργία ταύτης τῆς ἐντολῆς εἰς τὸ νὰ ἀγιάσουν.

Πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὔτε οἱ Ἐρημῖται κανονίζουσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλ' οὔτε ἡ ἐκκλησία διὰ τοὺς Ἐρημίτας ἔκαμε τοὺς κανόνες· καθὼς ὁ Ἀπόστολος λέγει. «Δικαίω νόμος οὐ κεῖται.» [Τιμοθ. κεφ.ιά. 9.], ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος προσθέτει· «ὅτι, καὶ πάντες ὅσοι τὴν ἐν τῇ καινῇ φιλοσοφίαν ἐζήλωσαν, οὐ φόβω καὶ κολάσει, οὐδὲ ἀπειλῇ καὶ τιμωρίᾳ, ἀλλ' ἀγάπῃ θεία καὶ φίλτρῳ ζέοντι τῷ περὶ Θεὸν ἐγένοντο· οὐ γὰρ ἐδεήθησαν προσταγμάτων, οὐδὲ ἐντολῶν καὶ νόμων, ὥστε ἀρετὴν ἐλέ-

σθαι, καὶ φεύγειν κακίαν· ἀλλ' ὡσπερ εὐγενεῖς παῖδες καὶ ἐλεύθεροι τὴν οἰκείαν ἐπιγνόντες ἀξίαν, χωρὶς φόβου τινός καὶ κολάσεως ἠύτομόλησαν πρὸς ἀρετὴν.» [Λόγ. 56. Τόμ. 5].

Ἦγουν. Νόμος καὶ ἐντολὴ εἰς τὸν δίκαιον δὲν ἀρμόζει, διὰ τὸ ἀπὸ λόγου τοῦ κάμνει τὸ ἀγαθόν. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος λέγει. Καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐξήλευσαν τὴν φιλοσοφίαν καὶ πολιτείαν τῆς καινῆς διαθήκης τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν τὴν ἐμεταχειρίσθησαν ἀπὸ φόβου τῆς κολάσεως, ἢ ἀπειλῆν καὶ φοβερισμόν, ἢ ἀπὸ παιδείαν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θεϊκὸν ἔρωτα. Ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἐχρειάσθησαν προσταγαῖς, οὐδὲ ἐντολαῖς καὶ νόμους διὰ νὰ ἀγαπήσουν τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ μισήσουν τὴν κακίαν· ἀμὴ ὡσάν εὐγενεῖς υἱοὶ καὶ ἐλεύθεροι μὲ τὸ νὰ ἐγνώρισαν τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεώς τους, χωρὶς φόβου τινός καὶ κόλασιν, ἀπὸ λόγου τους ὤρμησαν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐκατόρθωσαν.

Πλὴν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρημίται, ἀνίσως ἔχουσι τὸν τρόπον, καὶ δὲν κοινωνοῦσι, κατακρίνονται ὡς παραβάται τῶν Ἱερῶν κανόνων, καὶ ὡς καταφρονηταὶ τῶν θεῶν μυστηρίων. Εἰ δὲ καὶ δὲν εὐρίσκουσιν, εἶναι ἀνεύθουνοι καθὼς λέγει ὁ Ἱερὸς Καθβάσιλας. «Εἰ τοίνυν αἱ μὲν ψυχαὶ πρὸς τὸ μυστήριον ἐτοιμῶς ἔχουσι καὶ παρεσκευασμένως, ὁ δὲ ἀγιάσαι καὶ τελέσαι Κύριος ἀγιάζειν αἰεὶ βούλεται, καὶ ἑαυτὸν ἐκάστοτε μεταδιδόναι ἐπιθυμεῖ, τί τὸ κωλύσον τὴν μετουσίαν; πάντως οὐδὲν· εἴποι τις οὖν ἂν· εἴτις καὶ τῶν ζώντων, τὰ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ ἀγαθὰ ἔχει τὰ εἰρημμένα,

μη προσέλθη δὲ τοῖς μυστηρίοις, ἔξει τὸν ἁγιασμὸν ἐκεῖθεν οὐδὲν ἦττον; οὐ πᾶς· ἀλλ' εἴτις οὐ δύναται προσιέναι σωματικῶς· ὡσπερ αἱ τῶν τεθνηκότων ψυχαί, καὶ, οἳοι γεγόνασιν, οἱ ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαιῖσι, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς, οἷς θυσιαστήριον καὶ Ἱερέα ἰδεῖν ἀμήχανον ἦν. Τοῦτους γὰρ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸν ἁγιασμὸν ἀφανῶς ἠγίαζε τοῦτον· εἰδέ τις δυνάμενος οὐ προσέλθοι τῆ τραπέζῃ, τοῦτον τοῦ παρ' αὐτοῖς ἁγιασμοῦ τυχεῖν παντελῶς ἀδύνατον· οὐχ ὅτι οὐ προσῆλθεν ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι δυνάμενος, οὐ προσῆλθε. Καὶ διὰ τοῦτο δηλός ἐστιν ὅτι τῶν ὀφειλομένων ἀγαθῶν τοῖς μυστηρίοις, ἔρημον ἔχει τὴν ψυχὴν· τίς γὰρ ὁρμὴ καὶ προθυμία περὶ τὴν τράπεζαν παρὰ τῷ δυνάμει ῥαδίως δραμεῖν ἐπ' αὐτήν, καὶ μὴ βουλομένη; τίς δὲ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, παρὰ τῷ μὴ φοβουμένῳ τὴν ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ Κυρίου κειμένην ἀπειλήν τοῖς τὸ δεῖπνον τοῦτο περιορῶσι; Πῶς δ' ἂν πιστευθεῖη φιλεῖν, ἀ λαβεῖν ἔξω, οὐ λαμβάνει; διὰ τοῦτο οὐδὲν καινόν, εἰ σωματῶν ἀποκελυμέναις ψυχαῖς, ὁ Χριστὸς, αἷς τοιαύτην πονηρίαν οὐδεμίαν ἐγκαλεῖν ἔχει, τῆς τραπέζης μεταδίδωσι ταύτης.

Ἦγουν· ἀνίσως αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων εἶναι ἔτοιμας εἰς τὸ νὰ κοινωνήσουν· ὁ δὲ Κύριος πάντοτε θέλει καὶ ἀγαπᾷ νὰ ἀγιάζη, καὶ νὰ μεταδίδῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν καθε ἓνα, ποῖον πρᾶγμα ἡμπορεῖ νὰ τὰς χωρίσῃ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, βέβαια κἀνένα.

Μὰ ἤθελεν εἰπῆ τινὰς· ἀνίσως καὶ ἓνας ζωντανὸς Χριστιανὸς ἔχωντας αὐτὴν τὴν ἔτοιμασίαν εἰς

τὴν ψυχὴν του, καὶ δὲν ἤθελεν ὑπάγη νὰ μεταλάβῃ, τάχα καὶ ἐκεῖνος ἤμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἀγιασμὸν ἀπὸ τὰ μυστήρια, καθὼς καὶ οἱ κοιμηθέντες; ὄχι, δὲν ἤμπορεῖ καθένας νὰ τὸν ἀπολαύσῃ, πᾶρεξ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὑπάγη σωματικῶς νὰ μεταλάβῃ· ὡσὰν αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐκατοικοῦσαν καὶ ἐπλανῶντο εἰς τὰς ἐρημίας, καὶ εἰς τὰ βουνὰ, καὶ σπήλαια, καὶ τρύπας τῆς γῆς· εἰς τοὺς ὁποίους κοντὰ θυσιαστήριον καὶ Ἐκκλησία δὲν ἦτον, οὔτε ἦτον δυνατὸν νὰ ἰδοῦν Ἱερέα· διὰ τὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀναχωρητὰς καὶ Ἐρημίτας ὁ Χριστὸς ἀοράτως τοὺς ἠγίαζε μὲ τὸν ἀγιασμὸν τῶν μυστηρίων.

Εἰ δὲ τις ἤμπορῶντας νὰ ὑπάγη νὰ μεταλάβῃ δὲν ἐπῆγεν, ἐκεῖνος ἀδύνατον εἶναι παντελῶς νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἀγιασμὸν τῶν μυστηρίων· ὄχι διὰ τὶ δὲν ἐπῆγεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὶ ἤμπορῶντας νὰ ὑπάγη, ἢ ἀμέλησε καὶ δὲν ἐπῆγεν. Καὶ διὰ τοῦτο φανερὸς εἶναι ὅτι ἔχει ἔρημον τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὁποῦ χρεωστοῦνται διὰ τὴν μετάληψιν· διὰ τὶ, πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἔχη ἀγάπην καὶ προθυμίαν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐκεῖνος ὁποῦ ἤμπορῶντας εὐκόλα νὰ ὑπάγη νὰ μεταλάβῃ, δὲν θέλῃ; ἢ πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἔχη πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν φοβεῖται ὀλοτέλα τὸν μέγαν φόβηρισμὸν ὁποῦ κάμνει ὁ Κύριος ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ καταφρονοῦσι τὸ δεῖπνον τοῦτο; πῶς δὲ θέλει τὸν πιστεύσει τινὰς πῶς ἀγαπᾷ τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα ὄντας δυνατὸν εἰς αὐτὸν νὰ τὰ ἀπολαύσῃ δὲν τὰ ἀπολαμβάνει; διὰ τοῦτο

δὲν εἶναι κἀνένα παράδοξον ἀνίσως ὁ Χριστὸς μεταλαμβάνη τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Ε΄.

Ἀντιστέκονται τινὲς καὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἁγία Κοινωνία μὲ τὸ νὰ ἦναι πρᾶγμα μέγα καὶ φοβερόν, διὰ τοῦτο χρειάζεται καὶ ζωὴν ἁγίαν, τελείαν, καὶ ἀγγελικὴν.

Καὶ ὅτι μὲν εἶναι μέγα καὶ φοβερόν τὸ μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας, καὶ πῶς χρειάζεται ζωὴν ἁγίαν καὶ καθαρὰν κἀνενας δὲν ἀμφιβάλλει. Πλήν τὸ, ἅγιος ὄνομα λέγεται πολλῶν λογίων. Ἐπειδὴ ἅγιος μόνος εἶναι ὁ Θεὸς, ὡσὰν ὁποῦ ἔχει φυσικὴν τὴν ἀγιότητα καὶ ὄχι ἐπίκτητον· οἱ δὲ ἄνθρωποι ὅσοι ἠξιώθησαν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, κατὰ μετοχὴν τοῦ ἁγίου Θεοῦ λαμβάνουσι τὴν ἀγιότητα· καὶ διὰ τοῦτο λέγονται Ἅγιοι, ὡσὰν ὁποῦ ἔλαβον τὸν ἁγιασμόν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐκ τῆς ἀνωθεν ἀναγεννήσεως. Καὶ πρὸς τούτοις μὲ τὸ νὰ κοινωνοῦσι τὸ ἅγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας, πέρνουσιν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους παντοτινὰ τὸν ἁγιασμόν ἀπὸ τὰ θεῖα μυστήρια· καὶ ὅσον σιμώνουσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ μέσον τῆς ἐργασίας τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, τόσον περισσότερον ἀγιαζόμενοι, ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν τελειότητα· ὅσον δὲ πάλιν μακρύνονται ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, τόσον ὑπερούμενοι τοῦ ἁγιασμοῦ κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ ἡ κακία αὐξάνει εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ ἡ κακία δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ στέρησις τοῦ καλοῦ.

Ὡστε, ὅσοι ἠξιώθησαν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἐμποδίζονται τίποτε εἰς τὸ νὰ λέγωνται ἅγιοι, καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν συχνὰ τὰ θεῖα δῶρα, ὡς κατὰ χάριν τέκνα ἅγια τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· τὰ ἅγια εἰς τοὺς ἁγίους πρέπει νὰ δίδωνται, καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μεμολυσμένους, θέλωντας δὲ νὰ δείξῃ τὴν διαφορὰν τῶν ἁγίων λέγει. «Μηδεὶς τοίνυν ἀμαρτωλὸς προσίτω, μᾶλλον δὲ οὐ λέγω μηδεὶς ἀμαρτωλός· ἐπεὶ πρότερον ἑμαυτὸν ἀπειργῶ τῆς θείας τράπεζης· ἀλλὰ μηδεὶς μένων ἀμαρτωλὸς προσίτω· οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις· καὶ, ὅτι οὐδεὶς καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν· ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστὶ τὸ δεινὸν ὅτι ἀγνήν καρδίαν οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἔχοντες καρδίαν ἀγνήν, οὐδὲ τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι ταύτην ἀγνήν προσερχόμεθα. [Λόγ. 26 τόμ. 5].

Ἦγουν· κἀνένας ἀμαρτωλὸς ἅς μὴ πλησιάσῃ νὰ μεταλάβῃ· ὅμως δὲν λέγω κἀνένας ἀμαρτωλός· διὰ τί προτιήτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζω τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τῆν θεῖαν τράπεζαν· ὄχι δὲν λέγω κἀνένας ἀμαρτωλός, ἀλλὰ κἀνένας ἅς μὴ πλησιάσῃ εἰς τὰ μυστήρια μένωντας ἀμαρτωλός· ἤγουν κἀνένας ἀνεξομολόγητος καὶ ἀμετανόητος· διὰ τί ἤξεύρω πῶς ὅλοι εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς ἀμαρτήματα καὶ κακόν, καὶ πῶς δὲν εἶναι κἀνένας νὰ καυχῆθῃ πῶς ἔχει καθαρὰν ἀπὸ ἀμαρτίας τὴν καρδίαν του· ὅμως δὲν εἶναι τοῦτο τὸ κακὸν πῶς δὲν ἔχομεν καρδίαν καθαρὰν, ἀλλὰ πῶς μὴ ἔχοντες καρδίαν καθαρὰν, δὲν πλησιάζομεν εἰς τὸν Χριστὸν ὅπου δύναται νὰ μᾶς

καθάριση. Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει· «οἱ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαμβάνοντες, οἱ μὲν ὡς προβάτου μεταλαμβάνουσι, ἅτε δὴ τελείαν τὴν ἀρετὴν κτημένοι, οἱ δὲ ὡς ἐρίφου διὰ μετanoiας ἐξαλείφοντες τὰς τῶν ἀμαρτημάτων κηλίδας.» Ἦγουν· ἐκεῖνοι ὁποῦ μεταλαμβάνουσι τὸν Χριστὸν, ἄλλοι μὲν τὸν μεταλαμβάνουσι ὡς πρόβατον, ὅσοι δηλαδὴ εἶναι τέλειοι κατὰ τὴν ἀρετὴν· ἄλλοι δὲ ὡς ἐρίφον· δηλαδὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ μετanoiας ἐξαλείφουσι τοὺς μολυσμοὺς τῶν ἀμαρτιῶν τους.

Ἀγκαλὰ ὅμως καὶ αὐτοὶ νὰ ἀποδίδουσιν εἰς μόνους τοὺς τελείους τὴν συνεχίαν τῆς θείας κοινωνίας· ἀλλὰ οἱ θεῖοι Πατέρες φαίνονται πῶς δὲν ζητοῦσι τελειότητα ἀπὸ τοὺς μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ διόρθωσιν ζωῆς διὰ μετanoiας. Ἐπειδὴ, καθὼς εἰς τὸν φαινόμενον τοῦτον κόσμον δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἔστι καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι διαφοραὶς ἢ κατὰστασαι, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ σπόρου. Καὶ ὁ μὲν τέλειος προσφέρει εἰς τὸν Θεὸν τὸν ἑκατοστὸν ἀριθμόν, ὁ δὲ μέτος τὸν ἐξηκοστόν, καὶ ὁ ἀρχάριος τὸν τριακοστόν, καθ' ἕνα κατὰ τὴν δύναμίν του καὶ κἀνένας δὲν εἶναι ἀπόβλητος κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν ἐπειδὴ καὶ δὲν προσφέρει τὸν ἑκατοστόν.

Πλὴν ἡμεῖς ἂν θέλωμεν νὰ στοχασθοῦμεν καλὰ, τῶν ἀδυνάτων εἶναι νὰ ἔλθῃ τινὰς εἰς τὴν τελειότητα χωρὶς τὴν συνεχῆ κοινωνίαν τῶν ἁγίων μυστηρίων· διὰ τί χωρὶς αὐτὴν, οὐδὲ ἀγάπη ἡμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ· χωρὶς δὲ τὴν ἀγάπην, οὐδὲ ἡ πρὸς τὰς δεσποτικὰς ἐντολὰς ὑπακοή· χωρὶς δὲ τὴν ὑπακοήν,

οὐδὲ τελειότης. Ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς Σολομῶν, «ἀρχὴ σοφίας ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία· φροντίς δὲ παιδείας ἀγάπη· ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων· προσοχὴ δὲ νόμων βεβαίωσις ἀφθαρσίας· ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ Θεοῦ. Ἐπιθυμία ἄρα σοφίας ἀνάγει ἐπὶ βασιλείαν.» [Σοφ. 1. 17.18]. Ἦγουν ἀρχὴ τῆς Σοφίας εἶναι ἡ ἀληθινὴ τῆς παιδείας ἐπιθυμία· φροντίδα δὲ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως εἶναι ἡ ἀγάπη· ἀγάπη δὲ εἶναι ἡ φύλαξις τῶν νόμων τῶν θεϊκῶν· φύλαξις δὲ τῶν νόμων εἶναι ἡ βεβαία καὶ ἄτρεπτος καθαρότης καὶ ἀφθαρσία· ἡ δὲ ἀφθαρσία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ πλησιάσῃ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σοφίας ἀναβιάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν Βασιλείαν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἀββᾶ Ἀπολλῶς, γνωρίζοντας τὴν θεϊαν κοινωνίαν πῶς εἶναι τελειωτικὴ τῆς θεϊκῆς ἀγάπης, τὴν συναριθμεῖ μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης καὶ λέγει· ὅτι εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἐντολὰς, ἤγουν εἰς τὴν συχνὴν μετάληψιν, καὶ εἰς τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην, ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμανται.

Ἀλλὰ τί χρεῖα νὰ πολυλογοῦμεν; αὐτοὶ ὅπου προβάλλουσι ταῦτα, ὡς τέλειοι μεταλαμβάνουν εἰς τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἢ ὡς ἁμαρτωλοὶ καὶ ὡς ἀτελεῖς; Καὶ εἰ μὲν ὡς τέλειοι, πρέπει καὶ συχνότερα νὰ κοινωνοῦσι κατὰ τὴν ἀπόφασίν τους· εἰ δὲ ὡς ἀτελεῖς, συχνότερα πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν διὰ νὰ γένουν τέλειοι, καθὼς προείπομεν ἄνωτέρω.

Ἐπειδὴ ἂν τὸ βρέφος δὲν αὐξάνει εἰς ἡλικίαν ἄνδρος χωρὶς σωματικὴν τροφήν, πολλῶ μᾶλλον θέλει

ἔλθῃ εἰς τελειότητα ἢ ψυχὴ χωρὶς πνευματικὴν τροφήν; Καὶ καθὼς οἱ ἐξω σοφοὶ λέγουσιν ὅτι τρία τινὰ θεωροῦνται εἰς τὸ βρέφος· πρῶτον τὸ τρεφόμενον· δεύτερον ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον τρέφεται· καὶ τρίτον ἐκεῖνο ὁποῦ τρέφει. Καὶ ἐκεῖνο μὲν ὁποῦ τρέφει εἶναι ἡ θρεπτικὴ ψυχὴ· ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ τρέφεται εἶναι τὸ ἔμφυχον σῶμα· ἐκεῖνο δὲ μὲ τὸ ὁποῖον τρέφεται, εἶναι ἡ τροφή.

Ἔτσι, λέγει Γαβριήλ ὁ Φιλαδελφείας, ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν· «ἐστὶ τὸ τρεφόμενον, ἤγουν ὁ Βαπτισθεὶς καὶ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος· ὃ τρέφεται, τὰ ἄχραντα μυστήρια· τὸ τρέφον, ἡ θεία χάρις ἢ ταῦτα μεταποιοῦσα εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν»· διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος· πῶς πρέπει ἐκεῖνος ὁποῦ ἀναγεννηθῆ διὰ τοῦ Βαπτίσματος νὰ τρέφεται λοιπὸν μὲ τὴν κοινωνίαν τῶν θείων μυστηρίων. [Λόγ. 8 περὶ βαπτίς.]

Εἰ δὲ πάλιν ὡς ἁμαρτωλοὶ μεταλαμβάνουν, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν οὐδὲ εἰς τὰς σαράντα ἡμέρας, ἀλλ' οὔτε μίαν φορὰν τὸν χρόνον, καθὼς λέγει ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης. «Καθάπερ τὸν οὐδὲν ἑαυτῶ συνειδότα φαῦλον, καθ' ἐκάστην δεῖ προσιέναι τὴν ἡμέραν, οὔτω τὸν ἐν ἁμαρτήμασι προκατειλημμένον, καὶ μὴ μετανοοῦντα, οὐδὲ ἐν ἑορτῇ προσιέναι ἀσφαλές· οὐ γὰρ δὴ τὸ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ προσελθεῖν ἀπαλλάττει τῶν ἐγκλημάτων ἡμᾶς, ἀν ἀναξίως προσίωμεν· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μεϊζόνως καταδικάζει, ὅτι ἅπαξ προσιόντες, οὐδὲ τότε καθαρῶς προσίεμεν.»

«Διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντα ἡμᾶς μὴ ἀπλῶς

διὰ τὴν τῆς ἑορτῆς ἀνάγκην τῶν θείων ἄπτεσθαι μυστηρίων. [Λόγ. 71 τόμ. 5 εἰς τὸν ἅγιον φιλόλογον]. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός. « Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Ἰερεῖς οὐ πάντας ἴσασι τοὺς ἀμαρτωλοὺς, καὶ ἀναξίως τῶν μυστηρίων μετέχοντας, ὁ Θεὸς πολλάκις τοῦτο ποιεῖ, καὶ παραδίδωσιν αὐτοὺς τῷ Σατανᾷ· ὅταν γὰρ νόσοι, ὅταν ἐπιβουλαί, ὅταν πένθη καὶ συμφοραὶ συμβαίνωσιν, ὅταν ἄλλα τινὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο γίνονται. Καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλοῖ οὕτω λέγων· διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοί, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Καὶ πῶς φησὶν, ὅταν ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ προσερχώμεθα; τοῦτο γὰρ τὸ δεινόν, ὅτι οὐ καθρότητι διανοίας, ἀλλὰ διαστήματι χρόνου τὴν ἀξίαν διορίζεις τῆς προσόδου· καὶ τοῦτο εὐλόβειαν εἶναι νομίζεις τὸ μὴ πολλάκις προσελθεῖν, οὐκ εἰδὼς ὅτι τὸ ἀναξίως προσελθεῖν, καὶ ἄπαξ γένηται, ἐκηλίδωσεν· τὸ δὲ ἀξίως, καὶ πολλάκις, ἔσωσεν. Οὐκ ἔστι τόλμα τὸ πολλάκις προσιέναι, ἀλλὰ τὸ ἀναξίως, καὶ ἄπαξ τις τοῦ παντός χρόνου προσέλθῃ· ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀνοήτως διακείμεθα καὶ ἀθλίως, ὅτι μυρία διὰ παντός ἐργαζόμενοι τοῦ ἐνιαυτοῦ κικᾶ, τοῦ μὲν ἀποδύσασθαι ἐκεῖνα, οὐδεμίαν ποιούμεθα φροντίδα· νομίζομεν δὲ ἡμῖν ἀρκεῖν τὸ μὴ συνεχῶς κατατολμᾶν καὶ ἐπιπηδᾶν ὑβριστικῶς τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι καὶ οἱ τὸν Χριστὸν σταυρώσαντες ἄπαξ ἐσταύρωσαν· ἄρ' οἶν ἐπειδὴ ἄπαξ, ἔλαττον τὸ ἀμάρτημα; Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ ἄπαξ προέδωκε· τί οἶν; τοῦτο αὐτὸν ἐξείλετο;

Διὰ τί γὰρ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα μετερχόμεθα; χρόνος προσόδου ἔστω ἡμῖν τὸ καθαρὸν συνειδός.

[Τιμ. οθ. 1. 1. λογ. 6. τόμ. 4]. Καὶ πάλιν « τί οὖν; τίνες ἀποδεξόμεθα, τοὺς ἅπαξ; τοὺς πολλάκις; τοὺς ὀλιγάκις; οὔτε τοὺς ἅπαξ, οὔτε τοὺς πολλάκις, οὔτε τοὺς ὀλιγάκις, ἀλλὰ τοὺς μετὰ καθαρῶς συνειδότος, τοὺς μετὰ καθαρᾶς καρδίας, τοὺς μετὰ βίου ἀλήπτου, οἱ τοιοῦτοι αἰεὶ προσίτωσαν· οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι, μηδὲ ἅπαξ· τί δήποτε; ὅτι κρίμα ἑαυτοῖς λαμβάνουσι, καὶ κατάκριμα, καὶ κόλασιν, καὶ τιμωρίαν». [Ἑβρ. 10. λογ. 17. τόμ. 4].

Ἦγουν. Καθὼς ἐκεῖνος ὅπου ἔχει συνειδήσιν καθαρὰν πρέπει κάθε ἡμέραν νὰ μεταλαμβάνῃ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὅπου εὐρίσκεται εἰς ἁμαρτίας καὶ δὲν μετανοεῖ, δὲν εἶναι συμφέρον του οὔτε εἰς ἑορτὴν νὰ μεταλάβῃ διὰ τί, ἀνίσως καὶ ἀναξίως μεταλάβωμεν, καὶ μίαν φοράν τὸν χρόνον μεταλάβωμεν δὲν ἐλευθερωνόμεθα διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα· ἀλλ' αὐτὸ μάλιστα περισσότερον μᾶς καταδικάζει, πῶς καὶ μίαν φοράν τὸν χρόνον μεταλαμβάνομεν, καὶ πάλιν οὐδὲ τότε καθαρὰ δὲν μεταλαμβάνομεν. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ ὅλους νὰ μὴν κοινωνήτε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, διὰ τί εἶναι ἑορτὴ ὄχι.

Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος λέγει ὁ ἴδιος. Ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱερεῖς δὲν γνωρίζουσιν ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὅπου ἀναξίως μεταλαμβάνουσιν· ὁ Θεὸς πολλάκις φορές τοὺς φανερώνει καὶ τοὺς παραδίδει νὰ παιδευθοῦν εἰς τὸν Σατανᾶν· διὰ τί, ὅταν ἀκολουθοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀσθένειαι, ἐπιβουλαίς, ὅταν συμφοραῖς καὶ δυστυχίαις, ὅταν ἄλλα παρόμοια κακὰ, διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν ἀκολουθοῦν, διὰ νὰ μεταλάβουν δηλαδὴ ἀναξίως. Καὶ τοῦτο ὅπου λέγω, τὸ

φανερώνει ὁ Παῦλος λέγωντας ἔτσι διὰ τοῦτο, ἤ-
 γουν διὰ τί ἀναξίως πολλοὶ κοινωνοῦσι ἀπὸ λόγου
 σας, διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀσθενοῦσι, καὶ ἀρκετοὶ ἀπο-
 θαίνουσι. Καὶ πῶς, μοῦ ἀποκρίνεσθε, ὅπου μίαν φο-
 ρὰν τὸν χρόνον μεταλαμβάνωμεν; ἀλλὰ τοῦτο εἶναι
 τὸ κακόν, ὅπου δὲν στοχαζέσται τὴν ἀξιοσύνην τῆς
 κοινωνίας εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
 τὴν διορίζεις εἰς τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, καὶ τοῦτο
 νομίζεις πῶς εἶναι εὐλάβεια τὸ νὰ μὴ μεταλαμβά-
 νῃς συχνὰ καὶ δὲν ἤξεύρεις πῶς, κὰν μίαν φορὰν
 τὸν χρόνον ἀναξίως μεταλάβῃς, ἔβλαψες τὴν ψυχὴν
 σου, ἂν δὲ ἀξίως συχνὰ μεταλαμβάνῃς, πῶς σὲ ὠ-
 φελεῖ.

Δὲν εἶναι τόλμη καὶ αὐθάδεια τὸ νὰ μεταλαμ-
 βάνῃ τινὰς συχνὰ, ἀλλὰ τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ ἀνα-
 ξίως, κὰν καὶ μίαν φορὰν μεταλάβῃ τὸν χρόνον. Ἡ-
 μεῖς δὲ τόσον ἄθλιοι καὶ ἀνόητοι εἴμεσθην, ὅπου εἰς
 μὲν ὄλον τὸν χρόνον κάμνομεν ἁμαρτίας, καὶ δὲν
 σπουδαζόμεν νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ αὐταῖς, νομίζομεν
 δὲ πῶς εἶναι ἀρκετὸν εἰς καθαρισμὸν μας τὸ νὰ μὴ
 μεταλαμβάνωμεν συχνὰ, καὶ νὰ καταπολοῦμεν ὑβρι-
 στικῶς ἐναντίον εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν
 στοχαζόμεθα πῶς καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἐσταύρωσαν τὸν
 Χριστὸν μίαν φορὰν τὸν ἐσταύρωσαν λοιπὸν, ἐπειδὴ
 καὶ μίαν φορὰν τὸν ἐσταύρωσαν, ὀλιγώτερον ἁμαρ-
 τίαν ἔκαμαν; Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ μίαν φορὰν τὸν ἐπρό-
 δωσε, λοιπὸν διὰ τοῦτο δὲν ἐκολάσθη; ὄχι ὄχι.

Διὰ τί λοιπὸν νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν ἁγίαν
 κοινωνίαν μὲ διορίαν καιροῦ; ὁ καιρὸς ὁ καλλίτερος
 διὰ νὰ μεταλάβωμεν, εἶναι τὸ καθαρὸν συνειδός.

Καὶ πάλιν λέγει· ποίους λοιπὸν νὰ ἀγαπήσωμεν ; ἐκείνους ὅπου μίαν φορὰν τὸν χρόνον μεταλαμβάνουσιν ; ἢ ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνουσι πολλὰς φοραῖς ; ἢ ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνουσιν ὀλίγαις ; ὄχι· οὔτε ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνουσι μίαν φορὰν ἐπαινοῦμεν, οὔτε ἐκείνους ὅπου πολλὰς φοραῖς, οὔτε ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνουσιν ὀλίγαις· ἀλλὰ ἐπαινοῦμεν ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνουσι μὲ καθαρὸν συνειδὸς, μὲ καθαρὰν καρδίαν, καὶ μὲ βίον καὶ ζωὴν ἀκατηγόρητον· ὅσοι εἶναι τέτοιοι, παντοτινὰ ἄς μεταλαμβάνουσιν· ἐκεῖνοι δὲ ὅπου δὲν εἶναι τοιοῦτοι, μηδεμίαν φορὰν τὸν χρόνον νὰ μεταλάβουν δὲν εἶναι ἄξιοι. Καὶ διὰ ποίαν ἀφορμὴν ; διὰ τί εἰς κατάκρισίν τους μεταλαμβάνουσι, καὶ κόλασιν, καὶ τιμωρίαν.

Ἄλλὰ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι, δὲν ἤξεύρω πῶς, δὲν ἀκούουσι ταῦτα, ἀλλὰ ζητοῦσιν ἀπὸ τοὺς μεταλαμβάνοντας Ἀγγελικὴν ζωὴν καὶ κατάστασιν. Καὶ ὅτι καθ' ἕνα ὅπου Βαπτισθῆ καὶ ἀναγεννηθῆ διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος ὑπόσχεται νὰ ζήσῃ Ἀγγελικὴν ζωὴν, φανερὸν εἶναι, διὰ τί βιάζεται ὅσον δύναται νὰ τελειώσῃ τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς, καθὼς εἶναι προσταγμένος· τὸ ὅποσον εἶναι ἴδιον τῶν Ἀγγελικῶν τάξεων νὰ πληροῦσι δηλαδὴ καὶ νὰ τελειοῦσι πάντοτε τὰ θεϊκὰ προσταγμάτα.

Ὡστε καὶ οἱ Βαπτισθέντες καὶ φυλάττοντες τὰς θείας ἐντολάς, δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν Ἀγγέλων κατὰ τοῦτο, καὶ καθ' ὃ σπουδάζουν νὰ φυλάξουν ἐν σώματι τὴν καθαρότητα τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων, καθὼς ὁ Ἀπόστολος φωνάζει καὶ λέγει· «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» [Φιλιπ.

6'. 20.] ἤγουν ἡ πολιτεία ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν εἶ-
 ναι οὐράνιος καὶ Ἀγγελικὴ».

Ἄλλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει. «Ἐπισπα-
 σάμεθα τοῖνον τὴν ἄμαχον τοῦ Πνεύματος βοήθειαν,
 τὰς ἐντολάς τηροῦντες, καὶ οὐδὲν τῶν Ἀγγέλων ἐσό-
 μεθα ἐλάττους.» [Κατὰ Ἰωάν. ΙΔ'. ὁμιλ. 76] Καὶ
 πάλιν «διπλῆν λαμβάνει τὴν χάριν ὁ σωζόμενος, καὶ
 ζωοποιεῖται τὴν ψυχὴν, κα πετεινὸν γίνεται λοιπὸν
 ἀψίδας οὐρανῶν καταλαμβάνων.» [Δόγ. 4 εἰς τὴν
 κοσμοποίησιν.]

Ἦγουν ἅς τραβίζωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν
 ἀνίκητον βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὸ νὰ
 φυλάττωμεν τὰς ἐντολάς, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον
 δὲν θέλομεν φανῆ κατώτεροι ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους.
 Καὶ πάλιν διπλῆν λαμβάνει χάριν ὁ Βαπτισθεὶς καὶ
 σωθεὶς Χριστιανός· πρῶτον διὰ τί ζωοποιεῖται μὲ τὴν
 χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ δεύτερον διὰ τί γί-
 νεται ὡσὰν ἓνα ἐλαφρὸν πετεινὸν, καὶ πετᾷ ἐλεύθερα
 εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ 5'.

*Προβάλλουσι τινές εἰς τὴν θεῖαν Κοινωνίαν τὸ
 ῥητὸν τῆς Παροιμίας καὶ λέγουσι· μέλι εὐρῶν φάγε τὸ
 ἱκανόν, μήποτε πλησθεὶς ἐξεμέσης· ἤγουν· ὅταν εὐρῆς
 μέλι, τὸ ἀρκετὸν γὰ φάγῃς, μήπως, τρώγωντας παρά-
 νω, ξεράσῃς.*

Πρὸς ταῦτα λοιπὸν τὰ σοφίσματα ἐντρεπόμεθα
 νὰ κάμνωμεν τὴν ἀπάντησιν. Ἐπειδὴ ὁ τρόπος τοῦ

μέλιτος δὲν ἐννοεῖται εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, ἀλλὰ εἰς τὰ περὶ νοεῶς θεωρίας καὶ τελειότητος κατὰ τὸν Σιναίτην Γρηγόριον, καὶ ἄλλους πατέρας· εἰ δὲ αὐτοὶ περὶ τῶν θείων δώρων τὸ ἐκλαμβάνουσιν, ἐγὼ μάλιστα ἀκούω τὸν ἴδιον Παροιμιαστὴν νὰ μοῦ λέγῃ.

«Φάγε μέλι υἱέ· ἀγαθὸν γὰρ κηρίον· ἵνα γλυκανθῇ σου ὁ φάρυγξ· οὕτως αἰσθήσῃ σοφίαν τῆ σῆ ψυχῆ· ἐὰν γὰρ εὐρησῇ, ἔσται καλὴ ἢ τελευτή σου, καὶ ἐλπίς σε οὐκ ἐγκαταλείψει.» [Παροιμ. ΚΔ'. 13.]
 Ἦγουν, ὦ υἱέ μου φάγε μέλι· ἐπειδὴ εἶναι γλυκὸν τὸ κηρόμελον· διὰ τὸ γλυκάνῃς τὸν λαίμῳ σου· καὶ ἔτσι θέλεις καταλάβῃς σοφίαν εἰς τὴν ψυχὴν σου· διὰ τί ἀνίσως εὐρήσῃς καὶ φάγῃς, θέλει γένη τὸ τέλος σου καλὸν, καὶ ἡ ἐλπίς ἢ πρὸς τὸν Θεὸν δὲν θέλει σὲ πραιτήσῃ.»

Ὅμως ἔπρεπε νὰ μᾶς εἰποῦσι πῶς ἐννοοῦσι τὸ ἱκανόν· ἐπειδὴ ἡμεῖς ἄλλο μέτρον δὲν ἔχομεν εἰς τὴν μετάληψιν, παρὰ μοναχὰ τοὺς Ἱεροὺς κανόνας τῶν Ἀποστόλων, καὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ἤγουν, νὰ κοινωνοῦμεν (ἂν εἶναι δυνατὸν καὶ καθ' ἐκάστην) ἢ τέταρτον τῆς ἐβδομάδος, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος· ἢ καὶ κάθε σαββατοκυριακόν, καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτασίμους ἡμέρας· καθὼς ὁ Ἀπόστολος προστάζει τὰ ἀνδρόγυνα νὰ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας, διὰ νὰ κοινωνοῦν τὰ θεῖα μυστήρια, λέγωντας· «μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τοι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ».

Ὁ δὲ θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγει· «τῷ Σαββάτῳ καὶ τῇ Κυριακῇ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπεχέσθωσαν κοινωνίας, διὰ τὸ ἐν ταύταις τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Θεῷ.» [Καν. 4]. Ἦγουν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα ἄς φυλάττωνται νὰ μὴ σμίξουν τὸ Σάββατον, καὶ τὴν Κυριακὴν· ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐταῖς ταῖς ἡμέραις ἀναφέρεται ἡ πνευματικὴ θυσία, ἧγουν γίνεται ἡ θεία λειτουργία διὰ νὰ μεταλάβουν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης περὶ τῶν ἑσπερῶν λέγει· «ἡμέραν μίαν τῆς ἐβδομάδος, ἣτις Κυριακὴ καλεῖται, διὰ τὸ ἀνατεθειμένην εἶναι τῷ Κυρίῳ κατ' αὐτὴν ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν, καὶ προῦποδείξαντι, καὶ προπιστωσαμένῳ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, ἐν ἣ ἅπαν γίνον ἀργήσει ἔργον ταύτην ποίουν τὴν ἡμέραν ἀγιάσεις, καὶ βιωτικὸν πᾶν ἔργον οὐ ποιήσεις χωρὶς τῶν ἀναγκαίων· καὶ τοῖς ὑπὸ σέ, καὶ μετὰ σοῦ πᾶσιν ἄνεσιν παρέξεις· ἵν' ὁμοῦ δόξασητε τὸν τῷ οἰκίῳ θανάτῳ κτησάμενον ἡμᾶς, καὶ συναναστήσαντα τὴν ἡμετέραν φύσιν· καὶ μνησθήσῃ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· καὶ μελετήσῃς ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐξετάσῃς σεαυτὸν μήτι παρέβης, ἢ παρέλειψας, καὶ διορθώσῃς σεαυτὸν ἐν πᾶσι, καὶ προσκαρτερήσῃς ἐν αὐτῇ τῷ τοῦ Θεοῦ ναῷ, καὶ ταῖς ἐν αὐτῷ συνάξῃς παραμενεῖς, καὶ μεταλήψῃ ἐν εἰλικρινεῖ πίστει, καὶ ἀκατακρίτῳ συνειδότι τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ, καὶ ἀρχὴν ἀκριβεστέρου βίου ἄρξῃ, καὶ ἀνακαινίσῃς σεαυτὸν, καὶ ἐτοιμάσῃς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν. Καὶ οὕτω τὴν ἡ-

μέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάσεις, σαββατίζων τὴν τῶν κακῶν ἀπραξίαν τῇ Κυριακῇ δὲ τὰς νενομισμένους μεγάλας ἐορτὰς συνάψεις τὰ αὐτὰ πράττων, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀπεχόμενος. [Ἐν τῷ Δεκαλόγ. τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας· ἐντολ. 4.]»

Ἦγουν τὴν μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος (ἢ ὅποια ὀνομάζεται Κυριακῇ μετὰ τὸ νὰ εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Κύριον ὅπου κατ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀνέστη ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, καὶ μᾶς προέδειξε καὶ προεβεβαίωσε τὴν κοινὴν ἀνάστασιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνάστασιν θέλει μένει ἀργὸν κάθε γῆϊνον ἔργον) θέλεις ἀγιάσεις, καὶ δὲν θέλεις κάμης εἰς αὐτὴν κανένα κοσμικὸν ἐργόχειρον, ἢ δουλείαν, ἢ τέχνην, ἔξω μόνον ἀπὸ ταῖς ἀναγκαίαις ὑπηρεσίαις τοῦ σώματος, καὶ θέλεις δώσεις ἀνάπαυσιν τῶν κόπων, καὶ εἰς τοὺς δούλους σου καὶ εἰς ὄλην σου τὴν φαμίλιαν, διὰ νὰ δοξάτετε συμφώνως ὅλοι τὸν Χριστὸν ὅπου μᾶς ἐξαγόρασε μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἀνέστη αὐτός, καὶ συνανέστησε μαζί μετὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὄλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας. Καὶ θέλεις ἐνθυμηθῆς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, καὶ νὰ μελετήσης ὅλας τὰς ἐντολάς καὶ παραγγελίας τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ ἐξετάσης τὸν ἑαυτὸν σου μήπως καὶ ἐπαρέβηκες κάμμειαν ἀπὸ αὐταῖς, ἢ ἄφησας κάμμειαν καὶ δὲν τὴν ἔκαμες, καὶ ἔτσι νὰ διορθώσης τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ὅλα σου τὰ ἐλαττώματα. Καὶ νὰ προτρεῖν εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ ἀκούσης τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀκολουθίαν, καὶ νὰ μεταλάβῃς μετὰ καθαρὰν πίστιν, καὶ ἀκατηγόρητην συνεί-

δησιν τὸ ἅγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ κάμῃς ἀρχὴν ἐναρετωτέρας καὶ πλέον καλλιτέρας ζωῆς, καὶ νὰ ἀνακαιουργώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ νὰ τὸν ἐτοιμάσῃς νὰ γένη ἐπιτήδειος νὰ δεχθῇ τὰ μέλλοντα καὶ αἰώνια ἀγαθὰ. Καὶ ἔτσι κάμνωντας, θέλεις ἀγιάσεις καὶ τιμήσεις τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων καταπαύωντας ἀπὸ κάθε πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας· μαζὶ δὲ μὲ τὴν κυριακὴν θέλεις ἐνώσεις καὶ ταῖς ἐπίλοιπαις μεγάλαις ἑορταῖς, καὶ καθὼς κάμνεις εἰς τὴν κυριακὴν νὰ κάμῃς καὶ εἰς ἐκεῖναις φυλαπτόμενος ἀπὸ ὅλα τὰ κακά.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Ζ΄.

Μερικοὶ ἀπὸ ἀθεοφοβίαν κινούμενοι, αἴρουν ὀνομάζουσι τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινας συνεχῶς, λέγοντες ὅτι, καθὼς ἐκεῖνοι ὅπου βαπτίζονται ἔξω ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αἱρετικοὶ, ἔτσι εἶναι αἱρετικοὶ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μεταλαμβάνουσι συνεχῶς.

Ἡμεῖς εἰς τοιαῦτα τολμηρὰ λόγια θαυμαζόμεθα ἐπ' ἀληθείας τί νὰ εἰποῦμεν. Τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτὴν ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι αἱρετικοὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι, ὄχι μόνον ἐκεῖνοι ὅπου παρακινούσι τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν θεῖαν Μετάληψιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου δέχονται τὰ λόγια τους. Καὶ ὅλοι οἱ ἱερεῖς οἱ καθ' ἑκάστην ἱερουργούντες καὶ μεταλαμβάνοντες (φευ τῆς βλασφημίας) καὶ μάλιστα ὁ ἅγιος Ἀπολλῶς ὅπου ἦτον περιβόητος εἰς τὴν ἀγιότητα, καὶ εἶχε πέντε χιλιάδας μαθητὰς εἰς τὴν ὑποταγὴν του· διὰ τὸν ὁποῖον γράφει ὁ Θεὸς Ἱερώνυ-

μος, ὁποῦ ὑπῆγε καὶ τὸν ἡῦρε, πῶς, «ἀφ' οὗ (λέγει) ἐκάμαμε προσευχὴν, πλύναντες τοὺς πόδας μας, καὶ στήσαντες τράπεζαν, μᾶς ἐφίλευσαν ψυχικὰ καὶ σωματικὰ ἤγουν, ἐκοινωνήσαμεν μετ' αὐτοὺς τὰ θεῖα μυστήρια, καθὼς κάμνουσι κάθε ἡμέραν.»

«Ἐπειτα μετὰ τὴν τράπεζαν, ἡμεῖς μὲν ἀνεπαύθημεν, ἐκεῖνοι δὲ πηγαίνοντες εἰς τὴν ἔρημον, προσηύχοντο μετανοιῶντες ἕως αὔριον, ὥστε νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς συνάξεως. Καὶ μετὰ τὴν ἐννάτην καὶ τὸν ἑσπερινὸν ἐκοινωνοῦσαν καὶ μετὰ τὴν κοινωσίαν, τινὲς μὲν καθήμενοι ἔτρωγαν, ἄλλοι δὲ θερμότεροι ὑπῆγαιναν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ζῶντες μόνον μετὰ τὴν δύναμιν τῆς ἱερᾶς Μεταλήψεως. Ἐλεγε δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀείμνηστος πολλὰ ψυχωφελῆ διηγήματα, ἐξόχως δὲ νὰ κοινωνοῦμεν καθ' ἐκάστην τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ ὑποδεχώμεθα τοὺς ξένους ὡς Ἀγγέλους Θεοῦ ὡς ὁ Ἀβραάμ, ὁ Λῶτ, καὶ ἕτεροι ὅμοιοι, ὅτι εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἐντολάς ὅλος ὁ νόμος καὶ αἱ Προφῆται κρέμανται.»

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅλος ὁ χορὸς τῶν θείων Πατέρων ὁμολογουμένως εἶναι ἅγιοι, καὶ γνήσιοι δοῦλοι Χριστοῦ ἀκολουθεῖ ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτοὶ ὁποῦ προβάλλουσι τὰ τοιαῦτα νὰ εἶναι ἐναντίοι καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ εἰς τὰς οἰκουμενικὰς, καὶ τοπικὰς Ἀγίας Συνόδους, καὶ εἰς τοὺς κατὰ μέρος Ἀγίους καὶ ὄχι μόνον εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ὁποῦ λέγει «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ πάλιν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.» [Ἰω. 6. 54].

Ἦγουν καθ' ἐκάστην καὶ πάντοτε, καθὼς τὸ ἔρμηνεύει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὡς προείπομεν.

Ὁ Ἅγιος Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ αὐτοὺς τοὺς δαιμονισμένους, ἀνίσως δὲν βλασφημοῦσιν εἰς τὰ θεῖα δῶρα ἀποδέχεται νὰ μεταλαμβάνουν κάθε Κυριακὴν. Λέγων· «καὶ πιστὸς δαιμονῶν, εἰμὴ τὸ μυστήριον ἐξαγορεύει, ἢ ἄλλως βλασφημεῖ, μεταλαμβάνέτω· μὴ μὲν τοι καθ' ἐκάστην· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ κατὰ Κυριακὴν μόνον.» [Κάν. 3].

Καὶ οἱ μὲν θεοὶ Πατέρες μας, ὄχι μόνον τοὺς ὑγιεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς δαιμονισμένους δέχονται συνεχῶς εἰς τὴν Μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων· αὐτοὶ δὲ οἱ εὐλογημένοι, οὔτε ἐκείνους ὅπου ἔχουν σώας τὰς φρένας προσδέχονται, ἀλλὰ ζητοῦσι νὰ φαίνωνται τοῦ νόμου νομιμώτεροι.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Η΄.

Ἄρτιστέχοιται ζινὲς καὶ λέγουσι, τάχα καὶ αὐτοὶ δὲν ἐροχλοῦνται ἀπὸ τὰ πάθη ὡς ἄνθρωποι· γαστριμαργίαν, δηλαδὴ κεροδοξίαν· γέλωτα· ἀργολογίαν, καὶ ὅσα ὅμοια, πῶς λοιπὸν θέλουρ νὰ κοιωνοῦν συγχρά.

Πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Ἀντιοχείας καὶ λέγει. «Εἰσὶ γὰρ τινες, καὶ διὰ χρόνου μεταλαμβάνοντες ἐκδιδούσιν ἑαυτοὺς τῇ ἁμαρτίᾳ· ἄλλοι δὲ πάλιν συχνοτέρως μεταλαμβάνοντες, παραφυλάττουσιν ἑαυτοὺς πολλάκις ἀπὸ πολλῶν κακῶν φοβούμενοι τὸ κρίμα τῆς Μετάληψεως· οὐκοῦν εἰ μὲν μικρά τινα, καὶ ἀνθρώπινα, καὶ

εὐσυγχώρητα πταίομεν, οἷον διὰ γλώσσης, ἢ δι' ἀκοῆς, ἢ δι' ὀφθαλμῶν κλεπτόμενοι, ἢ κενοδοξίας, ἢ λύπης, ἢ θυμοῦ, ἢ τινὸς τῶν τοιούτων, καταμεμφομένοι ἑαυτοὺς, καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ Θεῷ, οὕτω τῶν Ἁγίων μυστηρίων μετέχομεν, πιστεύοντες ὅτι εἰς κάθαρσιν τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν ἡ Μετάληψις τῶν θείων μυστηρίων γίνεται· εἰ δὲ βαρέα τινὰ ποιηρὰ, καὶ σαρκικά, καὶ ἀκάθαρτα πράττομεν, καὶ μνησικακίαν πρὸς τὸν πλησίον ἔχομεν, τῶν θείων μυστηρίων, ἕως ἀξίως μετανοήσωμεν, μηδαμῶς ἐφαψώμεθα.»

« Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωποι σαρκικοὶ ὄντες καὶ ἀσθενεῖς πολλοῖς συμφυρόμεθα ἁμαρτήμασι, δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διαφόρους θυσίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ὡς ἐὰν προσφέρωμεν αὐτῷ, προκαθαίρουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ προσελθεῖν τοῖς μυστηρίοις· καὶ γὰρ ἡ ἐλεημοσύνη θυσία ἐστὶν ἀποθαίρουσα ἁμαρτίας· ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα θυσία σωτήριος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· λέγει γὰρ ὁ Προφήτης Δαβὶδ· « θυσία τῷ Θεῷ, Πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει. »

« Ἐὰν ταύτας τὰς θυσίας προσφέρωμεν τῷ Θεῷ, καὶ ἐλαττώματά τινα ἔχωμεν ἀνθρώπινα, δυνασώμεθα τοῖς Ἁγίοις Μυστηρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ κατανύξεως, καὶ ἐξομολογήσεως προσελθεῖν· ὡς ἡ αἰμορροῦσα ἐκείνη προσῆλθέ τῷ Χριστῷ κλαίουσα καὶ τρέμουσα· ἔστι γὰρ ἁμαρτία πρὸς θάνατον· καὶ ἔστιν ἁμαρτία πρὸς μετάνοιαν· καὶ ἔστιν ἁμαρτία πρὸς ἔμπλαστρον· ἡ δὲ ἀληθὴς μετάνοια πάντα δύναται ἰάσασθαι· ἄλλην γὰρ συγγνώμην

ἔχει ὁ μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ κατανύξεως προσερχόμενος τοῖς Ἀγίοις Μυστηρίοις, καὶ ἄλλην τιμωρίαν ἔχει ὁ ἄφοβος καὶ μετὰ καταφρονήσεως προσερχόμενος τοῖς Θείοις Μυστηρίοις· τοῖς γὰρ καταφρονητικῶς καὶ ἀναξίως προσερχομένοις, οὐ μόνον ἄφεις ἀμαρτιῶν οὐ δίδονται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁ διάβολος αὐτοῖς ἐπεισηδᾷ· οἱ δὲ μετὰ φόβου τοῖς Θείοις Μυστηρίοις προσερχόμενοι, οὐ μόνον ἀγιάζονται καὶ ἄφεις ἀμαρτιῶν λαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν διάβολον ἐξ ἑαυτῶν διώκουσιν.»

Ἦγουν, εἶναι πολλοὶ οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ κοινωνοῦσιν ἀργοπορινὰ, ἐγκρεμνίζουσι τὸν ἑαυτὸν τους εἰς ἀμαρτίας· ἄλλοι δὲ πάλιν μεταλαμβάνοντες συχνότερα φυλάττουσι τὸν ἑαυτὸν τους πολλὰς σοραῖς ἀπὸ πολλὰ κακὰ, μὲ τὸ νὰ φοβοῦνται ἀπὸ τὴν ἀγίαν μετὰδοσιν· λοιπὸν ἀνίσως σφάλλωμεν μὲ κάποια παραμικρὰ καὶ συγγνωστὰ ἀμαρτήματα καθὼς ἄνθρωποι· λόγου χάριν, ἢ μὲ τὴν γλῶσσαν, ἢ μὲ τὴν ἀκοήν, ἢ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλεπτόμεθα, ἢ γελοιοῦμεθα καὶ πίπτομεν εἰς κενοδοξίαν, ἢ λύπην, ἢ θυμὸν, ἢ κἀνένα ἄλλο τοιοῦτον, ἃς κατακρίνωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ ἃς ἐξομολογούμεθα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔτσι ἃς μεταλαμβάνωμεν, πιστεύοντες πῶς ἡ θεία Κοινωνία μᾶς γίνεται εἰς ἄφεις ἀμαρτιῶν καὶ ἀποκάθαρσιν. Εἰ δὲ καὶ κάμνομεν ἀμαρτήματα βαρῆα σαρκικὰ καὶ ἀκάθαρτα, καὶ ἔχομεν μὲ τὸν ἀδελφόν μας μνησικαίαν, ἕως ὅπου νὰ μετανοήσωμεν τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα μὲ ἀξίαν μετανοίαν, ἃς μὴ τολμήσωμεν νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὰ Θεῖα Μυστήρια.

Ὅμως ἐπειδὴ καὶ εἴμεθα ἄνθρωποι σαρκικοί καὶ ἀσθενεῖς, καὶ μολυνόμεθα μὲ πολλὰ ἁμαρτήματα, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διάφοραις θυσίαις εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, τὰς ὁποίας θυσίας ἀνίσως καὶ τὰς προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν μᾶς καθαρῖζουσι, καὶ μᾶς κάμνουσιν ἐπιτηδεῖους διὰ νὰ μεταλάβωμεν.

Διὰ τί ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι θυσία ὁποῦ καθαρῖζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἁμαρτίας· εἶναι καὶ ἄλλη θυσία σωτηριώδης εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, διὰ τὴν ὁποίαν λέγει ὁ προφῆτης Δαβὶδ· θυσία εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστος, εἶναι ἡ ταπεινὴ τοῦ ἀνθρώπου προαίρεσις καὶ διάθεσις, καὶ τὴν καρδίαν τὴν ταπεινὴν καὶ συντριμμένην μὲ τὴν κατάνυξιν, ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν τὴν παραβλέπει.

Ἀνίσως αὐταῖς ταῖς θυσίαις προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔχωμεν κάποια παραμικρὰ ἐλαττώματα ὡς ἄνθρωποι, θέλομεν δυνηθῆ νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν μὲ φόβον, καὶ τρόμον, καὶ κατάνυξιν, καθὼς ἡ αἰμορροῦσα ἐπλησίασεν εἰς τὸν Χριστὸν κλαίουσα καὶ τρέμουσα· διὰ τί εἶναι καὶ ἁμαρτία θανάσιμος, εἶναι καὶ ἁμαρτία συγγνωστή, εἶναι καὶ ἁμαρτία διὰ ἐμπλάστρι· ὅμως ἡ ἀληθινὴ μετάνοια ὅλα δύναται νὰ τὰ ἰατρεύσῃ· διὰ τί ἄλλην συγχώρησιν ἔχει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ μὲ φόβον καὶ τρόμον, καὶ ἐξομολόγησιν, καὶ κατάνυξιν πλησιάζει εἰς τὰ μυστήρια καὶ μεταλαμβάνει, καὶ ἄλλην τιμωρίαν ἔχει ἐκεῖνος ὁποῦ μεταλαμβάνει χωρὶς φόβον μὲ καταφρόνησιν· ἐπειδὴ εἰς ἐκείνους ὁποῦ καταφρονητικῶς καὶ ἀναξίως μεταλαμβάνουσιν ὄχι μόνον δὲν δίδεται εἰς αὐτοὺς

ἄφεςις ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ διάβολος περισσότερον πηδᾷ κατὰ πάνω τους· ἐκεῖνοι δὲ ὅπου μὲ φόβον μεταλαμβάνουσιν, ὄχι μόνον ἀγιάζονται, καὶ λαμβάνουσιν ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν τους, ἀλλὰ καὶ τὸν διάβολον διώκουσιν ἀπὸ λόγου τους.

Πλὴν μὲ ὅλας ταύτας τὰς ἀναντιρρήτους μαρτυρίας τῶν Ἁγίων Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας μας, πάλιν δὲν παύουσι μερικοὶ, ἀλλὰ προβάλλουσι καὶ ἄλλην ἔνστασιν λέγοντες.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Θ΄.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μὲ τὸ νὰ ἐμεταλάβανον οἱ περισσότεροι, οἱ δὲ ὀλιγώτεροι δὲν ἐμεταλάβανον· διὰ τοῦτο καυορίζουσιν οἱ θεῖοι Πατέρες τοὺς ὀλιγώτερους διὰ τὰ μὴ σκανδαλιζῶνται οἱ περισσότεροι. Τώρα ὅμως, ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι δὲν κοινωροῦσιν, ἀλλὰ ὀλιγοὶ τινὲς, πρέπει νὰ μὴ μεταλαμβάνωσι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλιγοὶ, διὰ τὰ μὴ κάμνουσιν ἀταξίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ σκανδαλιζοῦσι τοὺς πολλούς.

Ὅμως αὐτοὶ ὅπου ταῦτα λέγουσιν, ἔπρεπε νὰ ἠξεύρουσι τί θέλει νὰ εἰπῆ σκάνδαλον καὶ ἀταξία, καὶ τότε νὰ προβάλλουσι ταῦτα· διὰ τί σκάνδαλον μὲν εἶναι καὶ λέγεται ἐκεῖνο ὅπου ἀποκρούει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησιάζει εἰς τὸν διάβολον, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασιλεῖος. «Ἡ ἐργασία τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλοτριεῖ τοῦ Κυρίου, καὶ προσοικεῖσθαι τῷ διαβόλῳ.» [Ὁρ. ἡθ. 22. Κεφ. 1]. Καὶ πάλιν λέγει. «Πᾶν τὸ ἀντικείμενον τῷ τοῦ Κυρίου

θελήματι, σκάνδαλόν ἐστι». [Ὁρ. ἡθ. 33. 2]. Ἦ-
 γουν κάθε πρᾶγμα ὁποῦ ἀντιστέκεται εἰς τὸ θέλημα
 τοῦ Θεοῦ, λέγεται σκάνδαλον· καὶ διὰ τὸ νὰ εἰπῶ φα-
 νερώτερα, σκάνδαλον εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ, εἰς καιρὸν
 ὁποῦ περιπατεῖ ἓνας ἄνθρωπος καλὰ εἰς μίαν στρά-
 ταν, ὑπάγει ἔπειτα ἓνας ἄλλος, καὶ βάλλει σκον-
 τάματα εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου καὶ
 τὸν ἐγκρεμνίζει· καθὼς ὁ Προφήτης παρακαλεῖ τὸν
 Θεὸν νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα λέγωντας.
 «Φύλαξόν με Κύριε ἐκ χειρὸς ἀμαρτωλοῦ, ἀπὸ ἀν-
 θρώπων ἀδίκων ἐξελοῦ με, οἵτινες διελογίσαντο τοῦ
 ὑποσκελίσαι τὰ διαθήματά μου· ἔκρυψαν ὑπερήφα-
 νοι παγίδα μοι καὶ σχοινίοις διέτειναν παγίδα τοῖς
 ποσὶ μου· ἐχόμενα τρίβου, σκάνδαλα ἔθεντό μοι.»
 [Ψαλ. 139. 5]. Ἦγουν φύλαξάι με Κύριε ἀπὸ τὰ
 χέρια τοῦ ἀμαρτωλοῦ, λύτρωσαί με ἀπὸ τοὺς ἀδί-
 κους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐβουλεύθησαν νὰ βάλλουσι
 διασκέλισμα εἰς τοὺς πόδας μου νὰ μὲ ἐγκρεμνίσουν·
 οἱ ὑπερήφανοι ἄνθρωποι, ἢ δαίμονες, ἔστησαν πα-
 γίδα νὰ μὲ πιάσουν, καὶ μὲ σχοινία ἐπερίπλεξαν καὶ
 δίκτυα τὰ ποδάρια μου, καὶ κοντὰ εἰς τὴν στράταν
 ὁποῦ ἐπεριπατοῦσα μου ἔβαλαν σκάνδαλα καὶ σκον-
 τάματα νὰ μὲ ἐγκρεμνίσουν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιοῦτης λογῆς ἐσκανδάλιζον οἱ
 ὀλιγώτεροι τοὺς περισσοτέρους τότε, μὲ τὸ νὰ τοὺς
 ἔσυραν ὀηλαδῆ εἰς ἀμέλειαν καὶ παράβασιν τῆς τοῦ
 Θεοῦ ἐντολῆς. Καθὼς καὶ τώρα οἱ πολλοὶ σκανδα-
 λίζουσι τοὺς ὀλίγους σύροντές τους εἰς ἀθέτησιν ἐν-
 τολῆς, τί πρέπει νὰ γένη; Πρέπει, καθὼς τότε οἱ ὀλί-
 γοι· ἔκοψαν τὸ θέλημά τους καὶ ἀκολουθοῦσαν τοὺς

πολλούς εις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ τώρα πρέπει οἱ πολλοὶ νὰ κόψουν τὸ θέλημά τους, καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς ὀλίγους εις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἐκεῖνοι νὰ ἀφήσωσι τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τί εἶναι ὀλίγοι, καὶ νὰ ἀκολουθήσουν εις τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς διὰ τοὺς πολλούς. Διὰ τί ἂν ἦτον ἔτσι νὰ γίνωνται τὰ πράγματα, ἔπρεπε καὶ ὁ Προφήτης Ἡλίας, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ τόσοι ἄλλοι Πατέρες, ὅπου ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, νὰ σκεπάσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς πολλούς, διὰ τί ἦτον αὐτοὶ ὀλίγοι.

Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. «Ὅτι τοῖς ἐπὶ τοῦ Κυρίου θελήμασι, καὶ σκανδαλίζονται τινες ἀνένδοτον δεῖ ἐπιδεικνυσθαι τὴν παρῆρσιαν.» [Ὁρ. ἠθ. 33. 5]. Ἦγουν διὰ τὸ θέλημα καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ πρέπει τινὰς νὰ δείχνῃ γενναίαν τὴν παρῆρσιαν, καὶ καὶ μερικοὶ σκανδαλίζονται.

(Εἰ δὲ καὶ λέγουσὶ τινες πῶς, ἡμεῖς μὴ ἡμπορῶντες νὰ τοὺς βλέπωμεν νὰ μεταλαμβάνουσι, σκανδαλιζόμεθα· τοῦτο, ὡς τὸ καταλάβουν καὶ μοναχοὶ τοὺς πῶς εἶναι ἴσως ἀποτέλεσμα ἢ τοῦ φθόνου, ἢ τῆςμισαδελφίας ὅπου λυπεῖται εἰς τὰ καλὰ.)

Τὸ λοιπὸν δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ καταφρονοῦμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται οἱ ἄνθρωποι, ὡς λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος. «Μέχρι τοσούτου φροντίζωμεν τῶν ἀνθρώπων τοῦ μὴ διδόναι καὶ παρέχειν αὐτοῖς λαβὴν· ἂν δὲ, ἡμῶν μὴ παρεχόντων, ἐκεῖνοι θέλωσιν ἀπλῶς καὶ εἰκῆ κατηγορεῖν· γελῶμεν, δακρῶμεν· σὺ προνοεῖ καλὰ ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀνθρώπων· ἂν, σοῦ προνοούντος καλὰ, ἐκεῖ-

νος σκώπτῃ, μηκέτι φρόντιζε. Οὕτως ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῶν σκανδαλιζομένων ἔλεγεν· ἄφες αὐτούς, ὁδηγοὶ εἰσὶ τυφλοὶ τυφλῶν· ὅταν μὲν γὰρ παρ' ἡμᾶς γένηται, οὐαὶ ἡμῖν· ὅταν δὲ μὴ παρ' ἡμᾶς, οὐκέτι· καὶ πάλιν· οὐαὶ ὑμῖν, δι' οὓς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται· τί οὖν; ἂν ἐγὼ μὲν ποιῶ τι τῶν δεόντων, ἕτερος δὲ βλασφημῇ, οὐδὲν πρὸς σέ, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον, δι' ἐκείνου γὰρ ἐβλασφημήθη· ὅταν γάρ τι τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων κωλύηται διὰ τὸ ἑτέρου σκάνδαλον, καταφρονεῖν δεῖ· τότε δὲ φροντίζειν, ὅταν μηδὲν ἀναγκαζώμεθα δι' ἐκεῖνον προσκρούειν Θεῷ.»

«Ἐπεὶ, εἶπέ μοι, ἂν, μεταξὺ διαλεγομένων ἡμῶν καὶ τοὺς μεθύοντας σκωπτόντων, σκανδαλιζήσονται, ἐγὼ παύσομαι λέγων; Πανταχοῦ τὸ μέτρον εἶδέναι καλόν· ἐβλασφήμισαν πολλοὶ, κόρης τινὸς εὐμόρφου, παρθένου μεινάσης, καὶ τοὺς κατηχοῦντας ἐλοιδύρησαν· τί οὖν; ἀποστῆναι ἐκείνους ἔδει διὰ τοῦτο; μηδαμῶς· οὐδὲν γὰρ εἰργάζοντο ἐναντίον· ἀλλὰ καὶ σφόδρα δοκοῦν πρᾶγμα Θεῷ. Πανταχοῦ προσήκει ἡμᾶς τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις κατακολουθοῦντας, πολλὴν σπουδὴν ποιῆσθαι, ὥστε μηδεμίαν ἀφορμὴν παρέχειν σκανδάλου, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀνεύθυνοι ᾶμεν, καὶ τῆς παρὰ Θεοῦ φιλάνθρωπίας ἀξιωθῶμεν.» [Πράξ. 21 Λόγ. 46].

Ἦγουν· τόσον πρέπει νὰ φροντίζωμεν τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ μὴ τοὺς σκανδαλίζωμεν, ὅσον ὅπου νὰ μὴ τοὺς δίδωμεν ἡμεῖς ἀφορμὴν· ἀνίστως ὁμως, χωρὶς νὰ τοὺς δίδωμεν ἡμεῖς ἀφορμὴν· ἐκεῖνοι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μᾶς κατηγοροῦσιν· ἅς γελῶμεν, καὶ ἅς δακρύωμεν διὰ τὴν ἀγνωσίαν τους· σὺ πρέ-

πει νά φροντίξης διὰ νά περνᾷς καλὰ ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· μὰ ἀνίσως, εἰς καιρὸν ὁποῦ σὺ περνᾷς εὐμορφα, ὁ ἄλλος σέ κατηγορή, διὰ τοῦτο ἄς μὴν σέ μέλη· ἔτσι ἔλεγεν ὁ Χριστὸς διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐσκανδαλίζοντο εἰς αὐτόν· ὀδηγοὶ καὶ τυφλοὶ διδάσκαλοι εἶναι τῶν τυφλῶν διὰ τί, ὅταν γένη ἀπὸ λόγου μας τὸ σκάνδαλον· ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς· ὅταν δὲ δὲν ἀκολουθήσῃ ἀπὸ λόγου μας· δὲν ἔχομεν τίποτε. Καὶ πάλιν λέγει· ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τί λοιπόν; ἀνίσως ἐγὼ καὶ κάμνω κἀνένα ἔργον θεάρεστον, καὶ ἄλλος βλασφημεῖ; ἀμαρτίαν ἐσὺ δὲν ἔχεις διὰ τοῦτο, ἀλλὰ ἡ ἀμαρτία εἶναι εἰς ἐκείνον, ἐπειδὴ διὰ μέσου ἐκείνου ἐβλασφημήθη· διὰ τί, ὅταν ἐμποδίζεται κἀνένα ἔργον θεάρεστον διὰ τὸ σκάνδαλον τῶν ἄλλων, πρέπει τότε νά μὴ σε μέλη διὰ τὸ σκάνδαλον ἐκεῖνο· τότε ἀληθινὰ πρέπει νά μᾶς μέλη, ὅταν δὲν ἀναγκαζώμεθα διὰ τοὺς ἄλλους νά ἀμαρτήσωμεν εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ, εἰπὲς μου σέ παρακαλῶ, ἀνίσως, τώρα ἀναμεταξὺ ἐδῶ ὁποῦ σᾶς ὀμιλῶ, ἤθελα κατηγορήσω τοὺς μεθυστάς, καὶ ἀκούωντάς το κἀνέναν ἀπὸ αὐτοὺς ἠθελε σκανδαλισθῆ, ἐγὼ πλέον νά παύσω νά μὴν ὀμιλῶ δι' αὐτούς; ὅχι· εἰς κάθε πρᾶγμα εἶναι καλὸν νά γνωρίζῃ τινὰς τὸ μέτρον· πολλοὶ ἐβλασφήμησαν, πῶς μία εὐμορφη κόρη δὲν ὑπανδρεύθη, ἀλλὰ ἔμεινε παρθένος καὶ ἐκαλογερεύθη; καὶ πρὸς τοῦτοις ἐκατηγόρησαν ἐκείνους ὁποῦ τὴν ἔκαμαν καλόγριαν, τί λοιπόν διὰ τοῦτο; ἔπρεπεν ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς νά μὴ τὴν κάμουν καλόγριαν διὰ τὸ σκάνδα-

λον εκείνων; ὄχι· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔκαμαν κἀνενα κακόν, ἀλλὰ μάλιστα ἔκαμαν ἓνα ἔργον πολλὰ θεάρεστον.

Λοιπὸν εἰς κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ ἐπιμελούμεθα νὰ μὴ δίδωμεν κἀμμίαν ἀφορμὴν σκανδάλου ἀκολουθοῦντες εἰς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ εἴμεθα ἀθῶοι, καὶ διὰ νὰ ἀξιωθούμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸ σκάνδαλον· ἀταξία δὲ πάλιν λέγεται ἓνα πρᾶγμα ὅπου εὐγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν τάξιν του· ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τάξις καὶ νόμος τῆς Ἐκκλησίας νὰ μεταλαμβάνουν οἱ εὕρισκόμενοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ὅσοι δὲν εἶναι ὑποκάτω εἰς κανόνα, ὡς προείπομεν· ἐκεῖνοι ὅπου δὲν κοινωνοῦσι, φανερόν εἶναι πῶς αὐτοὶ κἀμνοῦσι τὴν ἀταξίαν παραβαίνοντες τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακούμ. «Ἐπήρθη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς.» [Ὡδὴ 4]. Ἦγουν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὑψώθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ ἡ σελήνη, ἡγουν ἡ Ἐκκλησία, ἐστάθη εἰς τὴν τάξιν της. ἡγουν εἰς τὸ θέλημα καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἦτον προτῆτερα ξεπεσμένη ἀπὸ αὐτό· ἐκεῖνοι λοιπὸν ὅπου κἀμνοῦσιν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, οἱ τοιοῦτοι κἀμνοῦσι τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς ἀταξίας, καὶ ὄχι ἐκεῖνοι ὅπου ἀγωνίζονται τὸ κατὰ δύναμιν νὰ φυλάξωσι τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΨΙ'.

Ἄρθισταρται πάλιν ἀπὸ τὸν Τόμον ὁποῦ ὀνομάζε-
ται τῆς Ἐνώσεως καὶ λέγουσιν, ὅτι εἶναι καθὼν γε-
γραμμένος μέσα εἰς τὸ Ὁρολόγιον, ὁ ὁποῖος διορίζει
νὰ μεταλαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ τρεῖς φορὰς τὸν
χρόνον.

Τοῦτος ὁ κανόνας ὁποῦ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι
προβάλλουσιν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ εἶναι νοθευμένος, μὴ
ὄλον τοῦτο ἂν καὶ ὀρθῶς εἶχε, (Παρακαλῶ νὰ μὴ
εἰπῆτε) εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον νὰ εἰσακουσθῆ αὐ-
τὸς καλλίτερα ἀπὸ τόσας καὶ τόσας σάλπιγγας τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος, ὁποῦ ἀναφέραμεν; Δὲν γράφου-
σιν οἱ Βασιλικοὶ Νόμοι, ὅτι ὁποῖος Νόμος εὐρεθῆ
ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, Βασιλικὸς δηλαδὴ, ὁποῦ
ἐναντιεῖται εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν θείων Πα-
τέρων, νὰ εἶναι ἄκυρος; δὲν λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστο-
μος, ὅτι ἡ συνήθεια ὁποῦ ἐναντιεῖται εἰς τοὺς θείους
νόμους νὰ ἐκκόπτεται ἡ συνήθεια ἐκείνη; καὶ πάλιν
λέγει. «Χαλεπὸν ἡ συνήθεια, καὶ δεινὸν ὑπο-
σκελίσαι καὶ δυσφύλακτον; οὐκοῦν, ὅσῳ τῆς συνη-
θείας οἶδας τὴν δύναμιν, τοσούτῳ τῆς μὲν πονηρᾶς
συνηθείας ἀπαλλαγῆναι σπούδασον, πρὸς δὲ τὴν ἐ-
τέραν τὴν χρησιμωτάτην σεαυτὸν μετὰσθησον.»
[Τόμ. 6. Λόγ. 9. κατηχ. πρώτ. πρὸς τοὺς μέλλ. φω-
τιζέσθαι]. Ἦγουν κακὸν πρᾶγμα σοῦ φαίνεται
συνήθεια καὶ ἐπιτήδειον εἰς τὸ νὰ ἀπατήσῃ
καὶ δύσκολον εἰς τὸ νὰ φυλαχθῆς ἀπὸ αὐ-
τήν; λοιπὸν ὅσον ἤξεύρεις τὴν δύναμιν ὁποῦ ἔχει

ἡ συνήθεια, ἄλλην τόσῃν σπουδῇν πρέπει νὰ βάλῃς διὰ νὰ φυλαχθῆς ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν, καὶ νὰ μεταθέσῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν καλὴν καὶ χρημὴν συνήθειαν.

Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ ζητοῦσι νὰ συστήσουν τὴν ψυχοβλαβῆ αὐτὴν συνήθειαν; ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ζητοῦσι νὰ σκεπάσουν τὴν ἀλήθειαν μὲ τὸν κανόνα αὐτόν· ἡμεῖς νὰ φανερώσωμεν ἐν συντομίᾳ τοῦ κανόνος τούτου τὴν ἀκρίθειαν διὰ νὰ φανῆ καθαρὰ ἡ ἀλήθεια, καὶ νὰ μὴν ἀπατᾶται πλέον τινάς.

Οὗτος ὁ Κανὼν ἔγινε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Λέων ὁ Σοφὸς μὲ τὸ νὰ ἐκατήντησεν εἰς τέταρτον γάμον, ἀφωρίσθη διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸν τότε Πατριάρχην κϋρ' Νικόλαον· ὁ δὲ Βασιλεὺς εὐγαλε τὸν Νικόλαον ἀπὸ τὸν θρόνον, διὰ τί δὲν ἤθελε νὰ τοῦ συγχωρήσῃ τὴν τετραγαμίαν, καὶ ἔβαλεν ἀντ' ἐκείνου τὸν κϋρ' Εὐθύμιον, ὁ ὁποῖος ἔλυσε ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν τὸν Βασιλέα. Ἀπὸ ταύτην λοιπὸν τὴν ἀφορμὴν διαμοιράσθησαν εἰς δύο τόσον οἱ Ἀρχιερεῖς, ὅσον καὶ ὁ λοιπὸς λαός· καὶ ἄλλοι μὲν ἦτον μὲ τὸν Πατριάρχην Νικόλαον, ἄλλοι δὲ μὲ τὸν Εὐθύμιον.

Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέθανεν ὁ Βασιλεὺς Λέων, ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς του Ἀλεξάνδρος, ὁ ὁποῖος εὐγαλε μὲ πολλὰς ὑβρεῖς τὸν Εὐθύμιον, καὶ ἔβαλε πάλιν εἰς τὸν θρόνον τὸν Νικόλαον. Ἀποθάνοντος δὲ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσεν ὁ ἀνέψιός του· ὁ υἱὸς δηλαδὴ τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. Ὁ δὲ πενθερός του ὁ Ῥωμανὸς εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Βασιλοπάτορος· οἱ ὁποῖοι ἐκρότησαν Σύνοδον κατὰ τὸ, 922 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· καὶ

καὶ ἐμπόδιζαν ὄχι μόνον τὴν τετραγαμίαν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον εἰς τοὺς τριγάμους ἔκαμαν αὐτὸν τὸν κανόνα ὁποῦ λέγει· «Εἴ τις πρὸς τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀναβεβηκῶς, καὶ μῆτε τὴν φύσιν αἰδοῦμενος, μῆτε τῆς ὀφειλομένης Χριστιανικῆς εὐκόσμου ζωῆς φροντίδα ποιούμενος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γενόμενος, πρὸς τρίτον ἑαυτὸν ἐπιρρίπτει γάμον τοῦτον μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ παρατηρήσεως, μέχρι πενταετίας ἀμέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ μεταλήψεως, καὶ μηδαμῶς ἐπ' αὐτῷ συντέμνεσθαι τὸν χρόνον· ἀλλὰ γὰρ καὶ μετὰ τὸ ἀξιωθῆναι τῆς ἀχράντου μεταλήψεως, οὐκ ἔσται συγκεχωρημένον αὐτῷ ἐν ἄλλῳ καιρῷ τῇ μεταλήψει προσίεναι, ἢ ἐν μόνῃ τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσει, διὰ τὴν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐγκρατείας τῶν νηστειῶν, ὡς δυνατὸν, ἀνακάθαρσιν· εἴ τις δὲ τριακοντούτης ὢν, καὶ τέκνα ἔχων ἐκ τῶν προλαβόντων γάμων, τρίτη συνάπτοιτο γυναικὶ καὶ οὗτος δὲ ἀσυγχωρήτως μέχρι τετάρτου ἔτους τῆς Κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων ἀμέτοχος ἔστω· καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν δὲ τῆς Μεταλήψεως τῶν μυστηρίων, τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἀξιωθήσεται τῆς ἀπολαύσεως· ἅπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσει· δεῦτερον δὲ ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου· καὶ τρίτον ἐν τῇ Γενεθλίῳ ἡμέρᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, διὰ τὸ καὶ ἐν ταύταις προηγεῖσθαι νηστείαν, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὀφελος.» [Εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδ. τόμ. 2 σελ. 975.]

Ἦγουν ὁποῖος εἶναι εἰς ἡλικίαν σαράντα χρό-

νων, και χωρίς να έντραπη την ήλικίαν του, η να φροντίτη διά την εύτακτον ζωήν όπου χρεωτέεται εις τους Χριστιανούς, αλλά κατακρατηθεις από μοναχήν την σαρκικήν επιθυμίαν, ήθελε πέση εις τρίτον γάμον· ορίζομεν ότι ο τοιοϋτος τρίγαμος με ύλην την ακρίθειαν και παρατήρησιν να μη μεταλάβη έως πέντε χρόνους χωρίς να έχη τινάς άδειαν να του όλιγοστεύση από τους χρόνους αυτούς· και ύστερα δε άφ' ου μεταλάβη μετά τους πέντε χρόνους, να μη ήμπορη άλλον καιρόν να μεταλαμβάνη, παρά μόνον εις την Άγίαν Ανάστασιν του Κυρίου, με το να προκαθαίρεται, όσον το δυνατόν, από την νηστείαν της άγίας τεσσαρακοστης.

Όποιος δε πάλιν είναι τριάντα χρόνων, και έχει παιδία από τας πρώταις γυναίκαις· έπειτα ήθελε πάρη και τρίτην γυναίκα· αυτός άσυγχωρήτως να μη μεταλάβη έως τέσσαρας χρόνους· και ύστερα δε άφ' ου μεταλάβη μετά τους τέσσαρας χρόνους, τρεις φοράς τον χρόνον μόνον να μεταλαμβάνη· μίαν φοράν εις την Ανάστασιν του Κυρίου· άλλην εις την Κοίμησιν της Θεοτόκου· και τρίτην εις την Χριστου Γέννησιν, με το να γίνεται νηστεία προτήτερα από αυτάς τας έορτάς, και από την νηστείαν πάλιν να γίνεται ώφέλεια και καθαρισμός εις τους νηστεύοντας.

Όνομάσθη δε αυτή η Πράξις της Συνόδου, Τόμος Ένώσεως, με το να ενώθησαν πάλιν οι Άρχιερείς, και όλος ο λαός όπου ήτον προτήτερα μοιρασμένοι από την τετραγαμίαν του Λέοντος. Τώρα όμως δέν ήξεύρω ποιος εύλογημένος, η από άμάθειαν μη ήξεύρωντας· η και θέλωντας να έμποδίση

τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἐκαλόβωσε τὸν κανόνα αὐτὸν, καὶ κάμνοντάς τον μισερὸν τὸν ἔβαλεν ἔτι μετὰ εἰς τὸ Ὁρολόγιον. Οἱ δὲ εὐλογημένοι πνευματικοὶ μας εὐρίσκωντάς τον τὸν ἐδιαλάλησαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, φορτώνοντες τὸ ἐπιτίμιον καὶ τὸν κανόνα τῶν τριγάρων ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς διγάμους, μοναγάμους, παρθένους, καὶ εἰς κάθε ἀπλῶς ἡλικίαν.

Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θαυμάζω τόσον εἰς τοὺς πνευματικούς, ὅσον θαυμάζω πῶς οἱ καλοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες δὲν ἐσάλπισαν παρευθὺς μετὰ τὰς θεοπνεύστους σάλπιγγας τῆς ἀληθείας νὰ στηλιτεύσουσι τὸν κακὸν ἀπορῆα τοιοῦτου ζιζανίου, καὶ νὰ ἐκριζώσουν τὸ σαπρὸν αὐτὸ στέλεχος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡτὰν ὁποῦ ἔχουν τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὸ νὰ συσταίνουσι τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ νὰ διορθώουσι ἐκεῖνα ὅπου χρειάζονται διόρθωσιν.

Πλὴν ἴσως οἱ Ἀρχιερεῖς εὐρίσκουσι κάποιαν ἀφορμὰς πῶς, δηλαδὴ, μετὰ τὸ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ εἶναι περιπεπλεγμένοι εἰς πολλὰς φροντίδας, ξεθαύρουσι τὰ τοιαῦτα εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ Ἱεροκήρυκας. Ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι, ἄλλος θέλωντας νὰ ἔχη τὴν εἰρήνην του, ἄλλος ρίπτωντας τὸ βᾶρος ἐπάνω εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὁ ἓνας μεταχειριζόμενος τὸ πολιτικόν, καὶ ὁ ἄλλος ἄλλας προφάσεις προφασιζόμενος, ἔτσι ὅλοι ὁμοῦ ἀποσυρνόμενοι, καὶ ρίπτοντες τὸ βᾶρος ἓνας ἐπάνω τοῦ ἄλλου, σκεπάζουσι, ὡσὰν εἰς τὸν τάφον, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν· καὶ μετὰ

τὴν σιωπὴν δείχνουσι πῶς συγκατατίθενται νὰ γίνωνται τὰ τοιαῦτα· καθὼς λέγει ὁ θεὸς Μελέτιος ὁ ὁμολογητής.

«Εἰ δέ τις γινῶσιν ἐσχηκῶς, καὶ τὰ τῆς ἀληθείας.
 Καλῶς ἐξεπιστάμενος, τρόποις τισὶ καλύπτει,
 Καὶ μὴ κηρύττη φανερῶς, καὶ παρρησίᾳ λέγει,
 Μηδὲ τῶν θείων καὶ σεπτῶν ἀντέχεται Κανόνων,
 Τῶν νόμων τε προίσταται τῶν παρὰ τῶν Πατέρων.
 Οὐχ ἤττονα τὴν κόλασιν δίκαιος ὑποστῆναι.
 Ὁ τὴν ἀλήθειαν σιγῶν, κρύπτει Χριστὸν ἐν τάφῳ.
 Ὡς προειρήκει τις Πατὴρ, καὶ πάλιν ἄλλος λέγει.
 Τὸ τὴν εὐσέβειαν σιγᾶν κίνδυνος ὄντως μέγας.
 Καὶ κόλασις αἰώνιος, καὶ βόθρος ἀπωλείας.
 Οὐ δίκαιον, οὐ θεμιτὸν, οὐ πρέπον εὐσεβέσιν,
 Ὅλος σιγᾶν ἔνθα Θεοῦ τοὺς νόμους ἀθετοῦσιν,
 Οἱ τὴν ἀπάτην σπεύδοντες συστῆσαι, καὶ τὴν
 πλάνην.

Ὅπου δὲ πέφυκε Θεὸς, φησὶ τις τῶν μεγάλων,
 Πρὸς ὃν ὁ κίνδυνος ὄρα, καὶ τὰ τῆς βλάβης βλέπει.
 Καὶ τὰ τῆς λύμης ἀντικρυς εἰς τοῦτον ἀνατρέχει.
 Τίς εὐσεβὴς σιγήσει; τίς ἄλλως ἠρεμήσει;
 Καὶ γὰρ τὴν συγκατάθεσιν ἢ σιωπὴ σημαίνει.
 Καὶ τοῦτο δείκνυσι σαφῶς ὁ Πρόδρομος Κυρίου.
 Καὶ Μακκαβαῖοι σὺν αὐτῷ μικρᾶς νομοθετίας,
 Προκινδυνεύοντες στερρῶς μέχρις αὐτοῦ θανάτου,
 Καὶ μηδὲ τὸ βραχύτατον τοῦ νόμου προδιδόντες.
 Ἐπαινετὸς καὶ πόλεμος γνωρίζεται πολλάκις,
 Καὶ μάχη κρείττων δείκνυται ψυχοβλαβοῦς εἰρήνης.
 Βέλτιον γὰρ ἀνθίστασθαι τοῖς οὐ καλῶς φρονοῦσιν.

Ἡ τούτοις ἐπακολουθεῖν κακῶς ὁμονοοῦντας,
Χωρίζομένους τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτοις ἐνουμένους.»
[Υποθ. 10].

Ἦγουν ὅποιος ἔχει γνῶσιν καὶ γνωρίζει καλὰ τὴν ἀλήθειαν, ἔπειτα τὴν σκεπάζει καὶ δὲν τὴν κηρύττει φανερά, μήτε τοὺς θείους κανόνας καὶ νόμους ὑπερατπίζεται, εἶναι δίκαιον νὰ κολασθῇ ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους ὅπου τοὺς παραβαίνουν· ἐκείνος ὅπου σιωπᾷ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ὡσάν ἕνας ὅπου κρύπτει τὸν Χριστὸν εἰς τὸν τάφον βέσα, καθὼς εἶπεν ἕνας Πατέρας· καὶ ἄλλος πάλιν εἶπε· τὸ νὰ σιωπᾷ τινὰς τὴν εὐσεβειαν, εἶναι μεγάλος κίνδυνος, καὶ κόλασις αἰώνιος, καὶ λάκκος ἀπωλείας· δὲν εἶναι δίκαιον καὶ πρόπον εἰς τοὺς εὐσεβεῖς νὰ σιωποῦσιν, ἐκεῖ ὅπου παραβαίνουν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ὅσοι ζητοῦσι νὰ συστήσουν τὴν πλάνην τους· διὰ τί εἶπεν ἕνας μεγάλος Πατέρας, ὅπου εἶναι κίνδυνος νὰ χωρισθῇ τινὰς ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀναφέρεται τὸ κακὸν, ποῖος εὐσεβὴς ἤμπορεῖ νὰ σιωπήσῃ, ἢ ὅλως νὰ ἡσυχάσῃ; διὰ τί ἡ σιωπὴ ὅπου ἠθέλε κάμῃ, φανερώνει πῶς καὶ ἐκείνος συγκατανεύει νὰ γίνωνται τὰ κακά· καὶ τοῦτο τὸ φανερώνει ὁ Πρόδρομος τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ γενναῖοι Μακκαβαῖοι, οἱ ὅποιοι διὰ τὴν μικρὰν ἐντολὴν τοῦ νόμου ἐκινδύνευσαν ἕως τὸν θάνατον, καὶ δὲν ἐπρόδωκαν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τοῦ νόμου.

Καὶ ὁ πόλεμος πολλαῖς φοραῖς εἶναι ἐπαινετὸς, καὶ ἡ μάχη φαίνεται καλλίτερη ἀπὸ τὴν ψυχοβλαβῆ εἰρήνην· διὰ τί καλλίτερον εἶναι νὰ ἀντιστέκεται τινὰς εἰς τοὺς κακόφρονας, παρά νὰ ἀκολουθῇ

εις αυτούς, και από μὲν τὸν Θεὸν νὰ χωρίζεται, νὰ ἐνόηται δὲ μὲ αυτούς.

Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος λέγει· «εἰ δὲ, ἀνδρὸς ἀδικουμένου, οὐκ ἀσφαλὲς ὑποκρίνεσθαι. Τῶν θείων νόμων ὑβρίζοντων, ὁ σιγήσας και παριδῶν, τίνος οὐκ ἔσται κολάσεως ἀξίος;» [Λόγ. 64. εἰς τὸν ἱερομάρτ. Βαβύλαν].

Ἦγουν ἀνίστως δὲν εἶναι καλὸν νὰ σιωπᾷ τις, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἀδικῆται, πῶς δὲν θέλει κολασθῆ ἑκείνος ὅπου παραβλέπει και σιωπᾷ, ὅταν οἱ θεϊκοὶ νόμοι και κανόνες ὑβρίζωνται;

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΑ'.

Πολλοὶ ἐναρτιοῦμενοι λέγουσιν, ὅτι τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τις δὲν εἶναι δόγμα πίστεως ὅπου νὰ φυλάττεται και ἀπαραιτήτως.

Ἀγκαλὰ και ἡ συχνὴ Μετάληψις νὰ μὴν εἶναι δόγμα πίστεως, ἀλλ' ὅμως εἶναι μία δεσποτικὴ ἐντολὴ ὅπου περιέγεται και εἰς ἄλλα ρητὰ τοῦ Κυρίου μας, μάλιστα δὲ εἰς ἐκεῖνο ὅπου εἶπε· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν,» [Λουκ. 22] συνεχῶς δηλαδὴ και καθ' ἑκάστην ἐν ὅσῳ στέκεται ἐτοῦτος ὁ αἰὼν» και διὰ τοῦτο, καθ' ὃ ἐντολὴ δεσποτικὴ, πρέπει ἀναγκαίως νὰ φυλάττεται, ὡς προείπομεν εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ Βιβλίου.

Πλὴν ἐκεῖνοι ὅπου λέγουσι τὰ τοιαῦτα, δείχνουσι μὲ τοῦτο ὅτι θέλουσι νὰ γυμνώσουσι τὰ δόγματα,

καὶ νὰ τὰ ἀφήσουν ἔρημα ἀπὸ κάθε ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν καὶ θεσμοθεσίαν ὅμως, νὰ τοὺς ἐρωτήσωμεν, αὐτὰ τὰ δόγματα ποῦ ἔχουν νὰ σταθοῦν; ὁ θεὸς Χρυσόστομος δὲν μᾶς προεῖπε πῶς, ἡ μὲν πολιτεία χρειάζεται δόγματα ὀρθὰ, τὰ δὲ δόγματα πάλιν χρειάζονται πολιτείαν καθαρὰν; ἡ δὲ καθαρὰ πολιτεία πῶθεν γεννᾶται; δὲν κατορθοῦται διὰ μέσου τῶν θείων ἐντολῶν, τῶν ἱερῶν νόμων τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν σεπτῶν παραδόσεων, καὶ διατυπώσεων τῶν θείων Πατέρων; Ἄνίως λοιπὸν καὶ ἐκβάλλωμεν ἀπὸ τὸ μέσον τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς, καὶ τὰ λοιπὰ, θέλει ἀφανισθῆ καὶ ἡ καθαρὰ πολιτεία. Ἀφ' οὗ δὲ ἀφανισθῆ ἡ καθαρὰ πολιτεία, χάνομεν καὶ τὰ ὀρθὰ δόγματα, καὶ θέλομεν μείνη ἔρημοι καὶ σκοτεινοί.

Ὁ χρόνος δὲν θέλει μὲ φθάσει εἰς τὸ νὰ ἀπαριθμῶ μύρια παραδείγματα τῶσων καὶ τῶσων ἀγίων ὅπου ἐκακοπάθησαν καὶ ἀπέθανον διὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας; καὶ μὲ ὅλον τοῦτο εὐρίσκονταί τινες τῶσων αὐθάδεις ὅπου ἔχει μόνον δὲν κακοπαθοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ μὲ λόγια ἐναντία ἀντιστέκονται εἰς αὐτήν. Μὰ τί λέγω μὲ τὰ λόγια;

Καὶ μὲ τὸ ἔργον ἀποτολμοῦσι τινὲς νὰ ἀναίρουσι τὰ δεσποτικὰ προστάγματα, μὲ τὸ νὰ ἐμποδίζουσι μὲ τὰ ἴδια τοὺς χέρια, καὶ ἀπὸ τὴν θείαν Μετάληψιν νὰ σπρόχνουσιν ἐκείνους ὅπου πλητιάσουν νὰ κοινωνήσουν, χωρὶς κανένα ἄλλο πταισίμον ἢ ἀφορμὴν. Τὸ ὅποσον εἶναι ἓνα ἔργον πολλὰ τολμηρὸν ἐπειδὴ ὁ Κύριός μας μῆτε αὐτὸν τὸν Ἰούδαν ἀπέβαλεν ἀπὸ

τὴν κοινωνίαν, μὲ ὅλον ὁποῦ τὸν ἤξευρεν ποταπὸν ἀγγεῖον τῆς κακίας ἦτο· καὶ καθ' ἑκάστην προσδέχεται ὅλους τοὺς μεταλαμβάνοντας, καὶ τοὺς μὲν ἀξίους καθαίρει, φωτίζει, καὶ ἀγιάζει· τοὺς δὲ ἀναξίους πρῶτον μὲν τοὺς παραδίδει εἰς τὸ συνειδὸς τοὺς νὰ τοὺς μαστιξῆ καὶ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ τὸ ἀρκετόν· ἔπειτα ἐὰν διορθωθῶσι, μὲ εὐσπλαγχνίαν τοὺς ἀποδέχεται. Εἰ δὲ καὶ μένουσιν ἀδιόρθωτοι τοὺς παραδίδει εἰς διαφόρους ἀσθενείας, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· ὅτι διὰ νὰ μεταλαμβάνουσι πολλοὶ ἀναξίως, ἀρρωστοῦσιν ἀπὸ τοῦτο, καὶ ἀποθαίνουσιν ἱκανοί. [Κορινθ. 11. 30].

Αὐτοὶ δὲ οἱ εὐλογημένοι, χωρὶς νὰ ἡξεύρωσι τὴν κατάστασιν τῶν μεταλαμβανόντων, μοναχὰ διὰ νὰ συστήσουν τὴν κακὴν συνήθειαν ὁποῦ ψυχοβλαβῶς ἐπεκράτησεν, ἐμποδίζουσι τοὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τὴν θεῖαν κοινωνίαν.

Πλὴν ἀνίσως πρέπει νὰ πειθώμεθα εἰς αὐτοὺς κατὰ τοῦτο, ὡς ἐρωτήσωμεν τὸν Μέγαν Βασιλείον νὰ μᾶς εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν. «Εἰ γρη, ὦ θεῖα καὶ ἱερὰ κορυφή, ἡ ἀκίνδυνόν ἐστι παραιτεῖσθαι τι τῶν προστεταγμένων ὑπὸ Θεοῦ· ἢ κωλύειν τὸν ἐπιταχθέντα ποιῆσαι, ἢ κωλυόντων ἀνέχεσθαι, μάλιστα ἐὰν γνήσιος ἦ ὁ κωλύων, ἢ λογισμὸς εὐλογοφανῆς ἀντιπίπτει τῷ προστάγματι.» [Ἐρωτ. 11. Τόμ. 1].

«Τοῦ Κυρίου λέγοντος, μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτος εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, δῆλον ὅτι καὶ πάντα ἀσφαλέστερον παιδεύομεθα· μνημονεύοντες αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἡνίκα Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ Βα-

πισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; ἀποκρινομένου, ὅτι ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρόπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην· ἐπὶ δὲ τῶν μαθητῶν, ἡνίκα ἀπηύξατο ὁ Πέτρος τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ προφητευθέντας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πειρασμοὺς, ἀγανακτικώτερον εἰπόντος· ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πάλιν ἡνίκα ὁ αὐτὸς Πέτρος παρητήσατο τὴν ὑπηρεσίαν διαθέσει τιμῆς τῆς πρὸς τὸν δεσπότην πάλιν εἰπόντος τοῦ Κυρίου, ὅτι, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.»

«Εἰ δὲ δεῖ πλείον βοθηθῆναι τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς τῶν ὁμογενῶν ὑποδείγμασι, μνημονεύσωμεν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἐτοιμῶς ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Πόσος δ' ἂν ἦ ἐνδοξότερος Ἰωάννου; ἢ γνησιώτερος Πέτρου; ἢ λογισμοὶ τῶν ἐκείνοις ὑποπεσόντων φανεῖεν ἂν εὐλαβέστεροι; ἐγὼ δὲ οἶδα, οὔτε Μωϋσῆς ὁ Ἅγιος· οὔτε Ἰωάννης ὁ Προφήτης, εἰς ἀθέτησιν ὑπακοῆς χρησάμενοι λογισμοῖς, ἀνέγκλητοι ἔμειναν παρὰ Θεῷ· ὧν παιδεύομεθα, μήτε ἀντιλέγειν, μήτε κωλύειν, μήτε κωλύόντων ἀνέχεσθαι.»

«Εἰ δὲ ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων καθάπαξ ἐδίδαξεν ὁ λόγος μὴ ἀνέχεσθαι, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τῶν λοιπῶν μιμεῖσθαι τοὺς ἁγίους ἀναγκαῖον, ποτὲ μὲν εἰπόντας· πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις· ποτὲ δὲ, εἰ δίκαιόν ἐστιν ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον,

ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε· οὐ δυνάμεθα γὰρ ἅ εἶδομεν, καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν.»

Καὶ πάλιν· «ὅτι οὐ δεῖ ἐμποδίζειν τῶ ποιῶντι θέλημα Θεοῦ, εἴτε κατ' ἐντολὴν Θεοῦ, εἴτε κατὰ λόγον ἀκολουθοῦντα τῇ ἐντολῇ· οὔτε μὴν ποιῶντα ἀνέχεσθαι τῶν κωλύοντων, κἂν γνήσιοι ὦσιν· ἀλλ' ἐπιμένειν τῇ κρίσει.» [Ἔρ. 19. 1. τόμ. 2].

Καὶ ὅτι, «τὸν ποιῶντα ἐντολὴν Θεοῦ μὴ ἐκ διαθέσεως ὑγιαῖναι, κατὰ γε μὴν τὸ φαινόμενον σώζοντα τὴν ἀκρίβειαν τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, κωλύειν μὲν οὐ χρή, διὰ τὸ ὅσον ἐπὶ τῶ πράγματι μὴδένα βλάπτεσθαι, ἐνίοτε δὲ καὶ ὠφελεῖσθαι τινὰς ἐξ αὐτοῦ, παραινείν δὲ αὐτῷ ἀξίαν τοῦ κατορθώματος ἔχειν τὴν διάνοιαν». [Κεφ. 2]. Καὶ, ὅτι, οὐ δεῖ παρὰ δόξασιν ἀνθρώπων ἀκολουθεῖν ἐπ' ἀθετήσει ἐντολῆς Θεοῦ.» [Ἔρ. 12. 2]. Καὶ, ὅτι, «οὐ δεῖ θέλημα ἴδιον παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἐγκρίνειν· ἀλλ' ἐν παντὶ πράγματι ζητεῖν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ». [Κεφ. 4].

Ἦγουν. Πρέπον εἶναι, ὡ θεῖα καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ἢ δὲν ἔχει κίνδυνον τὸ νὰ παραιτήσῃ τινὰς κἀνένα πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ· ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τινὰς ἐκεῖνον ὅπου ἐπρόσταχθῃ νὰ τὸ κάμῃ, ἢ νὰ πείθεται εἰς ἐκείνους ὅπου τὸν ἐμποδίζουν, καὶ μάλιστα ἀνίσως καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἐμποδίζει εἶναι γνήσιος καὶ οἰκείος τοῦ Θεοῦ· ἢ νὰ τὸ παραιτήσῃ διὰ τι εὑρίσκεται ἄλλος λογισμὸς εὐλογησανῆς ὅπου ἐναντιεῖται εἰς ἐκείνην τὴν θεϊκὴν πρόσταγην;

Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἀποκρίνεται ὁ ἅγιος καὶ λέγει· ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος εἶπε, μάθετε ἀπὸ ἐμένα·

πῶς εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός εἰς τὴν καρδίαν, φανερόν ὅτι καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ αὐτὸν τὰ μαθητὰς μου σιγουρότερα ἀπὸ κανένα ἄλλον, καθὼς καὶ περὶ τούτου ἄς ἐνθυμηθῶμεν λοιπὸν αὐτὸν τὸν ἴδιον Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος πῶς ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ἰωάννην ἔ-
 ταν δὲν ἤθελε νὰ τὸν βαπτίσῃ μὲ τούτα τὰ λόγια, ἄφισε τώρα τὰ τοιαῦτα λόγια ὡς Ἰωάννην ἔπειδὴ καὶ εἶναι πρέπον εἰς ἐμὲ νὰ τελειώσω κάθε δικαιοσύνην, καὶ πάλιν, ἄς ἐνθυμηθῶμεν αὐτὸν τὸν ἴδιον πῶς εἶπε μὲ ἀγανάκτησιν εἰς τὸν Πέτρον, ὅταν τὸν ἐμπόδιζε νὰ μὴ πάθῃ τοὺς πειρασμοὺς ὅπου προεἶπεν ὁ Κύριος μὴδὲ νὰ σταυρωθῇ, δηλαδὴ τὸ, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶσαι, διὰ τί δὲν στοχάζεσαι ἐκεῖνα ὅπου θέλει ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐκεῖνα ὅπου θέλουν οἱ ἄνθρωποι· καὶ πάλιν, ὅταν ὁ ἴδιος Πέτρος προσφέρωντάς τιμὴν πρὸς τὸν δεσποτὴν Χριστὸν δὲν ἠθέλησε νὰ τοῦ νίψῃ τὰ ποδάρια, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· ἀνίσως καὶ δὲν σὲ νίψω, μέρος μὲ τοῦ λόγου μου δὲν ἔχεις, αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ τοῦ Κυρίου.

Ὅμως ἀνίσως χρειάζεται νὰ λάβῃ παράδειγμα τινὰς καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ὁμογενεῖς, καὶ νὰ καταλάβῃ πῶς δὲν πρέπει νὰ πειθώμεθα εἰς ἐκείνους ὅπου μᾶς ἐμπόδιζον ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὅπου ἔλεγεν εἰς ἐκείνους ὅπου τὸν ἐπαρακάλουν νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τί κάμνετε ἔτσι καὶ κλαίετε, καὶ μου τσακίζετε τὴν καρδίαν μου; ἐγὼ ἑτοιμὸς εἶμαι, ὄχι

μόνον νὰ δεθῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποθάνω διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ποῖος δὲ ἄλλος ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ ἐνδοξότερος καὶ μεγαλότερος ἀπὸ τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην; ἢ ποῖος εἶναι γνησιώτερος καὶ οικειότερος τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Πέτρον; ἢ ποῖοι ἄλλοι λογισμοὶ ἤμποροῦν νὰ εὐρεθοῦν πλέον εὐσεβεῖς καὶ φιλόθεοι ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ὅπου ἤλθον εἰς τὸν Ἰωάννην καὶ εἰς τὸν Πέτρον; διὰ τί ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ τιμὴν καὶ οἱ δύο κινούμενοι ὁ μὲν, δὲν ἤθελε νὰ βαπτίσῃ τὸν Κύριον, ὁ δὲ, δὲν ἠθέλησε νὰ τοῦ νύψῃ τὰ ποδάρια, μὲ ὄλον τοῦτο ὁ Χριστὸς δὲν ἐκαταπίεσθη εἰς αὐτούς.

Ἐγὼ δὲ ἤξεύρω, πῶς μῆτε ὁ Προφήτης Μωϋσῆς, μῆτε ὁ Προφήτης Ἰωνᾶς ἔμειναν ἀκατηγόρητοι κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, μὲ τὸ νὰ ἠκολούθησαν εἰς λογισμοὺς ἐδικoὺς των, καὶ δὲν ἐφύλαξαν ὑπακοὴν εἰς ἐκεῖνο ὅπου τοὺς ἐπρόσταξεν ὁ Θεός. Ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅλα μανθάνομεν, μῆτε νὰ ἀντιλέγωμεν εἰς τὸ θέλημα καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, μῆτε νὰ ἐμποδίζωμεν ἄλλους, ἀλλ' οὔτε νὰ πειθώμεθα εἰς ἐκείνους ὅπου μᾶς ἐμποδίζουν.

Ἀνίσως λοιπὸν ἀπὸ τοιούτων μεγάλων Ἀγίων παραδείγματα μᾶς ἐδίδαξεν ὁ λόγος νὰ μὴ πειθώμεθα εἰς τοὺς ἐμποδίζοντάς μας ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πόσω μᾶλλον . . . Ἡ καὶ ἔτσι· ἀνίσως λοιπὸν ἀπὸ τοιούτους εὐσεβιστάτους καὶ θεοφιλεῖς λογισμοὺς τῶν εἰρημένων Ἀγίων μᾶς ἐδίδαξεν ὁ λόγος νὰ μὴ πειθώμεθα, πόσω μᾶλλον μᾶς διδάσκει νὰ τοὺς μιμούμεθα κατὰ τὰ ἄλλα· οἱ ὅποιοι, ποτὲ μὲν λέγουσι· ὠφελιμώτερον εἶναι νὰ πειθώμεθα εἰς τὸν Θεόν,

παρά εις τοὺς ἀνθρώπους· ἄλλοτε δὲ, ἀνίσως καὶ εἶναι δίκαιον νὰ ἀκούωμεν ἐσᾶς τοὺς ἀνθρώπους καλλίτερα παρά τὸν Θεόν, κρίνετέ τὸ μόνον σας· διὰ τί ἡμεῖς δὲν ἤμποροῦμεν νὰ μὴ λαλοῦμεν ἐκεῖνα ὅπου ἴδαμεν καὶ ἤκούσαμεν.

Καὶ πάλιν λέγει· δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζη τινὰς ἐκεῖνον ὅπου κάμνει θέλημα Θεοῦ, εἴτε τὸ κάμνει κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, εἴτε κατ' ἄλλον σκοπὸν σύμφωνον μὲ τὴν ἐντολὴν· ἀλλ' οὔτε πρέπει ἐκεῖνος ὅπου τὸ κάμνει νὰ πειθεταὶ εἰς τοὺς ἐμποδίζοντας, κἂν καὶ γνήσιοι φίλοι τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἀλλὰ νὰ μένη εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνην καὶ τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔφθασε νὰ κάμῃ μὲ τὸν λογισμὸν του.

Καὶ πάλιν λέγει· δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζη τινὰς ἐκεῖνον ὅπου κάμνει ἐντολὴν Θεοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον φυλάττει τὴν ἀκρίβειαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ὄχι ὅμως τὴν κάμνει καὶ μὲ σκοπὸν ὀρθὸν καὶ γνώμην σωστήν· δὲν πρέπει λέγω τινὰς τὸν τοιοῦτον νὰ τὸν ἐμποδίζη, καθ' ὅτι δὲν βλέπεται τινὰς ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ ὠφελοῦνται πολλοὶ ἀπὸ αὐτό· ἀλλὰ νὰ τὸν νοουετῆ νὰ κάμνῃ τὴν ἐντολὴν, καὶ μὲ σκοπὸν θεάρεστον.

Καὶ πάλιν λέγει· δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τὰς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ παραβαίνωμεν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν, δὲν πρέπει νὰ διαλέγωμεν τὸ θέλημα τὸ ἐδικόν μας καλλίτερα παρά τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ εἰς κάθε μας ἔργον· πρέπει καὶ νὰ ζητοῦμεν καὶ νὰ κάμνωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος ἔτσι λέγει· «Πρὸς πάντα ἴστασθαι χρὴ γενναίως τὰ διακόπτοντα τὴν

καλήν ταύτην ἑρμῆν· ἀκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· ὁ φιλῶν Πατέρα ἢ Μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· ὅταν γάρ τι μετώμεν τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων, ἅπας ὁ κωλύων ἐχθρὸς ἔστω καὶ πολέμιος, καὶ Πατὴρ ἢ, καὶ Μητὴρ καὶ ὅς τις οἶν.» [Λόγ. 19. περὶ παρθ. τόμ. 6.] Ἦγουν· πρέπει νὰ στεκώμεθα ἀνδρείαι ἐναντίον εἰς ὅλα ἐκεῖνα ὅπου μᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ αὐτὴν τὴν προθυμίαν· ἀκουσον τί λέγει ὁ Χριστός· ἐκεῖνος ὅπου ἀγαπᾷ Πατέρα, ἢ Μητέρα παράνω ἀπὸ ἐμένα δὲν εἶναι ἄξιος διὰ λόγου μου· διὰ τί ὅταν μεταχειρίζωμεθα κάνα ἔργον θεάρεστον, ἐκεῖνος ὅπου ἤθελε μᾶς ἐμποδίσῃ, νὰ τὸν νομίζωμεν διὰ ἐχθρὸν μας καὶ πολέμιον, καὶ ὁ Πατὴρ μας εἶναι, καὶ ἡ Μητέρα, καὶ ὅποιος ἄλλος ἤθελε τύχη.

Ὁ δὲ Θεοφόρος Ἰγνατίος λέγει· «πῶς ὁ λέγων παρὰ τὰ διατεταγμένα, καὶ ἀξιόπιστος ἦ, καὶ νηστεύῃ, καὶ παρθελεύῃ, καὶ σημεῖα ποιῇ, καὶ προφητεύῃ, λύκος σοι φαινέσθω ἐν προβάτου δορᾷ, προβάτων φθορὰν κατεργαζόμενος.»

Ἦγουν· ὅποιος λέγει ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου προστάζει ὁ Θεός, καὶ ἀξιόπιστος εἶναι, καὶ νηστεύῃ· καὶ ἀσκητεύῃ, καὶ θαύματα κάμνῃ, καὶ προφητεύῃ, ὡς σοῦ φαίνεται ὡς ἓνας λύκος, ὁ ὅποιος ἐνδεδυμένος μὲ δέρμα προβάτου, φθείρει καὶ ἀφανίζει τὰ πρόβατα.

Ὁ δὲ Ὁμολογητὴς Θεῖος Μελέτιος λέγει.

«Μὴ πείθεσθε μονάζουσι μηδὲ τοῖς πρεσβυτέροις, Ἐφ' οἷς ἀνόμως λέγουσι, κακίστως εἰσηγοῦνται. Καὶ τί φημι μονάζουσι; καὶ τί τοῖς πρεσβυτέροις;

Μηδ' Ἐπισκόποις εἴκατε τὰ μὴ λυσιτελοῦντα,
 Πράττειν, καὶ λέγειν, καὶ φρονεῖν ἑοσίως παραινῶσιν.»

Ἦγουν μὴ ὑπακούετε οὔτε εἰς Μοναχοὺς, οὔτε
 εἰς Ἱερεῖς, εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ κακῶς σᾶς συμβουλεύ-
 ουσαι· καὶ τί λέγω εἰς Μοναχοὺς καὶ Ἱερεῖς; οὔτε
 εἰς τοὺς Ἐπισκόπους νὰ πείθεσθε, ὅταν σᾶς συμβου-
 λεύουν νὰ κάμνετε, καὶ νὰ λέγετε, καὶ νὰ φρονῆτε
 ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἶναι ὠφέλιμα εἰς τὴν ψυχὴν σας.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΒ'.

Σκαρδαλιζοῦνται τινὲς διὰ τὸ δὲν τοὺς ὑπακοόμεν
 εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς λέγουρ, καὶ μάλιστα εἰς τοῦτο ὁ-
 ποῦ μᾶς ἐμποδίζουρ ἀπὸ τῆρ συνεχῆ Κοινωνίαν, καὶ
 προβάλλουρ εἰς διαφάνδυσίρ τους τρία τινά· πρῶτον,
 πῶς οἱ Καρόνες καὶ αἱ ἐρτολαὶ εἶναι ὑποκάτω εἰς τὴν
 ἐξουσίαν τῶν Ἀρχιερέων· δεύτερον, πῶς ἡμεῖς δὲν πρέ-
 πει τὰ ἐξετάζωμερ τοὺς Ἀρχιερεῖς, Διδασκάλους, καὶ
 Πνευματικοὺς εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς λέγουρ, ἀλλὰ μό-
 νον τὰ ὑπακούωμερ εἰς πάντα μὲ ἀπλόζητα· καὶ τρί-
 τον, μᾶς προτείνουσι τὸ Ἀποστόλικόν ἐκεῖτο ρητόρ ὁ-
 ποῦ λέγει πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπεικάτε.

Εἰς τοῦτα τὰ τρία μέρη τῆς ἐνστάσεως, ἡμεῖς
 ἀπὸ λόγου μας δὲν ἔχαμεν νὰ εἰποῦμεν τίποτες, διὰ
 νὰ μὴ προξενήσωμεν σύγχυσιν καὶ παραχῆν εἰς με-
 ρικούς· πάλιν νὰ σιωπήσωμεν ὀλότελα εἰς αὐτά, καὶ

δὲν] μᾶς ἀφίνου· ὅθεν κάλλιον ἄς ἰδοῦμεν μόνους καὶ μοναχοὺς τοὺς ἀγίους τι λέγουν εἰς οὐτὰ διὰ νὰ μὴ παραπονῆται ὁ κάθε ἕνας.

Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἀποκρίνεται ὁ μέγας Βασίλειος καὶ λέγει· «Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ Κύριος, ἐν ᾧ εὐδόκησεν ὁ Πατήρ· ἐν ᾧ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι· ὁ πᾶσαν μὲν τὴν ἐξουσίαν, πᾶσαν δὲ τὴν κρίσιν λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐντολὴν δέδωκέ μοι, φησι, τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω· καὶ πάλιν· ἂ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἰρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ ταῦτα λαλεῖ· πόσῳ μᾶλλον ἡμῖν εὐσεβὲς τε ὁμοῦ καὶ ἀσφαλὲς τοῦτο φρονεῖν καὶ ποιεῖν;» [Λόγ. περὶ πίστεως.]

Ἦγουν. Ἐνίτωσ αὐτὸς ὁ Κύριος Ἰησοῦς εἰς τὸν ὁποῖον εὐδόκησε καὶ ἀνεπαύετο ὁ Πατήρ, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἀποκεκριμμένοι ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως· ἀνίτωσ, λέγω, αὐτὸς, ὁποῦ ἔλαβεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κρίσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα· του, λέγει πῶς, ἐντολὴν μου ἔδωκεν ὁ Πατήρ μου τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ λαλήσω. Καὶ πάλιν· ἐκεῖνα λοιπὸν ὁποῦ ἐγὼ σᾶς ὁμιλῶ, καθὼς μου τὰ εἶπεν ὁ Πατήρ, ἔστι ἀπαραλλάκτως σᾶς τὰ λέγω· καὶ ἀνίτωσ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν λαλεῖ ἀπὸ λόγου του, ἀλλ' ὅσα ἀκούσῃ, ἐκεῖνα καὶ λαλεῖ, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο εἶναι εἰς ἡμᾶς, καὶ εὐσεβὲς καὶ σίγουρον διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ νὰ τὸ φρονῶμεν καὶ νὰ τὸ κάμνωμεν; νὰ μὴ παραβαίνω-

μεν δηλαδή τὰς θεϊκὰς ἐντολάς, ἀλλὰ νὰ πειθώμεθα
μὲ καθε ὑποταγὴν εἰς αὐτάς;

Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν
χειροτονίαν τῶν Ἀρχιερέων ἀποδείχνει, πῶς οἱ Ἀρ-
χιερεῖς εἶναι ὑπεξούσιοι εἰς τοὺς θεῖους κανόνας καὶ
ἐντολάς λέγωντας ἔτσι.

«Ἐπειδὴ ὁ Ἀρχιερεὺς κεφαλὴ ἦν τοῦ λαοῦ, ἔδει
δὲ τὸν πάντων κεφαλὴν γινόμενον ἔχειν κατὰ κεφα-
λῆς τὴν ἐξουσίαν (ἀπολελυμένη γὰρ αὐθεντεία ἀφό-
ρητός ἐστιν, ἔχουσα δὲ ἐπικείμενον τὸ σύνθημα τῆς
δεσποτείας, ὑπὸ νόμον ἄγεται) κελεύει οὖν τὴν κε-
φαλὴν μὴ εἶναι γυμνὴν, ἀλλὰ κεκαλυμμένην· ἵνα
μάθῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ λαοῦ, ὅτι κεφαλὴν ἔχει· διὰ
τοῦτο καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν
Ἱερέων, τὸ Ἱερέων ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ Ἀρχιερέων
κεῖται· τῆς ἱερωσύνης γενικῶς νοουμένης· μόνοι γὰρ
οἱ Ἀρχιερεῖς ἐπὶ κεφαλῆς φέρουσι τὰ θεσπαράδοτα
λόγια κατὰ τὸν Ἀρσεπαγίτην Διονύσιον· τὸ Εὐαγ-
γέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τίθεται, ἵνα
μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθικὴν τοῦ Εὐαγ-
γελίου Τιάραν λαμβάνει· καὶ ἵνα μάθῃ, εἰ καὶ πάν-
των ἐστὶ κεφαλὴ· ἀλλ' ὑπὸ τούτους πράττει τοὺς νό-
μους· πάντων κρατῶν, καὶ τῶν νόμων κρατούμενος·
πάντα νομοθετῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου νομοθετούμε-
νος. [Λόγ. 62 τόμ. 6]

Διὰ τοῦτο γενναῖός τις τῶν ἀρχαίων, (Ἰγνάτιος
δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ), οὗτος ἱερωσύνη καὶ μαρτυρίῳ
διαπρέψας, ἐπιστέλλων τινὶ Ἱερεῖ ἔλεγε· «μηδὲν ἄνευ
γνώμης σου γινέσθω· μηδὲ σὺ ἄνευ γνώμης Θεοῦ τι

πράττει τὸ τοίνυν ἔχειν τὸν Ἀρχιερέα τὸ Εὐαγγέλιον, σημειὸν ἔστι τὸ ὑπ' ἐξουσίαν εἶναι.»

Ἦγουν ἐπειδὴ ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ παλαιοῦ νόμου ἦτον κεφαλὴ τοῦ λαοῦ. ἔπρεπε δὲ ἐκεῖνος ὅπου γίνεται ὀλονῶν Κεφαλὴ, εἰς τὴν κεφαλὴν νὰ ἔχη καὶ τὴν ἐξουσίαν (διὰ τί μία ἐξουσία ὅπου δὲν εἶναι ὑποκειμένη εἰς ἄλλην ἐξουσίαν, εἶναι ἀνυπόφορος· διὰ τοῦτο ἔχει τὸ σημάδι τῆς δεσποτείας εἰς τὴν κεφαλὴν, διὰ νὰ φαίνεται πῶς εἶναι ὑποκάτω εἰς νόμον) προττάζει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ μὴν εἶναι γυμνὴ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀρχιερέως, ἀλλὰ σκεπασμένη· διὰ νὰ μάθη ἡ κεφαλὴ τοῦ λαοῦ, πῶς ἔχει ἄλλην κεφαλὴν μεγαλητέραν.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν νέαν χάριν, ὅταν χειροτονοῦνται οἱ Ἀρχιερεῖς βάνεται τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τους, διὰ νὰ μάθη ἐκεῖνος ὁ Ἀρχιερεὺς ὅπου χειροτονεῖται πῶς λαμβάνει ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν του τὴν ἀληθινὴν Τιάραν τοῦ Εὐαγγελίου, ἦγουν τὴν ἐξουσίαν· καὶ διὰ νὰ μάθη ἀκόμη, πῶς, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς νὰ εἶναι κεφαλὴ ὀλονῶν, ὅμως εἶναι ὑποτεταγμένος εἰς τοὺς νόμους τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ ὅλους μὲν τοὺς ἄλλους ἐξουσιάζει, αὐτὸς δὲ ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς νόμους· καὶ πῶς ὅλους μὲν νομοθετεῖ, αὐτὸς δὲ ἀπὸ τὸν νόμον νομοθετεῖται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ γενναῖος καὶ ἱερομάρτυς Ἰγνατίος γράφει μίαν ἐπιστολὴν εἰς ἕνα Ἀρχιερέα καὶ τοῦ λέγει. Κάνένα πρᾶγμα νὰ μὴ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἄλλους χωρὶς τὴν γνώμην σου· καὶ σὺ πάλιν νὰ μὴ κάμνης κάνένα ἔργον χωρὶς τὴν γνώμην καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ· λοιπὸν τὸ νὰ ἔχη

ὁ Ἀρχιερεὺς τὸ Εὐαγγέλιον ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν του, εἶναι σημάδι, πῶς εὐρίσκεται ὑποκάτω εἰς ἐξουσίαν.

Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ὁποῦ μᾶς λέγουν νὰ μὴν ἐξετάζωμεν ἡμεῖς τοὺς Ἀρχιερεῖς, Διδασκάλους, καὶ Πνευματικούς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑπακούωμεν εἰς πάντα. Ἀποκρίνεται ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ λέγει ὅτι, «δεῖ τὸν προεστῶτα τοῦ λόγου μετὰ περισκέψεως, καὶ δοκιμασίας πολλῆς, κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστησεως ἕκαστον ποιεῖν τε καὶ λέγειν, ὡς ὀφείλοντα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν πεπιστευμένων αὐτῶ δοκιμάζεσθαι τε καὶ μαρτυρεῖσθαι.» [Ὁρ. ἡθ. 70 37].

Καὶ πάλιν «δεῖ τῶν ἀκροατῶν τοὺς πεπαιδευμένους τὰς γραφάς, δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν Διδασκάλων λεγόμενα· καὶ τὰ μὲν σύμφωνα ταῖς γραφαῖς, δέχεσθαι· τὰ δὲ ἀλλότρια, ἀποβάλλειν, καὶ τοὺς τοιούτοις διδάγμασιν ἐπιμένοντας ἀποστρέφειν σφοδρότερον.» [Ὁρ. 72. 1]. Καὶ πάλιν «δεῖ τοὺς μὴ πολλὴν ἔχοντας τὴν τῶν γραφῶν γνῶσιν, ἐν ταῖς καρποῖς τοῦ Πνεύματος γνωρίζειν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγίων. Καὶ τοὺς μὲν τοιούτους, δέχεσθαι· τοὺς δ' ἄλλως ἔχοντας, ἀποστρέφειν.» [Κεφ. 2]. Καὶ αὐθις· «οὐ δεῖ ἀπλῶς, οὐδὲ ἀνεξετάστως ὑπὸ τῶν ὑποκρινομένων τὴν ἀλήθειαν συναρπάζεσθαι· ἀπὸ δὲ τοῦ δεδομένου ἡμῖν παρὰ τῆς γραφῆς χαρακτῆρος γνωρίζειν ἕκαστον.» [Ὁρ. 28. 1]. Καὶ πάλιν «δεῖ πᾶν ῥῆμα, ἢ πρᾶγμα πιστοῦσθαι τῇ μαρτυρίᾳ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς· εἰς πληροφορίαν μὲν τῶν ἀγαθῶν, ἐντροπὴν δὲ τῶν πονηρῶν.» [Ὁρ. 26. 1].

Ἡγοῦν, πρέπει ὁ προεστῶς τοῦ λόγου, εἴτε Δι-

δάσκαλος εἶναι, εἴτε Ἀρχιερεὺς, μὲ πολλήν σκέψιν καὶ δοκιμὴν πολλήν, καὶ μὲ σκοπὸν εὐάρεστον τῷ Θεῷ νὰ λέγη, καὶ νὰ κάμνη κάθε του λόγον, καὶ ἔργον, ὡσάν ὁποῦ χρεωστῆ νὰ δοκιμάζεται διὰ ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἢ διὰ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀπὸ τοὺς ὑποτασσομένους.

Καὶ πάλιν, πρέπει οἱ ἄκροαταὶ ὁποῦ εἶναι πεπαιδευμένοι εἰς τὰς Γραφὰς νὰ δοκιμάζουσι μὲ κρίσιν ὀρθὴν ἐκεῖνα ὁποῦ λέγουσι οἱ Διδάσκαλοι, καὶ ὅσα μὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὰς Γραφὰς, νὰ τὰ δέχωνται, ὅσα δὲ εἶναι ἀσύμφωνα, νὰ τὰ ἀποβάλλουσι, καὶ ἐκείνους δὲ ὁποῦ μένουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα διδάγματα, νὰ τοὺς ἀποστρέφωσι περισσότερο. Καὶ πάλιν ἄλλοῦ λέγει· πρέπει ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν ἔχουσι τόσην πολλήν γνῶσιν εἰς τὰς Γραφὰς, νὰ γνωρίζουσι τοὺς ἁγίους ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὰ χαρίσματα ὁποῦ ἔχουσι. Καὶ ἐκείνους μὲν ὁποῦ ἔχουσι τοιαῦτα χαρίσματα, νὰ τοὺς ἀποδέχωνται ὡς ἁγίους, ἐκείνους δὲ ὁποῦ δὲν τὰ ἔχουσι, νὰ τοὺς ἀποστρέφωσι. Καὶ πάλιν, δὲν πρέπει νὰ συναρπάζεται τινὰς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ὑποκρίνονται τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ· ἀλλὰ νὰ γνωρίζουσι τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ τὸν παραδεδομένον χαρακτῆρα καὶ καθρέπτῃ τῶν θείων γραφῶν. Καὶ πάλιν, πρέπει κάθε λόγος, καὶ κάθε ἔργον νὰ πληροφορῆται καὶ νὰ βεβαιόνηται μὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, διὰ νὰ πληροφοροῦνται μὲν οἱ καλοὶ, νὰ ἐντρέπωνται δὲ οἱ πονηροί.

Εἰς δὲ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐναστάσεως ἀποκρί-

νεται ὁ θεὸς Χρυσόστομος καὶ λέγει. «Κακὸν μὲν ἢ ἀναρχία πανταχοῦ, καὶ πολλῶν ὑπόθεσις συμφορῶν, καὶ ἀρχὴ ἀταξίας καὶ συγχύσεως· κακὸν δὲ οὐχ' ἦττον, καὶ ἢ ἀπειθεια τῶν ἀρχομένων. Ἄλλ' ἴτως ἐρεῖ τις ἡμῖν, ὅτι ἔστι καὶ τρίτον κακὸν, ὅταν ὁ ἀρχὼν ἦ κακός· οἶδα καὶ γὰρ· καὶ οὐ μικρὸν τοῦτο κακόν· ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναρχίας πολλῶν κάκιον. Κρεῖττον γὰρ ὑπὸ μηδενὸς ἀρχεσθαι, ἢ ὑπὸ κακοῦ ἄγεσθαι· ὁ μὲν γὰρ πολλάκις μὲν ἐσώθη, πολλάκις δὲ ἐκινδύνευσεν· οὗτος δὲ πάντως κινδυνεύσει εἰς βάραθρα ἀγόμενος. Πῶς οὖν ὁ Παῦλός φησι, πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε;

» Ἀνωτέρω εἰπὼν, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν, τότε εἶπε, πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε. Τί οὖν, φησιν, ὅταν πονηρὸς ἦ, καὶ μὴ πειθώμεθα; Πονηρὸς, πῶς λέγεις; εἰ μὲν πίστεως ἔνεκεν, φεῦγε καὶ παραίτησαι, μὴ μόνον ἂν ἄνθρωπος ἦ, ἀλλὰ, κὰν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ κατιῶν. Εἰ δὲ βίου ἔνεκεν, μὴ περιεργάζου. Καὶ τοῦτο οὐκ οἶκοθεν λέγω τὸ ὑπόδειγμα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς. Ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος.»

« Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πρότερον εἰπὼν δεινὰ πολλὰ περὶ αὐτῶν, τότε φησιν· ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν· πάντα οὖν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· ἔχουσί, φησι, τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ βίου εἰσιν ἀκαθάρτου· ἀλλὰ μὴ τῷ βίῳ, ἀλλὰ τοῖς λόγοις προτέχετε.

» Τῶν μὲν γὰρ ἡθῶν ἔνεκεν οὐδεὶς βλαβείη, τί

—ισκοπο ρωσοκτωνε ριτ ροσειμ νοστιεσ οτ εο ριπ

δήποτε ; ὅτι καὶ δῆλα πᾶσιν ἐστὶ, καὶ οὐδὲ αὐτὸς, καὶ μυριάκις ἢ πονηρὸς, πονηρὰ διδάξει ποτέ. Πίστεως δὲ ἔνεκεν, οὔτε δῆλόν ἐστιν ἅπασιν, ὅτε πονηρὸς οὐ πικραιτῆσται διδάσκειν. Ἐπεὶ καὶ τὸ, μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε περὶ βίου ἐστὶν οὐ περὶ πίστεως.

«Ἐπεὶ δὲ ὁ Παῦλος πρότερον συνέστησεν, (ἐμαρτύρησε δηλαδὴ τοὺς Ποιμένας πῶς εἶναι ὀρθοὶ κατὰ πάντα) τότε λέγει. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν.» [Λόγ. 34.]

Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ. «Ἄλλ' ὁ δεῖνα, φησιν, ἀνθρώπος, ἐπεικῆς· εἰς ἱερωσύνην τελῶν πολλῇ σωφροσύνη συζῶν, οὕτω ποιεῖ μὴ μοι τὸν ἐπεικῆ τοῦτον εἴπησ' τὸν σώφρονα, τὸν εὐλαβῆ, τὸν εἰς ἱερωσύνην τελοῦντα. Ἄλλ', εἰ βούλει, θεὸς Πέτρον εἶναι τοῦτον, ἢ Παῦλον, ἢ καὶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα· οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐπιστρέφομαι πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων. Νόμον γὰρ οὐχὶ δουλικόν, ἀλλὰ βασιλικόν ἀναγινώσκω ἐγώ· ὅταν δὲ Βασιλέως ἀναγινώσκῃται γράμματα, ἅπαν τὸ τῶν δούλων ἀξίωμα ἡσυχάζετω.»

«Τί μοι τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεῖνα προσάγεις εἰς μέσον; οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας τῶν συνδούλων αἴσει σοι τὴν ψῆφον ὁ Θεὸς ταύτην, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιταγῆς τῶν αὐτοῦ νόμων. Ἐπέταξά, φησιν, ἔδει πεισθῆναι, καὶ μὴ τὸν δεῖνα προβάλλεσθαι, μηδὲ ἀλότρια περιεργάζεσθαι κακά. Ἐπεὶ ὁ Μέγας Δαβὶδ ἤμαρτεν ἀμαρτίαν χαλεπὴν ἄρα οὖν ἀκίνδυνον ἡμῖν διὰ τοῦτο τὸ ἀμαρτάνειν, εἰπέ μοι; διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἀσφαλίζεσθαι χρὴ, καὶ τὰ κατορθώματα

τῶν ἀγίων μόνων ζηλοῦν· εἰδέπου ῥαθυμία καὶ νόμου παράβασις, μετὰ πολλῆς ἀποφεύγειν χρῆ τῆς σπουδῆς· οὐ γὰρ πρὸς τοὺς συνδούλους ἡμῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸν δεσπότην ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ τούτῳ τὰς εὐθύναις δώσωμεν τῶν βεβιωμένων ἀπάντων.» [Λόγ. 91. Κατηχ. Τόμ. 6].

Ἦγουν. Κακὸν πρᾶγμα εἶναι πανταχοῦ τὸ νὰ μὴν ἔχη τινὰς ἄρχοντα καὶ κεφαλὴν· καὶ ἀφορμὴ πολλῶν συμφορῶν, καὶ ἀρχὴ κάθε ἀπαξίας, καὶ συγχύσεως· ὅμως δὲν εἶναι ὀλιγώτερον κακὸν καὶ τὸ νὰ εἶναι ἀπειθεῖς εἰς τὸν ἄρχοντα οἱ ὑποτασσόμενοι. Πλὴν, ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ τινὰς πῶς εἶναι καὶ ἓνα ἄλλο τρίτον κακὸν, ὅταν ὁ ἄρχων καὶ ἐξουσιαστῆς τύχη νὰ εἶναι κακός. Καὶ ἐγὼ τὸ ἠξεύρω τοῦτο πῶς δὲν εἶναι ὀλίγον κακὸν, ἀλλὰ καὶ πολὺ χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἔχη τινὰς ὀλότελα ἄρχοντα· διὰ τί καλλίτερον εἶναι νὰ μὴ ἐξουσιάζεται τινὰς ἀπὸ κανένα, παρὰ νὰ ἐξουσιάζεται ἀπὸ κακὸν αὐθέντην. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν ὅπου δὲν ἔχει ἐξουσιασθὴν εἰς τὴν κεφαλὴν, παλλαῖς φοραῖς γλυτώνει, καὶ παλλαῖς φοραῖς κινδυνεύει, ἐκεῖνος δὲ ὅπου ἔχει κακὸν ἐξουσιασθὴν, ἐξ ἅπαντος θέλει κινδυνεύσει, πίπτωντας εἰς βάραθρα καὶ κρημνοὺς. Πῶς λοιπὸν ὁ Παῦλος λέγει, πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέειπετε;

Ἡ αἰτία ὅπου τοῦτο εἶπεν ὁ Παῦλος, εἶναι αὐτή. Ἐπειδὴ καὶ παράνω εἶπε διὰ τοὺς ἡγουμένους τοῦτα τὰ ἐγκώμια. Ἦγουν· αὐτῶν τῶν ἡγουμένων βλέποντες τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐναρέτου πολιτείας καὶ συναναστροφῆς, μιμηθῆτέ τους εἰς τὴν

πίστιν ὕστερα ἄφ' οὗ τὰ εἶπεν αὐτὰ, καὶ τοὺς ἐσύστησε πῶς εἶναι ὀρθοὶ κατὰ πάντα, τότε εἶπε· πείθεσθε, εἰς τοὺς ἡγούμενους καὶ προεστῶτάς σας, καὶ ὑποτάσσεσθε εἰς αὐτούς.

Μὰ μοῦ ἀποκρίνεσθε· καὶ τί; ἀμὴ ἂν εἶναι κακὸς καὶ δὲν τοῦ πειθώμεθα, τί ἔχομεν νὰ γένωμεν; Κατὰ τί λέγεις πῶς εἶναι κακὸς ὁ προεστῶς σου; εἰ μὲν καὶ εἶναι σφαλερὸς κατὰ τὴν πίστιν· φεῦγε ἀπὸ λόγου του καὶ παραίτησαί τον, ὄχι μόνον ἂν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἄγγελος εἶναι ἀπὸ τὸν οὐρανόν· εἰ δὲ καὶ εἶναι σφαλερὸς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ ἔργα του, μὴ περιεργάζεσαι. Καὶ τοῦτο τὸ παράδειγμα δὲν τὸ λέγω ἀπὸ λόγου μου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἁγίαν γραφήν· διὰ τί ἄκουε τὸν Χριστὸν ὅπου λέγει. Ἐπάνω εἰς τὴν διδασκαλικὴν καθέδραν τοῦ Νόμου ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἄφ' οὗ εἶπε προτῆτερα πολλὰ κακὰ δι' αὐτούς, τότε εἶπεν· εἰς τὴν καθέδραν τοῦ Νόμου ἐκάθισαν· λοιπὸν ὅσα σᾶς λέγουσιν ἀπὸ τὸν Νόμον νὰ κάμνετε, κάμνετέ τα· μὰ κατὰ τὰ ἔργα τους νὰ μὴν κάμνετε ὡσάν νὰ λέγη· ἔχουσι τὸ ἀξίωμα νὰ διδάσκουσι, μὰ ἔχουσι καὶ πολιτείαν ἀκάθαρτον· ὅμως ἐσεῖς οἱ ἀκροαταὶ μὴ προσέχετε εἰς τὴν πολιτείαν τους, ἀλλὰ εἰς τὰ λόγια τους· διὰ τί ἀπὸ τὰ ἥθη τους κἀνένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ βλαφθῇ· διὰ ποίαν ἀφορμὴν; ἐπειδὴ εἶναι φανερὰ εἰς ὅλους· καὶ ἐπειδὴ οὔτε αὐτὸς ὅπου διδάσκει, ὅσον πονηρὸς καὶ ἁμαρτωλὸς εἶναι, δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ διδάξῃ νὰ κάμνουν οἱ ἄνθρωποι κακὰ.

Μὰ διὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ πονηρὰ δόγματα ὁ-

τοῦ ἔχει, οὔτε φανερόν εἶναι εἰς ὅλους, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὸς θέλει παύσει ἀπὸ τὸ νὰ τὰ διδάσκη· ὅθεν καὶ ἡ ἐντολὴ ὅπου μᾶς ἐπαρήγγειλεν ὁ Κύριος, δηλαδὴ τὸ μὴ κρίνετε, διὰ νὰ μὴ κριθῆτε, εἰς τὴν ζωὴν ἀποβλέπει, καὶ ὄχι εἰς τὰ τῆς πίστεως δόγματα.

Καὶ πάλιν. Μὰ τί μοῦ ἀποκρίνεσαι; ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα ἄνθρωπος, ὁ πρᾶος, ὁ ἱερωμένος, ὁ πολλὰ σφρονισμένος, ἔτσι καὶ ἔτσι κάμνει. Ἄνθρωπε, μὴ μοῦ λέγῃς τοῦτον τὸν γλυκὺν καὶ πρᾶον, τοῦτον τὸν σφρόνα, τὸν εὐλαβῆ, τὸν ἱερωμένον. Ἄλλὰ ἂν ἀγχιπᾶς, ὑπόθεσαι τὸν πῶς εἶναι ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ καὶ Ἄγγελος ὅπου ἐκατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανόν· οἷτε ἂν εἶναι τοιοῦτοι μεγάλοι ἅγιοι φροντίζω ἐγὼ διὰ τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων· διὰ τί ἐγὼ δὲν ἀνορνῶθω νόμον, καὶ προσταγὴν δουλικὴν, ἀλλὰ σοῦ διβάζω νόμον βασιλικόν· ὅταν δὲ ἀναγινώσκονται γρμματα βασιλικά, κάθε ἀξίωμα τῶν δούλων ἄς ἡαγάζη.

Τί μοῦ φέρνεις εἰς μέσον τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα; ὁ εὖος δὲν ἔχει νὰ σὲ κρίνη, ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν τῶν συνούλων σου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προσταγὴν τῶν θεικῶ νόμων του. Ἐπρόσταξα, θέλει σοῦ εἰπῆ ἐν ἡμέρ κρίσεως, ἔπρεπε νὰ πεισθῆς εἰς τὴν προσταγὴν μου καὶ ὄχι νὰ μοῦ προβάνης τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, καὶ νὰ μοῦ ἐξετάζης τὰ κακὰ τῶν ἄλλονων.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ μέγας καὶ Βασιλεὺς Δαβὶδ ἔκαμε μίαν ἀμαρτίαν μεγάλην. Ἄρα γε λοιπόν, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῆς, δὲν εἶναι κίνδυνος εἰς ἡμᾶς νὰ ἀμαρᾶνωμεν; ναὶ βέβαια, καὶ κίνδυνος μέγας.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ προσέχωμεν καλὰ νὰ φυλαττώμεθα· καὶ τὰς μὲν ἀρετὰς τῶν ἁγίων μοναχὰνὰ συζηλόνωμεν· εἰ δὲ καὶ κάμμιαν φορὰν ἤχολούθησε καὶ εἰς ἐκείνους, καθὼ ἄνθρωποι ὅπου ἦσαν, κάμμία ἀμέλεια ἢ παράβασις νόμου, ἡμεῖς πρέπει νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν μὲ μεγάλην ὀγλιγωράδα· διὰ τὸ δὲν ἔχομεν νὰ κριθοῦμεν μὲ τοὺς συνδούλους μας· ἀλλὰ μὲ τὸν δεσπότην μας Θεὸν, εἰς τὸν ὅποιον θέλομεν δώσει λογαριασμὸν διὰ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἐπρόξαμεν.

Καὶ οἱ μὲν ἅγιοι ἔτσι λέγουσιν· ἡμεῖς ὅμως ἀδελφοί, ἐπειδὴ καὶ μὲ εἰρήνην μᾶς ἐκάλεσεν ὁ Κύριος, πρέπει πάλιν νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ εἰς τοὺς Πνευματικούς, καὶ εἰς τοὺς Διασκάλους μας διὰ τὸ ἀξίωμα ὅπου ἔχουσι παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀνίσως καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἢ ζητεῖν νὰ κάμνη κάμνενα παράλογον, ἢ ἡμᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ κάμνωμεν κάμνενα ἔργον θεάρεστον, ἡμεῖς ἄσμη παύσωμεν παρακαλοῦντες καὶ δεόμενοι, ἕως οὗ νὰ τὸν καταπέσωμεν εἰς τὸ νὰ γένη ἐκεῖνο ὅπου (λεῖ ὁ Θεός, διὰ νὰ βασιλεύῃ ἡ εἰρήνη ἀναμεταξύ ας· νὰ κυριαρχεῖ ἡ ὁμόνοια, ἢ συμφωνία· νὰ εἶναι ἡ ἀγάπη ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ποιμένας καὶ πρόβατις εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Χριστιανούς, εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ Λαϊκοὺς, εἰς τοὺς προεστώτας καὶ ἀρχομένους διὰ νὰ λείπουν μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς τὰ σκάνδαλα, ταραχαῖς, τὰ σχίσματα, ἢ διμερίαις, ὡσὰν ὅπου αὐτὰ εἶναι φθαρτικὰ καὶ ἀφανιστικὰ καὶ τῶν ψυχῶν μας, καὶ τῶν οἰκιῶν μας, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν μς καὶ κάθε κοινότητος τῶν πολιτειῶν. Ἐν συντομᾷ, διὰ

νά εἴμεθα ὅλοι ἐν σῶμα, καὶ ἐν Πνεῦμα, ὅλοι μὲ
 μίαν ἐλπίδα καθὼς καὶ ἐκλήθημεν, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς
 τῆς εἰρήνης εἴη μεθ' ἡμῶν.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΓ'.

*Μερικοὶ λέγουσι, νὰ, ὁποῦ κάμνομεν τὴν ἐντολὴν
 τοῦ Κυρίου, καὶ μεταλαμβάνομεν δύο καὶ τρεῖς φοραῖς
 τὸν χρόνον, καὶ ἀρκετὸν εἶναι τοῦτο εἰς ἀπολογία-*
μας.

Εἰς τοὺς τοιοῦτους ἀποκρινόμεθα καθ' ἓνα μὲν
 τρεπὸν, πῶς καλὸν εἶναι καὶ τοῦτο καὶ ὠφέλιμον, ὅ-
 μως ἀνίσως τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς δύο καὶ
 τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον εἶναι καλὸν, δὲν εἶναι καλ-
 λίτερον τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ συχνότερα; δὲν τὸ ἡ-
 ξεύρμεν ὅλοι, πῶς ὅσον πλησιάζει τινὰς κοντὰ εἰς
 τὸ φῶς φωτίζεται; ὅσον σιμώνει εἰς τὴν φωτίαν,
 τόσο περισσότερον ζεσταίνεται; ὅσον προσεγγίζει
 εἰς τὴν ἀγιότητα, τόσο περισσότερον ἀγιάζεται; ἔ-
 τσι καὶ ὅσον πλησιάζει τινὰς συχνότερα εἰς τὸν Θεὸν
 διὰ τῆς κοινωνίας, τόσο περισσότερον, καὶ φωτίζε-
 ται, καὶ θερμαίνεται, καὶ ἀγιάζεται· ἀδελφέ μου, ἂν
 εἶσαι ἕξιος νὰ μεταλάβῃς δύο καὶ τρεῖς φοραῖς τὸν
 χρόνον, εἶσαι ἄξιος νὰ μεταλαμβάνῃς καὶ συχνότερα,
 καθὼς λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος, φυλάττωντας τὴν
 ἰδίαν προετοιμασίαν καὶ ἀξιοσύνητα· μὰ τί εἶναι ὁποῦ
 μᾶς κάμνει νὰ μὴ μεταλαμβάνωμεν; ἡ ἀμέλεια καὶ
 ραθυμία μας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νικώμενοι δὲν προε-
 τοιμαζώμεθα ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ κοινωνοῦμεν.

Κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον ἀποκρινόμεθα, πῶς δὲν κάμνουσιν οἱ τοιοῦτοι, ὡς νομίζουσι, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· διὰ τί ποῦ ἐπρόσταξεν ὁ Θεός, ἢ ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς ἁγίους, νὰ μεταλαμβάνωμεν δύο, ἢ τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον; πουθενά, τοῦτο δὲν εὑρίσκεται. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἠξεύρωμεν, πῶς ὅταν κάμνωμεν μίαν ἐντολὴν, πρέπει νὰ προσέχωμεν νὰ τὴν κάμνωμεν καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν. Ἦγουν· πρέπει νὰ φυλάττωμεν καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ τὸν σκοπὸν, καὶ τὸν τρόπον, καὶ ὅλαις ταῖς τερίστασαις μὲ ταῖς ὁποῖαις πρέπει νὰ γίνεταί· καὶ ἔτσι νὰ εἶναι τέλειον κατὰ πάντα ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ὅπου ἠθέλαμεν κάμνῃ, καὶ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστον.

Τὸ ἴδιον τοῦτο θεωρεῖται καὶ εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν· καὶ τὸ μὲν νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς συνεχῶς εἶναι καὶ ἀναγκαῖον καὶ ψυχοφελέστατον, καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ καλὸν τέλειον, καὶ εὐάρεστον· τὸ δὲ νὰ μεταλαμβάνῃ τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον μοναχᾶ, τοῦτο δὲν εἶναι οὔτε κατ' ἐντίλην, οὔτε τέλειον καλόν· διὰ τί δὲν εἶναι καλόν, κείνο ὅπου δὲν γίνεταί καλῶς.

Διὰ τοῦτο, καθὼς εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἔχομεν χρέος νὰ δίδωμεν εἰς τὴν καθ' ἑμῶν μίαν τὸν πρέποντά της καιρὸν, ὡς λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής, «καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι» [Κεφ 3], ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς θείας Μεταλήψεως πρέπει νὰ δίδωμεν τὸν πρέποντα καιρὸν δηλ. τῆ συνέχειαν, καὶ ὄχι τὸ, τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον· εἶδὲ καὶ ἀλλέως γίνεταί, φοβοῦμαι φοβοῦμαι μήπως δὲν ὠφελούμεθα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν ὡσάν ὁ-

ποῦ ταῖς δολώνομεν καὶ ταῖς φθειρόμεν, καὶ δὲν εἰ-
 μεθα ποιηταὶ νόμου· ἀλλὰ ἀντινομοθέται ὡς λέγει ὁ
 θεὸς Χρυσόστομος. «Μὴ γάρ μοι τοῦτο εἶπης ὅτι
 νηστεύουσιν, ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, εἰ κατὰ γνώμην
 Θεοῦ τοῦτο ποιοῦσιν· ὡς, ἂν μὴ τοῦτο ἦ, μέθης
 πάσης ἐστὶν ἢ νηστεία παρανομώτερα, οὐ γὰρ τὸ
 πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν χρή σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων ἐπιζητεῖν· τὸ μὲν γὰρ
 κατὰ γνώμην Θεοῦ γινόμενον, καὶ φαῦλον εἶναι δο-
 κῆ, πάντων ἐστὶν ἄριστον, τὸ δὲ παρὰ γνώμην, καὶ
 μὴ δοκοῦν ἐκείνω, καὶ ἄριστον εἶναι νομιζῆται, πάν-
 των ἐστὶ φαυλότατον καὶ παρανομώτατον· οὐ γὰρ
 αἱ φύσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' αἱ τοῦ Θεοῦ ψῆφοι
 καλὰ καὶ φαῦλα εἶναι ταῦτα ποιοῦσι». [Λόγ. 22.
 κατὰ Ἰουδ. Λόγ. 1. Τόμ. 6].

Ἦγουν μὴ μοι λέγῃς τοῦτο πῶς νηστεύουσιν,
 ἀλλὰ πρέπει νὰ μοι δεῖξῃς ἀνίσως νηστεύουσι καὶ
 κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· διὰ τί ἂν δὲν εἶναι
 κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἢ νηστεία ἐκείνη εἶναι
 χειρότερη ἀπὸ κάθε μέθης· διὰ τί δὲν πρέπει μόνον
 νὰ βλέπωμεν ἐκεῖνο ὅπου κάμνουσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ
 τί τὸ κάμνουσι· διὰ τί ἐκεῖνο ὅπου γίνεται κατὰ
 γνώμην Θεοῦ, καὶ κακὸν φαίνεται πῶς εἶναι,
 ὅμως εἶναι τὸ πλεόν καλλίτερον ἀπὸ ὅλα· ἐκεῖνο δὲ
 ὅπου δὲν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ, καὶ καὶ
 φαίνεται πῶς εἶναι κάλλιστον, εἶναι τὸ πλεόν χει-
 ρότερον καὶ παρανομώτερον· διὰ τί δὲν εἶναι τὰ
 πράγματα καλὰ ἢ κακὰ ἀπὸ λόγου τους, ἀλλὰ αἱ
 ψῆφοι καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ τὰ κάμνουσι· νὰ
 εἶναι καλὰ, ἢ κακὰ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἴδου, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ὅπου, με τὴν βο-
ήθειαν τοῦ Θεοῦ ἔλαβε πέρας ἡ ὑπόθεσις τοῦ παρόν-
τος Βιβλιαρίου, καὶ ἀπεδείχθη φανερά ἀπὸ τὰς μαρ-
τυρίας καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ τῶν κατὰ μέ-
ρος Ἀγίων, πῶς εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ψυχωφελεστά-
τη ἡ συνεχὴς Κοινωνία τῶν ἀγράντων Μυστηρίων
καὶ πῶς, χωρὶς αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναβοῦμεν
εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μας, ὅπου μᾶς ἐπλασε
μὴ ὄντας, καὶ πάλιν μᾶς ἀνέπλασε συντριβέντας.

Τώρα λοιπὸν ἄλλο δὲν χρειάζεται, παρὰ νὰ ἐ-
τοιμαζώμεθα με τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν τῆς
συντριβῆς, τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ τῆς ικανοποιή-
σεως, καὶ ἔτσι νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὰ Μυστήρια
μετὰ φόβου καὶ τρόμου νὰ μεταλαμβάνωμεν. Ὅσοι
θέλομεν ζῶην, καὶ ἀγαποῦμεν νὰ ἰδοῦμεν ἡμέρας ἀ-
γαθῆς, κατὰ τὸν Ψαλμῶδον, ἃς πλησιάσωμεν πρὸς
τὸν Κύριον ἡμῶν, τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν Χριστόν,
ὅπου μᾶς κράζει καθ' ἐκάστην ἀπὸ τὴν ἱερὰν τρά-
πεζαν καὶ μᾶς λέγει· ἔλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρ-
τον· καὶ πίετε τὸν οἶνον ὅπου σᾶς ἐκέρασα εἰς τὸ
Ἅγιον Ποτήριον· διὰ νὰ φωτισθῶμεν ψυχικῶς καὶ
σωματικῶς· διὰ νὰ τραφῶμεν καὶ νὰ λιπανθῶμεν
με τὴν τροφήν τῆς Ἀθανασίας, καὶ νὰ ποτισθῶμεν
με τὸ πόμα τῆς ἀφθαρσίας, καὶ ἀμβροσίας, καὶ νὰ
μὴ καταισχυθῶσι τὰ πρόσωπά μας εἰς καιρὸν ἀ-
νάγκης [Ψαλ. 33].

Ἔως ὅπου ἔχομεν καιρὸν ὡς ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν κατὰ τὸν Ἀπόστολον. [Γαλ. 6. 10]. «Ἴδού νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.» [Κορινθ. 2. 6. 2]. Ἄς διώξωμεν καὶ ὡς ἀκολουθήσωμεν τὸν Κύριον, καὶ θέλομεν τὸν εὖρη ὡσάν ὄρθρον ἔτοιμον νὰ μᾶς φωτίσῃ, κατὰ τὸν Ὡσηέ, καὶ θέλει ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς, καθὼς ἔρχεται εἰς τὴν γῆν ἡ πρώϊμος βροχὴ καὶ ἡ ὕψιμος. [Κεφ. 6. 3]. Ἄς ἀκούσωμεν τοῦ Ἱερεμίου ὅπου μᾶς λέγει· σταθῆτε εἰς ταῖς στραταῖς τῶν ἐντολῶν, καὶ στοχασθῆτε, καὶ ζητήσατε τοὺς νόμους καὶ τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδῆτε ποία εἶναι ἡ στρατα ἡ καλὴ, καὶ περιπατήσατε εἰς αὐτήν, ὡς μετανοήσωμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας μας διὰ τὴν προτέραν μας ἀμέλειαν, καὶ ὡς διορθώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν πάλιν τοῦ προφήτου Ἱερεμίου νὰ μᾶς κατηγορῆ καὶ νὰ μᾶς λέγῃ [Κεφ. 6. 16].

«Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν· ἐμαστίγωσαν αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐπόνεσαν· συνετέλεσαν αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἠθέλησαν δεῖξασθαι παιδείαν, ἐστερέωσαν τὰ πρόσωπα ὑπὲρ πέτραν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιτραφεῖναι· οἱ προφῆται προφητεύουσιν ἄδικα, καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπεκρότησαν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ ὁ λαός μου ἠγάπησεν οὕτως [Κεφ. 5. 3]. πρὸς τίνα λαλήσω καὶ διαμαρτύρωμαι, καὶ εἰσακούσεται; ἰδοὺ ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δυνήσονται ἀκούειν· ἰδοὺ τὸ ῥῆμα Κυρίου ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ὄνειδισμὸν, οὐ μὴ βουληθῶσιν αὐτό· ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου πάντες συνετέλεσαντο ἄνομα, ἀπὸ ἱερέως καὶ

[88. λ. 4] ἀρχαῖον

ἕως ψευδοπροφήτου πάντες ἐποίησαν ψευδῆ». [Κεφ. 6. 10].

Ἦγουν· Κύριε, νὰ ὁποῦ βλέπουν οἱ ὀφθαλμοὶ σου, πῶς τοὺς ἔδειραν, καὶ αὐτοὶ δὲν ἐπόνεσαν· τοὺς ἀφάνισαν, καὶ αὐτοὶ δὲν θέλουν νὰ σωφρονισθοῦν· ἐσκληήρυναν τὰ πρόσωπά τους χειρότερα ἀπὸ τὴν πέτραν, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπιστραφοῦν· οἱ Προφῆται προφητεύουσιν ἄδικα· οἱ ἱερεῖς τοὺς ἐπαίνεσαν κροτοῦντες τὰς χεῖρας, καὶ ὁ λαὸς μου ἔτσι ἠγάπησεν· εἰς ποῖον, Κύριε, νὰ λαλήσω, καὶ νὰ μοῦ ἀκούσῃ; νὰ, ὁποῦ ἔχουν στουμπωμένα τὰ αὐτία τους καὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ ἀκούσουν· νὰ ὁποῦ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἔγιναν ὄνειδισμὸς κοντὰ εἰς αὐτοὺς, καὶ δὲν τὰ θέλουν ὀλοτέλα, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου ὅλοι κάμνουν κακὰ καὶ ἀνομίας· τόσον οἱ ἱερεῖς, ὅσον καὶ οἱ ψευδοπροφῆται ὅλοι εἶπαν ψεῦματα.

Ἄς ἀκούωμεν τὰ λόγια ὁποῦ μᾶς ὠφελοῦν τὴν ψυχὴν μας, καὶ ἄς μὴν ἐξετάζωμεν ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ τὰ λέγει, ἢ σοφὸς εἶναι, ἢ ἄσοφος, ἢ ὀνομαστός καὶ ταπεινός· διὰ τί τί μᾶς ὠφελεῖ ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε ἂν εἶναι μέγας καὶ πολὺς; ἢ τί μᾶς βλάπτει ὁ τάδε ἂν εἶναι ταπεινὸς καὶ εὐκαταφρόνητος; ἡμεῖς οὔτε τὸν ἕνα ἔχομεν νὰ ἀγοράσωμεν, οὔτε τὸν ἄλλον· τὰ λόγια μόνον τῆς γραφῆς μᾶς χρειάζονται πρὸς ὠφέλειάν μας, καὶ εἴτε σοφὸς τὰ ὁμιλεῖ, εἴτε ἄσοφος, δὲν μᾶς μέλει. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὰ παραβάλλωμεν μὲ τὰ γεγραμμένα, καὶ ἂν συμφωνοῦσι, νὰ τὰ δεχώμεθα, εἰ δὲ εἶναι ἀσύμφωνα, οὔτε τοῦ ἐνὸς μᾶς χρειάζονται, οὔτε τοῦ ἄλλου· διὰ τί καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πηγαίνει εἰς τὸ παζάρι διὰ νὰ

νά αγοράση σιτάρι, ἢ ἄλλο τι, δὲν στοχάζεται ποῖος εἶναι ὁποῦ τὸ πωλεῖ, ἢ καλὸς εἶναι, ἢ κακὸς, ἀλλὰ μόνον κοιτάζει τὸ πρᾶγμα ἂν εἶναι καλόν.

Ἔτσι πρέπει καὶ εἰς τὰ λόγια νὰ προσέχωμεν μὲ ἀκρίβειαν, καὶ νὰ μὴν εὐγαίνωμεν ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἐπαράδωκαν οἱ θεοὶ Πατέρες μας, ἂν θέλωμεν νὰ μὴ χάσωμεν τὴν ἴσιν σφάταιν.

Ἐπειδὴ ἀνίσως οἱ αἰρετικοὶ ἐπρόσεχαν εἰς τὰς θείας Γραφάς, δὲν ἀκολουθοῦσαν εἰς ἐκείνους τοὺς πρώτους αἰρεσιάρχας τῶν νὰ ὑπάγουν μαζὶ μὲ ἐκείνους εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ἔσπειρον ὁ πολυμήχανος διάβολος διαφόρους αἰρέσεις, ὑστερήσας αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· ἡμᾶς δὲ πάλιν τοὺς ὀρθοδόξους σπουδάζει νὰ μᾶς ἀπωλέσῃ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιχειρήσιν, ὑστερῶντάς μας ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῆς θείας Κοινωνίας. Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα δὲν ἐδυνήθη νὰ μᾶς σαλεύσῃ, ἐπιχειρῖζεται μὲ ἄλλον τρόπον νὰ μᾶς θανατώσῃ.

Καὶ μὴ νομίζετε τάχα πῶς ἔχουσι κάμμιναν διαφορὰν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο· ἐπειδὴ ἐξίσου ἀπύρρασιεν ὁ Κύριός μας καὶ διὰ τὰ δύο, ὡς προείπομεν· διὰ τί τὸ νὰ μὴν γεννηθῆ τινὰς τελείως, ἢ ἀφ' οὗ γεννηθῆ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν, κάμμιναν διαφορὰν δὲν ἔχουσι.

Ἔτσι καὶ ἡμεῖς ἀναγεννώμεθα νὰ μὲ τὸ θεῖον Βάπτισμα· καὶ ἀνίσως ὕστερα δὲν τρεφόμεθα μὲ τὴν συχὴν Κοινωνίαν, νὰ ζῶμεν τὴν πνευματικὴν ζωὴν, πάλιν ἀποθαίνομεν ἀπὸ τὴν πείναν τῆς χάρι-

τος, και πίπτομεν εἰς πάθη χειρότερα σχεδὸν και ἀπὸ αὐτοῦς τοῦς ἀβαπτίστους.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὡς φοβηθῶμεν τοῦς λόγους τοῦ Κυρίου μας τώρα ὅπου ζῶμεν ὅπως εὕρωμεν σωτηρίαν διὰ νὰ μὴ τοῦς τρομάξωμεν τότε εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν χωρὶς κάμμίαν παρηγορίαν ὡς μὴν ὁμοιάσωμεν μὲ ἐκείνους, πρὸς τοῦς ὁποίους ἔλεγεν· ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.» [Μάρκ. 7 8]. Ἦγουν, ἀφήσετε ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, και κρατεῖτε τὰς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἄς μὴν ἀπατώμεθα ἀπὸ ταῖς κακαῖς συνήθειαις ὅπου ἐπεκράτησαν, ἀλλὰ ὡς προσέχωμεν εἰς τὰ γεγραμμένα· διὰ τί ἔτσι λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «ἄρα γε ἠπάτησεν ἡμᾶς ἡ κακίστη συνήθεια· ἄρα κακῶν αἰτία ἡμῖν μεγάλων γέγονεν ἡ διεστραμμένη τῶν ἀνθρώπων παράδοσις.» [Προσίμ. περὶ κρίμ. Θεοῦ.] Καὶ πάλιν· «εἰ δὲ ἡ κατὰ νόμον δικαιοσύνη σπουδαζομένη τισι τῶν ἐν τῷ Βαπτίσματι καθομολογησάντων ἑαυτοῦς τῷ Θεῷ, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῆν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι και ἐγερθέντι, μοιχείας κρίμα ἐπάγει, τί ἂν τις εἶπη περὶ παραδόσεων ἀνθρωπίνων ;»

«Περὶ μὲν οὖν παραδόσεων ἀνθρωπίνων, τὸ κρίμα φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων· περὶ δὲ λογισμῶν ἰδίων ἐν σοφίᾳ ἀνθρωπίνῃ, και ἀγωνιστικώτερον τὴν καθάρσειν ποιεῖσθαι ὁ Ἀπόστολος ἐδίδαξεν εἰπών· τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν, οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ ἐν τῷ Θεῷ πρὸς καθάρσειν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς καθαιροῦντες, και πᾶν ὕψωμα

ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅλως περὶ δικαιοσύνης τῆς ἐκάστω φαινομένης, καὶ διὰ Θεὸν ἢ ἐσπουδασμένως γινομένη· ὡς ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων φανερὸν εἶναι τὸ κρίμα τῶν θελόντων σοφίζεσθαι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γάρ, οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες· διόπερ πάντων ὁμοῦ καθαρεῦσαι ἀναγκαῖον, τῶν τε τοῦ διαβόλου ἐπιθυμιῶν, καὶ τῶν τοῦ κόσμου μετεωρισμῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παραδόσεων, καὶ τῶν ἰδίων θελημάτων, καὶ εὐπροσωπότεροι εἶναι δόξωσι.» [Λόγ. 2 περὶ βαπτ.]

Ἦγουν βέβαια ἢ κακὴ συνήθεια μᾶς ἐγέλασε· βέβαια ἢ διεστραμμένη καὶ κακὴ παράδοσις τῶν ἀνθρώπων πολλὰ κακὰ μᾶς ἐπροξένησε· καὶ πάλιν. Ἄνισως ἢ τοῦ παλαιοῦ νόμου φυλακὴ καὶ δικαιοσύνη ὅταν ἐνεργῆται ἀπὸ κήνενα Χριστιανὸν ὅπου ὡμολόγησεν εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα νὰ μὴν ζῆ πλέον ζωὴν ἐδικήν του, ἀλλὰ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀνίσως λέγω αὐτὴ καὶ λογίζεται ὡσὰν μοιχεία εἰς τὸν Χριστιανὸν ὅπου τὴν κάμνη, τί ἤθελεν εἰπῆ τινὰς διὰ ταῖς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων;

Καὶ διὰ μὲν τὰς ἀνθρωπίνας παραδόσεις φανερά εἶναι ἢ κόλασις ὅπου θέλει γένη, ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου· διὰ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ὅπου μὲ ἀνθρωπίνην σοφίαν τεχνεύονται καὶ ἐφευρίσκουσι τινές, μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος νὰ τοὺς καταβάλλωμεν ἀγωνιστικῶς λέγωντας· τὰ ἄρματα, μὲ τὰ ὅποια στρατευόμεθα ἡμεῖς, δὲν εἶναι σαρκικά καὶ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ εἶναι δυνατὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ἐγκρεμίζουσι κάθε τεῖχος λογισμῶν, καὶ κάθε

ὑψηλὸν νόημα ὁποῦ ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ὑπερηφανεύεται· αὐτὰ δὲ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος τόσον διὰ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς, ὅσον καὶ διὰ κάθε ἄλλην δικαιοσύνην ὁποῦ φαίνεται εἰς τὸν κάθε ἕνα, καὶ γίνεται διὰ τὸν Θεόν· ὥστε ὁποῦ ἀπὸ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα φανερὰ εἶναι ἢ κατάκρισις ὁποῦ θέλουν λάβῃ ἐκεῖνοι ὁποῦ σοφίζονται εἰς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῖς γυρίζουσι κατὰ τὸν σκοπὸν τους· ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον· ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους ὁποῦ φαίνονται εἰς τὸν ἑαυτὸν τους πῶς εἶναι φρόνιμοι καὶ γνωστικοί· διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ καθαρῶσμεν ἀπὸ ὅλα, καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ διαβόλου, καὶ ἀπὸ τὰς μέριμναις τοῦ Κόσμου, καὶ ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίναις παραδόσαις, καὶ ἀπὸ τὰ ἐδικά μας θελήματα, καὶ φαίνωνται μας πῶς εἶναι καλά.

Ἄς μὴ παραβαίνωμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ γινόμεθα κατὰ τοῦτο χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ πλέον ἀνόητοι ἀπὸ τὰ ὑψάρια ὁποῦ δὲν ἀντιλέγουσιν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἴδιον Βασίλειον. «ἰχθὺς οὐκ ἀντιλέγει νόμῳ Θεοῦ, καὶ ἄνθρωποι σωτηρίων διδασμάτων οὐκ ἀνεχώμεθα.» [Ὅμιλ. 7 εἰς τὴν ἑξαήμερ.]

Τὰ ὑψάρια, λέγει, τὰ ἄφωνα καὶ ἄλογα, δὲν ἐναντιοῦνται εἰς τὸν φυσικὸν νόμον ὁποῦ τὰ ἐδιώρισεν ὁ Θεός, καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι οἱ λογικοὶ, δὲν φυλάττομεν τὰς σωτηριώδεις προσταγὰς τοῦ Κυρίου μας.

Ἄς ἀφήσωμεν εἰς ἕνα μέρος ἐκείνους ὁποῦ θέλουσι νὰ ζοῦσιν ἀμελῶς, μᾶλλον δὲ ἄς παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ καὶ εἰς αὐτοὺς προθυμίαν,

καὶ νὰ ἐξυπνήσωμεν ὅλοι ἀπὸ τὸν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας, καὶ νὰ λάβωμεν ζέσιν καὶ ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν διὰ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὸ πνευματικὸν κάλεσμα ὅπου μᾶς κάμνει ὁ Ἱερεὺς, καὶ νὰ προσερχώμεθα μετὰ συντετριμμένης καρδίας εἰς τὰ μυστήρια. Καὶ ἄς μὴ μας φαίνεται ἡ παράβασις αὐτῆ ὀλίγη· νὰ πηγαίνωμεν δηλαδὴ τόσον πλήθος Χριστιανῶν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, ἔπειτα νὰ μᾶς κρᾶζῃ ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἱερέως νὰ ὑπάγωμεν νὰ μεταλάβωμεν, καὶ κἀνέννας ἀπὸ τόσον πλήθος τῶν καλεσμένων νὰ μὴν εὐρίσκεται νὰ πληρώνη τὸ θεῖον κάλεσμα, ὅχι διὰ κἀνένα ἀμάρτημα, ἢ ἄλλην ἀφορμὴν, παρὰ μοναχὰ διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν.

Ἄχ, ἀδελφοί, φοβοῦμαι νὰ μὴ εἴπῃ καὶ διὰ λόγου μας· οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων, γεύσεται μου τοῦ δείπνου· καὶ πρὸς τούτοις νὰ μὴ μᾶς κολάσῃ καὶ βαρύτατα, ἂν δὲν μετανοήσωμεν, καὶ διορθώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Ἐγὼ θέλω σᾶς ἐρωτήσω τοῦτο· ἀνίσως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ ἤθελεν εἰπῆ κἀνέννας Ἀπόστολος, ὅτι ἐγὼ δὲν μεταλαμβάνω σήμερον, ἄρα γε τί ἤθελεν εἰπῆ ὁ Κύριος; βέβαια, φαίνεται μου, πῶς ἤθελεν εἰπῆ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὅπου εἶπε καὶ εἰς τοῦ Πέτρου εἰς τὸν ἱερὸν νιπτῆρα, εἰς τὸν Πέτρον εἶπεν, ἐὰν μὴ νήψωσε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, καὶ εἰς τὸν θεῖον δεῖπνον ἤθελεν εἰπῆ πρὸς τὸν μὴ μεταλαμβάνοντα· ἐὰν μὴ φάγης τὸ σῶμά μου, καὶ ἐὰν μὴ πίης τὸ αἷμά μου, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ τῶρα ἀγαπητοὶ εἰς κάθε λειτουργίαν πρὸς ἡμᾶς· «ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα

τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· ὑπομονή, νὰ ἐμποδίζεσθε τινὰς ἀπὸ ἁμαρτίας, ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ του, νὰ μὴ μεταλαμβάνη, μὰ νὰ ὑστερῆται τοιαύτης οὐρανοῦ χάριτος ἀπὸ μόνην τὴν κακὴν συνήθειαν. Ὡτῆς πονηρᾶς συνήθειας.

Εἰς τόσον δὲ ὑψώθη αὐτὴ ἡ κακίστη συνήθεια, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον δὲν μεταλαμβάνομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ ἂν ἰδοῦμεν καὶ ἄλλους τινὰς νὰ συχναῖζουσιν εἰς τὴν θεῖαν κοινωνίαν, ὄχι μόνον δὲν τοὺς συζηλοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεμφόμεθα κατακρίνοντές τους ὡς ἀνευλαβεῖς, καὶ καταφρονητὰς τάχα τῶν θεῶν μυστηρίων.

Μὲ δίκαιον τρόπον ἐπληρώθη εἰς ἡμᾶς ἡ Προφητεία τοῦ Ἡσαΐου ὁποῦ λέγει· «πορεύθητι καὶ εἰπέτε τῷ λαῷ τούτῳ, ἀκοῆ ἀκούσητε καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψητε καὶ οὐ μὴ ἴδετε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσιν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν.» [Κεφ. 6, 9] διὰ τί ἀληθινὰ ὅλοι ἐγινήκαμεν ὡς ἄναισθητοι, καὶ δὲν νοοῦμεν, μήτε ἐκεῖνα ὁποῦ λέγομεν, μήτε ἐκεῖνα ὁποῦ ἀκούομεν, μήτε ἐκεῖνα ὁποῦ βλέπομεν.

Καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἐλεεινὴν μας κατάστασιν, ἠξέυρω καὶ ἐγὼ πῶς εἰς ὅσα καὶ ἂν λαλήσω περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὀλίγοι θέλουν δώσει ἀκρόασιν· ἐπειδὴ καὶ ἐβάρυναν τὰ αὐτία τους οἱ πολλοὶ διὰ νὰ μὴν ἀκούουσι, καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Ἡσαΐας.

Ὅμως διὰ τοὺς ὀλίγους θέλω εἰπεῖν ἓνα παράδειγμα, καὶ νὰ κάμω τέλος. Ἀνίσως ἀδελφοί μου, ἓνας Βασιλεὺς ὁποῦ νὰ κἀθηται ἔξω εἰς μίαν πε-

διάδα ἐπάνω εἰς ἓνα θρόνον ὑψηλόν· εἰς τὸν ὅποιον
 νὰ παραστέκωνται ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἄρχοντες, καὶ
 ὅλα τὰ τάγματα τῶν στρατιωτῶν ἔμπροσθέν του μὲ
 φόβον καὶ τρόμον πολύν. Ἀνίσως, λέγω, ἐκεῖνος ὁ
 Βασιλεὺς ἤθελε προστάξῃ ἓνα ἀπὸ ἐκείνους νὰ υπάγῃ
 ἔμπροσθέν του διὰ νὰ τοῦ ἐμιλήσῃ, ἢ διὰ κάμμιαν
 ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἔπειτα, ἂν ἄλλοι τινὲς φηνοῦν-
 τές του τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα παρρησίαν, ἤθελαν
 τὸν ἐμποδίξῃ νὰ μὴν υπάγῃ πρὸς τὸν Βασιλέα, τάχα
 ἤθελε τοὺς ἀκούσῃ, καὶ νὰ καταφρονήσῃ τὸν Βασιλέα;
 ἐγὼ λογιάζω πῶς οὔτε ἤθελε γυρίσῃ νὰ τοὺς ἰδῇ τε-
 λείως, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἤθελε τρέξῃ πρὸς
 τὸν Βασιλέα, καὶ τοῦτο ἤθελε τὸ κάμη καὶ διὰ τὴν
 τιμὴν του, καὶ διὰ τὴν ζωὴν του· εἰ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 δὲν τὸν ἀφηναν, εἶμαι βέβαιος πῶς ἤθελε τοὺς πα-
 ρακαλέσῃ πολλὰ, ἕως νὰ τοὺς καταπεισῃ νὰ τὸν
 ἀφήσουν· καὶ ἂν λοιπὸν πρὸς ἓνα θνητὸν Βασιλέα
 ἠθέλαμεν φανῆ τόσον εὐπειθεῖς, διὰ τί μᾶλλον δὲν
 γινόμεθα εὐπειθέστεροι πρὸς τὸν οὐράνιον Βασιλέα καὶ
 δεσπότην μας; μὲ ὄλον ὅπου τοῦ Βασιλέως ἡ παι-
 δεῖα εἶναι νὰ μᾶς ὑστερήσῃ ἀπὸ τὴν τιμὴν, καὶ τὰ
 ὑπάρχοντά μας, ἢ τέλος πάντων νὰ μᾶς πάρῃ τὴν
 ζωὴν· τὰ ὅποια ὅλα τὰ ἀφίνομεν καὶ ἀπὸ λόγου μας
 σήμερον, ἢ αὔριον.

Ἀμὴ τοῦ Θεοῦ ὅπου εἶναι ὅλα αἰώνια· καὶ αἱ τι-
 μαι καὶ αἱ ἀτιμῖαι· ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἐκεῖνος ὁ
 πικρὸς καὶ ὄντως ἀθάνατος θάνατος; τί θέλομεν τότε
 κάμη οἱ δυστυχεῖς, ὅταν σταθῇ τὸ μέγα κριτήριον
 ἐκεῖνο, ὅσοι παραβαίνομεν τῶρα τὰς δεσποτικὰς ἐν-
 τολὰς; τάχα ἠμποροῦμεν τότε νὰ εὐρωμεν πρόφασιν

πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον τώρα καταφρονοῦμεν, καὶ νὰ εἰποῦμεν, πῶς ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε μᾶς ἐμπόδισε καὶ δὲν ἐκάμαμεν τὴν προσταγὴν σου; τοῦτο ἴσως θέλομεν τὸ εἰπῆ πολλοὶ, μὰ χωρὶς ὄφελος.

Διὰ τοῦτο πρέπει τώρα νὰ μετανοήσωμεν πρὶν νὰ ἔλθῃ ἐκείνη ἡ ὥρα, καὶ νὰ ἀφήσωμεν τὰ θελήματα τοῦ διαβόλου καὶ τὰς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ κάμνωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἐτοιμαζώμεθα μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνὰ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ· διὰ νὰ ἐνδυναμονώμεθα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ μέσον τῆς θείας κοινωνίας· καὶ ἔτσι ἐνδυναμούμενοι νὰ κάμνωμεν καθ' ἐκάστην εἰς τὴν γῆν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρετον, καὶ τέλειον, καθὼς τὸ κάμνουσι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ Ἄγγελοι· εἰ δὲ καὶ μᾶς ἐμποδίζουν τινὲς, καὶ δὲν μᾶς ἀφίνουν, ἔχομεν χρέος ὡς πνευματικούς μας πατέρας νὰ τοὺς παρακαλοῦμεν μὲ θερμὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἕως ὅπου νὰ τοὺς καταπείθωμεν μὲ κάθε τρόπον νὰ υἱὸς ἀφίνουν· διὰ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ λάβωμεν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν μὲ τελείαν πληροφορίαν. Ἀπὸ ἐδῶ, καὶ ἐκεῖ νὰ καταξιωθῶμεν νὰ δοξάζωμεν σὺν Ἀγγέλοις, καὶ πᾶσι τοῖς Ἁγίοις, τὸν Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ἐν Τριάδι Μονάδα, καὶ ἐν Μονάδι Τριάδα, εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἀναφορά ἐκδότου εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς σύστασιν τοῦ βιβλίου	Σελ. 5
Ἐγκρίσις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου	4
Ἀπασι τοῖς ἐντευξομένοις χαίρειν	5
Προοίμιον	15

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Προλεγόμενα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς	21
ΚΕΦ. Α΄. Ἐξήγησις τοῦ Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς.	23
ΚΕΦ. Β΄. Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου	29
ΚΕΦ. Γ΄. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου	55
ΚΕΦ. Δ΄. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐ- ρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.	37
ΚΕΦ. Ε΄. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δοῦς ἡμῖν σήμερον.	40
ΚΕΦ. ΣΤ΄. Καὶ ἄφεσις ἡμῖν... τοῖς ὀφελέ- ταις ἡμῶν.	46
ΚΕΦ. Ζ΄. Καὶ μὴ εἰσερέχῃς ἡμᾶς εἰς πει- ρασμὸν	61

ΚΕΦ. Η'. Ἄλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πο-
ρηθοῦ. 68

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΚΕΦ. Θ'. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ Βασιλεία.....
εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 68

Ἐπιλεγόμενα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς. 69

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μεταλαμβάνουν οἱ
Ὁρθόδοξοι συχνὰ τὸ θεῖον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ
Κυρίου μας. 72

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅτι εἶναι ὠφέλιμον καὶ σωτηριῶδες ἡ συ-
χνή τῶν Ἁγίων Μυστηρίων Μετάληψις 102

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὅτι τὸ νὰ ἀργοπορῆ τινὰς νὰ μεταλαμβάνῃ
προξενεῖ μεγάλην βλάβην εἰς αὐτόν. 130

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Α'.

Εὑρίσκονται τινὲς εὐλαβεῖς οἱ ὁποῖοι μὴ εἰ-
δότες τὰς γραφὰς, δταν ἰδοῦσι κανένα Χριστιαν-

νὸν νὰ μεταλαμβάνη συχνά, τὸν προσκόπτουσι καὶ τὸν ὀνειδίζουσι λέγοντες, ὅτι τὸν Ἰερέων εἶναι τοῦτο ἴδιον· ἂν θέλῃς λοιπὸν νὰ κοινωνῆς συχνά ; γίνου καὶ σὺ Παπᾶς.

139

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Β'.

Ἄντιστέκονται μερικοὶ καὶ λέγουν, πῶς πρέπει νὰ κοινωνοῦμεν εἰς κάθε τεσσαράκοντα ἡμέραις καὶ ὄχι εἰς ὀλιγώτεραις

143

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Γ'.

Ἄντιστέκονται μερικοὶ καὶ λέγουν, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν Ἀγίων Πατέρων ὁποῦ λέγουσι νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνά, εἶναι νὰ μὴν ἀποστραφῶμεν ὀλοτελῶς τὴν Κοινωνίαν τῶν θείων Μυστηρίων, εἰδὲ τινὲς ἀπὸ πολὺν τοὺς φόβον καὶ εὐλάβειαν κοινωνοῦσιν ἀργά, καὶ εἰς μακρινὸν καιρὸν, μὲ περισσοτέραν εὐλάβειαν πλησιάζουν εἰς τὰ μυστήρια καὶ μεταλαμβάνουν

155

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Δ'.

Προβάλλουσι πάλιν μερικοὶ καὶ λέγουσιν ὅτι νὰ ὁποῦ καὶ ἡ ὁσία Μαρία, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐρημῖται καὶ ἀσκηταὶ, μόλις μίαν φορὰν εἰς ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν ἐκοινωνήσαν καὶ δὲν τοὺς ἐμπόδισεν ἡ ἀργία ταύτης τῆς ἐντολῆς εἰς τὸ νὰ ἀγιάσουν

162

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Ε΄.

Ἀντιστέκονται τινὲς καὶ λέγουσιν ὅτι ἡ ἀγία κοινωνία μὲ τὸ νὰ εἶναι πρᾶγμα μέγα καὶ φοβερόν, διὰ τοῦτο χρειάζεται καὶ ζῶν ἁγίαν, τελείαν καὶ ἀγγελικὴν.

166

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Σ΄.

Προβάλλουσι τινὲς εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν τὸ ῥητὸν τῆς Παροιμίας καὶ λέγουσι. «μέλι εὐρῶν φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε, πλησθεὶς ἐξεμέσης.» Ἦγουν, ὅταν εὔρης μέλι, τὸ ἀρκετὸν νὰ φάγῃς μήπως, τρώγωντας παράνω ξεράσης.

175

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Ζ΄.

Μερικοὶ ἀπὸ ἀθεοφροβίαν κινούμενοι, ἀρεσιν ὀνομάζουσι, τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς συνεχῶς, λέγοντες ὅτι καθὼς ἐκεῖνοι ὁποῦ Βαπτίζονται ἔξω ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αἰρετικὴ· ἔτσι εἶναι αἰρετικοὶ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μεταλαμβάνουσι συχνά.

179

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Η΄.

Ἀντιστέκονται τινὲς καὶ λέγουσιν, τάχα καὶ αὐτοὶ δὲν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὰ πάθη ὡς ἄνθρωποι γαστριμαργίαν δηλαδὴ κενοδοξίαν, γέλωτα, ἀργολογίαν, καὶ ὅσα ὅμοια ; πῶς λοιπὸν θέλουσιν νὰ κοινωνοῦν συχνά ;

181

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Θ'.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μὲ τὸ νὰ ἐμεταλαμβάνον οἱ περισσότεροι, οἱ δὲ ὀλιγώτεροι δὲν ἐμεταλαμβάνον, διὰ τοῦτο κανονίζουσιν οἱ θεοὶ Πατέρες τοὺς ὀλιγώτερους διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται οἱ περισσότεροι, τῶρα ὁμῶς ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι δὲν κοινωνοῦσι, ἀλλὰ ὀλίγοι τινὲς, πρέπει νὰ μὴ μεταλαμβάνουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι, διὰ νὰ μὴ κάμνουν ἀταξίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ σκανδαλίζουσιν τοὺς πολλούς.

185

ΕΝΣΤΑΣΙΣ Ι'.

Ἀνθίστανται πάλιν ἀπὸ τὸν Τόμον ὅπου ὀνομάζεται τῆς Ἐνώσεως καὶ λέγουσιν, ὅτι εἶναι κανὼν γεγραμμένος μέσα εἰς τὸ Ὁρολόγιον καὶ εἰς ταῖς σύνοψαις, ὅπου διορίζει νὰ μεταλαμβάνουν τρεῖς φοραὶς τὸν χρόνον.

191

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΑ'.

Πολλοὶ ἐναντιούμενοι λέγουσι, ὅτι τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς συχνὰ, δὲν εἶναι δόγμα πίστεως ὅπου νὰ φυλάττεται καὶ ἀπαραιτήτως.

198

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΒ'.

Σκανδαλίζονται τινὲς διὰ τί δὲν τοὺς ὑπακούομεν εἰς ἐκεῖνα ὅπου μᾶς λέγουσιν καὶ μάλι-

στα εἰς τοῦτο ὁποῦ μᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν
 συνεχῆ Κοινωνίαν, καὶ προβάλλουν εἰς διαφέν-
 τευσίν τους τρία τινά. Πρῶτον, πῶς οἱ Κανό-
 νες καὶ αἱ Ἐντολαὶ εἶναι ὑποκάτω εἰς τὴν ἐ-
 ξουσίαν τῶν Ἀρχιερέων. Δεύτερον, πῶς ἡμεῖς
 δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τοὺς Ἀρχιερεῖς, δι-
 δασκάλους, καὶ Πνευματικούς εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ
 μᾶς λέγουν, ἀλλὰ μόνον νὰ ὑπακούωμεν εἰς
 πᾶντα μὲ ἀπλότητα. Καὶ τρίτον, μᾶς προτεί-
 νουσι τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν ὁποῦ λέγει.
 Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε.

207

ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΙΓ'.

Μερικοὶ λέγουσι, νὰ ὁποῦ κάμνομεν τὴν ἐν-
 τολὴν τοῦ Κυρίου, καὶ μεταλαμβάνομεν δύο καὶ
 τρεῖς φορές τὸν χρῶνον· καὶ ἀρκετὸν εἶναι τοῦτο
 εἰς ἀπολογίαν μας.

219

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

222

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ Κ. Κ. ΣΥΝΑΡΟΜΗΤΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

Παρθ. Δημητρόπουλος προλ. έφ. Μητροπόλ. 3	Γεράσ. Καλαντζόπουλος ιε- ροδιάκονος.
Γρηγ. Ἀντωνιάδης Ἀρχιμ.	Ἰγνάτ. Παπαγεωργίου Ἀρ- χιμανδρίτης.
Νικόλ. Ἰω. Μπήτρος ἱερεὺς	Δανιήλ Μοναχὸς Κουτλου- μουσιανός.
Γερμ. Μαυροσιδῆς ἱερομόν.	Ἀμφιλόχ. Τσίγκος Μοναχὸς
Σωφρόνιος Ἱερομόναχος	Προκόπ. Μοναχός.
Νεκτάρ. Παπαγεωργίου ἱε- ρομόναχος.	Νικόλ. Μ. Κυριακόπουλος
Ἀγαθόδ. Παπαγεωργόπου- λος ἱεροδιάκονος.	Ἡπειρώτης.
Ἀγαθάγγελ. Πετρίκος ἱερεὺς Ριζαρίου.	Κωνστ. Ἰ. Δημητρίου.
Παρθ. Ἀθανασιάδης ἱερομ.	Παναγ. Κῶκας.
Θεοδ. Πολυχρονιάδης ἱερομ.	Σπύρος Κόγκος.
Πάτμου.	Ἀντώνιος Χριστοφύρου.
Ἰωσήφ Γεροντάκης Ἠγούμ. Κρής.	Χρήστ. Ἰωαννίδης διδ. 2
Πελάγ. Κανελλόπουλος ἱε- ροδιάκονος.	Παναγ. Τημελής.
Νικόλκος Μαγκανάρης ἱερεὺς Σίφνου.	Μάρκος Α. Καραμάνος.
Ἱερὰ μονὴ Τατάρνης.	Νικόλ. Παπανέζης βιβλιοδ.
Χριστοφ. Παπανδρέουπουλος ἱεροδιάκονος.	Νικόλ. Νικολάου » 3
	Νικόλ. Παπακορίδης »
	Δημ. Λαγούλης διδάσκαλ. 2
	Λάμπρος Μπέης.
	Ἰωάν. Μ. Κοντούρης Ἡ- πειρώτης.
	Ἰωάν. Σκάρδης Γεωμέτρης.
	Εὐθ. Κωνσταντόπουλος

Στέφ. Καμπιτόπουλος		Ἰωάν. Κ. Κανελλας	Ἡπει-
Ἄποσ. Φερσιτόπουλος	3	ρος	
Γεώρ. Διαμαντόπουλος	2	Γεώργ. Σ. Λομβαρδάς	φοι-
Π. Α. Ἀντωνόπουλος	2	τητῆς φιλολογίας	
Στυλιανὸς Κατερήνιος		Γεώργ. Τσέγκος	
Χρ. Περάκης		Ἐμμαν. Παπαδάκης	
Δαμιανὸς Ἀρμένης		Ἀθανάσ. Σακελαρίδης	
Πανταζῆς Χρονόπουλος		Μιχαὴλ Γαβαλάκης	
Χαραλ. Γιαννῆς Ἡπειρώτ.		Θεόδωρ. Ι. Παπαδάκης	
Χρῆστος Δ. Σχοινῆς		Κωνστ. Κουτσίκος	
Γεώργ. Χρ. Γούδας		Ἀθαν. Κολοτούρος	
Ἰωάν. Γεωργούλης		Δ. Κύρκος	
Μερκούριος Δῆμος		Γεώργ. Ν. Γρυῆσπος	
Γεώργ. Δ. Κατσουρόπουλος		Γεώργ. Μ. Σηγάλας	
Π. Βασιλιάδης	2	Γεώργ. Ι. Χαλκιδόπουλος	
Δημ. Καραμάνος μαθητῆς		Θ. Δ. Χοντσόπουλος	
Ἐμμαν. Λουλουδάκης		Ἐμμ. Σκιαδάς	
Γεώργ. Φύτιζας		Χαρίλαος Μπογιαντσή	
Σπύρος Μπίλιος		Ἰωάν. Σκούταρης	
Θεολ. Τσόγκας Γαλαξίδιον		Νικόλ. Μπενόπουλος	
Ἀντών. Χ. Κακλαμάνος		Ν. Γαλανὸς	
Π. Ζήσης Οἰκονόμος		Ἄγγελος Διαλεισμάς	
Κ. Ι. Παπαδόπουλος		Κωνστ. Α. Δικλεισμάς	
Ἀναστ. Γ. Παπαγεωργίου		Γεώρ. Χρυσοχοϊδῆς	
βιβλιοπώλης	3	Νικόλ. Μ. Νοῦτσος	
Στυλιανὸς Ραγκούσης		Ἄγγελος Π. Κοσμῆς	
Ἀντών. Βουρίκης Σπετσῶν		Ἄγγελέτος Κοσμῆς	Σί-
Παναγ. Ρούβαλης		φρος	
Γ. Π. Ντσανετάκης φοιτ.		Πέτρος Α. Κοσμῆς Πειραιᾶ	
Ἰωσήφ Πετράντης Πάτμου		Κωνστ. Α. Κοσμῆς	
Ἰωάν. Πετράντης Μάλτα		Βασίλ. Ν. Γιαννούλης	
Δημ. Β. Μπουρμλιάνης		Λάμπρος Διπλός	
Στέργ. Α. Παπαγεωργίου		Ἰωάν. Δάλλης	

Μιλτιάδης Βερνίκος	Π. Ν. Μπαζιώτης	Ἄνδριτσена
Ἐμμ. Ν. Κουλούρης	Χρήστος Δημητρίου	
Γεώρ. Γαγιάτσος	Δημήτρ. Σέρβιος	
Ἄντ. Κοσανάκης	Γεώρ. Χαραλάμπους	
Γεώρ. Καλόγερος	Θεόδ. Τερζόπουλος	
Χρήστος Π. Τσόλας	Ὀδυσσεύς Πατρατσικιώτης	
Γεράσ. Δημουλάς	Νικόλ. Δ. Βλαχάκης	ἱερεύς
Εὐστράτιος Ἰωάννου Μιτυλ.	Α. Παντελάκης	προλ. θεολογ.
Ἰωάν. Παρασχίδης	Προκόπιος Κουκουλάρης	
Θωμᾶς Καλιγᾶς	Ἄνδρόνικος Μοναχός	Ἄγιου.
Νικόλ. Στάρης	Καيسάριος Μοναχός	Ἄγιου.
Π. Περδίκης	Ἰωάν. Μ. Τσάκας	Κλούρα
Δημ. Βάμβας	Δημ. Χατσηόλου	Δροβιανίτ.
Γεώργ. Κ. Παπακώστας	Ἄθ. Παπαϊωάννου	»
Κωνστ. Εὐθυμίου	Ἰωάν. Β. Βάρτσος	Ἡπειρος
Ἄλέξανδ. Ἀθανασιάδης	Νικόλ. Γ. Λογγόπουλος	
Νικόλ. Ἀθανασιάδης	Γεώρ. Α. Ἀγγελιανᾶς	
Ἀδάμης Ἀδαμόπουλος	Νικόλ. Χοιδᾶς	
Κ. Παπαδόπουλος (ἢ Νιρέας)	Σωτήρ. Γιαννούλης	
Νικόλ. Λαζανᾶς	Δημ. Δειμᾶζης	
Ἐμμ. Λύτικας	σιδηρουργός	Βασίλειος Γαλανόπουλος
Κων. Μαλικόπουλος	Ἀγγελῆς Ι. Ἀπέργης	
Σωτήριος Χρήστου	Βασίλ. Πανόπουλος	
Ι. Χ. Βούλγαρης	ἱερογράφ.	Βασίλ. Στεργιόπουλος
Ἀκριβός Ἀκριβοῦ	2 Νικόλ. Κωνσταντινίδης	
Γεώρ. Διαμαντόπουλος	2 Κωνστ. Κατσιγιαννης	
Μιχαήλ Σπηλιόπουλος	Νικόλ. Καλυβίνου	
Δημ. Μπουτούρης	Γεώρ. Ι. Λυγδόπουλος	
Ἰάκωβος Μπουτούρης	Νικόλ. Ὀδυσσεύς	
Ἰωάν. Πλατύς	Μιλτ. Κοπίδης	
Ἡλίας Ν. Ἀργυρίου	3 Θεόφιλος Κόντης	
Ἰωάν. Κουμεσόπουλος		
Κ. Κουτσίκος	Κυρέαι	
	Χρυσόθ. Βασιλοπούλου	3

Ἄκριθῆ Κίμη	2 Γεώρ. Τσαντίλης χωροφ.
Πολυξ, Δημοπούλου	Κυριάς
Μαριγῶ Ι. Καλλαγιάννη	Εὐφημία Καστριώτου 10
Στυλιανὴ Βόγλη	Ἄθηνᾶ Παπαϊωάννου
Ἄγγελικὴ Ν. Γαρώζη	Φωτινὴ Τσουμπούζη
Σταματικὴ Δανιήλ	Μαρίνα Κέκη
Ἑλένη Σ. Μπούκη	ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ
Παναγ. Θεοδώρου	Ἱερὰ Μονὴ Ὁσίου Λουκᾶ 3
Μαριγῶ Ἀσυμακοπούλου	Εὐγένιος Οἰκονόμου 3
Χαρίκλ. Ι. Ἀπέργη	ΛΑΡΙΣΣΗΣ
Ἄγγελικὴ Βουδούρη	Ἀνδρέας Φουσέκης
Δήμητρα Χαύτα	Κωνστ. Χατζιδάκης
Ἑλένη Στεφάνου	Ἐμμ. Νικηφοράκης
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Ἰω. Κοτσαμπασάκης
Ἐμμ. Ν. Καστριώτης	3 Βασίλειος Πολυχρονάκης
Χρῆστος Βρυχωρόπουλος	3 Μιχ. Μυλωνᾶς
Φωκίων Βάμβας	2 Θεόδωρος Κέκκος
Νικόλ. Μανολακάκης	Βασ. Ματερῆς
Μιχαήλ Ι. Παπαδᾶς	Κωνστ. Παναγιώτου
Ἰωάν. Λογοθέτης	ΑἰΓΙΟΥ
Παντελῆς Ι. Ἀλεξανδρῆς	Σπυρίδων Ἀνδρικόπουλος
Νικόλ. Παπαϊωάννου	Ἀριστείδης Γιαννόπουλος
Χαράλ. Λύκος	Γεώρ. Κουτσόπουλος
Ἀδελφοὶ Δ. καὶ Σ Ἰωάννου	Ι. Δασκαλάκης Σελ. φελλῆς
Εὐθύμ. Σφέντσος	Γεώρ. Γκολφινόπουλος
Γεώρ. Χέλμης	Κωνστ. Τσιχλόπουλος
Νικόλ. Μόρος	Ἄγγελῆς Μπακόπουλος
Σάββας Ν. Αἴνος	Ἄγγελῆς Γ. Κουγέβατας
Ἰωάν. Χ. Κλαδιάς	Κωνστ. Γ. Κουγέβετας
Νικόλ. Γ. Λουκόπουλος	Κωνστ. ἱερεὺς Πετρόπουλος
Νικόλ. Δ. Χέλμης	Νικόλ. Σωτηρόπουλος
Κῶστας Δ. Τσίτσος	Σπυρ. Οἰκονόμου
Ἡρακλῆς Τούσας	Πέτρος Βάβαλος

- Π. Εὐθ. Κανελλόπουλος
 Σωτήριος Θ. Πατρινός
 Σπυρίδων Γιουργιοτόπουλος
 Μιχαήλ Ν. Τζήλας
 Βασίλειος Γιαννόπουλος
 Δημήτριος Κεραμιδάς
 Ἄναγ. Κοντορρηγόπουλος
 Γεώργιος Μπουζόπουλος
 Σωτήριος Σταματόπουλος
 Α. Γ. Παπαθανασόπουλος
 Δημ. ἱερεὺς Γιδάς
 Λουκάς » Σκαρτσίλας
 Γεράσ. » Ἀνδρικόπουλος
 Δημ. Τοπολιανίτης
 Χαράλαμπος Σακελλαρίου
 Ν. Φωτόπουλος
 Β. Ι. Ἀλεξανδρόπουλος
 Ἄθαν. Κ. Δημόπουλος
 Βικτωρία Πετροπούλου
 Μαρία Καρακατσάνη
 Μαρία Σταυροπούλου
 Χρυσούλα Γαργαράκη
 Μαριγώ Καμυρή
 Οὐρανία Ἀναστασοπούλου
 Μαρία Μ. Μαθθία
 Οὐρανία Δ. Σωτηροπούλου
 Ἄγ. Δ. Ἀλεξανδροπούλου
 Ἀγγελικὴ Στ. Γεωργίου
 Παρασκευὴ Σ. Σταμοπούλου
 ΠΑΤΡΩΝ
 Ἀγάπιος Παπανδρόπουλος
 Ἄρχιμ. ἕνω Μονὴ Δίβρης 3
 Συγκλ. Δ. Εὐθυμίου Μον.
- Ἀμβρόσιος Ἱερωμόναχος
 Πρηνόπουλος προηγ. μον. Βλ.
 Χ. Νντεβένος πρ. χωρ. Καβ.
 Α. ἱερ. ἡγ. μον. Νοτενᾶ
 Δ. Ε. Σπηλιωτόπουλος
 Ἀνδρομάχη Δ. Σπορίδου
 Εὐφημία Μοναχὴ
 Ἄνδρ. Δ. Καραντζᾶς
 Κωνστ. Τομάσης
 Σπυρίδων Μαγουλόπουλος
 Κατίνα Κ. Λαμπροπούλου
 Κωνστ. Ἀλεξάνδρου ἱατρὸς
 Α. Κ. Χαραλαμποπούλου
 Ε. Π. Πολυχρονοπούλου
 Π. Τριανταφυλλοπούλου
 Γεώρ. Λαμπρόπουλος
 Παναγ. Λαμπρόπουλος
 Βασίλειος Σκρουμπῆς
 Σπυρίδων Κουρμέντελος
 Α. Ἀγγελικόπουλος ἱερεὺς
 Ἄναγ. Γ. Λαγωγιάννη
 Ἰω. Γ. Μουφλῆς ἱεροψάλτ.
 Ἐμμ. Ψαθόγιαννης
 ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ
 Γαβριὴλ Παπανικολάου
 Γεράσιμος Παπαδόπουλος
 Γερμανὸς Θεοδώρου
 Ἰγνάτιος Ἀναγνωστόπουλος
 Κύριλλος Κυριακόπουλος 2
 Α. Τζιπουργιάρης ἱεροδ.
 Δαμασκηνὸς Κυριακόπουλος
 Νίκανδρος Πλιατσικούρης
 Ἰάκωβος Δήμου

Ἄγαθάγγελος Δημητρίου
Θεόδ. Ν. Παναγιωτόπουλος

ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

Δ. Παϊκόπουλος ἑλληνοδ.

Θ. Παπαχρήστου ἱερομόν.

Ἄγαθάγγ. Παπαθανασίου

Παρθένιος Παπαθανασίου

Ἄνθιμος Θεοδώρου

Ἄγάπιος Μιχαλόπουλος

Σ. Ἀνδρέοπουλος δημοδιδ.

ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

Παρθέν. ἠγούμενος

Βαρθολομαῖος σύμβουλος

Ἄνανίας ἱερομ.

Θεόκλ. Καλόπουλος ἱεροδ.

Θ. Ἀναστασόπουλος ἱεροδ.

Χ. Νικολόπουλος ἱεροδ.

Ἄριστείδης Σακελλαρόπου-

λος δικαστ. κλ. Κέρτεζη

ΚΑΛΑΜΩΝ

Ἐπίσκοπος Τριφυλίας καὶ

Ὀλυμπίας Νεόφυτος 10

Ν. Βέλμαχος ἱερ. Φλαρίου

Ἄθ. Α. Ἀβραμάκος ἱερέυς

Ἰω. Κωνσταντόπουλος »

Ν. Σταματέλος Σακελλάριος

Ἄθ. Θεοφιλόπουλος ἱεροδ.

Ἰπαπαντῆς

Γ. Ρουσάκος ἱεροδ. Φλαρίου

Χαρ. Δάφνης ἱερέυς Ἀιθέας

Σταῦρ. Παπαθεοφιλόπουλος

ἱερέυς Τερνίτσα

Βησαρίων Στρυφτόμπολας

Ἠγούμ. Μονῆς Δημιόβας 2

Δαμασκ. Πουλίτσης ἱεροδ.

Ἄρσ. Παρασκευόπουλος μον.

Ἰωάν. Μιχαλόπουλος ἱερέυς

χωρ. Γκροζούλη

Κυπρ. Θεοφιλόπουλος ἱερο-

διάκ. Μον. Βελανιδιάς

Δ. Μάντας ἱερ. ἀγ. Γεωρ-

γίου Καλύβια

Μ. Πολυμενάκος

Γεώρ. Ἄθ. Μιχαλακέας βι-

βλιοπώλης

Κ. Ν. Ψαλτήρας

Ἄπ. Θ. Σάλμας

Δημ. Δ. Γεωργοῦλος

Παν. Πανταζόπουλος

Δημ. Ζάβαλης

Σωτ. Πελεκάνος

Ἰω. Χρυσικόπουλος ἡ Ζήτης

Ἰω. Ταῖόπουλος

Ἄθ. Ι. Σακέτας

Ἄπ. Καμαρινάκης

Μιχ. Καμαρινάκης Κρής

Γ. Σ. Παπαδόπουλος ἔμπ.

Π. Θ. Μανῆνος ἔμπορος

Δ. Γ. Οἰκονομάκος

Ἰω. Κοσίντας

Χρ. Ἡλιόπουλος

Ἄν. Γ. Παναγιωτόπουλος

Γεώρ. Α. Καρέλιας

Ἰω. Γ. Βουγόπουλος

Ἰω. Βενενζάνοπουλος

Ἄν. Γ. Μανέας

Ἄν. Ν. Ἀναστασόπουλος	Λείκων
Χρῆστος Περίχαρος	Ἡλίας Γ. Κάτσαρης
Πέτρος Γ. Πετρόπουλος	Ἡλίας Λιανός Κουταλάς
Ἰω.Θ. Παπαδόπουλος Καλ.	Γ. Π. Μαυροειδῆς ἐκ Μεσ.
Π. Μ. Γαρίδης	Κωνστ. Σπυρέας Πραστίου
Νικόλαος Κάστανος	Διὰ Ν. Κλάπα
Πανάγος Μίτσος	Β. Λαχανᾶς ἐκ Κωρόνης
Γ. Κ. Φιλιππόπουλος	Γεώργιος Βεργόπουλος
Ἰωάννης Κουτελιᾶς	Νικόλαος Βεργόπουλος
Δημήτριος Μπαλῆς	Κ. Θεοδωρόπουλος
Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου	Δημ. Καράγιαννης
Κωνστ. τῶν Καλογραϊῶν	Μιχ. Κουράκος
Σεβαστιανὴ Καμινέα μον.	Δημ. Καφεντσῆς
Παῖσια Τσιντέα	Νικόλ. Τριανταφυλλόπουλος
Ἰουλιανὴ Χριστούλη	Παν. Κλάπας
Κασιανὴ Χαριτοπούλου	Νικ. Ἡλ. Πέτας
Εὐθυμία Βαρκλαντῆ	Ἐσόδωρος Κουλούρης
Ἀμβροσία Δημοπούλου	Ἰω. Π. Ἀναγνωστόπουλος
Πελαγία Πετρουλέα	Ἀναστάσιος Δαριωτάκης
Δωροθέα Κυργιαζοπούλου	Ἀνδριάννα Σ. Γεωργίουλου
Χριστοφώρα Φιλιπποπούλου	ΙΘΩΜΗ
Ζηνοβία Γιαννουζάκου	Ἱερὰ Μονὴ Βουλκάνου 2
Ἀμβροσία Ζωγράφου	Ἡγουμ. Φιλοθ. Δουρδουνᾶς
Μαριγῶ Ἀνδριάδη	Γρηγορ. Προηγούμενος
Μελετινὴ Παππαδοπούλου	Γερ. Κωνσταντόπουλος Ἱερ.
Ἀθανασία Κωστέα	Παγκρατ. Κακλόπουλος
Εὐπραξία Κουλουμποῦ	Γαλακτίων Συμπόπουλος
Βριέννη Βουγοπούλου	Σερ. Κωνσταντόπουλος Ἱερ.
Χ. Βελμάχου μον. ἐκ τρύπης	Ἰλαρίων Καντάλες
Ἀγγελικὴ Η. Γαρίδη δόκ.	Διονύσ. Βεργόπουλος
Φλωροῦ Στ. Τομπροπούλου	Ἰωάν. Ἀναγ. Δ. Φρόνημος
Καλιβίων.	Νικ. Γκόνος Ἱερ. Γαράντσα
Ἰωάν. Π. Νικόπουλος	

ΓΥΘΕΙΟΥ

Δημ. Χρ. Δουκάκης καθηγ.
 Γεώρ. Π. Δεμέστιχος
 Χρῆστος Α. Βάρειης
 Γρηγ. ἱερ. Λαδακιάκος
 Μιχ' ἱερ. Κορωνάτος
 Πέτρ. Ίω. Διακουμάκος
 Γεράστ. Δ. Καψάλης
 Κυρ. Ν. Γεωργουλάκος
 Ἄντ. Ι. Προκοπίδης
 Δ. Βελωνάκης
 Ι. Θ. Καλκανδῆς
 Δ. Οἰκονομάκος
 Μιλ. Γ. Ρίζος

ΣΠΑΡΤΗΣ

Δημ. Νιάρεας ἱερεὺς
 Νικ. Κονταζόπουλος ἱερεὺς
 Ίω. Λάμπρου ἱερεὺς
 Λάμπρος Κωνστῖνος ἱερεὺς
 Στυλ. Δημητρόπουλος 2
 Ίω. Καρτερούλης
 Κωνστ. Κατράδης
 Λυκ. Χρυσικάκης μαθ. γυμ.
 Ἐμμ. Μαυράκης
 Σταῦρος Σταυρόπουλος
 Ἐμμ. Δόξας
 Παν. Βλασόπουλος
 Παν. Κωνστάνταρος
 Παν. Ἐμμ. Καναλλίδης
 Νικ. Π. Γιατράκος
 Χρ. Βεγκράκος
 Χριστόφ. Παπαδόπουλος

ΥΔΡΑΣ

Ίδρ. καὶ Σπετσ. Ἀρσένιος 2
 Ἀρχιμ. Μωϋσ. Κοκαλιάρης 2
 Πάμφ. Παπαδόπουλος ἱερομ.
 Ἄμβρ. Κολιόπουλος »
 Δοσ. Κόνιζας ἱεροδ. ἄγ. Ίδρ.
 Ἡγ. ἄγ. Ἄναργ. Δωρόθιος
 Δακουτρεὺς 2
 Ἀρχιμ. Σπυρ. Σταυριανὸς 2
 Γερμαν. Παπακυριακοῦ Σύμ.
 Ἀρσένιος Χρόνης ἱερομ.
 Ἄναν. Μ. Ἀγρίνης 2
 Ἱερεὺς Γεώρ. Χελιώτης
 Ἡσύχ. ἱερομ. Σματίλης βιβλ.
 Παν. Α. Δεληγιάννης
 Νικόλ. Κ. Στρατηγόπουλος
 Σταμάτιος Μαυριπλῆς
 Μιχ. Α. Σακελλαρίου
 Στ. Μ. Θεριακόπουλος
 Θεόδ. Θ. Θεοφίλου χρυσοχ.
 Ίω. Χρ. Κουβαράκης
 Ίω. Α. Καρίντζης
 Νικ. Π. Ρουμάνης
 Ἄντ. Δ. Πανάγος
 Ἀνθοῦσα μοναχὴ Βενιζέλου
 Μ. Π. Εὐσταθίου Λαζαρίμου
 Ἐλένη Θ. Καλαμίτσου
 Ἀννέζω Χριστοφ. Κυριαζῆ

ΣΥΡΟΥ

Παν. Οἰκονόμου ἱεροδιάκον.
 Ἀριστ. Σωτηρόπουλος
 Ἐμμ. Ι. Βιόλας

Νικ. Γιάνναρης	2	Κωνστ. Μανουσάκης
"Αγγλ. Μαρκουλίδης		Παῦλος Γ. Βλαστός
Μανουήλ Π. Βλυσίδης ἱερεὺς		Δανιήλ Κουφάκης προηγ.
'Ανδρ. Γ. Ψύχας	3	Στυλ. Γ. Καλλομενόπουλος
'Αντ. Βασιλείου ἱεροδιάκον.		Γεώρ. Ι. Σιγανός παντοπ.
Παν. Κοντοπιθάρης	2	Πέτρ. Δ. Βλάχος 'Ηπειρ.
Θεοφ. Παπαδόπουλος		Γεώρ. Χ. Μισυρλής
'Αθ. Ταγαράκης ἱερομόναχ.		Παντ. Δρακάκης
'Αθ. Βαρουζάκης		Γεώρ. Ι. Μιχαλουδάκης
'Ιω. Μιχαλόπουλος	2	'Εμ. Σκανδαλάκης
'Αννέτα Βιδάλη		Γεώρ. 'Εμμ. Στεφανάκης
ΣΚΙΑΘΟΥ		Νικ. Ζ. Φωτάκης
Μονὴ ὁ Εὐαγγελισμὸς		Παῦλ. Μ. Παππᾶς
'Αντ. ἡγούμενος Εὐαγ.		Νικ. Ι. Δρουλίσκος
'Ακάκ. Κανελλόπουλος μον.		Γεώρ. Ε. Γερμανάκης
'Ιωάσαφ ἱερομόναχος σύμβ.		ΣΜΥΡΝΗΣ
Εὐγένιος Καρπέτης		Θεολόγος Δημητριάδης 150
Γεώρ. Λογοθέτης ἱερεὺς		Νεόφυτος 'Αργυρούδης 'Ιερ.
'Ιωάν. Φραγγούλης δόκιμ.		Λεόντιος Κοντόπουλος 'Ιερ.
ΚΡΗΤΗΣ (Ρέθυμνον.)		'Αγαθόγγελος 'Ιεροδιάκονος
'Αναστ. Συνατσάκης		Θεόφιλος Κριτικόπουλος
'Εμ. Ι. Γλυστρίδης		Δημήτριος Φελουκατζής
Χαράλαμπος 'Ορφανίδης		Σπύρος Γαβρίλης
'Εμ. Χαμαράκης		Π. Δ. Ζαφείρογλου
Δημ. Ι. Βαρούχας		Δι' ἐνεργείας 'Ιωάσ. 'Αρχ. καὶ
Γεώργ. Ν. Παπαδάκης		Πνευματικοῦ ἐκ Ψαρῶν.
Νικόλ. Βυντζικουνάκης		Γεώργ. Α. 'Αρχοντόπουλος
'Εμ. Αίτινας		'Εμμανουήλ Γ. Γιαλιᾶς
Μιχ. Ι. Κουριδάκης		Σπύρος 'Αναγνώστου
Δημ. Ν. Πατσουράκης		'Ιωάν. 'Ιερ. Καμπανόπουλος
Εὐθ. 'Αστρικάς		'Εμμ. Νικολάτσος ἱεροδ.
Μάρκος Μ. Βαβαράκης		Σχολὴ Καλλημέρη καὶ 'Ιω-
Νικ. Α. Σπυριδάκης		αννίδη

Παντολ. Π. Περαικάκης	Γεώρ. Παππαδημόπουλος
"Οθων Ι. Δελαπόρτες	Νικ. προσκ. Πασχάλης
Σπύρος Ι. Καπνιάς 'Υποδ.	Ευάγ. Π. Γούναρης
Σταύρος Γεωργιάδης	Μάρκος Δ. Γούναρης
Δημήτριος Καραντζίδης	'Ιωάννης Θ. Γούναρης
Κωνστ. Μωραϊτόπουλος	Γρηγόριος Παντοπώλης
Βασ. Μαρέντης Κηθυρεύς	Γεώργ. Η. Καλέργης.
'Αριστείδης Βαλανιδάς	Χρήστος Παππάζογλου
'Απόστ. Μωραϊτόπουλος	Γεώργιος Σταυρίδης
Κωνσταντίνος Γ. Στέφας	Βασίλειος Ν. Παπαζής
'Αλ. Χαντζή 'Αναστασίου	Σαραν. Δ. Μπογιατζόγλου
'Ιωάννης Κ. Μεσχούρης	Δημ. Παναγιωτόπουλος
Δ. προσκυνητής 'Απέργης	Παῦλος Ι. Κεφαλληνιάδης
Σπ. Παυλόπουλος Βιβλιοδ.	Γεώρ. Γιακουμής άμπατζ.
Τριαντάφυλ. Καραγιάννης	Χρήστος 'Αγγελίδης
Χρήστος Ι. Πανόπουλος	'Αργ. 'Ιωαννίδης
Γεώργ. Χ. Σαραντόγλου	Ν. Δ. Σκορδέλης
Θεόδ. Περιστασυνός Ζωγρ.	Ν. Βλαντής Κηθυρεύς
Διονύσιος Κ. Πεκλαράκης	Δ. Φαλτατψ
'Ιωάν. Κ. Πεκλαράκης	Φ. Κοσκάς
Σταύρος Ν. Μαινεμελής	ΒΟΥΡΑΩΝ
'Ιωάν. Γ. Δρακάκης	Δ. Χίος ιερεύς 10
Νικόλαος Χ. Κούρτογλου	Στε. Φλώρου
Κωνσταντίνος Σαμακόβιος	Γεώρ. Ψούνης
'Αλέξιος Σ. 'Αρβανίτης	Στυλ. Χ. Κοκοῦ
Γρηγόριος Α. Σουβατζής.	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ
Μιχαήλ. Πέτρου	'Ηλ. Χ. Βερούλης 10
'Ηλ. Τσάκλας Κουλουτσά	Γ. Α. Κόκου Καστράκη 4
Θ. Παππακωνσταντίνου	

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

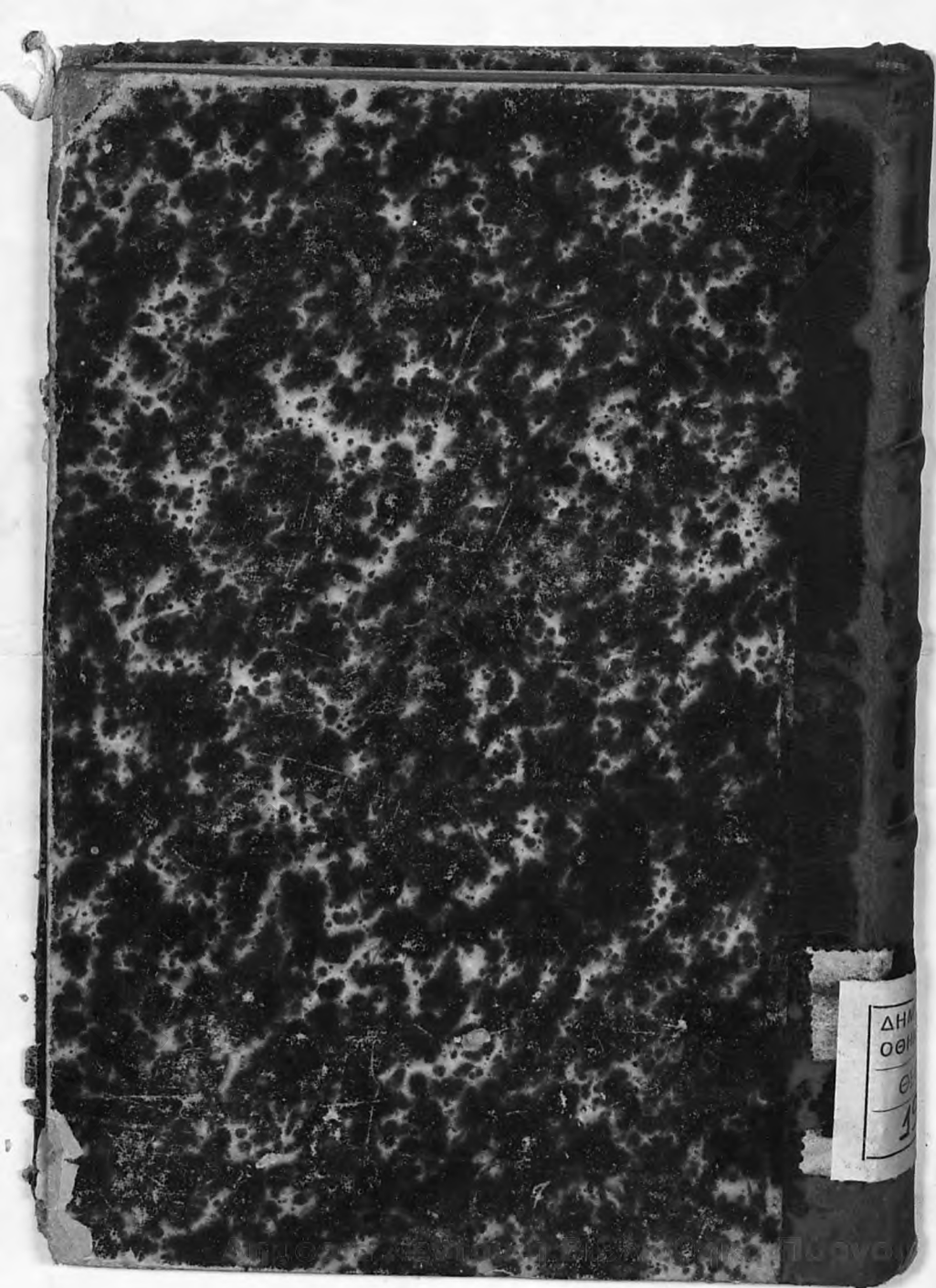
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κέντρικη Βιβλιοθήκη Πύργου

ΔΗ

ΟΘ

ε

Δ